

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

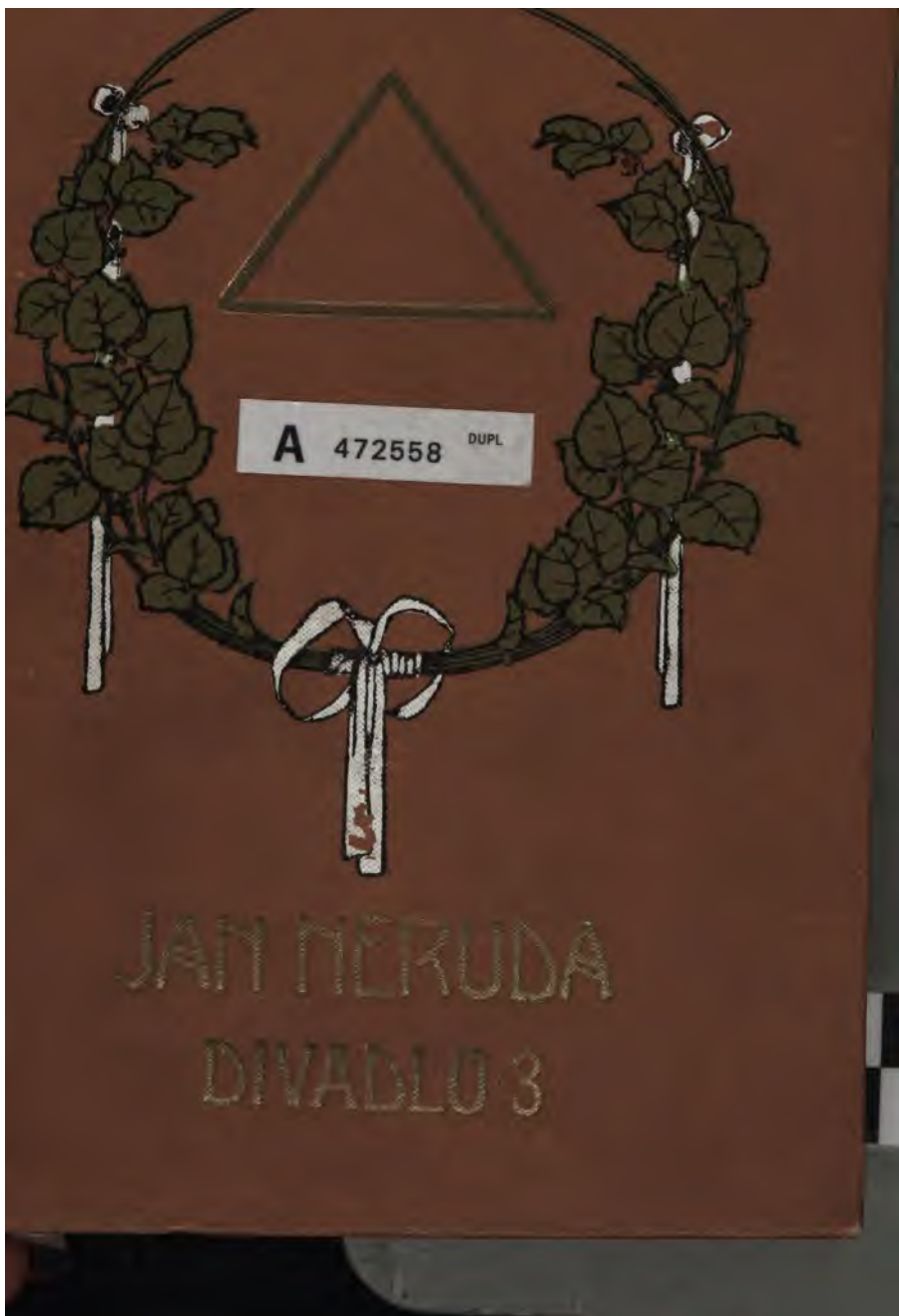
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A 472558 DUPL

JAN MERUDA
DIVADLO 3

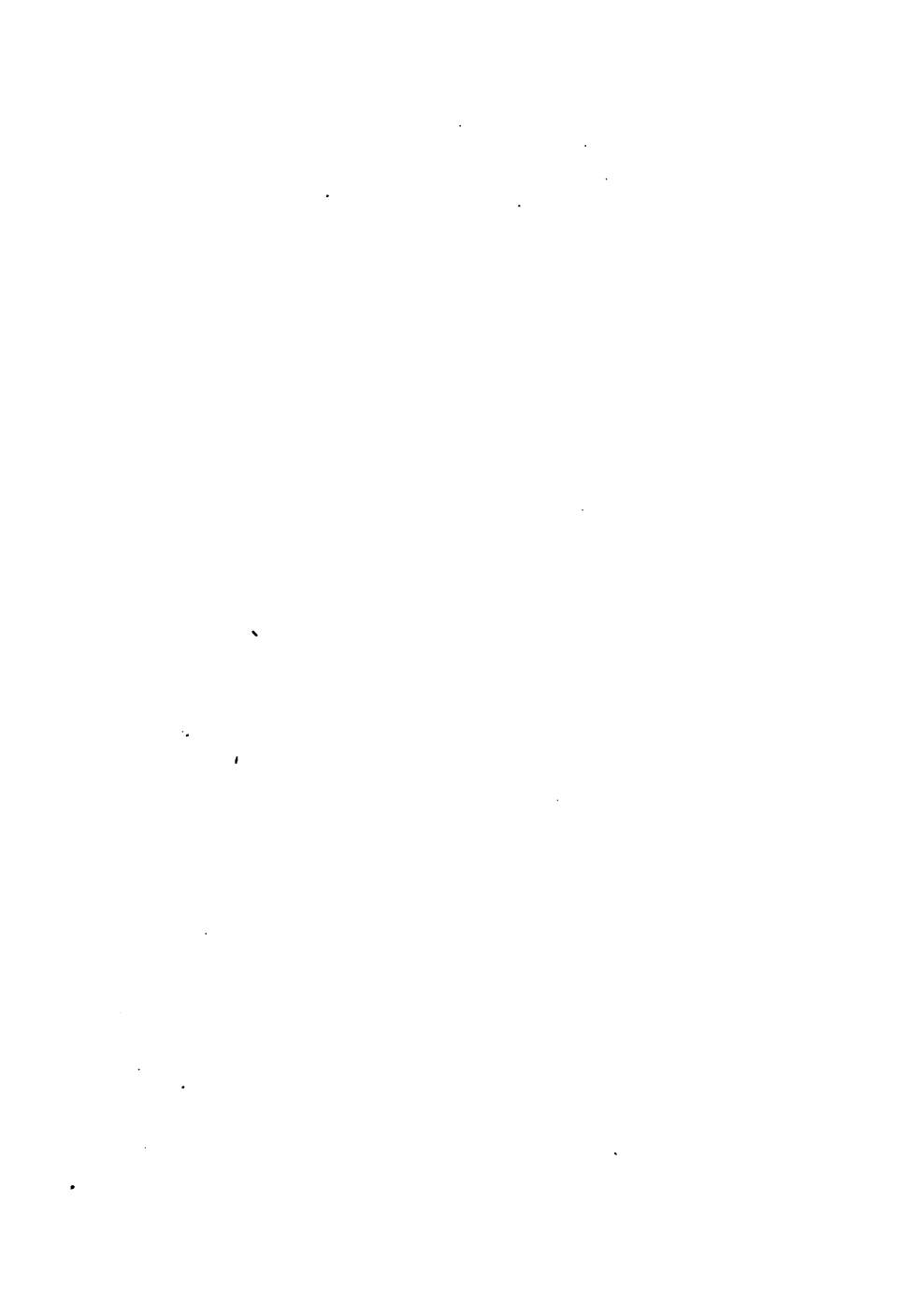
PROPERTY OF
*University of
Michigan
Libraries*

1817

ARTES SCIENTIA VERITAS

SEBRANÉ SPISY
JANA NERUDY

ŘADA DRUHÁ.

POŘÁDÁ
LADISLAV QUIS.

DÍL III.
DIVADLO

ČÁST III.

POMOCÍ ČESKÉ AKADEMIE PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

V PRAZE
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1908.

KRITICKÉ SPISY

JANA NERUDY

III.

DIVADLO.

ČÁST TŘETÍ.

KRITIKY A REFERÁTY DIVADELNÍ.

(1865.—1868.)

V PRAZE
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1908.

891.868

N454

1907a

v. 3

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

TISKEM »UNIE« V PRAZE.

Karlstein
9.30.54
89161

III.

KRITIKY A REFERÁTY DIVADELNÍ.

1865—1868.

H L A S

1865.

ÚPADEK ČESKÉ SCÉNY.¹⁾

(Stať úvodní.)

Nový rok je zde a počátek jeho nás věru ušetřuje povinnosti psáti obšírné rozhledy o roku minulém. Litujem, že co jsme po celý rok předvíдали a před čím jsme neúnavně, ano prý až na rozmrzení mnohých varovali, nyní již skutečně se objevilo. Proti činohře je všeobecné degout u obecnstva, u herectva, u ředitelstva. Ředitelstvo k ní nehledí, poněvadž prý „nic nenese“, herectvo je rozmrzelé, neboť se považuje právem za vlastní a české jádro českého divadla a stojí nyní v řadě teprv za operou, a obecnstvo — nu, to obecnstvo vidělo již lepší a co do umění krásnější časy české činohry a vidí nyní zevnější chudobu její vedle opery. Kasa je tím v činoherní večery vždy prázdná, a to bude ředitelstvu novou záminkou, aby se pro činohru činilo ještě méně než posud. S jakou nadějí počali jsme první rok své diva-

¹⁾ Originál má jen při Nerudových referátech obvyklý titul „Divadlo“, záhlaví zde užitě přidal pořadatel. Vztahuje se k ředitelování Liegertovu 1864—65.

delní nezávislosti! Jest však již jisto a jasno, že naděje ty jdou z větší části k zániku svému. Pravda je sice, jedna stránka divadla našeho, operní, je skvělá; deset „Orfeů“¹⁾ nemá ale pro nás tu cenu, jakou jediný „Montjoye“ nebo některý kus Shakespearův. Činohra nesla mnohem dříve něco pražským ředitelům, než opera, činohra nesla by i na dál, a čím dál, tím jistější výtěžek, musilo by se ale něco pro ni stát, nesmělo by se jen hospodařit ode dne ke dni a hledět jen k tomu, co o k a m ž i t ě více nese. Sic by obdržel ústav náš třeba po léta nechutný ráz v ý d ě l k á ř s k ý, jaký právě za minulého léta měl, kdežto přece stojí nad ředitelskou správou ještě jedna instance vyšší, která by měla nad přísně uměleckým rázem, jedinou to záštitou budoucnosti našeho divadla, bdíti. Skoro již závidíme tomu kaceřovanému a vysmívanému divadlu německému; jeho repertoír vykazuje se novinkami skoro týdně, kdežto u nás se po celou zimu proto nic dělati nemusí, protože se v celém létě také nic nedělalo. Očekávali jsme, že repertoír český rychle se rozmůže, že osamostatní a co možná slovanským, nebo aspoň neněmeckým se stane. Za doby odvislosti divadelní byl ovšem také repertoír odvislým a šel na mnoze kolejí repertoíru německého; nyní se však ten starý repertoír — „nově v scénu uvádí“. A k tomu ještě se domnívají míti zásluhy při tom uvádění! Při tak pěkných silách hereckých, jaké my máme, mohlo by a může posud státi se něco zcela jiného pro činohru českou. Snad nebudem ale volat věčně nazbyt, snad se stane brzy něco, — sic bude brzy pozdě.

Č. 4. z 4. ledna.

¹⁾ Míňen „Orfeus“ Gluckův, provedený poprvé za ředitelství Liegertova dne 17. prosince 1864.

Paragrafy na střeše. Francouzská komedie ve 3 jednáních a 4 odděleních od Viktora Sardoua; přeložil Josef Frič. Dekorace v 2. jednání „Na střechách“ od divadelního malíře Macourka. P o n e j p r v. — Prov. v neděli dne 15. ledna 1865. Hra odpolední. —

Pověstná svými osudy, ano i literárním procesem svým Sardouova hra „Les pommes du voisin“ po dlouhém oznamování konečně se dostala na české jeviště. Krátký úsudek bude as všeobecně ten, že tím získal repertoir náš sice dosti dobrou frašku, že se ale fraška ta nesmí později v příliš krátkých lhůtách opakovat, aby neztratila působivé moci. Toliko druhý akt ospravedlňuje část očekávání, jaké bylo v nás pochlebnými pověstmi vzbuzeno; v aktu tom je komická síla situací skutečně řídká.

Obsah hry, kteréž název „Paragrafy na střeše“ rozhodně líp sluší než francouzské „Les pommes du voisin“, je v hlavním základě as téhož druhu, jako při známých u nás „Chce mít švandu“ nebo třeba „Vražda na uhelném trhu“. Čtyřicetiletý advokát Laroisière čeká na jmenování své státním návladním. Nebyl posud v přísně mládeneckém stavu svém života užil a odhodlá se, že za krátko sobě vše vynahradí. Ač hledí získat ruky mladé vdovy Angeliky, zamiluje se přec — vlastně se vnutí do zamilování do Pavly, která vystupuje v muž-

ském přestrojení. Pavla je manželkou pařížského klenotníka Limouroux a přijela v přestrojení do Dijonu, aby překazila bývalému svému milenci Puyseulovi sňatek s Angelikou. Vypočítávat všechny situace z toho rychle se splétající, bylo by zbytečností. Hlavní fraškový rej začíná v druhém jednání okamžikem, kdy Larosière vstoupí do ložnice Pavliny. Na útěku před manželem, v němž to jde vypáčenými dveřmi, prolomenými skříněmi, roztloučenými okny a k vůli zakončujícímu efektnímu tableau také po střechách, dopustí se kandidát státního návladnictví dle svého náhledu nejrozmanitějších zločinů, cizoložství, krádeže, vloupání se do cizích bytů, vraždy a ledačehos jiného, začež by dle vlastního výpočtu svého as „dvě století žaláře“ odnésti musil. V truchlém tom vědomí se trápícího nalézáme ho v třetím aktu na outěku, na kterém se opět nějakých „vražd“ dopouští. Rozluštění na to je zcela laciné: Pavla se vrátí ku svému manželci, Angeliku obdrží Puyseul a Larosière dostane — dekret na státní návladnictví.

Dialog je velmi živý a vtipný, situace v druhém aktu komikou svou přemáhající. Za to je první akt pouhá rozvláčná exposice a akt třetí celkem opakování druhého. Ovšem že by oba získati mohly hrou. Larosière má hrát charakterní herec (třeba charakterní komik), Puyseula veseloherní milovník. Ostatně se pan Šamberk a pan Šimanovský dosti namáhali, aby úlohám jim nepřislušícím pomohli k platnosti. Pavla obdržela paní Peškovou zcela individualní ráz živosti a lehkosti. Z ostatních jmenujem také pana Kolára, co dobrého Limouroux. O výtečnou souhru zasadila se režie zajisté s velkou pílí. Mohla také ještě k některým maličkostem přihlídnout. Slovu „kyrš“ (snad voda bobkotřešňová?!) jsme v plynném ostatně překladu Fričově naprosto nerozuměli. Také by se snad

nemusila na jevišti spálit kadeř ze skutečných vlasů. Penetrantní z toho zápach rozmnožující obtížný beztoho zápach plynu, povstalý z náhlého zhasnutí svítilen, činil pobytí v přeplněném divadle ještě nepříjemnější.

Mravní tendence Sardouových „Les pommés“ nevysvětluje nám ani dost málo zákaz hry „Les diables noirs“.

Č. 16. z 16. ledna.

* * *

Tři činoherní představení po sobě „Paragrafy na střeše“¹⁾ — v tom je systém! Nevíme zdaž systém slibované zimní saisony, či systém vypotřevení nového kusu, ale systém přec. Tolik je jisto, že ve výpočtu svém na hojnou návštěvu ředitelstvo se nezmýlilo, a rovněž zas, že se obecnstvo nemýlí, očekávajíc zábavu zvláštějšího druhu. Souhra se představeními kulatí, jednotliví herci dospívají k ostřejšímu pointování. Za to nemůžem právě tvrdit, že by dramaturgické práce a opravy byly již nyní zvláště výdatnými se ukázaly. Hojné germanismy měly ovšem již dávno před rozdáním úloh být vymýtěny: že ale také některé maličkosti, n. př. osudné „kyrš“, nebyly hned po první hře nahrazeny lepším a srozumitelnějším, lze skutečně nazvat již jinak než nonchalanci. Zdá se, že „Paragrafy“ mají být pro značnou ještě dobu divadelní volavkou; nechť se tedy dle toho opravy také vydatně dějí.

Č. 20. z 20. ledna.

* * *

¹⁾ 15, 16. a 18. ledna t.

Paragrafy na střeše. — Na to ponejprv: **Rozpustili kluci ve škole.** Burleska v 1 jednání od Nestroye, pro české divadlo upravil B. — Prov. ve prospěch F. Šamberka v pondělí dne 23. ledna 1865.

Ve prospěch p. Šamberka opět (již po šesté¹⁾) „Paragrafy na střeše“ a opět nabitý dům! Divadelní správa vidí nyní, že neplatí její posavadní tužby na nevýnosnost činohry: podává-li se něco dramaticky skutečně živého nebo pravým uměním oživeného, má divadelní kasa jistý příjem svůj. Viděli jsme to nejen při Sardouových „Paragrafech“, nýbrž i při posledním „Hamletu“ a při „Romeo a Julii“. Proč pan Šamberk přidal k Sardouově hře ještě Nestroyovu frašku „Rozpustili kluci ve škole“, nedovedem rozluštití právě tak jako nerozumíme frási „pro české divadlo upravil,“ nebo slovíčku „dle“ při pracích, která ani na titul „dobrý“ překlad práva nemají. Repertoír český zajisté se neobohatí hrou, ve které nesmysl tak se vrcholí, že dětem do úst se kladou Safirovské slovní hříčky a hledané vtipy; a získal snad pan Šamberk novou důstojnou a dobrou

1) „Paragrafy“ dávány opět, a to po čtvrté v neděli odpoledne dne 22. ledna a hned na to dne 23. ledna po páté ve prospěch Ferd. Šamberka, a nikoli jak N. v referátu udává po šesté. Tento, u nás po tu dobu nevidaný úspěch francouzské komedie, byl zároveň zahájením její éry na našem divadle.

úlohu především krátkokalhotým a červeně nalíčeným „Vilibaldem“? Stokrát jsme ovšem již vytkli divadelní správě a panu Šamberkovi, že talent tohoto herce, jehož bychom mohli při řádném snažení tak výtečně užívat v tragoedii a vyšší veselohře, tak nesmyslně se mrhá. Slova veřejnosti jsou ale zcela neplodná naproti „rozumům“ pánů těch, kteří místo v řádné péči o budoucnost českého divadla spíše a jedině v cifrách se jen znají. V odpověď obdržujem, že do zhoubného víru metají se i talenty jiné. Netvrďte, že se obecnstvo baví, právě takto že obecnstvo je spokojeno: obecnstvo budete mít vždy jen také, jak je sobě sami vypěstujete, a budete-li nízkými a mělkými prostředky na ně působit, budete mít také obecnstvo nízké a mělké. A takovým pak obecnstvem nebylo by budoucnosti ústavu pranic pomoheno! Pan Šamberk sám ale nechť se nemýlí, myslí, že snad daří se mu skutečně v oboru novém již nyní co šťastnému umělci. Nebylo potřebí teprv Nestroyova „Vilibalda“, abychom se přesvědčili, že při úlohách podobného druhu nemá pan Šamberk právě mnoho štěstí s bohatším detailem a že nedovede podat něco zcela individuálního, postavu celistvou, tím méně ji pak k tomu nadchnout uměleckým rázem, kterého bychom na českém divadle také fraškovitým charginám a právě těmto hodně výdatně přáli.

Tolik je vzdor všem extemporům s jeviště jisto, že Romeové klesají, aniž by „Vilibaldové“ se povznášeli! — Pan Mošna byl co učitel „Matlásek“ zcela dobrý. Ostatní spoluúčinkující nemají příležitosti k vyniknutí.

Č. 25. z 25. ledna.

Koncert Ant. Sipoše. — Před tím: Prach do očí. Veselohra od Roziera. Prov. v úterý dne 24. ledna 1865. —

Paragrafy na střeše. — Na to po druhé: **Rozpustili kluci ve škole.** Prov. ve středu dne 25. ledna 1865.

Vítáme s radostí virtuosy cestující, kteří navštěvující Prahu volí prozatímní naše, akusticky výtečně se hodící divadlo za koncertní síň. Po milém zjevu z dálky se navrátilší Zádrobilkovy poznáváme již zase dvě jiné osobnosti, flétnistu Tržáka, rodilého Pražana, který příští outerek svůj první koncert dává, a pianistu Sipoše, Maďara, jenž již minulého outerka před české obecenstvo vystoupil. Že obecenstvo naše nedostavuje se příliš čteně ke koncertům těm, nelze se diviti ve městě, kde vybrané hudební zábavy rychle a pestře po sobě se střídají. Jsme arci přesvědčeni, že ku koncertu Tržáka, virtuosa to světové pověsti — o němž v Brokhausu praveno, že není na flétně „mistra nad něho, ba ani rovného kohos vedle něho“ — návštěva se dostaví řídce hojná. Pan Sipoš chtěl as jediné síly své mladé před přísným obecnstvem pražským zkusit, a v ohledu tom může být se zevnějším svým výsledkem spokojen. Opětovaný aplaus po každém čísle platil přednostem hry, ač i sama osobnost umělcova sympatie naše budila. Hra Sipošova působí

hlavně elegantností a plnou živostí svou, zvláště piano jeho, až do samého odmlkání tónu je pěkné.

Koncertu předcházela souhrau svou vynikající, známá již veselohra „Prach do očí“.

Především opět „Paragrafy na střeše“ a jednoaktové sprostáctví „Rozpustili kluci“, při kterémž poslednějším kuse věru nevíme na okamžiky, nalézáme-li se na českém divadle, či v některé vídeňské fiakristské krčmě. A přec by mělo mít právě české herectvo tolik úcty samo k sobě, co nejvyššímu repraesentantu dramatického umění českého, aby v dobrém taktu odmítlo od sebe všech nízkých prostředků k vyvolávání pustého smíchu. Onomu pánu však, kterého se týká, připomínáme Hamleta mluvícího k herci o těch, „kteří u vás blázní hrají“. Herec pracuje ovšem k dojmu a výsledku okamžitému a všechny prostředky mají se mu prý odpustit, jichž užije, aby se líbil; ovšem že všechny — umění důstojné! Praxe divadelní cedule, „na mnohostrannou žádost“, má as znamenat, že abonenti sobě toužebně přejí, aby viděli po čtrnácte dní v každém představení totéž. Rovněž má snad fráze, „svobodný vstup bez výminky neplaten,“ znamenati lež, že je vše v divadle přeplněno, nebo že těch „svobodných vstupů“ je skutečně skoro celý půltucet. Podobné fráze jsou ostatně právě tak jako herecká extempora proti kritice tak nevinnými hloupostmi, že nestojí za širší pojednání.¹⁾

Č. 27. z 27. ledna.

¹⁾ V 29. čísle „Hlasu“ z 29. ledna t. r. otištěn v rubrice „Literatura a umění“ následující k předchozímu referátu se vztahující list a spolu odpověď redakce k témuž:

Od nynějšího ředitele českého divadla obdržela včera redakce Hlasu následující pípis:

Tajný agent. Veselohra ve 4 jednáních od F. W. Hackländera. Přeložil František Schwarz. Po nejprv. Prov. v pátek dne 27. ledna 1865. —

Na seznamu „připravených“ her již přes rok se naskytující a vždy zase z tajných příčin zmizelý „Tajný agent“ Hackländerův konečně předevčírem se objevil na jevišti. Výsledek v celku odpovídal vnitřní hodnotě kusu, jenž náleží k lepším plodům novější německé literatury veseloherní. Z prosté, pikantní ale myšlénky základní vyvinuje se tu celá řada pěkných situac a děj se

V Praze dne 28. ledna 1865.

Č. 571.

Slavné redakci „Hlasu“ v Praze!

Neustálé veřejné tupení, jakéhož p. referent „Hlasu“ zvláště posledního času dopouští se proti ústavu mnou řízenému, nutí mne, slavné redakci svobodný vstupný lístek do král. zem. čes. divadla, aneb jak p. referent je nazval, do „fiakrovské krčmy“ od dnešního dne (28. ledna) odejmouti. S úctou F. Liegert, ředitel král. zem. čes. div.

Nepotřebujem obecenstvu svému teprv zvláště podotknouti, že vzdor odejmutí svobodného vstupu, posud všem denníkům českým ponechávaného za to, že denníkové ti bezplatně divadelní návštějí otiskovali a sami za návštějí ta insertní kolek zapravovali, budem také nadál věnovat českému divadlu tutéž lásku, pozornost i ne-strannost jako dříve, poněvadž nám zdar národního ústavu více vždy na srdci leží než jakékoliv osobní nechtě. Redakce „Hlasu“*)

*) Ač je mně láska či neláska našeho divadelního ředitele nesmírně lhostejna a rovněž lhostejny přípisy jeho stran journalistické činnosti mé, musím přece zde alespoň několik slov připojit,

zamotává velmi napínavě, až konečně prosté a přirozené rozuzlení diváka plně uspokojuje. „Tajný agent“ běže svůj titul od osoby vymyšlené, v kuse nevstupující, přece však velečinné. „Alfred“, jenž jest vévodou „panujícím“ jen dle jména, za něhož však matka sama panuje, vymyslí sobě figuru agenta tajného, jenž ovšem

abych jimi odmítnul podezřívání, jaké vysloveno v dopise nahoře citovaném. K účeli tomu dostačí, opakují-li zde slova svá z čísla 27. „Hlasu“: „Předevčírem opět „Paragrafy na střeše“ a jednoaktové sprostáctví „Rozpustilí kluci“, při kterémž poslednějším kuse věru nevíme na okamžiky, nalezáme li se v českém divadle, či v některé vídeňské fiakristické krčmě.“ — Divadelní ředitel by měl alespoň tak pozorně umět čísti, aby smyslu jednoduché věty porozuměl a měl by dále vědět, že sice čistá svatyně zprzniti se může sprostáctvím, že však sprostáctví zůstane i ve svatyni zase jen sprostáctvím. Myslím, kdyby pan Liegert sám seděl v krčmě mezi fiakristy vídeňskými a některý z těchto by hlasitě ostatním oznámil, že se právě vzdaluje — na okamžik za přirozeno u svo u potřebou, že by pan Liegert sám to uznal i na vídeňskou krčmu za příliš sprosté. A na českém jevišti má něco podobného platit snad ještě v vzdělávající umění dramatické, a dle toho snaží se u nás ještě herec spoluúčinkující, aby takový skvělý moment extemporem o množství snědených hrůšek*ilustroval?! Co jsem v referátu svém, číslo 27. „Hlasu“, zamlčel k vůli obecné slušnosti, musím zde již přímo říci, puzen podezříváním ředitelského přípisu. Po více již let sleduji kroky českého divadla s láskou, o které četné články (do nedávna také nynější divadelní správe milé a od ní hledané) daly důkaz doufám dostatečný. Co pak týče se mého dalšího osobního chování naproti českému divadlu, zůstane vždy důsledné a hlas můj je zahrnut v pospolném vyjádření, od redakce nahoře položeném.

Jan Neruda,

činoherní referent „Hlasu“.

Nerudova tak oprávněná výtka zůstala, bohužel, bezvýslednou. Vždyť ještě r. 1877. neb 78 viděl vydavatel tohoto při reprise „Rozpustilých kluků“ — tehda na prvním českém jevišti až do té doby možných! — v Prozatímním divadle něco zcela podobného, ba možno-li ještě sprostšího. A provedl to právě týž herec, který se toho dopustil před 14—15 lety!

(P. v.)

nikým neviděn s vévodou prý tajně pracovává. Několika šťastnou náhodou ulovenými tajemstvími podaří se mu, že všichni v bytost tajného agenta uvěří a sami pak tajemství svá prozrazují. Tajný agent nabývá vždy více a více moci, až konečně nanejvýš rozdrážděná vévodkyně matka vzdá se panovnické své moci za to, bude-li agent ode dvora zahrán.

Dobrý výsledek veselohry způsobily hlavně dámy sl. Lipšova a sl. Malá hrou svou dopodrobna krásně unuancovanou; tak as mu s í být každá seriousní úloha ve vybranější veselohře pojmuta a provedena, jak jsme tentokráte na „vévodkyni“ a „princezně“ s potěšením sledovati mohli. Eleganost toalety přispívala dále k tomu, aby obě jmenované úlohy předvedeny byly co nejdůstojněji. V eleganci zevnějšku a tónu družil se k oběma dámám pan Šamberk, povahu „vévody“ nepřivedl však k žádoucí platnosti. Hackländer nakreslil „vévodu“ co muže mírného sice, přece však energického, vtipně vymýšlejícího a s rozumem se pohybujícího. Že pojal pan Šamberk úlohu svou jen co do nejprvnějšího momentu, dodalo celému provedení nezamezitelný ráz mělkosti. Mimo to podávaly také hrubé gramatikální chyby nepřijemnou ilustraci k „vévodově“ panovnické vzdělanosti. Možno, že tím paměť vinna, která i jiným v kuse spoluúčinkujícím zase vadila. „Kalbovská“ charge páně Kolárova, „nejvyšší hofmistr“, byla opět bohatým detailem obmyšlena; „hrabě Oskar“ a „komorník Jiří“ (pánové Grund a Polák) slušně provedeni. P. Chramosta přenesl také na ministra „Steinhausra“ obyčejnou monotonii svou.

Překlad kusu, pocházející od Frant. Schwarze, je pečlivě pracován.

Č. 29. z 29. ledna.

Miláček štěstěny. Činohra od Birch-Pfeiffrové. Přel. J. V. Lomnický. Prov. ve prospěch Josefiny Čermákové ve středu dne 8. února 1865. —

Macbeth. Prov. ve čtvrtek dne 9. února 1865.

Zaznamenáváme dvě události, nebo alespoň dvě věci, které by mohly být u nás událostmi; postoupení totiž mladé, ve vedlejších jen úlohách posud zaměstnávané herečky do oboru předního, a pak to, že se opět jednou předvedla velká truchlohra. Vystoupení do předního oboru, ostatně snad jen meteorovité, přihodilo se slečně Čermákové, o které bychom byli rádi již dávno pokrok nějaký značnější zvěděli. Její „Hermance“ v „Miláčku štěstěny“ osvědčila na všecken způsob pokrok co do všeobecné routiny; pohyby slečny Čermákovy jsou již nepoměrně volnější, třeba by jim zvláště v afektu scházela ještě umělecká zaokrouhlenost. Avšak rutina ta je věcí zevnější. Čeho posud nevidíme dostatek, ano i zcela někdy pohřešujem, je hlubší cit, individualisující rozum. Je někdy dobře, kde vlastní síly nestačí, přidržeti se výborného vzoru, jak slečna Čermáková činí.¹⁾ Od takového vzoru přebírá ale mladý herec jen formu, jen roucho zevnější, které v umění dramatického představení méně než v kterémkoli umění jiném smí a může

¹⁾ Totiž E. Peškové.

přecházeti z jednoho na druhého, netvořit jen rozhodně tvůrčí duch formu si samostatnou, činí to i duchové slabší, třeba by obyčejně na vlastní škodu. Individualita má již jednu neodstranitelnou platnost svou tam, kde osoba hercova je první pomůckou smyslného znázornění. Jak praveno, imitace, učení se od jiných, je dovoleno; chyba ale v tom jinde i u nás, že se učí jen formě, místo aby se učilo myšlénkám a místo aby se probuzoval cit. Jen poslednější cestou lze dojíti stupně uměleckého, a byli jsme vždy přesvědčeni, že slečna Čermáková by měla i živého ducha i srdce na cestu tu opravdivou. Zdá se nám, že schází jen návod dobrý.

Předvčerejší „Macbeth“ měl snad sloužit k tomu, aby obecenstvo znenáhla se zvykalo nevidět raději žádné tragedie. Zevnější chudoba, ba někdy až ošumělost naší činohry dokazuje, že sobě ředitelstvo neváží právě recitativního českého umění. Mimo to zdá se i v herectvu samém nadvládati již nechut, jaká vždy objeviti se musí, když před hejčkanou mělkostí ustupuje veškerý obor velkých básnických nákresů. Ta doba krásná, kdy se s pietou a s uměleckou odvahou u nás přikročovalo k největšímu a při tom také nejmenší zas úlohy nejen dobře se obsazovaly, ale i dobře hrály, pro nějaký čas již odumřela. Jednotlivci jsou mdlí, mdlé je při truchlohře vůbec skoro vše, i ta zákulisní správa, která v roztočilé pravidelnosti nikdy nevyšle herce tenkrát na jeviště, kdy skutečně vystoupiti má, tak že často herec již zaneprázdněný teprv těch si zavolati musí, s kterými dále jednati má. Aby se ale neřeklo, že „zevnějšího výsledku“ zamlčujem, podotýkáme, že potlesku bylo při „Macbethu“ dost. Přece však bude pan Šimanovský, zástupce titulní úlohy, s námi souhlasit, pravíme-li, že tentokráte nejevil pokroku, jakého právě při něm jen

neradi pohřešujem. Pan Šimanovský neosvojil sobě Macbetha dosti objektivně, jen v okamžicích mocnějšího, a instinktivností tedy snadněji dostižitelného afektu byl „Macbethem“ alespoň poněkud; ale i tu měla deklamace jeho dosti trhaného, ano dosti nesrozumitelného do sebe. Slečna Lipšova co „lady Macbeth“ byla výborna jako vždy.

Č. 1-2. z 11. února.

Tajný agent. Veselohra od F. W. Hackländera. Přeložil Fr. Schwarz. Prov. po druhé ve středu dne 15. února 1865.

Opakování „Tajného agenta“ vykazalo bystřejší souhru i volnějši hru jednotlivcův. Z prvějši mdloby své vyváznuł p. Šamberk co „vévoda“ alespoň z větši části a लेकरé scény svým diplomaticky chladným tónem našim společenským poměrům odporné, musily tím nabýti příjemného nádechu živosti. Dámy Lipšova a Malá držely se stejně co pro výši, pánové Kolár a Polák ciselovali s pěkným výsledkem. Pan Chramosta dodává figurám svým obyčejně trochu komiky, ať se to s úlohou již srovnává či nic a je v snaze té vždy nešťastným.

Včera k vůli zlepšení a osvěžení repertoiru — opakování „Bratra honáka“. Nemáme více prostředků, kterými bychom mohli zápasit nadál s hrubým cynismem naproti veřejnosti nyní činným. Obmezujem se tedy co do zpráv o divadelním řízení na pouhé kronikářství, kteréž zkrátka zaznamenává, co se již stalo. Také cifry bývají dobrým obrazem a důkladnou kritikou. Od nového roku hrála se po včerejšek (operních představení, jež odebrala skoro polovici večerů, nepočítáme na tomto místě) fraška a veselohra třicet pětkrát (prvějši vykazuje číslo 25!), činohra šestkrát, tak zvaná velká tragedie třikrát. Novinky byly dvě („Para-

grafy na střeše“, „Tajný agent“). Z českých her dáván „Čech a Němec“ a „Tataři u Olomouce“, z jinoslavských žádná. Nadzminěné truchlohry byly již dávno pevně v repertoiru stojící „Macbeth“, „Hamlet“, „Romeo a Julie“. V téže době bylo na zdejším německém divadle dáváno as pět novinek a rovněž tolikrát byla velká tragoedie hrána. Ovšem, německé divadlo je již zabezpečeno, my však máme divadlo mladé, nezabezpečené, mající se státi národním, — cesty bývají někdy velmi, velmi rozličny!

Č. 1-2. z 18. února

Večer tříkrálový, aneb Cokoli chcete. Veselohra v 5 jednáních od W. Shakespeara, přel. F. Doucha. Prov. ve prospěch sl. O. Malé v neděli dne 19. února 1865.

Naši herci mají pro kusy klasické pověsti, zvláště neodpovídá-li úloha umělecké jejich osobnosti úplně, zcela zvláštní, řekli bychom že antikysující tón. Ze samé piety bojí se na úlohu sáhnout bez rukaviček, a tím se stává, že ten či onen pohybuje se jakoby v nezvyklém svátečním šatě s dobře škrobeným krejzlíkem a že mluví jakoby ve společnosti, ve které je zvykem nevysloviti ani jednu myšlénku tak, aby se zdála skutečně zdravou, samostatnou myšlénkou. „Život tomu schází, pánové!“ zvolal Garrik, a my bychom přidali, že schází našim někdy život individuální, jenž dovede nám předvést postavu pravdě podobnou, skutečností dýšící. Jen živým individualisováním možno také postavám dávněji básněným, na nichž snad šat a společenské přívěsky již dávno zastaraly, dodat ráz všeobecně lidský, věčně platící, vždy nás pravdou svou do nynějšíka uvádějící a na nás samy upamatující. Dovoleno-li poukázání, připomínáme Ed. Devrienta¹⁾ „Pařížské listy“ o Rachelce,²⁾

¹⁾ Filip Eduard Devrient, nejprve zpěvák, pak herec a ředitel divadelní, dramatický a estetický spisovatel něm., bratr slavného něm. herce Gustava D--a (1801—1877.). „Pařížské listy“ vyšly v l. čtyřicátých (2. vyd. 1846.)

²⁾ Elise Rachel, slavná franc. tragédka (1820—1858).

kteřá akademickým postavám doby Racine-Corneille do-
dávala svěžesti bezprostřední. Jak praveno, našim her-
cům vadí tu jistý druh piety, jakýž ovšem všude spíš
než na jevišti odpustiti můžeme. Ostatně buďme rádi,
že alespoň při kusech klasických můžeme o pietě, třeba
nepravě se někdy osvědčující, mluvit, a když nedo-
vedou herci kouzelný kruh někdy překročit, že aspoň
snaha dobrá se jevívá.

Zvláště jednotlivci dávají co do snahy příklad pěkný
a můžeme tu opět uvést slečnu Malou, která k nedělní
benefici své sobě byla zvolila Shakespearovo „Cokoli
chcete“ k vůli dvoudílné úloze „Sebastian-Viola“. Třeba
by prvnější, „mužská polovice“ úlohy byla se pohybo-
vala jen v obrysech všeobecnějších (spisovatel sám mu-
sil přirozeným taktem „Šebastiana“ vésti všeobecněji a
chuději než „Violu“), měla za to druhá část tolik něžností
svou vynikajících jednotlivostí, že celek vystoupil přece
zas promyšleně a propracovaně. Že ovládne slečna
Malá úlohu „Violy“ vši potřebnou zde elegancí, nepo-
chybovali jsme beztoho ani na okamžik.

Plně shakespeareovskou postavu vykreslil humorem
dobře mírněným pan Šamberk co „Ondřej“, jemuž by
tedy při možném předvedení „Veselých žen“ kongruentní
pěkná úloha připadla. Také pan Chramosta provedl „Mal-
volia“ v základech přesných, jen některé přídavky
v aktech poslednějších objevily se co zbytečny a rušivý.
Pan Šimanovský dokázal sice porozumění úloze své,
rtuťová nenucenost však, při „šašku“ v pohybu i slově
potřebná, scházela mu.

Paní Pešková, slečna Čermáková, pánové Kolár,
Grund a Polák byli svědomiti jako vždy.

Návštěva byla hojna.

Č. 52. z 21. února.

Markýs de Villemer. Činohra ve 4 jednáních od George Sandové. Překlad od Žofie Podlipské. Ponejprv. Prov. v úterý dne 21. února 1865. —

„Markýs de Villemer“ od George Sandové, překlad Žofie Podlipské. Kus to, o kterém vzdor předcházejícímu mu rozhlašování možno krátký soud pronést, že má sice duchaplně myšlené povahy a duchaplně vedený dialog, ale skoro žádný děj, že není ani horší ani lepší než jiné kusy paní Sandové, a že bychom konečně vše to, co jsme viděli, vyčtli raději a s mocnějším výsledkem pro spisovatelku z povídky nebo románu.¹⁾ Sandová kreslí ve „Villemeru“ opět charaktery bez děje, do kterých se vmyslíti a s nimi se spřátelíti třeba; obecnstvu v divadle sedícímu děje se tak jako napnutému čtenáři, jenže má tento výhodu, že může kdykoli na chvílku odložit knihu stranou, aby o překvapujíc se jevící některé stránce povahy nebo o lesklé nové myšlence pohodlně pro sebe dále myslet mohl a po úplném teprv promyšlení dále zase četl. Té příležitosti divák nemá, lečacos mu ujde, lečacos nedoslyší, aniž by síla děje dodávala jinak mocné ilustrace. Nevyličuje-li se povaha činem, musí

¹⁾ Jak známo napsala George Sand „Le marquis de Villemer“ původně jako román (r. 1861); zdramatisovala jej teprve r. 1864., ale neměl, jako vůbec veškerá její dramata, trvalého úspěchu.

slovo obdržeti tím širšího místa, musí dialog býti tím prohloubenější; pak se objeví třeba i duševní drobnomalba co čin, jenž ovšem žádá obecnstva veskrz vzdělaného. Co takové a nejjemněji receptivní objevilo se naše obecnstvo při „Villemeru“ opět a přetrvalo duchaplné dialogy klidně a pozorně, aby na novo pak zase okřálo na některé situaci mocnosti skoro úplně dramatické, jakých péro Sandové při bystře vybraných a rozdílných povahách vždy vyvésti musí, kdyby ani samo nechťelo.

Politické barvitosti „Markýz de Villemer“ nemá, a sociální jeho význam obmezuje se na některé črty, z nichž poznáváme rozviklávání se šlechtictva ve Francii a jeho příznaků: peněz a „čisté“ krve.

„Markýzka de Villemer“ (60letá — divadelní cedule uvádí při každé osobě stáří zcela zbytečně, neboť v dialogu samém mluví se o stáří tom až nazbyt) chce oženit syna svého „Urbana“ (33 l.) s bohatou sedmnáctiletou „Dianou de Saintrailles“, ač starší syn z prvního manželství „Kajetán, vévoda d'Aleria“ (40 l.), posud ženat není. Miluje sice oba syny stejně; zadumaný, vždy kolem ní se zdržující „Urban“ je jí ale v okamžiku milější než světácký „Kajetán“, za kterého již jmění své na zapravení dluhů byla obětovala a který se právě vrací do matčina domu jen proto, že opět neví, kam by před věřiteli hlavy své skryl. Obětavý Urban překvapí Kajetána dokumentem, že dluhy prvnějšího jsou zaplaceny, čímž také již Urbanovo jmění za své vzalo. Proto také nebrání se Urban příliš rozhodně sňatku, o kterémž markýzka hned na počátku kusu vyjednává s „hrabětem de Dunières“. O nějakou scénu později přijímá markýzka za novou společnici svou „Karolinu de Saint-Genex“ (24 l.). Tato zalíbí se svým duchem a chováním všem a za krátko objeví se býti vlastním „geniem

loci“. Je to francouzská obdoba „Jane Eyrový“. Zamilují se do ní Urban i Kajetán. Karolina, ač ji Kajetánův vtip baví, přece zamiluje sobě opravdového Urbana; lásky své však neprozrazuje z ohledu na peněžitě poměry markýzovy rodiny, jež se zlepšiti mají sňatkem s Dianou, a pak z pěkně odůvodněné „pýchy nižších“. Urban zase má pro mlčení své jiné důvody; za prvé vyčítá sobě smrt svedené ženy, z níž má malého synka, za druhé myslí, že Karolina miluje Kajetána. Z poslednější příčiny rozvine se prudká hádka mezi oběma bratry, po kteréž Urban v mdlobu klesne. Karolina ho ošetřuje za pomoci Kajetánovy, z čehož povstane klep, že strávila s Kajetánem noc v milostném hovoru. Toto utržení na cti pomůže rozuzlit konečně to, co mohlo být již dávno rozuzleno, a pomůže Urbanovi ku Karolině. Diana beztoho miluje „vlastně“ vévodu, čímž je vyhověno lásce i penězům, — jen ne šlechtictví.

Nevypravovaného vynechali jsme jen velmi málo a to jen nedůležité, tak že dle toho je celý obsah na čtyry akty trochu chudým. A dostačí-li to na čtyry akty, dostačilo by ve své způsobě provedení třeba také na osm, kdyby obecnost i nejduchaplnější dialog dříve již neunavil. Ledabylost takého vedení děje vysvitla nejjasněji v aktu posledním, kde kus již k dobrému konci se chýlící nadobro zase zdržen jest nadzminěným klepem baronky „Leonie d'Arglade“, zamilované do vévody Kajetána, málo celkem působící. Rozvláčnost čtvrtého aktu je nejcitelnější vadou kusu, jakož vůbec rozvláčnost kusu je při věcném se opakování situace tak značná, že zakončující slova Kajetánova: „Jen prosím vás, matko, nezačínajte zas od počátku,“ vyvolala dosti hlasný souzvuk v obecnstvu.

Jak praveno, přednostmi kusu jsou nevšední dialog a důmyslná volba zápasících povah. Prvější nemohl při převodu paní Podlipské, lehce se do všech jemností původního textu vpravujícím, ničehož z prvotní své elegance ztratiti. Povahy pak jsou vesměs na hlubokých psychologických známostech založeny, a nejskvěleji dosvědčuje to pravdivost v postavě světáka Kajetána, jenž má všechny vlastnosti i konsekvence dokonalého světáka: lehkomyšlnost, humor, dobrosrdečnost a zároveň také pronikavou známost lidského srdce. „Vy všichni Karolinu neznáte!“ zvolá v rozhodném okamžiku a rozřeší záhadu jiným tajnou. Mlhavě za to vypadá Urban, třeba by byl jakoby ze samých drahokamů šlechtnosti sesazen.

Pan Šimanovský nedovedl ho zcela pevně individualisovati. Zadumanost Urbanova nemá býti tak příliš intensivně naznačena, že nás stále až na chorobu upomíná. Kde vyšlehl pravý život, jako v zakončujícím výjevu aktu třetího, byl také výsledkem nepoměrně mohutnější, a ostřejším i pozornějším odstiňováním byl by také líčení zádumčivosti učinil dojemnější. Upozorňujeme pana Šimanovského na vyslovování cizích jmen. Pan Šimanovský dává vlastním jménům při deklamaci beztoho důraz přílišný, tím více se to objevuje při jménech jako „de Saint-Geneix“, kteréž možno dvouslabičně místo čtyřslabičně vyslovit. Také slečna Malá působila jen pasivní stránkou povahy „Karolininy“ a nechávala trpnost i skromnost daleko nadvládat nad pevností i hrdostí, jakáž zjevně musí vyznačovat dívku již plnoletou, zcela samostatnou, živící sebe i jiné. Sandová kreslila Karolinu opravdu co demokratku uvědoměnou. Pan Šamberk nejspíš jen pro přílišné zaměstnání nemohl své úlohy tak se zmocnit, jak dle krásně učině-

ného počátku by bylo jemu možno bylo. Hojně humo-
ristické drobtý, jimiž je řeč Kajetánova propletena a
jež působí také při šťastně improvizovaném před-
nesu, došly daleko většího výsledku než místa oprav-
dová. Velmi citelno to bylo při podotčené již velké scéně
třetího aktu, a následující na výbuch Kajetánův mdloba
Urbanova musí spíše se přičísti vnitřnímu jakémus pro-
cesu tohoto; dojem zevnější měl při tom pramalé půso-
bení. Milý nádech elegantnosti dodal ostatně vévodovi
Kajetánu ráz dosti individuální. Jen to bychom ještě
podotkli, že vévoda, přicházející v prvním aktu přímo
z parku fontainebleauského, kde k vůli věřitelům pře-
nocoval „v levo u jedenáctého stromu“, nemusil snad se
objeviti v kroji, jaký měl dle časopisů před nedávnem
Napoleon na bále v Palais royal! Slečna Lipšova byla
co „markýzka“ opět vynikající a jen její vskutku mistrná
hra učinila nám čtvrtý akt snesitelným. Paní Pešková
a pan Kolár („d'Arglade“ — „de Dunières“) byli o sobě
i v souhře dobří.

Návštěvu nepřilákala novinka valnou.

Č. 55. z 24. února.
Pod čarou.

Hrabě Essex. Truchlohra v 5 jednáních z F. Laubeho přel. Fr. Vinkler.¹⁾ Prov. ponejprv ve prospěch sl. M. Lipšovy ve středu dne 22. března 1865. —

Bylo nám především v divadle volno, jak již dlouho ne; kdybychom nebyli věděli, že jsme podobného pocitu již dávno neměli, mohli jsme myslet, že jsme v divadle důsledně dobře řízeném, neboť nejen že se uváděla nová dobrá tragoedie na jeviště, nýbrž, což daleko víc, že se uváděla rozhodně dobře, že celek vypadal, jakoby herecké síly naše byly v plném proudu a při stálé dobré chuti k vytříbování a vyzkoušení svých schopností.

Režie i herci přičinili se ku krásnému dni. Ovšem že tím upadá ještě větší vina na ty, kteří sil dobrých neužívají k pravému dobru mladého ústavu, kteří to již tak daleko přivedli, že nedbalost, povrchnost, urážející cynismem úšklebek a masopustní nos — více platí než skromně se vždy jevící umělecké výsledky opravdového studia. Tolik je jisto, že jsme vzdor divadelní ceduli až po samý večer nevěděli, že skutečně se nová tragoedie provozovati bude; vždyť stál „Hrabě Essex“ na repertoiru již po dvě léta mezi připravenými

¹⁾ Heinrich Laube, něm. básník a spisovatel (1806—1884). Drama „Hrabě Esser“ jest z r. 1856. a jest nejlepší prací Laubovou v tomto oboru.

kusy. Jsou v řadě té ještě kusy jiné, ještě starší, „Essex“ se z nich benefiční náhodou vyprostil.

Nikdy bychom byli nemysleli, že se nám stane provedení Laubova „Essexa“ událostí. Vítáme nyní truchlohru tak, jak jsme před dvěma neb třemi léty vítali vyšší veselohru. Radice tuto mezi příjemné vymoženosti českého divadla, stavěli jsme ji v myšlénkách arci se všemi jejími právy, také ale s rozumným obmezením jejím na patřičné místo vedlé jiného patřičného. Nemůžeme právě říci, že by byla vyšší, salonní, duchaplně sociální poměry kreslicí veselohra příliš zabrala místa jinému. Ale s pěstování veselohry vyšší sklouzlo se na veselohru nižší, s této na frašku, ano až na sprostou, blbou frašku. Obecenstvu se vrhla v obličej urážka, že prý toto sprostáctví, tato blbost odpovídá právě chuti obecnstva našeho, v té nízkosti že má zálibu, v té či oné ošumělé paruce že vidí umění! Poukazováno na čísla kasovní knihy, poukazováno k tomu, že dávněji neviděná fraška hojnější návštěvu přilákala než jedna z oněch tří nebo čtyř truchloher, jež po léta již obehřívány, byly u nás „jedině možnými“. Zapomínáno při tom, že právě jemnocit našeho obecnstva odpuzuje toto ode všeho, co samo činíc nárok na jemnocit, nesetkává se s ním na patřičném místě, a že raději než nedbale provedenou vznešenou truchlohru vidí třeba prostičkou frašku, při které konečně i to baví, když na jevišti — nikdo ani slova mocen není, což prý je také komické. — Zvláštní svou nedbalostí se vyznačující loňská letní saisona musila nejen obecenstvu, ale i terorizovanému jistou privilegovaností herectvu odejmouti chuť ku tragoediím, za to se může rovněž správně říci, že za zimní saisony ani fraška nebyla přivedena ku květu. což bylo přece leckterou cestou možno, třeba

hned přibráním Offenbachových operetních prací. Na opak, co Vídeň po mnohá léta slabého a ještě slabšího vyvedla, musili jsme strávit za několik zimních měsíců skorem vše. Nenapadne zajisté nikoho, aby chtěl frašku vyloučit z repertoiru, aby tragoedie měla nepoměrný vrch nebo snad codenním zjevem se stala, nikoli: všechny obory dramatické literatury mají mít oprávněnost i péči stejnou, a jakmile se to neděje, vidíme v tom záhubu mladého ústavu. O budoucnosti českého divadla nerozhoduje otázka, co divadelní kasu právě ten či onen týden naplní, ano, péče a starost o budoucnost naplní i divadelní kasu nynějšíka.

Ne že se nová tragoedie provozovala, ale jak se provozovala, je nám svědectvím, že možno tragoe-dii naši a zároveň zálibu k ní snadno vzkřísiti. Prosíme jen o dobrou vůli, jinak se nedostanem k pravému umění! Máme pevnou naději v dobrou vůli tu.

Laubův „Essex“ má velmi průhlednou, ano místy až příliš průhlednou stavbu. Za to však je pracován s řídkou znalostí jeviště, situace mají příjemnou rozmanitost, akty své efektní zakončení, jednotlivé povahy určitý ráz a vděčné umístění. O historickém obsahu nebudem se šířit. Za Shakespearovské slavnosti mluvily všechny české listy dosti obšírně o královně Alžbětě, o jejím milovníku Essexovi, o téhož tajné přisnoubeně Rutlandové; musí vše to býti ještě v dobré paměti. Překlad Vinklerův je důstojně veden. Pro to vše nechcem také ničeho namítati, že toto nové obohacení našeho repertoiru plyne opět ze zřídla německého. Dovoleno je snad ale poukázati k tomu, že i jinde jsou pro činohru zřídla bohatá, ano posud téměř nedotknutá.

Provedení bylo celkem dobré, v jednotlivém i vynikající. Třeba by právě ne rozhodnou dokonalost, vi-

děli jsme místy alespoň upřímnou snahu, pevné kráčení k ní. Tu jmenujem především ušlechtilého, mohutného „Essex“ pana Šimanovského, dále „Alžbětu“ slečny Lipšovy, která čeho velikostí tónu dosíci nemohla, nahrazovala důmyslným odstiňováním; dále něžnou a poetickou „Ruttlandovou“ slečny Malé, atd. Musíme sobě zůstaviti podrobnější soud a odhadnutí ostatního až po reprise, která zajisté dříve se dostaví, než první chuť ze hry opět vymizí.

Návštěva byla hojna.

Č. 83. z 24. března.
Pod čarou.

Staří mládenci. Veselohra v 5 jednáních z francouzského od Viktora Sardoua přeložil Josef Frič. P o n e j p r v. (Po prvé provozována v Paříži na divadle Gymnase 21. ledna 1865.) Prov. ve prospěch J. E. Bíla v pátek dne 24. března 1865.

St a ř í m l á d e n c i. Komédie od Viktora Sardou. Znenáhla bude již velmi těžko určití, v jakém poměru jsou plody nejnovější francouzské literatury veseloherní k mladému českému divadlu, k našemu obecnstvu a přede vším k naší literatuře. 21. ledna provozování „Staří mládenci“ na pařížském boulevardu v Gymnase, 24. března již na pražském nábřeží v prozatímním. Toť by byl moment uznání hodný: rychlost v seznamování nás s tím, co v cizině mocným dojmem působí, jest chvalitebna i nutna, neboť divadlo má b ý t u nás mnohem více školou než kdekoli jinde, má nás prostředky svými seznámiti se vším cizím, byť bychom z toho měli třeba jen zisk ten, že v ů b e c ně c o s e z n á v á m e a že o tom, o čem jiní lidé mluví, také my dle autopsie mluvíti můžeme, — as jako při „les vieux garçons“. Ovšem, seznamování to by se mělo dít všestranně, k vůli rektifikaci názorů; život francouzský není jediným zjevem ducha lidského, život francouzský může sice dostačit Francouzovi, my ale musíme znát i zjevy jiné. A divadlo naše m u s í b ý t v í c e školou než jinde,

musí být náhradou za všechny školy, kterých posud jinde nemáme.

Obecenstvo poznává lascivní život francouzské, recte pařížské společnosti. Leká se snad toho života? Nepozorujem! Civilisace vyrovnává a společnost „lepší“ je po celém světě stejně vzdělána a stejně, chcem-li, pokazená. Míra je asi stejná, forma však poněkud se liší. De Mortemer Sardouův praví, že zná jen dva druhy ženštin, nestoudné a stydlivé: prvnější jsou již samy sebou souzeny, stydlivé prý vědí proč se stydí. Francouzové patří k prvnějšímu druhu, soudili již sami sebe, my pak — nu, my víme, proč se stydíme! Francouzové snášejí vlastní i cizí soud s velkým humorem, my, zdá se, také máme podobného humoru dost. Člověk se učí k neuvěření rychle! Kolik pak je asi tomu neděl, co byl v „Paragrafech pana Puškvorce“ na panském českém jevišti spáchán čin hrůzné nemravnosti, že totiž šedivý člověk — chtěl políbit mladé děvče! Červenající se inserty hlásaly zcela určitě, že při podobné nemravnosti nelze našim ženám a pannám sedět v divadle. Nyní koná starý mládenec de Mortmer na jevišti nejobšrnější přípravy, aby mladé děvče třeba násilně zbavil panenství, přípravy tak obezřetné a daleko sahající, že již možno něčemu se přiučit, a insertové sloupce se ani dost málo nečervenají a ženy a panny sedí zcela pohodlně na křeslech svých. Přijde prý na ducha-plnost, totiž v dialogu, a „na formu“. Také prý Antoinetta, jež nepatří ani k nestoudným ani k stydlivým, nýbrž k třetí třídě, o kterých de Mortemer dosud ničeho nevěděl, zmaří nevědomostí svou celý ouklad. Je však opravdu nejvyšší čas, aby vedle ostatních ženštin, jež jsou od nevědomosti stejně vzdáleny jako od mravnosti uvědomělé, objevila se nějaká Antoinetta, sic by snad

mohly příští akty jednat jeden na pověstném hindostanském trhu, druhý v japonských lázních atd. Tou cestou přibýlo by veseloherní literatuře mnoha nové látky, na př. na manželských tajnostech; architektonice dramatického umění, která se zanáší také s tělesností hercovou co prostředkem k znázornění básnických postav, přibýlo by mnoho nového rozboru a poučování, a věta státníkova, že „poměr mezi oběma pohlavíma je nejdůležitějším politickým faktorem“, nabyla by uměleckého znázornění. Podotýkáme to jen mimochodem, ani z pruderie ani z opaku, a byť se i stalo z poslednějšího — vždyť „přijde jen na formu“!

Obecenstvo se zvyká. Byla by také hanba a snad by leckdo mluvil, že jsme za jinými národy, kdyby to, co se na Sekvaně líbí, na Vltavě z malicherných ohledů líbiti se — zakazovalo. Jen bude-li také odvykat! Totiž odvykat vplyvu cizímu, jakmile se bude jednat o původní plody naše. Cizí je vždy delikatessou, vlastní vždy jen „stravou domácí“. Český spisovatel nemůže líčit život francouzský, jemu musí být život zdejší alfou i omégou. Zdejší život společenský je ale naproti francouzskému ještě pravou sensitivou, patří ještě k životům „stydlivým“, a obraz jeho, dramaticky předvedený, bude musít být také sensitivní, stydlivý. Což bude naproti takovému de Mortemeru český některý „Květenský“, který v životě ještě slova váží, činy zakrývá, ano snad docela se i červená! A vedle něho ty ženštiny, ještě sensitivnější a při každém lehkomyšlném kroku k vůli české divadelní spravedlnosti hned těžkým trestem až ničené. Z čeho stává se v rukou francouzského spisovatele zábavná komedie, z toho by nutně vyrostla u nás tragoedie s několika „padlými“, nebo alespoň činohra s plným džberem slz! Sensitivnost nebývá pikantní, a obecenstvo již

zvyklo na pikantnost. Bude žádat Sardouovou formu, aniž by připustilo nebo připustiti mohlo Sardouových předmětů nebo osob. Nebohý spisovatel, jenž má formu vytvářít bez materiálu, nebohý spisovatel, který by přístupnému materiálu dal formu heterogenní, — odsoudil by sama sebe a obecnstvo by také nelenilo se soudem svým: „Není to pikantní — není duchaplné — není Sardou!“ Skoro že snad tajně zašeptá: „Buď Sardouem — odpustíme vše, ano i všechnu frivolnost!“ Nahlas by ale přece nepovzbuzovalo, neboť i cizost formy je přec jen cizota a u nás je vlastenectvím ještě červenání se, třeba by jen v insertech. Známe své Pappenheimáky a protož opakujem zde, že jsme vzdáleni směšného moralisování; poukazujem jen, kam vede u nás jednostranné pěstování genu jediného a k tomu cizího; ano i z části excentrického.

Což má ale Sardou „tu čest býti spisovatelem nemravným“? Je snad satyrik totožný s předmětem satyrisovaným, je snad malíř, obrazící hladomor, sám hladem zachvácen?

„A což je konečně — nemravnost?“ mohl by se tázat, kdo se hádá stůj co stůj. Sardou líčí své současníky, on je fotografuje přísně a fotografiím svým dodává lehkého růžového tónu. On fotografuje ale i vnitřek současníků svých, on dá do těla život, do mozku ducha, on je mezi fotografy umělcem. „Nenávidím toho člověka,“ praví Narcis v Rousseauovi, a totéž bychom skoro o Sardouovi řekli. Sardou krade člověku myšlénky z mozku, city z prsou. Co kdo choval tajně v sobě jakožto resultát zakusných radostí i nesnáží, jakožto výkvět nejtajnějších radostí i strachů svých, odkryje jediné slovo Sardouovo hravě, lehce — a nešetrně, řekne každý, koho se dotklo. Starý mládenec de Mortemer mluví

o své opuštěnosti, o své touze po domácnosti rodinné, po nějakém rozumějícím srdci, a v parteru sahají staří mládenci mimovolně pod kabát, — vždyť to tam uvnitř prsou bylo vše posud přec tak tajně chováno a zamlčováno! Sardou je velký psycholog!

Eugen Sue napsal „Děti lásky“, Sardou „Staré mládenec“. Poslyšme, co vypravuje Sardou!

* * *

Divadelní cedule neoznamuje tentokrát stáří osob; starý mládenec de Mortemer praví ale sám s onou upřímností, která je jednou z podmínek mužské koketerie, že je již as k padesátce. Staří mládenci mívají svá „kasárna“ a de Mortemer bydlí již po léta v jednom domě s Clavierem a s de Veancourtois. Clavieres je z oněch tuctových lidí, kteří, jak se říká, „běží s sebou“; de Veancourtois, jehož hloupostí zavánějící jméno svědčí, že ani francouzští dramatikové neopovrhují titulární charakteristikou, representuje ony lidi, kteří lehkomyšlnost svou váží hlavně z hlouposti své. De Veancourtois spustl na zdraví i na duchu, má všechny garçonské nemoce i zdrhnutou již paměť, a přece na pořádek, sňatek i otcovství „časů dost“, — sáhněte do svých zkušeností a naleznete nějakého de Veancourtois! De Mortemer je reprezentantem garçonství uvědomělého; pro to, co činí, má rozumové důvody; pro to jak činí, má důvody psychologické; pro to, co následkem svého činění trpí, má v srdci hlubokou resonanci. Na neštěstí jsou resonované ty tóny příliš h o t o v é, řekli bychom vykristalované, než aby nebyly se dávno již spřátelily s oněmi důvody rozumovými a psychologickými. Tím vším se stává de Mortemer velmi nebezpečným dámám, dámy to samy

*

praví. Praktický názor jeho ukazuje mu zbytečnost ženitby v takové společnosti, jakou je francouzská, recte pařížská; on nahlíží, že rozumnému člověku netřeba ženy, protože je dosti ochotných lidí, kteří za něho ženu sobě a — jemu vezmou, sobě a jemu výhody rodinného života opatří.

Aby ochotnosti té užil, uvádí sebe a přátele pod zámkou sbírky na pohořelé v kruh tří mladých manželských párků, meškajících na venkovském sídle. Statkář de Chavenay ostražitě sřeží choť svou Klementinu, přece se mu však naproti úhořovité hladkosti de Mortemerově nepodaří, zabrániti tomuto svobodný vstup do svého domu. Claviéres odhodlá se k zapředení milostné pletky s ochotnou Rebekou, ženou notáře du Bourge, flegmatika. De Veancourtois, jenž vyhledává již „pikantnosti“, seznámí se s umouněnou pasačkou Ninou, již vezme s sebou do Paříže, aby ji „vychovali dal pro operu“. Pak jsou tu ještě mladí novomanželé de Froenes a Louisa, dále mladistvá Antoinetta, sestra pana de Chavenay, a de Nantya, ženich její.

První a druhý akt vyplněn je scénkami hravé lehkosti, plnými dobrých nápadů ze života vyňatých zvláštností, nepošinujícími děj však přece dále než ku vyznačení ještě větší ostražitosti u de Chavenay a du Bourgea. Tyto dva akty mají čistý veseloherní ráz, ostatní je zcela dle toho, aby vykvetl Ilandský „ruehrstueck“. Náhoda, že du Bourge dostal do rukou svých lístek svědčící Claviérovi, uvádí Rebeku do domu, v němž de Mortemer bydlí. Rebeka opouští dům jiným vchodem, než kterým byla přišla, a Antoinetta, čekající dole v kočáře, je de Mortemerem vlákána do bytu. Následuje pověstná scéna, kterou třeba buď vidět, buď číst. Spuštěné záclony, zavřené dvěře — a nevědomá Antoinetta nemá

k úžasu de Mortemerovu ještě pořád strach. Konečně jí mrští o pohovku, — a Antoinetta ho prostince lituje, že je nejspíše nemocen, že má snad zimnici. „Tak máte přece strach!“ volá vítězoslavně de Mortemer. „Ano, o Vás,“ odpovídá Antoinetta. Netušenou nevinností je de Mortemer zničen, padne před Antoinettou na kolena, slzí, nazývá ji dcerou svou. Pak zotvirá rychle dvěře a nutí ji k odchodu. Přikvapivší de Nantya zahlédne ještě odcházející Antoinettu a vyzve de Mortemera na souboj.

Ráno k souboji určené dostihne bdícího oblečeného de Mortemera. Ač byl již přestál několik soubojů, nebyl přec žádným tak rozohněn jak nyní. Mimovolně vzpomíná, že padne-li, nikdo ho nebude oplakávat, bude-li raněn, nikdo ošetřovat. Probírá se v starých dopisech, při jednom z nich, nemajícím podpisu, ani se víc nepamatuje, od které ženské ruky jej byl obdržel. Claviéres přináší dopis od de Nantya. Pečeť dopisu tohoto je stejná s pečetí onoho dopisu zapomenutého. De Mortemer vyptává se po bližších okolnostech de Nantyových, dozví se pravého jména a pozná, že de Nantya je synem jeho, dítětem ženy svedené a opuštěné. Nyní ovšem hledí se de Mortemer vyhnouti souboji, k největšímu obdivu příbojníků obapolných, kteří sotvy že zdrží de Nantyu, jenž již ruku zdvihá, aby políčkem urážky dovršil a souboj vynutil. Velká a upřímná lítost de Mortemerova vymůže mu odpuštění de Nantyo; de Mortemer má syna, rodinu svou, je šťasten. Toť obsah aktu posledního, ve kterém mimo to de Chavenay a du Bourge získali již zase přízně manželek svých, a ve kterém ztratil de Veancourtois Ninu svou, jež volila život grisetek.

Neukázali jsme zbytečně k románu „Děti lásky“ a musíme ještě poukázat k „Nos intimes“. Od solidní stavby této veselohry jsou „Staří mládenci“ dosti vzdálení,

schází jim jaksi poetická objektivnost, aby se povznesly na plod přísně aesthetické ceny. Také ethický moment je zde o poznání slabší a okolnost ta byla by tím citelnější, kdyby zde opravdovost činoherní neobjevovala vše co hlubší. Přes to přese všechno musíme se i při „Starých mládencích“ obdivovat Sardouově divadelní hbitostí, jeho ourodnosti u vynalézání situac a povah. Sardou se nevyčerpá již proto, že fotografuje ž i v o t.

Překlad Josefa Friče je velmi plynňý. Některá „frnk“ a „špás“ bychom k vůli eleganci ostatního rádi viděli změněna.

* *
* *

„Staří mládenci“ nedošli u nás celkem oné repraesentace, jaké na všechen způsob vyžadují, aby učinili dojem uhlažený. A bez uhlaženosti zevnější nejsme ani s to, abychom porozuměli líčené zde francouzské společnosti a také výstředním vlastnostem jejího života. Pokud vlastní katastrofa nenastala, hromadí se scéna ze života lehce na scénu; všechny scény ty jsou však genu specificky francouzského a se strany herců musí se při představení jich dodat i lehkost pohybů i pronuciace. My nevěříme ani v líčenou lehkou mysl, nelíčí-li se zároveň pružnost pohybů.

Především je tu „de Mortemer“ (pan Kolár), který se má představovati s nejvybranější delikátností. De Mortemer má myšlénku úplně ve své moci a virtuosně jí zahrává, pomáhá-li mu k cíli; ani hluboká myšlénka, pádně pronešená, neopatří ve společnosti příjmi ducha plnosti, jakýmž de Mortemera vyznačují. De Mortemer dovede být i rázný i oulisný, přímý i tajuplný, každá jeho věta zdá se, že víc zatajuje než prozrazuje, vzdor

pak mnohému, co tajiti musí, jeví vždy příjemný ráz bezprostřednosti. Pan Kolár byl teprv tam šťastnější, kde salonní podlaha ustupuje drsné skutečnosti, kde cit již příliš zmocněl, než aby ještě formy dbal.

Noblessu znázornili ve „Starých mládencích“ jen pan Polák a pan Šamberk rozhodně. Poslednější porozuměl povaze de Veancourtois zcela dobře; že místy až k chargi sama sebe zavedl, připisujem touze po větším výsledku. Výtečný byl v aktu posledním, kde znázorňuje úplnou skleslost láskou zklamaného starého záletníka.

Z úloh dámských těžily tentokráte nejšťastněji síly naše nejmladší. Přirozenost tónu, jaký venkovská „Nina“ mítí musí, dovede slečna Červinkova velmi dobře podat. Rovněž šťastna, ano místy i poeticky dojímaví byla slečna Čermákova co „Antoinetta“.

V celku zdá se, že nebyl kus dosti důkladně studován a že tentokráte působil neblahý spěch, aby rychle rozhlášený kus co nejdříve na naše jeviště přešel. Snad se podaří jako při Sardouových „Paragrafech“, při kterých dobrá souhra i hra jednotlivců také teprv opakováním získána byla.

Č. 85. 86. a 87. z 27. 28. a 29. března.

Revisor, aneb: „Nehněvej se na zrcadlo, máš-li křivou hubu“. Ruská národní komédie v 5 jednáních, z Nikolaje Gogola přeložil Huttar.¹⁾ Ponejprv. Prov. v pátek dne 21. dubna 1865. —

„Nehněvej se na zrcadlo, máš-li křivou hubu,“ zní druhý název „národní komédie“ Gogolovy a tím je i satyrická tendence celé hry jasně již vyslovena. Vypravuje se o osudech „Revisora“ ledacos, a mezi tím nejsou právě události, které by jinde ani se nemohly přihodit než na svaté sice, teprv však z ledačeho a z mnohého se vyklubující Rusi. Nejzajímavější je as to, co vypravoval německý cestovatel, — pravda či nepravda, nevíme, zajímavá ale vždy svou pravděpodobností. Po dlouhých teprv pokutách mravních došel prý „Revisor“ provozování a brzy se ho pak zmocnila také kočující jedna společnost. Ředitel společnosti byl chytrák a než-li v kterém městě pověstnou hru na jeviště pustil, přesvědčil se dříve dobře o místních poměrech a dle těch — spracoval vždy „Revisora“ na novo, aby větších pánů neurazil a menším aby se dostalo posměchu co nejhoj-

¹⁾ V „Zaslánu“ otištěném v 111. čís. „Hlasu“ z 23. dubna prohlašuje Václav Hutar, že se jméno jeho jako překladatele „Revisora“ dostalo na divadelní ceduli jen omylem; on že se jen sčástečně překlada. Týž V. Hutar záhy na to, v polovici května t. r. zemřel.

něji. Nemůže být významnější odpovědi pro Gogolovu práci než anekdota ta, která líčí co nejbystřeji reakci znemravnělosti naproti satyře. Molièrův „Tartuffe“ našel ohlas svůj v Gutzkovovu „Pravzoru“, Gogolův „Revisor“ vyvolá na Rusi snad také ještě nějaký „Pravzor“ svůj.

Gogol nelíčí ani lidské slabosti všeobecně, všude se nalézající, aniž snad spustlost „vyšších“ jen tříd moderních, on sahá speciálně k dolíčení ruského ouřadnického vladaření, on postavil na posměšný pranýř výsledky, jakých docílila ruská vláda absolutistická. Jaká to spousta křiklavých, šeredných barev vychrlila se z poetického, dojemného péra Gogolova! Vidíme krvěžiznivě pijavky, které ve jménu vlády, používajíce moci vládou jim udělené, vykonávají tím ukrutnější tyranstvo, že jsou v něm udržovány a dále puzeny osobní svou duševní obmezeností, kteráž dokazuje na novo pravdivost věty, že „hloupost a nevzdělanost jsou prapůvodem vši špatnosti“. Vidíme, jak ty pijavice i mezi sebou žijí v stálém darebném nepřátelství a jak naproti mocnějším jsou ještě nižšími a otročtějšími, než naproti nim samým je lid skleslý na samu blbost a vegetující nesamostatnost. Také ten revisor, který jakoby nějaká nemesis z daleka do toho ouřadnického světa zablýskává, nemůže nás zvláště potěšit; vzdor všemu strachu vidíme při lidech těch přece naději, že strašný revisor má as také některou ze špatných vlastností, jakých u nich nazbyt, nebo v nejhorším případě, že možno ho obelstít a starý rej že začne na novo. A co mimo tento řetěz ouřadnické činnosti ruské a jejich výsledků, d o m ě l ý totiž ten revisor, je tak líčeno, že nemůžem se domnívat, jakoby byl Gogol maloval jen poměry místa jednoho, zvláštním neštěstím stíhaného. Domělý revisor přibral k domácí své nicotě

jen ještě nicotu onu, která na Petrohrad lehla co „pel civilisace“. Gogol je v „Revisoru“ opět malířem, jenže maluje tentokráte bičem. Avšak tolik je jisto, možno-li na pranýř stavěti tak, jak Gogol učinil, že to známka již již lepších se poměrů. Možná, že nyní již začíná se smutná „ruská národní komédie“ přece leckde veseleji tvářiti.

Obsah Gogolova „Revisora“ je staršímu čtenářstvu novin již znám. Do menšího města ruského přibyl na bludných cestách svých Alexandr Ivanovič Chlestakov, úředník z Petrohradu, bez peněz, bez úvěru a také již bez štěstí v karbanu. Nemůže z hostince, ve kterém má již značný dluh, odejít dál a nemůže také déle v něm zůstat, protože hostinský již ani jídla na další úvěr nedává. V též čas došla měšťanostu zpráva, že přibude z Petrohradu revisor. Mezi hodnostáři nastal zprávou zmatek nesmírný, neboť každý má řadu těžkých hříchů, každý bojí se žalob. Strach všeobecný učiní také pocho-pitelno, že považují brzy Chlestakova za očekávaného revisora, a měšťanosta že vybere se k němu do hostince. Lehkomyslný Chlestakov poznává sice brzy, že ho mají za osobu zcela jinou, v tísní okamžitých okolností svých používá ale zmatku co nejvydatněji. Přestěhuje se k měšťanostovi, prohlíží ústavy veřejné, přijímá představující se ouřadníky, vypůjčuje si chrabře od nich peníze, přijímá podplatky, konečně požádá i o dceru měšťanostovu. Na to zmizí Chlestakov, Pátý akt uvádí nám šťastného otce měšťanostu, přijímajícího blahopřání a myslícího již na postup v úřadu i na postup v ouřadním tyranstvu a výdělkářstvu. V tom přikvapí městský poštmistr, který byl Chlestakov jeden list, v němž se celá hra i charakteristika hrajících osob vypravuje, otevřel. Situace se takto dovrcholí na plnou komičnost a komédie se zakončí

pak poněkud opravdověji tím, že přibylý posel vyřizuje příchod revisora skutečného a zároveň obeslání měšťanosti k tomuto.

Nemůžeme se divit, že některé situace na nás působí již známěji, pro ruské divadlo jsou zajisté původními a Gogol musil také brát situace, jak mu je život podával, bez ohledu na to, je-li život podobný jinde již překonán. Od „národního“ spisovatele nelze žádati, aby se povzněl nad niveau v šeho již známého a aby hleděl dílo své vždy uzpůsobiti tak, by dopodrobna bylo celému světu nové. Avšak že vládl Gogol divadlem a že dovedl zcela samostatně sobě počínat, toho důkazem četné jednotlivosti, zvláště odehrávání poslední scény čtvrtého jednání již za kulisou. A že „mravní spříbuzenost“ většiny předvedených osob měla se dokázati, nemůžeme se také diviti jakés uniformitě povah. Dobré charakteristiky je v „Revisoru“ dost, ovšem že jen charakteristiky lehčí, jen veseloherní a někdy i fraškovité.

O provedení podotýkáme tentokráte jen, že celkovitost vynikala daleko nad jednotlivostí. Souhra byla zvláště v posledním jednání výtečná. Že zástupce jedné z hlavních úloh až nápadně nebyl slova mocen, prozrazuje zcela zvláštní lásku k českému divadlu a ku plodu slovanskému. Potkali jsme se s geniálností podobnou již vícekrát.

Obecenstva nebylo sice mnoho, bavilo se ale dobře a tleskalo velmi často.

Č. 112. z 24. dubna.
Pod čarou.

* * *

Opakování „Revisoru“ ukázalo, že hra ta podrží komickými svými momenty pro dlouho i přitažlivost i zábavnou sílu. Některé zkráceniny způsobily sice, že jed-

nání čtvrté je co do délky nyní v lepším poměru k aktům ostatním, než dříve bylo, nejsou ale jinak místny; místo aby se byly vynechaly unavující výjevy s osobami úředními, vynechány jsou scény se zástupci lidu, tak že se nyní charakteristika lidu obmezuje zhora na rozkošně ovšem kreslené dvě figury měšťanské „Petra Ivanoviče Dobčinského“ a „Petra Ivanoviče Bobčinského“. Obě figury ty dýšou bujností plně shakespearovskou a zástupci jejich, pánové Mošna a Křtín dovedli je provést velmi samostatně, ano až překvapně. Opakující ještě jednou po první své zprávě o „Revisoru“, že zvláště souhra výtečná dosvědčila jistou alespoň úctu k původnímu plodu slovanskému, musíme opět výkony jednotlivé řadit celkem značně níže. Gogol sáhl do plného života, a že život na Rusi je na mnohém ještě primitivní, musí se herec zvláště střežiti, aby nepřidával ještě primitivnosti schválně a nehledal efektu příliš laciného. Takž ale stalo se při „Revisoru“ na mnohých místech, zvláště nápadně však v jednání čtvrtém. Ty úšklebky a to otrávení celým tělem, jakým na př. pan Sák úlohu svou vyšperkoval, byly i na „divadelní nemysl“ příliš nedivadelní. Pan Polák měl ještě nejlepší míru a snažil se zušlechtit i úlohu jen episodní. Také maska jeho byla pěkná a příjemně se lišila od leckteré jiné masky, jejíž nositel přenechával veškerou charakteristiku buď líčidlu a vousům, buď nastrčenému nosu. V maskách se u nás za poslední doby činí více, než před dramatickým uměním zodpovídati možno.

Pozornost obecnstva ale hlavně poutali pánové Kolár a Šamberk. Prvnější nepodal snad měšťanostou Skvozňikem chargi novou, v známých ale již z podobných úloh obrysech pohyboval se opět tak šťastně, že obecnstvo udrželo se v stále veselosti. Zvláště v jed-

nání čtvrtém, kdy měšťanosta samou úctou před domělým revisorem až řeč ztrácí, byl komikou uchvacující. Jemu vypomáhal ve větších scénách pan Šamberk lehkým svým humorem výdatně. Celkem možno o úlohách obou říci, že jsme se při nich bavili jako s vtipnými dobrými z n á m ý m i.

Příloha k č. 114, z 26. dubna.

Silné ženy. Veselohra ve 3. jednáních. Dle Sardouových „Les femmes fortes“ pro české divadlo volně od Fr. Douchy. Poprvé. Prov. ve prospěch regisseura Jos. Chramosty v pátek dne 28. dubna 1865. —

Těžko Sardouovi vytýkat, že jeho „Les femmes fortes“ nemají ceny. Napsal-li spisovatel již díla vzorná, jak Sardou v oboru veseloherním, má právo žádat, aby se o starších slabších plodech jeho mluvilo jen kratičce. Samo užívání nějaké otřelé fráse, jako na př. „o dobrém sice, někdy ale přece dřímajícím Homerovi“, bylo by urážkou, musít Sardou od sebe odmítnout i to, co jen trochu omluvou zavání. Ano, Sardou má i právo žádat, aby podobný škvár, třeba by z jeho péra vyšlý, ani se nepřekládal a nerozšiřoval; a my se shodnem s ním zcela v žádosti té, neboť nenahlížíme, co má literatura naše dělat s ostřížky literatur jiných, byť třeba nesly jméno uznané. „Les femmes fortes“ jsou na všecken způsob napsány před Sardouovým duševním narozením se. Naučit se můžem z nich ovšem také něčemu, totiž tomu, že Francouz, jakmile jedná se o dolíčení protivného mu Angličana nebo Amerikána, ztratí všecken rozum a vybíraje nejposměšnější sama sebe směšným činí. Sardou učinil způsobem tím sama sebe směšným a v sobě representuje celou stránku francouzského ducha — tak da-

lece by byla i tato hra Sardouova obrazem charakterním. Dialog a situace jsou snůškou anekdot, jaké sobě as francouzská společnost vypravuje; základní myšlénka není provedena a domáhá se nějakého vyniknutí teprvé ku konci aktu posledního. Povahy jsou rozmanitě myšleny, ale málo vyhloubány.

Hra spoluúčinkujících přičinila ale také pramálo k výsledku více uspokojujícímu. Vyjímaje pana Šimanovského, jenž je bohužel až příliš málo ve větších úlohách zaměstnán, a slečnu Malou, nemůžeme říci, že by byl kdo ve větší úloze vystupující přirozeně začal a dohrál. Pan beneficant nebyl ani úlohy mocen a pronášel někdy věci překvapující. A paní Pešková měla den nešťastný; u ní jsme dávno odvykli nevhodé toilette a pohybu tomu, jaký měla tentokrát co „madame Lahorie“.

Č. 118. z 30. dubna.

* * *

Opakování Sardouových „Les femmes fortes“ (2. máje t. P. v.) nemohlo jiný úsudek v nás vzbuditi, než jaký jsme měli po provedení prvním. Jest to zkrátka nejnešťastnější Sardouův plod, který v Paříži dosti brzy zanikl a u nás rovněž brzy zanikne. Bylo by snad na čase — ač má-li se ve výlučném pěstování francouzského repertoiru pokračovat — aby zřetel se obrátil k duchaplnějším proverbům zarýnským, které ethickým účely povznášejí se nad díla tendence pouze časové. Tím by bylo možno zúrodnějíc působiti na pole domácí, neboť v ethickém možno závodit, kdežto sociální poměry cizinské k nám se přenášejí již velmi vybledlé. Poukázáno kdesi právem k proverbům Mussetovým, našlo by se i jiných z doby jmenovaného spisovatele hojně.

V meziaktích Sardouovy hry tančila jakás slečna Caliopoli pohostinsku. „Předvádím obecenstvu děvčata mladá bez ohledu na jejich umění, avšak se zvláštním ohledem na jejich hezkost,“ pravil kdys starý Stöger, ač v pravdě řídíval se zásadami vyššími; u slečny Caliopoli by důvod ten byl alespoň jediný, neboť domácí síly naše nemusí se věru bát podobně vynikajících hostů.

Návštěva nebyla valna.

Příl. k č. 122. ze 4. května.

Diplomat. Veselohra ve 2 jednáních od E. Scribe a Delavigne. Z francouzského od F. L. — Ponejprv. — Na to po druhé **Hříšná láska.** Veselohra od Mosera. Zčeštil Jan Octáv. — Prov. ve středu dne 10. května 1865.

„Diplomatu“ (Scribe a Delavigne) slouží pikantní myšlenka co dobrý základ, tak dobrý, že se mohlo na něm vybudovat něco lepšího než dvouaktová veselohra ta. Šlechtic de Chavigni přibude k jakémus německému dvoru (s německými dvory sobě francouzští dramatikové rádi zahrávají), a to za důležitým účelem, aby pro dvorní ples francouzský přinesl k valčíku výkresy německých krojů. Na německém onom dvoře jedná se o ženitbu prince Rudolfa (Francouzům je každý německý princ Rudolfem nebo Moricem), jemuž chystají vyslanecové španělský a saský po nevěstě; princ však miluje tajně markýzku de Sarville. De Chavigni je diplomatem jen dle jména a nemá k povolání svému ani nejmenších vloh či chuti, proto také mu hrabě Moreno, vyslanec španělský, nechce dát Isabellu, dceru svou. Že přichází do residence v tak rozhodném okamžiku, nevěří nikdo v bálovou misi de Chavigniho a přičítá mu každý úlohy politické. Dřívější známost s markýzkou působí, že princ v něm vidí hned důvěrníka svého a že mu svěřuje mnoho,

ač de Chavigni neví, co mu vlastně svěřuje. Důvěrnost princova činí, že vyslancové ucházejí se také o pomoc jeho. Konečně tím, že de Chavigni medaillony princezen, které měl od prince markýzce dodati, z nevědomosti, oč se vlastně jedná, dodá vyslancům princezen zpět, přivolána jest katastrofa. Ta však se velmi lacině rozuzlí (tím), že markýza se s láskou svou svěří přímo velkovévodovi, který ihned svolí ve sňatek s bratrovcem svým. A zákulisním dějem tím způsobena všeobecná radost. De Chavigni má radost, že je velkým mužem, aniž by o tom věděl, velkovévoda má radost, že vyhnul se sporům s cizími mocnostmi, poslancové mají radost, že žádný z nich nepřekonán druhým, začež dá Moreno bezděčnému diplomatovi dceru svou, tak že konečně i žvatlavá Isabella na všeobecné radosti se sdílí. Nahoře položený úsudek, že by něco lepšího bylo se mohlo z předmětu vylouditi, je ovšem částečně obmezen, neboť po zdlouhavém prvním aktu následuje druhý živý a rozmanitý. Avšak žádná situace není vyčerpána a samy rozpaky passivního de Chavigni jeví se vždy stejně. Zde je ovšem úlohou herce, aby stupňoval a seslaboval, což se stalo u míře jen skrovné. Plynný dialog, jenž ostatně situaci vždy označuje, aniž by myšlenkovou hloubkou neb zvláštností působil, vyžaduje již pro společenské kruhy dvorní jistou uhlazenost pronounciace; postrádali jsme ji, nemůžeme se dostaviti, kde zastupitelé hlavnějších úloh nejsou při prvním provedení novinky ani slova mocni a tedy sobě outrováním z okamžiku se rodičím pomáhají. Jsme divadelní správě povděčni za novinku a nahlížíme, že nemůže vždy za to, když nám pro omrzelé provedení novinka ta není nic platna. Vane jakýs duch nedbalosti nad naším jevištěm, bohužel! a někdy se nám zdá, že ten či onen pán myslí obecenstvu skutečnou mi-

lost prokazovati, hraje-li. Arcif je obecnstvo vinno;
identifikuje úlohu s hercem a líbí-li se prvější, aplauduje
tomuto.

Překlad „Diplomata“ je velmi pěkný.

Č. 130. z 12. května.

María Stuartka. Truchlohra v 5 jednáních od Schilera, přeložil Pavel Šafařík. — Prov. v Proza-tímním divadle v pátek dne 26. května 1865. —

Když vidí kritika vznešenou opravdovou snahu uměleckou, když vidí, jak individualita umělcova samu sebe obětuje, aby uměním znovuzrozena předstoupila před nás co smyslný zjev krásných lidských ideálů — tu slaví kritika svůj svátek. Ostří jejího nože je náhle otupeno, ocel mění se na slonovou kost, která jen mírně uhlazuje, cokoliv se jí ještě nevyrovnáno býti vidí. Poctivě se snažící umělec a poctivá kritika jsou vždy přátely, takovému umělci nemůže být kritika nikdy příkra; třeba by vytýkala, činí to beze vší trpkosti, přesvědčena, že slovo její nedojde pohození.

V příjemném tom poměru nalézáme se nyní naproti slečně Malé. Vybavila se již z onoho stavu pouhé prostřednosti, v němž uvízne tak mnohý opravdový talent, protože při pojmání obmezuje se na obecnější rysy a při podávání spoléhá se na dostavení se okamžitého efektu. Slečně Malé je úplně jasná pravda, kterou jsme již tak často pronesli, že totiž dramatický umělec nedojde pravé výše a v ž d y s t e j n é jistoty, nedovede-li úplným opanováním všech svých duševních i tělesných pomůcek povznést se nad vlastní afekt, aby tím jistěji ovládnul

mysl i srdce svého obecenstva, — a tou pravdou kráčí nyní slečna Malá. Víc než polovici dlouhé cesty má slečna již za sebou, to jsme viděli na její „Stuartce“. Slečna promyšluje úlohu svou do podrobná, každé slovo, každá věta svědčí o tom, že zde pracuje duch, který osvojiv sobě myšlénku v celé její hloubce, nám hloubku tu zcela jasně znázorňuje. Nemůžem vytýkat, nýbrž podotýkáme jen, že naproti myšlénkové práci té zůstává cit ještě pozadu, že nám mocný afekt rozdrobuje se posud a trpí reflexí: umělecké individuality jsou již jednou rozdílny, jedna se musí při dobývání výše zbavovat toho, druhá onoho. Přirozeno, že při vášnivé Schillerově „Stuartce“ musí nám posavadní vada ta jeviti se co zvláštní, nechcem říci že nezcela pravé pojmutí. K podobným scénám, jaké má třetí akt, je potřebí velkého tónu v základu svém nezměněného, neboť náruživost sama vystupuje vždy v jakés jednozvučnosti. Že se slečna Malá dovedla povznést k náruživosti nejohnivější, dosvědčoval začátek aktu a ještě mohútnější zakončení jeho; v ostatním musíme myslícímu duchu přisouditi právo, aby rozlušťoval úlohu svou co nejsamostatněji a tak dlouho sám hledal, až vše vyrovnati dovede. Nemůžem však ve prospěch našeho ústavu zamlčeti prosbu, aby slečna Malá nevyčerpávala přílišně sil svých fysických!

K osvědčenému již Mortimeru pana Šamberka máme ale zase žádost tu, aby alespoň na jistých místech nechal prosvítat více reflektující deklamace, než vždy stejně plný proud náruživosti. Pan Šimanovský vzal Leicesteru trochu příliš lehce.

Ostatní obsazení drželo se v dávnější dobré způsobě.

Rovněž neposkytuje nám onehdejší opakování „Narcisa“ příležitosti k poznámkám novým. Jen to třeba podotknout, že slečna Lipšova hrála zase „Pompadourovou“; — jen trochu méně hry v úloze té!

Č. 145. z 28. května.

Divotvorný klobouk. Fraška ve 2 jednáních od V. Klicpery. Na to: **Ze ševce doktor.** Fraška ve 3 jedn. od Molièra. Přel. B. Čanda. Prov. v divadle na Žofíně¹⁾ v úterý dne 6. června 1865.

Vzdor všemu a všemu namáhání nejsme s to naléztí pevnou soustavu v repertoiru českém. Vidíme spíše, že jen okamžitý nápad a náhoda rozhodují, a že letní doba nynější náleží již zase ku ztraceným. Léta mladosti našeho ústavu plynou bez ukládání na kapitál a zisku nevidíme nikde ani pro obecnstvo nebo herectvo, ani pro ředitele. Myslím, že mnoho již dokázáno, když stará hra, která nikoho více neláká, podá se ve změněném poněkud obsazení. V tom ohledu vidíme ovšem

¹⁾ Ředitel Liegert neobdržel jako předcházejícího léta pro letní sezonu 1865 novoměstského divadla od majitele jeho býv. ředitele Thomé, který je tentokrát zadal divadlu německému. Aby měl tedy větší divadlo pro letní pohostinské hry než „Prozatímní“ najal Liegert Žofinský sál od dědiců Novotných. Sál ten byl tehda v přizemí a zaujímal budovu po celé délce té části, kde se teď nalézá sál dolejší, zaujímající ovšem jen část bývalého sálu. Dvě galerie; jedna pro orchestr (při nynější verandě), druhá, protější, pro diváky nalézaly se ve výši prvního patra, nad vchodem bylo několik balkonků jako loží v stejné výši jako galerie. V Liegertově divadle nalézalo se jeviště, jež bylo hlubší než v „Prozatímním“, na straně galerie orchestrové (tedy podle nynější verandy). Přizemí mělo 311 sedadel (o 164 více než parterre „Prozatímního“. Kolem těchto sedadel zřízen parquet a na konec sálu parter k stání. Pod

leckdy něco dobrého. Na př. opakování „Divotvorného klobouku“ dokázalo, že oblíbený kus ten dochází provedení takměř již výtečného. Soubor sil, jakými se zde osvědčují pan Kolár, Kaška, Šamberk a nověji zaměstnaní Polák a Mošna, může při vděčných úlohách Klicperovy hry zdatně vyniknouti. Jakož nás překvapil pan Mošna původním zcela provedením malé své úložky, takž zase jsme viděli na panu Polákovi (Strnad) lehkost a pružnost jindy ani netušenou. Při pevnější paměti byly by obě vlastnosti ještě více vynikly.

Hojnějšiho obecenstva nepřilákal ani „Divotvorný klobouk“ ani následující na to kus „Ze ševce doktor.“

Č. 155 z 8. června.

hlavní galerií byla tribuna se 100 sedadly a nad touto poslední galerie, na nížto v první řadě upravena též sedadla. Po obou stranách sálu zřízeno 15 loží a na dřívější galerií postranní 6 loží co druhé pořadí. Orchestr byl větší než v „Prozatímním“. Šatny pro herce byly v malém sále (z části dosud existujícím) a v toaletní síni u téhož se nalézavší. Nová opona byla od div. mal. Macourka. Barva dekorace sálu byla bílá a modrá se zlatem. — Divadlo to otevřeno v neděli dne 14. května 1865 odpoledním představením Štěpánkova „Čech a Němec“, večer pak dávána Donizettiova opera Maria di Rohan. Viz též „Hlas“ č. 132, 133 a 152 r. 1865.

NÁRODNÍ LISTY.

(1865.)

Struensee. Truchlohra v 5 jedn. od Michaela Beera. Přel. J. Slavíček. Hudba od G. Mayerbeera. Prov. ve prosp. Ferd. Šamberka poprvé v neděli dne 25. července 1865 v divadle na Žofině. —

„Struensee“, dávaný již léta páně 1847 za ředitele Hoffmanna v Praze na divadle německém, dostal se konečně leta p. 1865 co novinka na div. české. Podobných „novinek“ můžem ovšem míti velmi mnoho, co nám ale budou platny? Obecenstva pražského jistě jimi velmi málo přilákáme! „Struensee“ je v sobě dostatečně fádňí věc, nebera ani ohled, že jeho části jsou slepeny z jiných, zase dobře známých kusů. Hudba má být náhradou. Znalci chválí její propracovanost, laik potěší se jednotlivými, skutečně melodickými čísly. Avšak málokdo vydrží přece po konec, aby larmoyantním aktem posledním alespoň nějaké duševní pohnutí s sebou odnášel. K tomu má ale režije na jevišti žofinském obtížnou a nepoměrně nevděčnou práci. Že ani režie, ani jednotlivé síly exekutující neochábly v snaze dobré, mělo sice jakýs výsledek okamžitý, pro který se ale kus přece neudrží. Před jinými sluší se zde zmíniti

o dobré hře pana Šamberka a slečny Malé. Ostatně jsme bohudíky přece již trochu odvykli deklamaci pouze pathetické, jaké se zde herec ani vyhnouti nemůže a obecnstvo se tedy nerozehřálo vzdor snaze herců.

Č. 115 z 28. června.

Katynka Heilbronská. — Prov. v Prozatímním divadle dne 14. července 1865 ve prospěch sl. O. Malé.

„Katynka Heilbronská“ k benefici první naší tragické milovnice provozována, přenesla nás náhle v bývalé doby divadelních našich počátků a první mladosti našeho obecnstva. V dobách těch, kdy obecnstvo skutečně tomu ještě věřilo, že „Katynce“ v posledním jednání něco bodavého „padlo do oka“, líbila se činohra ta ovšem velmi; nyní však musíme již namáhavě pátrat po příčině, pro kterou se zastaralá hra dostala opět na jeviště. Byl-li důvod, aby slečna Malá v nedostatku novinek měla k benefici své hru dávno již neviděnou, dostála činohra ta ošem svému účeli; rovněž dobře volila slečna, chtěla-li se obecnstvu uvésti v úloze druhu řídkého. „Katynka“ je jako pramen všech oněch německých dívek, jaké němečtí spisovatelé líčí ve plodech svých, třeba by v životě se nenalezaly; samý tu cit, sensitivity, motýlový peř, somnambulismus atd. Základní tón něžnosti a naivnosti, jaký úloha ta vyžaduje, našla slečna Malá zcela šťastně, ano ve mnohých okamžicích dovedla i obecnstvo unést, třeba by na útraty klidně tvořícího umělectví, dostávajíc se sama do opravdového afektu. V ostatních úlohách byla důležitější změna jen v tom, že slečna Slavinská přebrala úlohu po slečně Lipšové, tato po paní Kolárové a pan Kysela po panu

Lapilovi; hrálo se vesměs dosti pečlivě. Pan Šimanovský připomenul nám co „Strahl“ plně zase dobu, kdy skvěl se ještě v obzoru mladých hrdin.

Návštěva byla při benefici i při předvčerejším opakování dosti četna.

Č. 135 z 18. července.

Mnoho povyku pro nic za nic. Prov. na divadle žofinském dne 17. července 1865. —

„Mnoho povyku pro nic za nic“ je komedie již tak sehraná, že nevádí více ani nějaká změna v obsazení. Je ovšem těžko žádat v rozklížujícím tom vedru souhru zcela dokonalou a protož jsme již spokojeni s výsledkem, jaký byl předvčerejší. Nebylo by snad od místa promluvit zde vůbec o způsobě, jak se skoro všude, nejcitelněji ale u nás, provozují veselohry starého Shakespeara. Klasicita jmena spisovatelova budí u provozujících jistou pietu, kterou myslí že nejlíp vyjádří tonem pathetickým, veselohře málokdy odpovídajícím. Mnohé z figur Shakespearových již zvětšely, herec by musil hodně hluboko sáhnout do života, musí řádně individualisovati, aby nám je sblížil. Pathos jim ovšem přidává ráz starobylosti ještě zvýšené. To však je řečeno všeobecně, a nehledíme-li k přímému požadavku zde vyslovenému, musíme přiznat, že v celku se Shakespearovy veselohry hrají u nás svědomitě, a výrok ten platí také o silách spoluúčinkujících v „Mnoho povyku“. Nejcelistvější, vždy působivou figuru podává zde, jak známo, pan Kaška co „konšel“.

Čtem právě repertoír příštích čtrnácte dní. Dostojí-li

se slíbenému, měli jsme ondy zcela pravdu, pravice, že musily dříve repertoír náš dusiti poměry nám zcela neznámé¹⁾. S navrženým nyní repertoírem jsme spokojeni úplně.

Č. 136 z 19. července.

¹⁾ Řečeno tak na počátku feuilletonu „Z divadelního mezi-
vládí“ (Č. 131. „N. L.“ z 14. 7. t.) D. I. ř. druhá, str. 182 n. zde!

Pokuta ženy. (Le supplice d'une femme.) Drama ve třech jednáních od E. Girardina¹⁾. Přeložil J. Počátek²⁾. Poprvé prov. na divadle žofínském dne 22. července 1865. (Pařížská premiéra kusu toho byla dle div. cedule dne 1. května 1865 v „Théâtre française.)

Nemravný Francouz je nyní v oboru písemnictví jediným mravním velikánem. On jediný má smělost sáhnutí do plného života, do nějakého kusu jeho zahledět se jako do zrcadla a podívat se, jak vlastně sám vypadá. Zrcadlo je nebezpečná věc; truchlivý obraz, který z něho na nás se dívá, stává se až k zbláznění strašným, zkusíme-li naň se usmívat, i vážně musíme se do něho zahledět, pak možno, že jeho nepřijemností poněkud alespoň zlepšíme. V následujícím podává nám Girardin kousek zrcadla našeho společenského života, naši slabé lidskosti a velké té lži, jaké se dopouštíme denně, abychom se alespoň zdáli mravně velkými. Čtete

¹⁾ Emile de Girardin, francouzský publicista a politik (1806—1881). V pozdějších svých letech napsal několik divadelních her, z nichž však došlo úspěchu jen drama „Le supplice d'une femme“, při kterémž měl spolupracovníkem Dumasa syna.

²⁾ J. Počátek, pseud. Jakuba Škody, spisovatele a pedagoga (nar. 1835 v Počátkách, zemřel 1885 v Přerově). Přeložil velké množství her francouzských.

místo Paříž jen Praha a substituujte osobám Girardinovým osoby vám ze života známé.

Matilda, žena plná hlubokého citu a jasné soudnosti, miluje upřímně Henry Dumonta, muže svého. Dumontovi, jenž byl upadl před lety do peněžních nesnází, přispěl velkými penězi Jean Alvarez, Španěl. Z vděčnosti — jiného motivu neslyšíme a nechceme prozatím uvést — podává se Alvarezovi Matilda zcela; to trvá po celých sedm let, bezdětný dříve a ničeho netušící Henry považuje dcerku Alvarezovu za svou. Již však počíná „zlý“ svět, jež Girardin personifikuje osobou paní Lareyové, na základě řeči propuštěné Matildou komorné Zoë o poměru tom rozprávěti. Matilda sice o pověstech těch určitě vystupujících neví ničeho, je ale již syta libůstek Alvarezových a tyranisující nadvlády jeho. Aby se mu vyhnula po dobu delší, přemluví radostně svolujícího Henryho k cestě do Itálie. Náruživý Alvarez, zvěděv o tom, vynutí na ní slib, že nepojede přec zase.

Náhle zví Matilda od Lareyové, že poměr její k Alvarezovi je prozrazen. V tomtéž okamžiku obdrží v listu Alvarezovu stvrzení řeči Lareyové a vyzvání, aby s ním v týž den i s dcerkou Jeanne z Francie prchla. V nejtěžším zápasu jejího zoufalství se strachem před samovraždou překvapí ji Henry; v naději, „že ji zabije,“ podá mu ona list Alvarezův. Henry čte a přece nevěří; vlastní obžaloba Matildina však nenechává ho nadál v pochybnosti.

„A jak dlouho tomu již, co mne podvádíš?“ táže se.

„Sedm let.“

„A Jeanne?“ vyhrkne v zoufalství.

Matilda mlčí.

Henry je brzy odhodlán: svět se musí oklamat. Alvareza přinutí, aby mu vypověděl všechny kapitály,

čimž Henry přijde sice na mizinu, čimž však světu se namluví, že milující Alvarez mstí se proto, že Matildou byl oslyšen. V souboji se s ním setkatí nechce: „Kdybych zastřelil tebe, byla by v tom pro tebe pokuta? Kdybys ty zastřelil mne, kde by byla spravedlnost?“ Oba vinníky trestá tím, že světu zjeviti se musí co nanejvýš nevděčni. Proto také obdrží Matilda věno své zpět a musí k rodičům svým se vrátit, jakoby manžela nyní chudobného sama opouštěla. Malou Jeanne podrží Henry u sebe: „Já jediný z vás jsem dosti poctiv, abych ji vychoval na počestnou ženu,“ praví. Matilda vyslyší plačíc a mlčky soud svůj; ještě jednou obejmě dcerku svou, která tážána odpovídá, že chce zůstat u toho, který sice nyní zcela zchudnul, kterého ale považuje za otce svého. Také Alvarez chce dcerku svou obejmout, Matilda mu ji ale odtrhne a podá Henrymu. Alvarez i Matilda odcházejí.

„A neuvidím již nikdy matinku?“ táže se Jeanne.

„S n a d!“ odpovídá Henry. —

Velká to tragedie lidskosti, mocná v ní bouř bolu a zoufalství; avšak bouř ta rozpěňuje vodu pod povrchem, jen velké ty kruhy nad tmavou hladinou naznačují, co se uvnitř děje, jako by spisovatel tím říci chtěl, že nepíše výsledky náruživosti, nýbrž jen lidských slabostí. Matildě můžete ovšem říci, že když po sedm let hřešila, nestálo by ji as velkého přemáhání hřešit dále; kdyby ji Alvarez netyranisoval, že by to také nejspíš dále činila: jistou mravní, ano značnou sílu neupřete Matildě přec. — Matilda nenáleží ani k onomu druhu filosofických ženštin, které slycháme v životě tvrdit, že zachovají-li manželé svému „lásku“, učinily již vše možné, jinak že věrnosti nerozumějí. Ona miluje svého manžela, ona i cítí temnost svého činu;

nevymyká se ale činu z téže slabosti, která ji přivedla k pádu. Proč Matilda klesla? Slyšíme, že z vděčnosti k Alvarezovi, nevěříme tomu ale. Či snad k vůli lesklým vlastnostem Alvarezovým? Španěl ten má ovšem sílu naruživosti do sebe, s níž se hluboký, klidný cit Henryho rovnati nemůže. Henry je povaha ideální, veskrz dobrá při největší urážce nejkrásnějšího odpuštění schopná, povaha z oněch mučednických, kterým skoro přáváme, aby se jim dělo hodně mnoho nespravedlnosti, jen aby nám na zábavu předváděly hrdinství, jež sice tuze rádi obdivujeme, jehož ale sami schopni nejsme. Avšak té poloďábelské reflexe nemůžem hledat u Matildy, její čin zrodil se ze slabého okamžiku, její dítě je plodem slabosti. „I nejlepší člověk má okamžiky slabé,“ říká se a přikyvuje v životě; koho se však týká výsledek slabosti té, přece neodpouští. V okamžiku lehkomyšlnosti zapomíná se na vše ostatní, zapomíná se na bolest nesmírnou, v žádném poměru k lehkomyšlné rozkoši nestojící, na tu bolest, kterou můžem způsobit jiným. Podívejme se do života a na onu propast, která zeje mezi malou jen lehkomyšlností z jedné a bezuzdnou hned žárlivostí z druhé strany! Nechť se to stane mezi manžely nebo mezi milenci, zůstává v základech svých stejno; jen společenské poměry činí pak jiný a tragický výsledek.

Jistý spisovatel tvrdil kdys, že mají vlastně všichni lidé stejné vlohy ku špatnostem, na př. ku krádeži. Jedni se jí nedopouštějí pro náboženství, druzí pro vlastní své přesvědčení; tito že jsou vždy pevnější, vždy jistější vítězové. Přemáhání tu ovšem jiné, tolik ale je jisto, že jakmile nebude ctnost jen náboženstvím, nýbrž přesvědčením, bude slabost každá ustupovat vždy víc a více — toť je ta výška, ku které lidstvo kráčí. Matilda podlehla slabosti, proti níž neměla

přesvědčení! To je as reflexe, která vyplývá z kusu Girardinova, to je pokynutí k rozřešení veliké, nebezpečné otázky společenské. Otázka ženitby nebo neženitby zůstává pak zcela vedlejší i pro mysl ouzkostlivé, na než Girardinovo dle života kreslíci a velmi přirozeně a pravdivě líčící péro musí ovšem mítí dojem velký.

Girardin líčí bolestně. Sundal kus choulostivě střežené kůže a obnažené nervy chvějí se pod neobvyklým svobodně táhnoucím vzduchem. Byly jinde a budou také u nás hlasy, které odeprou oprávněnost k takovému činu. Připouštíme-li dramatické líčení všech jiných slabostí lidských, proč ne slabosti nejlidštější! Ostatně počíná sobě Girardin s delikatesou, jakou při naučené a nucené choulostivosti naší společnosti uznati musíme. Vždyť se přihodilo, že z divadla vycházející nevinné dušičky se tázaly: „A co udělala přece ta Matilda?“

„Le supplíce d'une femme“ má krásnou, mistrně jednoduchou stavbu. Žádná tu zbytečná osoba, žádná zbytečná situace a žádné také povrchní, protože snad nepotřebné slovo. Jen to překvapuje, že rozervanost Matildina vystupuje hned z prvního počátku hry příliš uzralá, než abychom pochybovati neměli, že by manžel každého bolu své ženy tak bdělý nebyl ji dříve již pozoroval. Také v konci je příliš mnoho stlačeno vzdor tomu, že nás Henry ubezpečuje, v jistých případech že se nesmírně rychle myslí. Za dvě hodiny Henry přemohl všechnen ten obrovský nával bolu, vykreslil pevně plán svého jednání, srovnal se sebou i s ostatními a jeho síla je tak velká, že sám otvírá i perspektivu na příští smíření. Bylo by dostačilo poznat velikost šlechtnosti Henryho, ono zakončující „snad“ má zaznít pouze v prsou obecenstva.

Č. 141. z 24. července.
Poa čarou.

Girardinova hra „Le supplice d'une femme“ došla na českém jevišti krásného, z části zcela mistrného provedení. Velkou zásluhu o výsledek ten má pan Šimánovský, u něhož jsme seznali tolik ušlechtilé a umělecké míry, že pro vždy již odpadnouti může pochybnost o jeho povolání pro kus salonní. S ním závodila slečna Malá, a za dokonalé musíme vyznačit její scény v aktu druhém a posledním. Paní Pešková a pan Šamberk doplnili šťastný čtverlist pěkného večera. Abychom však ani nejmenší, třeba jen okamžikem citelné věci neopomenuli, podotýkáme, že nesrovnáváme se s dušeným tónem, jakého „Henry“ i „Alvarez“ hned v první scéně kusu, tu ještě neodůvodněně, užívají.

Malá Jeanne byla vzhledem k tomu, jaké obtíže provedení dětských úloh klade, dosti dobře zastoupena.

Návštěva ne příliš valna.

V tomtéž čísle v rubrice „Literatura
a umění“, bez chiffry.

Richard III. Prov. v prozatímním divadle v pátek dne 28. července 1865. —

Nemůžeme sobě pomoci, pokud nemůže se hra tak velká, jako „Richard III.“, ženoucí se tak valným proudem a spojená s tak mocnými tradicemi, provozovati úplně dobře (ovšem že úplnost tu přece poměrná!), volíme raději, aby se neprovozovala. Uznáváme všecky píli, jakou vynaložil na př. pan Šimanovský na svého „Glostra“, neupíráme také, že jednou a později přivede úlohu tu k úplné dokonalosti, prozatím ale vadí mu tatáž překážka, kterouž vůbec tragoedům svým vytýkáme. Pravíme-li, že měl některé uznáníhodné scény, ve kterých dovoleno držeti se jediného tónu základního (dobrá scéna před kostelem v aktu třetím) nebo kde velký afekt scénu celou opanuje a tedy zase stejný skoro proud základního tónu vyžaduje (scény další), naznačili jsme již jasně překážku tu častěji zmíněnou. Naši herci mají pro tragoedii portament hlasu zajisté vycvičený, ale jen pro vrcholící se afekt, kde hlas pracuje jaksi do větších rozměrů; jakmile mají se pohybovat v poloze střední, přirozené či konversační, ztrácejí se výhody uměleckého portamentu skoro zcela. Tón jim vybíhá hned do výše, hned do hloubi, jako by záleželo víc na

duťem vlnění hlasu, než na pronešené myšlence, myšlénka nemá vůbec patřičné své váhy, věta pozbývá své přirozenosti a výsledek je unavující, neumělecká jednozvučnost. To neplatí snad jen o panu Šimanovském a nerádi to právě u něho rozbíráme příležitostně ostřeji. Avšak není-li dobře konverzačního odstupňování, co má na př. býti z celé první polovice úlohy Glostrový? Dialog se odpřádá bez vlastní opravdovosti, jízlivost v povaze ležící nevychází na povrch, a kde se tato přece maně objeví, nemá onu uměleckou, pouze na obecnost působící průzračnost, nýbrž je jednoduhostí svou až příliš průzračná i v poměru k osobám spoluúčinkujícím (na př. na konci druhého jednání). Deklamace v s t ř e d n í m hlase se pohybující musí se u nás cvičit ještě nejen pro truchlohru, nýbrž i pro komedii. Že ostatně i v afektu mohou se u nás dít poklesky, toho je svědectvím jinak zajisté moudře rozpočítávající slečna Lipšova, která v přílišném užívání portamentu přechází až do samého nejistého tremolu.

Co se týká massy v „Richardu“ spoluúčinkujících, nebudem zde se šířiti. Pěkná n. př. byla pohřební scéna prvního aktu se slečnou Malou a vytknuli bychom zde jen poněkud příliš rychlé proudění dialogu. Zastupitel „Clarence“ (Šamberk. P. v.) připomínáme, že vypravování snu Clarencova náleží mimo sen Valdštýnův k nejrenomovanějším téhož druhu scénám literatury dramatické; zvýšená s m y s l n o s t musí scénu tu k platnosti přivést.

Tyto dny¹⁾ jsme viděli také novinku, jednoaktovou hru „Sklenice čaje“.²⁾ Je to zase jedna z oněch „novinek“

¹⁾ 29. července na div. žofínském.

²⁾ Veselohra od A. Thibousta. Volně vzdělal F. Roll.

které byly na pražském jevišti německém již před desíti léty zcela slušně — stary. Český vzdělavatel francouzské té hříčky změnil lascivní původně konec na konec nevinný a našim moralistům nezávadný.

Č. 148. z 31. července.

Okovy. Veselohra v 5 jedn. od E. Scribe. Přeložil J. Mr. — Poprvé provozována v divadle na Žofíně v pátek dne 11. srpna 1865.

„Okovy“ Scribovy potřebovaly několik desetiletí, než se dostaly k nám, čímž neviníme ovšem ani kus ani mladé divadlo. Kus je na všecken způsob dobrý. Co do charakteristiky náleží arci k ostatním moderní školy francouzské, která berouc osoby z broušeného, individuální ráz osob nivelujícího života salonního, předvádí nám povahy povrchu skorem stejného, jež pak co osoby zvláštní vyniknou jen lehkým, avšak duchaplným pointováním. Je to hra rozkošně situační a v ohledu tom domáhá se samého vrchu. Předmět její je k tomu velevýhodný. Mladík, geniální skladatel, má se oženit se sličným a bohatým děvčetem; milují se vroucně, otec dal své svolení, mladíkovi ale vadí poměr, který byl měl dříve s mladistvou, od muže opuštěnou paní, která ho protekcí svou byla povznesla na první stupně slávy. Kdo někdy v životě poznal, jak mocně víže a překáží podobný poměr při rozlušťování jeho, přizná, že se z něho může vyvést právě bohatství dramatických spletek. A Scribe dovedl v „Okovech“ až plýtvat bohatstvím tím. Obraz je každý okamžik jiný, okamžikem je celá historie utě-

šeně jasna, aby již v okamžiku následujícím byla ještě zamotanější a zoufalejší než kdy dříve. Naivnost nevěstina, nezkušenost a mladická chevalerie ženichova, přísnost otcova, náruživá láska hraběnčina, přísnost a rozhodnost ničeho netušícího hraběte, protektora to ženichova — a konečně vybraná svévolnost spisovatelova vytvoří v minutě více, než bychom zde na sloupci vypravovati mohli, uzel se uzlí za uzlem a jen odměřený čas působuje, nezačne-li tato veselohra zmatků na novo — po svém zakončení.

Souhra byla až na některé, snad jen inspicientem zavinené, maličkosti dobrá; přáli bychom, aby se však předce nepřistoupilo k opakování bez některých ještě zkoušek. Při „Okovech“ může divadlo naše dokázat, jaké výše dostouplo co do sebranosti. Rovněž doufáme ještě od dalšího studia, že také hra jednotlivců se ještě vybrousí, neboť se nám zdálo, že ten či onen odbyl důležitou úlohu svou jenom nejvšednější rutinou. Paní Pešková byla již napoprvé velmi dobrá a zvláště ve tklivějších momentech zcela šťastna, kdežto v momentech ostřejší a chladnější výraz žádajících nastoupí stejná výše zajisté ještě po plnějším opanování úlohy. Slečna Čermáková měla jasný den a provedla pěknou úlohu svou důsledně a působivě. Z pánů by byl mimo p. Kolára nejlip p. Grund na svém místě býval, kdyby nás v pěkném někdy proudu živé jeho deklamace nebyly — až strach hojně chyby gramatikální vždy zase upomínaly, že musíme být v požadavcích svých skromní a že nesmíme od deklamatora žádat, aby zcela s p r á v n ě mluvit uměl. Či nechává se snad situací a obsahem mluveného unášeti tak, jako někdy zpěvák, který z přílišného dojmu falešně zpívá? Dramatický umělec musí tvořiti chladně, aby dovedl předvésti nám obraz ohnivý. Pan Chramosta pře-

mohl jen málokde nemoc svou obyčejnou, uspávající totiž monotonií, a pan Šamberk se v pojetí úlohy zmýlil tenkrát naprosto. Scribův „Ballaudard“ je povaha rozhodně opravdová, „Ballaudard“ je muž geniální co advokát, dobrý co člověk a jen poněkud nezkušený; k o m i c k ý m se nám stává jen tenkrát, když s i t u a c e je komická. Pan Šamberk učinil z něho povahu komiky u v ě d o m ě l é. Vždyť se musí i Schillerův „Kalb“ popadnouti ze stránky zcela opravdové, aby neuvědomělá komika jeho tím více působila! Arci že v ohledu tom vadil p. Šamberkovi také velmi jeho zlý návyk, že slova až příliš hustě opakuje a každý okamžik nějaké „v skutku“, „věřte mi“ nebo „příteli“ vplete.

Návštěva byla obyčejná.

C. 164. z 16. srpna.

Jen žádnou od divadla! Veselohra ve 3 jednáních od F. F. Jedličky.¹⁾ — Prov. p o n e j p r v v prozatímním divadle ve prospěch pohořelých ve Švihově v sobotu dne 2. září 1865.²⁾

Pan Thomé nastoupil v sobotu stolec ředitelský; přejem jeho panování, aby povzneslo se daleko nad dobu předešlou. První večer zahájen jest Šeborovou jásací ouverturou, kterou skladatel sám řídil a obecnstvo vřele a vděčně přijalo.

Na to následovala původní novinka dramatická, tříaktová veselohra „Jen žádnou od divadla“, pocházející z pera jisté české dámy (pseudonym Jedlička). Nechcem ani zde být galantními nebo negalantními, nýbrž pouze objektivními, a přiznáváme předc, že jsme šli mnohem uspokojenější tentokráte z divadla než po mnohých jiných původních veselohrách. Co práci novou především vyznačuje, je velká v ní se jevící znalost divadelních efektů,

¹⁾ F. F. Jedlička jest pseudonym Elišky Peškové. Viz její „Zápisky české herečky“ str. 61, kdež se též přiznává, že to jen „poloviční její produkt“ a že si látku k své hře vybrala z německého kusu „Die gefährliche Tante“.

²⁾ Dnem 1. září nastoupil po Liégertovi ředitelství opět Thomé.

dále pak rovněž velká znalost nynějších našich hereckých sil, ano i zvláštností, kterými tyto vynikají. Hra naší spisovatelky má ovšem leckterou zbytečnou délku v scéně, leckterou i zbytečnou scénu samu; avšak prvnější je buď schválně tak držena, aby poskytla příležitost herečce či herci k rozvinu hereckých předností a poslednější učiněno zas k vůli efektu konec aktu zvyšujícím. Čeho tedy hlavně „do hospodářství“ na našem jevišti třeba, má spisovatelka úplně a netřeba se jí více za opatrný pseudonym skrývat; očekáváme od rutiny její řadu her, které alespoň vždy slušně čas svůj vyplní. Vybírat známé, třeba by dobré scény, a známé, třeba by vděčné charaktery, není ovšem všechno a netrvá na dlouho. Kruh úloh, které můžem připsat hercům jednotlivým, jak se říká, „dle těla“, obmezuje se sám sebou a chablony, byť i nejlepší, předce se konečně otrou. K tomu také ještě přichází, že vůbec se nám nezdá, že by byla spisovatelka bohatou na invenci původní: bájka její hry je již známa („gefährliche tante“ a m. j.); a dialog také neoplývá původními nápady, ano nepovznáší se místy nad pouhou všednost. Místo jakési anthologie z kusů dobrých mohla by tedy spisovatelka zajisté sáhnout mnohem spíše ku spracování dějů divadelně ještě nespracovaných, ku př. třeba k dramatisování národní pověsti, dobrého románu atd., jak Birch-Pfeiffrova s velkým štěstím činí. V tom ohledu možno, že spisovatelka nám velmi poslouží, neboť i v repertoiru takovém, většinou obecenstva příjemném, máme nouzi.

Provedení hry „Jen žádou od divadla“ bylo až na to věčné, nesmyslné a negramatikální přeřikávání se, pro které již nevíme léku, když se herci sami za to nehanbí, velmi dobré. Paní Pešková, pp. Kolár, Kaška a Šamberk provedli připsané jim úlohy zcela v intencích spisovatel-

činých, z vedlejších úloh přišly zvlášt všeobecně držané úložky „spisovatele“ a „recensenta“ (pp. Seifert a Polák) k platnosti.

Nepřiliš četné obecnstvo jevílo spokojenost svou častým potleskem a volalo pseudonym spisovatelčin již mezi akty.

Č. 183. z 4. září.

Román chudého mladíka. Činohra ve třech jednáních od O. Feuilleta. Zčeštil Jan Oktáv. — Prov. v pondělí dne 23. října 1865.

Kdyby se systematicky pracovalo na vyhánění obe-
censtva, nemohlo by se jinak pokračovat než nyní, — a
předce by se udržel zároveň jakýs zevnější nádech sluš-
nosti. Kus od spisovatele Feuilleta, dobře akreditovaného
u nás svým „Montjoye“, toť zní konečně dosti pěkně při
n o v i n e. Škoda jen, že novinka ta spisovatelským plo-
dem, za kterýž původce jeho nyní již zajisté se stydí, že
je to prvotina slabá, pravá školská práce, na jakouž po-
kročilý spisovatel později jen nerad upomínán bývá.¹⁾
Je ovšem pravda, že po provedení „Montjoye“ naléhaly
některé časopisecké hlasy na divadelní správu, aby také
proveden byl dříve již přeložený Feuilletův „Román chu-
dého mladíka“, a že by tedy správa ta mohla hledat ja-
kous omluvu. Avšak v tom je právě síla d o b r é správy,
že podobných omluv nepotřebuje, že po nějakém upo-

¹⁾ „Le roman d'un jeune homme pauvre“, otištěn původně
jako román v „Revue des Deux Mondes“, r. 1854; brzo na to auto-
rem dramatisován, pronikl v nejširších kruzích a zjednal Feuille-
tovi jméno, přes to že to historie náramně fádní; jako román sám.

zornění, ona vše sama znát nemůže, přenechá se jejímu vytříbenému soudu již vše další. Kdyby se naše divadelní správa současně o repertoár a o budoucnost divadla starala, kdyby sama dobré kusy objednávala a nečekajíc nahodilých přírůstků materiál svůj si sama svázela, byla by důvěra v její vkus povznešena nad všechnu omluvu. Hospodaření bez plánu ovšem přivádí pak k tomu, že se správa podrobit musí i přání někdy nepodstatnému, jen aby se zdálo, že sobě skutečně něčeho všimá. O samočinnosti není u nás ani zdání. Když se potřebuje za dlouhý čas zase nějaký nový kus, sáhne se do houfu toho, co překladatelé o své ujmě byli podali, a vybere se to, co nejdéle leží nebo nejnahavěji žádáno bylo od lidí, kteří věc samu náhodou neznají, dobrou firmou se ale svěsti nechávají. Škoda zkoušek, škoda dobré chuti našeho obecnstva, které, ač valně řídne, přece je ještě dosti četné a rozumné, aby „Román chudého mladíka“ rozhodně vysyčelo.

Dramatické to Feuilletovo pensum nemá jiné dobré vlastnosti, než že se původce spokojil třemi akty, ač mohl při přesile vládnoucích v kuse náhod třeba deset aktů vypříst. Zchudlý šlechtic stane se působením bývalého svého intendanta správcem v domě bohatého občana, jenž zbohatl z peněz děda šlechtice toho. Mladík se zamiluje do dcery domácí, nevyjádří se jí ale, aby se nezdál chtivým peněz; děvče mu u vědomí bohatství svého nevěří a podkládá mu nízké, urážlivé zámysly. Pomocí jiného ženicha a dvou ženských v domě tom žijících parazitů pokračuje děj po drobtech dál, aniž by hlavní osoby nad pasivnost se rozhodně povznášely. Mladý šlechtic, hrdina kusu, vyvádí mezi tím nejheterogennější věci, hned kreslí po celý akt nějakou krajinářskou idylu, hned skáče zase s věží do propasti. Při tom je tak „šlech-

ný“, že ze samé šlechetnosti, aby milované jím děvče nezchudlo, spálí jakous listinu a činem tím nejen o jmění sebe, nýbrž i svou sestru připraví. Ovšem z listiny té má bývalý intendant opis, vystoupí v pravý čas a zchudlá zcela „Marguerita“ vezme sobě zbohatlého „Maxima“ nyní velmi ochotně. Jsou-li charaktery kusu nicotivé, je stavba scén ještě slabší. Lidé přicházejí a odcházejí, aniž by se vědělo proč, scéna jde za scénou zcela zbytečně.

Úlohy neposkytují herci nic zvláštního a kus sám ho také nevyzývá, aby do nich něco vkládal. Proto také oceňujícíce dosti dobrou souhru, o jednotlivých spoluúčinkujících pomlčíme zcela. Jen to ještě podotýkáme, že nedbalé obsazení menších úloh rušilo velmi (měl hrát místo p. Nikolaje p. Kysela, místo tohoto p. Mošna, místo sl. Slavínské paní Pešková).

Č. 233. z 25. října.

Faust. Prov. ve prospěch F. Kolára v pondělí dne 30. října 1865.

Dle sil, dle doby, dle okolností vůbec se řídí repertoire, a kdo opravdu se stará o užití všech prostředků, dovede v každých okolnostech zřídit poměrně dobré divadlo, jež dle zvláštních poměrů svých alespoň něčím vyniká, hlavně ale svou samostatností! Není potřebí, aby jedno divadlo německé mělo tytéž dobré hry, aby v tomže druhu her vynikalo co druhé německé, tím méně je ale potřebí, aby české divadlo sílu svou vyhledávalo v tomtéž, v čem německé divadlo. Jsou zajisté výtečná divadla ve Francii i jinde, aniž by měla na př. „Fausta“ v repertoiru svém, a aniž by záleželo sebe výtečnějšímu herci na tom, by se také co „Mefisto“ okusil. Jednomu sluší jistý oděv líp než druhému a dnes je chuť jiná než zítra; osobnosti a okolnosti rozhodují ve všem. Také české divadlo mělo dobu, kdy Goethův „Faust“ byl vítán v repertoiru, a možno, že přijde doba podobná zas; v nynějším okamžiku však není naprosto radno k němu se vracet. Také na německých divadlech není „Faust“ hrou častou a objeví se jen při hrách na engagement nebo při hrách pohostinských; tím spíše můžeme ho oželet na divadle českém, které vyniklo v posledním čase již zase

jiným druhem her. Proud nynějšího dramatického umění českého nesvědčí vůbec velkým německým truchlohram. Naši Šimanovští a Kolárové mohou rozhodně, ano znamenitě, vyniknout v úlohách jiných a nemusí tedy povést svou co „Faustové“ nebo „Mefistové“, k nimž se příkládá traditionelně měřítko nejpřísnější, v šanc vydávat. Nemůžeme ovšem vytknout co rozhodnou vadu, pokusí-li se pan Kolár také o úlohu, na kterou v divadelním světě dozrála posud jen jediná individualita Davisonova, ano musíme ušlechtilou snahu jeho klásti v tom ohledu vysoko; za to však bychom byli mnohem raději o benefici viděli pana Kolára v některé úloze mistrně a ouplně zaokrouhlené, než abychom pozorovali jen velkou píli a nejpřímnější snahu, která se však prozatím nesetkává zcela s výsledkem kýženým. Napřed jsme již věděli, že nemá pan Kolár dosti ostrosti a epigramatické úsečnosti v moci své, aby dostal „Mefistu“ a začátek jeho deklamace nás skutečně překvapil. Byloť v prvních slovech jeho tolik chladnosti, ano ledovitosti, že by tón ten, dodržený až po konec byl mohl co tón základní dodat úloze ráz zcela původní. Avšak brzy roztála ledovitost ta v proudu příliš rychlé mluvy, do které pan Kolár upadl a která stávajíc se jambickou rychlostí svou skoro monotonní, nejen rytmus mluveným větám odnímala, nýbrž také myšlénky obsažené k pravé ostrosti nepřipouštěla. V dalším průběhu hry dodal p. Kolár některým scénám již genrovitějšího rázu a učinil je vloženou v ně silou komickou dosti záživné. Scény u „Marty“ a první scéna zahradní staly se tím o sobě dobré. V celku vadila panu Kolárovi také nezvyklost veršů, kterou ostatně skoro všichni členové našeho divadla postonávají. „S metrem má zacházet umělec jako s nějakým pláštěm, jehož pomocí se pohyb a postava stávají konečně úplně plasti-

cké.“ Jen ethický moment rytmu má na nás působit, prvky jeho nemají se nám připomenouti; pronešená myšlénka má na nás působiti plnou tou smyslností, jakou ji básník nadal, aniž bychom slyšeli snad zákon kladení slov a sami svedeni byli místo ku vnímání — ku skandování veršů. Verš se na našem jevišti, nechcem říci, že neprávem, nepěstuje, těžko tedy klást vinu na herce. Několik zkoušek na „Fausta“ to spraví tím méně, že jambus německý, podržený v překladě českém, vždy cizeji se poslouchá než trochaeus českému dialogu zcela přirozený.

Tou vadou trpěl celkem také „Faust“ pana Šimanovského. Druhá vada je, že běře pan Šimanovský úlohu jmenovanou příliš co part tak zvaný „čistě deklamační“. Podivný druh těch „čistě deklamačních“ úloh přebrali jsme z jeviště německého; avšak i tu nabývají „Posové“ a t. p. nyní již přidechu věcnějšího a také „Faustovi“ možno ho dodati. Kdežto má při deklamaci působiti na nás smysl, rytmus a pathos zároveň a co slitý celek, obětuje pan Šimanovský zde vše ostatní libovolnému, všeobecnému pathu. Po celý první akt slyšíme v deklamaci jeho velmi pěknou hudbu, ale takřka hudbu beze slov. A přece má i Goethův „Faust“ dosti přirozeného základu, aby k nám mluvil přirozeně. Věda je „Faustovi“ milenkou, pro kterou třeba života pozbývá, myšlénky jeho abstraktní dozrávají až k smyslné barvitosti, pro kterouž jsou analoga v ostatním životě smyslném.

Největší potěšení měli jsme z „Markétky“ slečny Malé. To byla živá květina a na ní pravý poetický pel! Z počátku ta dojemná nevinnost a snivost, pak ta horoucí panenská láska, touha a sensitivnost, vše obdrželo dojemný výraz. Jen zde onde, v krátké jednotlivé větě, objevovala se chvějící ouzkostlivost, která teprv tvoříc, sama

sobě ještě nedůvěřuje. To však mohlo připadnout jen pozorovateli již valně chladnějším, obecnstvo v celistvosti své musilo být poesii unešeno! Kdyby mohl „Faust“ začít hned čtvrtým aktem, přáli bychom slečně příležitost, aby nabyla v úloze té již vytříbenosti úplné.

„Marta“ a „Valentin“ (paní Hynková a pan Šamberk) pomohli čtvrtému a pátému aktu taktéž k výsledku rozhodnému. Za to byly scény z lidu, taktéž scéna v Auerbachově sklepě, velmi nedbalé, a ještě hůř dařilo se samostatným úlohám menším. Režie se ani nepostarala, aby „žák“ alespoň svých pět slov latinských odříkal bez pěti chyb a „famulus“ rušil svou dobráckou všedností. Je v celku vidět, že na velké hry schází nyní u nás opravdová píle, snad pieta, snad také porozumění. Dobré scény byly hojně shromážděným obecnstvem hlučně vyznamenány.

Č. 240. z 1. listopadu.

Dívčí ústav. Komická zpěvohra ve 2 obrazech dle C. K. svobodně vzdělal Jindřich Böhm. Hudba od Fr. v. Suppé. Ponejprv. Před tím: **Politika v lese.** — Prov. v sobotu dne 4. listopadu 1865.

Naše divadelní správa pěstuje již po nějaký čas menší operetu. Může se říci, že se štěstím rozhodným. Lehké ty a příjemné plody najdou vždy hojnost příznivců a třeba by obecenstvo naše posud se valně k nim nehrnulo, vzmuže se obliba k nim zajisté brzy a vynaložený nyní peníz vyplatí se dobře. Hlavně doufáme, že se brzy domůžem v oboru tom plodů původních. Lehký veseloherní předmět brzy se najde a také hudba může se zde zakládajíc se z počátku na písni národní vyvinout na operetní hudbu čistě českou. Co se týče předvádění plodů cizích, jichž texty teprv se překládají, musíme při operetách doporučiti též princip, pro který mluvíme vždy při činohře. Třeba totiž pilně zkoumati v pokladech cizích, aby se ze starších prací dobrých volily vždy takové, které nejsou na německém zdejším divadle již obehřány a v Praze za skutečné novinky platiti mohou. Při dílech nových však platí pravidlo totéž, které řídí předvádění novějších veseloherních plodů pařížských na jevišti českém, pravidlo totiž rychlosti. Kdyby se bylo pravidlem tím již i při ope-

retce pokračovalo, oblíbenost její by již byla nepoměrně větší. Lehká opereta u nás spíš zdomácní, než vlastní vaudeville, žádající síly v recitu i zpěvu stejně dobré. Ovšem že třeba i při operetě hledět k jistému rozmnožení hereckých sil, hlavně sil mužských, má-li se řádně pěstovat. V operním sboru ženském máme síly velmi pěkné, které k samostatným úložkám přikročují s patrnou chutí a poměrným již štěstím.

To jsme opět pozorovali při předvčerejším provedení Suppého „Dívčího ústavu“. Slečny Pisařovicová a Ledererová ovšem platí již za síly zdatné, také slečna Heyretova stala se již úlohami svými v „Orfeu“, „Svatbě při lucernách“ atd. oblíbenou; tentokráte byla však sola také přidělena zejména slečně Bařínské, Rennerové a Kolářikové, které vesměs dobře obstály. Rovněž krásně byly secvičeny sbory v operetce Suppeově velmi důležitě. Opereta se vyznamenává především lehkostí a zpěvností svou, melodie její plynou hojně a hladce, třeba by místy nečinily nároků na zvláštní původnost. Rozhodně dobrá je sborová modlitba hned na počátku hry, která také došla skvělého provedení. Pan Kysela byl v úloze doktora Hájka rozkošný a působil nejen rutinovanou hrou, nýbrž i překvapujíc pěkným provedením zpěvné části. Také pan Mošna byl by dosáhl plného úspěchu, kdyby mimo obyčej, jehož se uznání hodným způsobem v novější době drží, nebyl se tentokráte oddal barvám příliš křiklavým.

Operetce předcházela Putlizova veselohra „Politika v lese“, která má co do provedení u nás pověst výbornou. Dámy Čermáková a Pešková a pánové Kaška, Kolár a Šamberk vynikli opět rozhodně.

HRY RISTORČINY.¹⁾

I.

Medea. Tragédie en 3 actes de E. Legouvé, traduite en italienne pour Ad. Ristori par Jos. Montanelli. — Představení vlašské dramatické společnosti spoluúčinkováním paní Adelaidy Ristori a vedním Signora Corticelli. Novoměstské divadlo v neděli dne 5. listopadu 1865.

Praha již viděla velkou řadu světoslavných umělců dramatických, jen velká italská tragédka Ristori posud nám nebyla zde známa. Včera vystoupila poprvé v divadle Novoměstském co „Medea“. Dojem, jaký na skromně shromážděné obecenstvo učinila, odpovídal její

¹⁾ Adelulde Ristori, slavná tragédka italská, nar. r. 1822, stála, když v listopadu r. 1865 do Prahy přibyla, na vrcholu své slávy. K prvnímu vystoupení zde zvolila si Legouvéovu „Medeu“, která jí r. 1856 v Paříži zjednala nesmírný úspěch. Též druhá úloha „Marie Stuartovna“ náležela k vrcholům jejího umění. Po třetí a naposledy vystoupila jako „Debora“ v stejnojmenném dramatu Mosenthalově. Pražané však zůstali doma; do Novoměstského divadla dovedla je přilákati „Kouzelná nožka“, ne umění.

slávě: potlesk nebyl bouřlivý, nýbrž svědčící o oné pietě, jakou na nás působí umění nejvyšší a odpovídající samé pietě umělcově. Absolutní chválu dodat dramatickému umělci je věc vždy neplodná, dostačí říci, že mluvil z básnickovy duše, že do podrobně podal nám smyslný obraz toho, co básník v idej své byl utvořil, že umělec po básníku nově povahu velkou stvořiv, nově a v dvojnásobné ceně nám ji opět daruje. Dovedl-li básník dodat myšlence své úplně přiměřené slovo, je zase na herci, aby dodal vznešenému slovu přiměřené tělo; uvádíme-li přednosti umělcovy, jaké při představování té nebo oné povahy objevil, pravíme jen, že nám smyslně znázornil všechny přednosti, jakými vyniká plod básníkův. Legouvě vykreslil v „Medei“ své ženskou povahu nejohnivější náruživosti, která ze sluneční jasnosti nejjemnějšího citu hned v ničící bouř přechází a demonovitosti lásky své, ač se na okamžik sama před ní chvěje jako děcko, předce zase vždy na novo podléhá a v ní náhle na obrovskou velikost vyrůstá, — a takovou „Medeou“ je Ristori. Umělecký veškeren aparát je u Ristori v nepodmínečné služebnosti, umělecká svědomitost ovládá i sebe menší moment, spojujíc vše v harmonický, úplně plastický a tedy uměleckou pravdivost zachvacující celek.

Je zde nejpodrobnější vypracovanost vedle celistvé litiny, sebe menší zášleh náruživosti nebo úsměv něžnosti zazrcadlí se v tváři i v pohybu těla, zachvěje se v pronešeném slově a vedle toho nese nás celistvý a neodolatelný proud rozhodné tragiky v plné své síle vždy dál a dál až k rozhodnému činu, který na nás v povaze té činí skoro dojem nutnosti. Žebra-li „Medea“, je v tom majestát, táže-li se Kreusy, s jakým právem ona o Jasonu mluví, je v tom nepochybnost lásky, která pro vlast-

ní sílu svou nikdy úplně v nelásku nevěří, mstí-li se, mstí jen lásku svou, a i co vražednice dětí svých vykonala jen jaksi povinnost, kterou jí ukládá nevěrnost Jasonova a Jason je zde vlastním vrahem. Některé jednotlivosti má Ristori v „Medei“ tak vypracované, že skoro až příliš plasticky ze všeobecného rámce vystupovat se zdají, na př. vypravování její o bratrovraždě, spáchané s Jasonem. Jak ale praveno, Ristori je v Legouvéově hře úplně „Medeou“ a jsme věru žádostivi na heterogennější úlohy v slíbeném repertoiru, které neodpovídají tak úplně jižní individualitě a k nimž umělkyně celkovitě tedy jinak přistoupí. Na všecken způsob podává se nám nyní požitek v Novoměstském divadle, kterého by nikdo omeškati neměl. Slabou návštěvu při prvním představení omlouváme méně neznalostí italštiny v pražském obecnstvu, než strachem před letně stavěnou divadelní budovou. Avšak strach ten byl zbytečný, neboť temperatura rozsáhlých ovšem místností byla zcela příjemna.

O ostatních s Ristorkou spoluúčinkujících silách uměleckých nelze, jako vždy při společnostech podobných, jiné říci, než že ovšem prostřednost je již ono jisté summum, kterého žádati smíme.

Č. 245. z 6. listopadu.

Jak si motýl křídla spálí. Veselohra ve třech jednáních od Sardoua. Zčeštil A. Počáteký. Poprvé prov. ve prospěch Elišky Peškové v pondělí dne 6. listopadu 1865.

Kdyby bylo divadlo školou v plném slova smyslu a nejnovější plody francouzských dramatiků byly by se nám podávaly skutečně jen proto, abychom seznávali nynější život Pařížanův a literární jeho zrcadla, mohli bychom říci, že jsme viděli prozatím již dost, že nastati má doba, ve které se nebere všechno, co nese firmu Meilhac, Feuillet, Augier, Sardou, nýbrž jen ty plody jejich, které jsou skutečně umělecky provedeny. S pýchou praví nynější francouzští dramatikové, že jsou vesměs a samými Voltairy, připravujícími revoluci — „my reorganisujem manželství“. Jak je reorganisují, známe již dostatkem, a nově předvedený, starší však již plod Sardouův „Le papillon“, po česku „Jak si motýl křídla spálí“, nenaučí nás ničemu novému, aniž bychom za to byli seznali plod umělecký. Také pan „Champignac“ — slabší ohlas povahy pana „Vanilaca“ z neprovozovaných u nás „Les diables noirs“¹⁾ — stůně čistě pařížsky

¹⁾ „Cerní ďáblové“ Sardouovi byli již r. 1864 přeloženi, avšak censura je tehda nepřipustila na české jeviště.

formulovaným náhledem, že je „to hanba být zamilován do vlastní ženy“, že je v manželství holá prósa, v záletnictví ale tím více poesie, čím je bezohlednější. Mladá, krásná jeho žena „Konstance“ těžce nese zanedbávání a aby vyhojila muže svého snad počasným vzdálením se od něho, odstěhuje se uprostřed zimy na statek svůj, kam Champignac nebyl ještě nikdy zavítal. „Kamila“, bohatá vdova a tetka Konstančina (Sardou potřebuje samé bohaté lidi, aby jimi mohl vyvést věci nejodvážnější), vyjede k ní na návštěvu, a Champignac, jenž ji nezná, má ji za komornou jakés bohaté Italky a jede za ní. Dostane se tím do vlastního domu, aniž by věděl, kde se nalézá. Aby ho vytrestaly, usnesou se obě dámy dle návrhu Kamilina, že tato co komorná dále hrátí bude a Champignaca k Italce, již ostatně zde není, uvede. Champignac nechá sobě páskou oči zavázat, Kamila ho vodí ve vlastním jeho domě sem a tam, nechává ho přes sedadla a pohovky kráčet za záminkou, že jdou po schodech (!), shýbat se před stropy, jichž tu není, atd. Při tom srazí se Champignac s Riverolem, ženichem Kamiliným, který byl ze žárlivosti také za Kamilou z Paříže vyjel a do domu Champignacova se vedral. Champignac má Riverola za muže oné Italky a Riverol zas Champignaca za svůdce své Kamily, z čehož povstávají opravdové srážky. Champignac utíká, skočí s balkonu a Riverol za ním. Po mnohých nesnázích příběhne konečně Champignac zas do svého domu, a celé třetí jednání Sardouovy hry je nyní věnováno již jen pouhému vysvětlování a dorozumívání. Champignac není vyhojen ctnostmi své ženy, nýbrž hladem, strachem, mrazem atd.

Povahy osob v „Le papillon“ nejsou ani nové ani vyhloubány, situace jsou co možná fraškovity a připomínají

ve mnohém „Les pommes du voisin“¹⁾ jenže jim schází týž vrcholící humor, jakož také zdánlivé aspoň motivo-
vání širším rozvedením. Dialog jest opět velmi plynňý,
obsahuje však málo opravdově vtipných point.

Snad by bylo mnohé prospěšněji vystoupilo, kdyby
souhra nebyla trpěla jakous hvězdou nešťastnou, takže
třetí akt, činící ovšem nároky velké, skoro fádňě působil.
Paní Pešková (Kamila) byla výtečna, humor její oprav-
dový a unášející i ji samu, takže místy až přechvatně pů-
sobila co do proudu deklamačního. Rovněž vládl pan
Šamberk (Champignac) plným, rozkošným humorem a
nevěděli bychom při fraškovité úloze té výtky jiné, leč že
hojně v dialogu obsažené skluzkosti nechával příliš naze
vystupovat, místo aby byl skutečnou všednost jejich
přednesem mírnil. Sardouovi není třeba teprv napomá-
hat, aby byl mužský parter polehtán. Slečna Malá („Kon-
stance“) měla úlohu jen pasivní, pan Šimanovský jen
všední episodní chargi.

Hojně shromážděné obcenstvo vyznamenávalo pa-
na Šamberka a beneficiantku paní Peškovou dle zásluh
častým potleskem, tuto pak při první scéně také krásný-
mi věnci.

Č. 247. z 8. listopadu.

¹⁾ „Paragrafy na střeše“.

II.

Maria Stuarda. Tragedia in 5 acti di Fredrico Schiller. Tradutta in versi italiani da Andre Maffei. 2. představení vlašské dramatické společnosti. Novoměstské divadlo, v úterý dne 7. listopadu 1865.

Z německé dramatické literatury hodí se málokterá povaha pro italskou individualitu Ristorčinu, žádná ale ne celistvě, zvláště máme-li ohled na nynější osobní vlastnosti umělkyně té. Také Schillerova „Maria Stuart“ nebyla zcela onou Stuartkou, kterou sobě Schiller myslil, tklivě lyrickými momenty nadal, a jak ji u nás traditionálně provozovati vídáme; avšak mohutnou, královskou ženštinou byla předc, a po odpočtu lyriky oné musíme říci, že všechny ostatní stránky povahy obdržely italskou interpretkou nejvyšší umělecký výraz svůj. Přes lyrická místa přešla Ristori velmi opatrně, ano vyhnula se jim místy zcela, jakož na př. krátce odpadla celá scéna s Mortimerem v aktu třetím, a to zajisté k dosti velkému pohoršení všech těch, kterým každé německy psané slovo má hodnotu biblickou. Ti ale vůbec oprou se i proti veškeré hře Ristorčině co ne německé a u nás známých divadelních veličin netraditionelní. Ristori je

repraesentantkou školy italské, která má totéž oprávnění uměleckou svou výši jako kterákoliv škola jiná. Italské divadelní umění nevyvolává povolnou reflexi, nýbrž zachvátí diváka dojmem okamžitým. Lidem, kteří se bojí každého mocnějšího afektu a blednou, nemohou-li dojem svůj ihned obšírně rozebrati a promysleti, bude Ristori ovšem cenou svou pod Damböckovými,¹⁾ Seebachovými²⁾ atd.; avšak předce neodeprou, že od německých těch umělců přijímáme dojmy, které třeba dlouho poesii svou působí a nás sprovází, které ale konečně předce zcela vyblednou, kdežto „Medea“ Ristorčina neb i její „Marie“ zůstanou zajisté plamennou svou tragikou v paměti naší povždy a to vždy se silou stejnou. Vedle německé hloubky myšlének má zajisté italská výše citu svou oprávněnost. Německá škola přikročuje k zjevům životním s velkou rezervou a nenechává nás ani na okamžik zapomenout, že nám podává něco abstrahovaného; italská škola uvádí nás v život sám a působí jako život sám. Damböckové třeba milerádi věříme, že by „Stuartka“ tak mohla být, jak ona ji hraje, Ristori nás ale neodolatelně přesvědčí, že „Stuartka“ tak byla, vlastně je s t. Pro české herce dobrý to lék, aby nenechali se příliš daleko nést onou od života naprosto svou abstrakcí vzdálenou školou německou, kterou na př. Devrient v rozkvětu svém zastupoval, již ale Dawison dal zase směr zvratný, realistický. Rozdíly mezi oběma školami jsou značny, jeví se nápadně i v podrobnostech svých, a italská škola odmítá na př. od sebe i v pohybech veškeru onu akade-

¹⁾ Marie Strassman-Damböckova, proslulá něm. tragédka, nar. 1827.

²⁾ Marie Seebachová, něm. herečka tragická, nar. 1834 v Rize.

mičnost, která při německých hercích obyčejně připomínává pilné studování modelů přesných — mrtvých. Tolik jsme chtěli říci ve prospěch domácích svých sil, které valně se řídí posud vlivem sousedů a nyní při Ristori dle plného opaku soudit mohou, jak by as samostatněji sobě počínati mohly.

Že ostatně pravé umění, třeba by v nezvyklejší formě předstupovalo, vždy působí, viděli jsme opět při „Stuartce“ Ristorčině. Ristori je umělkyní rozhodně tragických postav a dle toho uzpůsobila také druhou úlohu svoji. Ještě nikdy jsme neviděli, aby majestátnost, pýcha a veškerá síla v povaze „Stuardy“ ležící byla dostala téhož mocného, ano obrovského výrazu. Scéna s „Alžbětou“ byla vrcholem dramatické síly a vzbudila v obecenstvu až přímo nadšení.

Bohužel, že bylo obecenstva opět jen po skromnu.

Č. 248. z 9. listopadu.

HRY RISTORČINY.

III.

Debora. Drama in 4 acti del Dott. Mosenthal, tradotto in italiano da Gaetano Cerri. — Novoměstské divadlo ve čtvrtek dne 9. listopadu 1865. —

Kdyby nebylo třetího aktu a hlavně klatebního výjevu na hřbitově, mohlo by se nepodmínečně říci, že učinila Ristori, zvolivši „Deboru“, zbytečnou koncesi německému obecenstvu pražskému, a že jí nebylo dobře razeno. A byla by jí učinila, aniž by byli vděční, komuž učiněna. Je pravda, že jediný výjev ten nahradil by nám třeba deset aktů v pouhé hladkosti a bez zvláštního výsledku sehraných. Již k vůli velkoleposti, v jaké pak Ristori co „Deborah“ zoufající a klnoucí před nás vystoupí, k vůli tomu uchvacujícímu, mistrnému obrazu nejvyšší náruživosti, který nás takměř silou životní skutečnosti zdrcuje, aniž bychom předce pro jemně naznačený rámec umělecký jen na okamžik zapomněli, že máme pouhou symboliku před sebou — zkrátka k vůli tomu, že opět jednou cítíme pravou moc umění a plně tomu porozumíme, co je dramatičnost, můžeme milerádi v nádavek vzítí výjevy ostatní, jimž Ristori ani nesmí dodat většího ze-

vnějšího úspěchu, chce-li zůstat věrna sama sobě. Práví-li se, že verše dle ceny jejich nejlépe se poznají, napíšem a čtem-li je jako prósu, může se zase říci, že nedramatičnost novějších plodů německých nejlíp se pozná, přikročí-li k nim na př. umělkyně chablonám nepřející a samu přirozenost na umění vrcholící. Pak se vidí, že taková Auerbacho-Mosenthaliada je pouhou lží, nikoli poetickou pravdou. Ristori není německou umělkyní, které hned v prvním výstupu naznačují, že v posledním tragicky zhynou, které sobě utvoří všeobecný základní tón, z něhož pak přijde po kousku i tam, kam Italka praničeho neklade, protože buď pronášená myšlénka je tu hlucha buď situace nad pouhou všednost se nepovznáší. Důsledně nedává Ristori ani konci druhého aktu v Mosenthalově „Deboře“ běžného u nás výrazu; její „Deborah“ je tu jen zdrcena návalem nejprotivnějších dojmů, aniž by mohla celé své ponížení, celou ztrátu svou rozvážit a tedy na zoufalost dozrát. Za to je pak v aktu následujícím již zcela hotová v demonické velikosti své, je uvědoměla, že život je zmařen a v ledovitém tom vědomí strhuje i všechen život ostatní s sebou do propasti. Přirozenost je základním tónem Ristorčiným a liché je tedy všechno tvrzení, že hra umělkyně té trpí nesprostředkovanými přechody. Rovněž lichý je výrok, že ani pohyby Italky té nejsou zakrouhleny. Německá škola podává v ohledu tom velmi pěkné — sochy pro náhrobky, italská tvoří řadu živých, malebností svou překvapujících obrazů. Že také co „Deborah“ nemohla „Ristori“ působiti poesii mladistvosti,¹⁾ je přirozeno. Zbytečno také podotýkati, že se vyhýbá v zevnějšku svém i vši mladistvosti hledané, která by byla celkovitému požitku jen na újmu. Za to působí její

¹⁾ Ristori čítala tehda již 43 let.

krásná postava, její hlas, který všem odstínům myšlenkovým dodává plnou, pravou totiž jejich sílu.

Ristori dokončila co „Deborah“ krátkou řadu svých bohužel slabě navštívených her a obdržela za to věnec se slovanskou trikolorou; toť její jediná odměna. Neboť ani uznání neměla u pražských německých kritiků; u jednoho působil strach o slávu německé školy, jejíž docílené krásy zajisté každý zná, u druhého, který je jen tak z „náhledu“ Němcem, působila vůbec hluchost přesvědčení. Nám je Ristori umělkyní velkou, truchloherní herečkou geniální, interpretkou umělecké pravdy. K její hře nemusíme přijít se zvláštním rozpoložením, i bez něho jsme zachvázeni a uneseni pravdou.

Č. 250. z 11. listopadu.

Návrat z hrobu. Činohra v 1 jednání od paní Girardinové, zčeštil E. Špindler. Poprvé. — Na to: **Brute, pusť Cesara.** — K závěrku poprvé: **U klavíru.** Veselohra v 1 dějství dle T. Barrière a J. Lórina od E. Vávry. Prov. v pondělí dne 20. listopadu 1865 ve prospěch Otilie Malé. —

Benefice slečny Malé shromáždila četné obecenstvo, které oblíbenou beneficiantku poctilo věnci a kytkami. Provozovaly se tři delší hry jednoaktové. První z nich Girardinův „Návrat z hrobu“, je hra larmoyantní, zakládající se na nervosnosti součinných osob a na obehnané již události, že vrací se náhle z ciziny syn a ženich, o kterém se soudilo, že byl v dálce zavražděn. Beneficiantka sama měla malou jen úlohu v kuse tom, za to byla slečně Lipšové a panu Kolárovi dána plná příležitost, aby vynikli, prvnější svou cituplnou hrou, druhý svou propracovanou chargí.

Následující na to provedené „Brute, pusť Caesara!“ musíme zaznamenat co velmi záslužné. Veselohra ta bývala u nás vždy oblíbená, dostaloť se jí vždy pěkného provedení, myslíme však, že teprv obsazením nynějším dostala se u nás na vrchol svůj. Přísná, pěkná charakteristika, jakou vložil pan Šimanovský do svého „želez-

ného republikána“, pak všem jemnostem nejtrefnějšího výrazu dodávající hra paní Peškové utvořily u spojení s pilným provedením páně Grundovým celek věru rozkošný, z něhož se obecnstvo nejspíš často ještě potěší. Na veselohře „Brute, pusť Césara“ viděli jsme jasně, a mohli i viděti ti, jichž se blíže týká než nás, že při provedení veselohry vůbec především záleží na pilnosti. Pak teprv vyniknou plně všechny přednosti, které spisovatel do plodu svého vložiti dovedl, a každý dramatický plod vystoupí pak v své individuálnosti a nemusíme litovat, že v nejrozmanitějších kusech vidíme — tytéž vždy figury.

Na konec večera ponechána jednoaktová veselohra „Při klavíru“, uhlazeně pracovaná, ale pro Prahu ovšem také již ne nová. Situace jsou tu živé, místy až kypící; předmět celkem jednoduchý: mladá bohatá vdova, beroucí sobě za muže chudého umělce, dávnou, napolo však již zapomenutou lásku svou. Pěkný a hbitý dialog poskytuje hojnou příležitost, aby pan Šamberk zaskvěl se zase humorem svým, slečna Malá elegantní hrou a slečna Čermáková podříkáváním se. Píseň slečnou Malou zpívaná došla potlesku.

Při posouzení celkového provedení veselohry poslednější musili bychom obšírné slovo promluvit o tom, že veselohernímu dialogu vadí na českém jevišti hlavně ještě způsob, jakým se pronášejí tak zvané „les aparts“, což sobě ponecháváme na místo jiné.¹⁾

Č. 261. z 22. listopadu.

¹⁾ N. učinil tak v „Květech“ čís. 3. z 14. prosince 1865. str. 33; pod záhlavím „Tajomluy“. Dramaturgický lístek. Viz D. I. Ř. II. str. 191 zde!

Vše s matkou. Veselohra ve 2 jedn. dle A. Bergena od Pechánka. Na to: **Dívčí ústav.** — Prov. ve středu dne 22. listopadu 1865.

„Vše s matkou“ vystouplo na české divadelní ceduli skoro zároveň s opakováním originálu „Nur d'Mutter“ na divadle zdejším německém. Bergenova ta dvouaktová hra je divadelně dobře pracována, aniž by se povznášela právě nad prostřednost a oplývá dosti lehkým dialogem, třeba by vtipy právě nepřeplněným. Myšlénka její zakládá se v psychologickém úkazu, že starší ženy musí velkou zásobu mateřské lásky své stůj co stůj některé osobě věnovat, třeba by ji tím mořily. V Bergenově hře vidí se zeť nucena, přestěhovat se do jiného bytu, aby mohl s chotí svou být alespoň na chvíli samotn bez tchýně. Avšak i v novém bytu neschází mnoho, aby se v něm tchýně zase znovu neusadila. Co deus ex machina vystoupí tu tříletý kluk, „netušený“ tchýnin vnuk, jímž ji náhle obdaruje syn Konrád, poručík husarský; na dítě to sveze se náhle veškerá láska tchýnina a mladomanželé jsou osvobozeni. Patrně, že užito motivu veseloher francouzských s tím jedině rozdílem, že německý spisovatel postavil věc tu příliš naze a neohraněji do popředí.

Provedení bylo kloudné. Slečna Lipšova byla co láskou a pláčem oplývající matka velmi dobrá, rovněž pěkně ji podporovali slečna Čermáková, pánové Šimánovský, Kolár, Šamberk a Kysela.

Po veselohře „Vše s matkou“ opakována Suppéova operetka „Dívčí ústav“, o níž jsme se již jindy zmínili.

Č. 164. z 25. listopadu.

Pokuta muže. (Le supplice d'un homme.) Fraška ve 3 jednáních od E. Grangéa a L. Thibousta, přel. J. Počáteký. Poprvé provozováno v sobotu dne 2. prosince 1865.

Od tragiky krok je jen ku komice a „Pokuta ženy“ vyvolala frašku „Pokuta muže“. Prvější kus nalezl u nás vděčné své obecenstvo a pokud jsme hned při prvním představení viděli, najde i kus druhý. Při všech posavadních novinkách dramatických, které nám z Paříže zaslány byly, hleděli jsme vždy abstrahovat ethickou myšlénku jejich, aby obecenstvo české nastoupilo na pravé stanovisko naproti životu pařížskému, jenž s takovou oblibou dívá se na vlastní nahotu do zrcadla. Právíme že s oblibou, již je i vada na vlastní osobě milá, nikoli s hrdinskostí; neboť Pařížan, odcházející z mravokárného kusu, řekne leda s úsměvem: „Nu tak ohyzdný snad přece nejsem,“ a herečka kázající na jevišti o přednostech laciného muselinu, káže zahalena v nejdražší skvost a démanty. Naproti frašce máme ovšem úkol jiný, vlastně žádný jiný, než nechat se bavit. A tu musíme se přiznat, že se podařilo pánům Grangéovi a Thiboustovi, aby obecenstvo po celé dvě hodiny dobře se bavilo. Jejich „Pokuta muže“ je parodie v jistém ohle-

du i duchaplná, že totiž, vyjímaje závěrek prvního aktu, přímo k závěrku prvního aktu Girardinova přiléhající, ve všech ostatních částech paroduje jen jaksi z povzdálí, že jdouc cestou svou a tropíc bezohledně své žerty jen lehýnkým dotýkáním upozorňuje na opravdového protivnožce svého a nepřesvědčuje diváka svého vlastně ničím, jen ho pobaví a také ničím nekazí dobrý dojem, byl-li divák takový z „Pokuty ženy“ podržel. Vyslovme se tudy již jen krátce o estetické ceně nového kusu.

S původností nevzali sobě pánové Grangé a Thiboust právě velkou práci, vybírají odjinud nejkomičtější situace a nejkudrnatější dialog, jak toho kde potřebují; avšak s vypůjčeným zbožím zacházejí s humorem rozkošným a snaha jejich, parodisticky vše přehnat třeba až k extrému, je podporována velkou znalostí divadla a nemine se tedy s dobrým výsledkem. Jsme vždy proti obšírnému vypravování dějinné tresti obsažené v kusu dramatickém. Tím méně můžeme se spustiti do vypravování takového při francouzské frašce, v níž se situace již byla dvakrátě změnila, než tři věty o ní zde položíme. V celku je v „Pokutě muže“ týž obsah, který v dávno známé veselohře „Musí na venek“. Obchodník Baudillard (p. Šamberk) je co manžel a zeť velmi sláb a stojí zcela pod komandem paní Trouquetové, pravzoru to všech komandujících tchýň a vedle toho až strašné znatelky občanského zákonníku. Monflanquin (p. Šimanovský), náruživě plavby milovný, rozvedený od své ženy a vždy „ostrý hoch“ je přítelem jeho k velkému pohoršení ženštin Baudillardových. Tento byl se náhodou se ženou Monflanquinovou (pí. Pešková), jež vystupuje co madame Turllet, seznámil u paštikáře, kdež za ni zaplatil dvacet centimů. Později byl s ní také při večeři v Bois de Boulogne, a od toho okamžiku nemá od ní pokoje a přijímá

dvacet psaníček za den, vesměs podepsaných „dvacet centimů“. Že musí psaníčka zatajiti před ženou a tchýní, toť jsou jeho „strašná muka“, jeho „pokuta“. Turletová nemajíc ani zdání, že Baudrillard je ženat, přinutí ho, aby s ní večeřel u ní doma, ano později ho i sama navštíví na letohrádku jeho a žádá, aby s ní ujel do Italie. To vše činí madame Turlet jen „ze zoufalství“, že ji muž opustil. Zde na letohrádku, kamž byl náhodou také Monflanquin návštěvou přibyl, přijde tchýně Turletové na stopu. Turletová je schována ve vedlejších pokojích a Monflanquin, aby příteli pomohl, vydá schovanou za svou choť. Překvapen spatří pak skutečně ženu svou a musí se s ní smířiti, — d r u h á „pokuta muže“. Co nám frašku tu milou činí, jest mimo zrcadlicí se v ní soubor zvláštností pařížských také vyšší společenská sféra, v níž se pohybuje, a dialog prostý všech oněch sprostností, jakýmž jsme byli z frašek německých navykli.

Provedení bylo velmi dobré. Obtíže souhry, na některých místech valně se hromadící, byly takřka hravě překonány. Ze spoluúčinkujících byli hlavně zaměstnaní paní Pešková a pan Šamberk, pak pan Šimanovský. Hráli vesměs s velkou chutí a dobrým tedy výsledkem; bližšího nepravíme, protože úlohy jejich nebyly dle naznačeného právě novy a že v úlohách podobných již často šťastně sobě počínali. Panu Šamberkovi zvláště podařil se konec prvního aktu, kde parodoval zároveň umělkyni, v „Pokutě ženy“ úlohu „Matildy“ u nás hrající.¹⁾ Téhož úspěchu byl by došel v aktu druhém, kde mu na neštěstí vadila slabá paměť. Obecenstvu odporučujem návštěvu hry „Pokuta muže“.

C. F. 274. z 5. prosince.

1) Sl. O. Malou.

Úklady a láska. Prov. v sobotu dne 9. prosince 1865.

Po delší době dávala se konečně zase jednou truchlohra — „Ouklady a láska“. Kus ten je u nás dávno dobře sehrán, jednotlivé úlohy „Louisa“, „Ferdinand“, „Kalb“ těší se velmi dobré pověsti co do obsazení svého a tedy zaznamenáváme i tentokráte zevnější účinek co celkem pěkný. Přes to přese všechno těšilo by nás přece mnohem spíše, kdybychom alespoň občas viděli dobrou truchlohru pro Prahu novou, buď ze slovanských literatur, buď odjinud vzatou. U nás však myslí se, že již vše možné učiněno, obsadí-li se při věkovitě starém kuse jen dvě úlohy nově a zapomínají, že jen tam může být podobné počínání zcela oprávněno, kde jsou poměry ustáleny, kde také herec má dosti chuti i možnosti, aby z úlohy pro něho nové něco skutečně samostatného a velmi zajímavého učinil, zkrátka, na ústavě starším, kde má pak význam „créer un rôle“ zvláštní platnost svou. Pro nás může mít truchlohra stará a známá jako „Ouklady a láska“ jen tenkrát zajímavost, když se objeví po delší řadě starých a známých her. Toť vidí přece ředitelstvo na návštěvě ze strany obecnstva, mohlo by vidět i dle jiného, že posavadní cesta repertoární není tak dobrá, jak se snad ředitelstvo upřímně samo domýšlí,

ano mohlo by vidět i dle divadelní naší filiálky v Plzni,¹⁾ kamž se zcela repertoír pražský přenáší, a kdež se již také hlasy kritické proti tomu ozývají.

Pan Šimanovský hrál úlohu „Praesidenta“. Hrál za-
jistě s ohněm, avšak s ohněm místy úloze nezcela přísluš-
ným, jakož vůbec provedl „Praesidenta“ svého opět
poněkud patheticky. Že při pathu svém nezapomíná
ostatně nikdy jisté dobré základní míry, rozumí se při
panu Šimanovském samo sebou a došlo také tentokráte
uznání. „Lady Milford“, vzdělaná Milford,²⁾ zápasila
i s gramatikou tak roztomile, jako by se dle normy Hei-
nem vyslovené řídití chtěla.

Č. 282. z 13. prosince.

¹⁾ Narážka na to, že dramaturg p. Švanda, zřídív si společ-
nost najal divadlo plzeňské, kde herci pražští hojně pohostínsku
hráli.

²⁾ Františka Bollardová.

Tartuffe. Veselohra v pateru dějství od Molièra. Zčeštil E. Z. Poprvé. Prov. ve prosp. sl. Čermákovy ve středu dne 13. prosince 1865. —

Znenáhla budem přece míti pomocí divadla alespoň některé ze zahraničních starších spisovatelů úplně převedeny na půdu českou; s Molièrem na př. pokračuje se znenáhla, ale důsledně ku předu. Škoda, že literární naše poměry nedovolují, aby vše, co na divadle seznáno co věc dobrá a co překlad její zdařený, také tiskem rozšířilo se hned dále. Ztrácí tím písemnictví značně mnoho, neboť sil spisovatelských není valně, část jich pak odpadá ještě na divadlo a na jeho literaturu pouze rukopisnou. „Tartuffe“ Molièrův konečně dostal se na divadlo české, překlad (od E. Z.) ukázal se býti dobrým a domníváme se, že překladatel neobmezil se pouze na překlad zpracování divadelního, nýbrž že podnikl hned práci důkladnější spisovnické, že by bylo tedy žádoucno, aby tiskem rozšířila se práce taková.¹⁾ Molièrův „Tartuffe“ má své určité místo v dějepisu evropských literatur, je to jeden ze základních kamenů rozvinu jejich, téže plat-

¹⁾ Tento překlad Molièrova „Tartufa“ jest od Emanuela Züngla a vyšel r. 1866 v sv. 54. „Divadelní biblioteky“ Pospíšilovy.

nosti a téže váhy, jakou má každý slavný mezník časový. Že se nám co do formy své zdá býti již zastaralým, není závadou při posuzování estetické ceny jeho; až budou divadelní požadavky naše ještě pokročilejší, až kus ten bude tedy ještě „zastaralejší“ co do budovy své, budeme naň pohlížet ještě objektivněji a vycifovat ještě líp, co je v něm čistě poetického a humanního, nezávislého od choutek okamžitých. Molière kreslí povahy své ještě s průzračnou prostností, jednoduchými ale pevnými rysy. V „Tartuffu“ je jak známo vylíčeno svatouškování a „Tartuffe“ sám je pravzorem svatouška, který pod závojem víry lidí šidí, svádí, okrádá i zrazuje.

Staršímu takovému kusu nepřilehne moderní umění dramatické hned tak lehko, a jakož mnohého dramatického umělce naproti klasicismu v literatuře vždy jímá jakás ostýchavost, jež mu nedovoluje tvořit dle známého mu života, všude ho tísní a oužic, tak také zde. Zkušenosti z českého jeviště nabyté činí, že nás něco podobného, protože je to pouhé se opakování, nepřekvapuje zvláště. Přece se však dařívá jednotlivcům, jednou tomu, po druhé onomu, že i v kusech zmíněných vyvedou postavy prochvěné pravdou a skutečností. Tentokráte je zásluha ta při paní Peškové („Elmira“), slečně Čermákové („Dorina“) a panu Koláru („Tartuffe“). První působila milou uhlazeností svou, druhá svěžím rozmarem a pan Kolár propracovaností, kterou obmyslil úlohu svou až do nejdělikátnějších podrobností jejích. Již překvapující maska jeho ukazovala na pevné črty v líčení povahy, jakouž pevností ovšem jedině se poslouží a odpoví jasnosti básníkem samým docílené. „Tartuffe“ stal se hlavní událostí běžícího divadelního týhodne.

Z ostatních večerů zbývá nám jen zaznamenání, že původní veselohra „Jen žádou od divadla“ opakovala

se opět s výsledkem dobrým, svědčícím, že původní práce ta má alespoň potud oprávněnost svou v repertoiru, pokud hlavní ženská úloha dojde vždy tak pěkného provedení jako nyní.

Č. 286. ze 17. prosince.

Taras Bulba. Obraz kozáckého života na Ukrajině v 5 odděleních dle románu M. Gogola pro české divadlo vzdělal J. Str. Hynek.¹⁾ — Prov. ve středu dne 20. prosince 1865.

Viděli jsme zase jednou, že ze staršího původně českého repertoiru možno leďacos provést, co upoutá obecenstvo v míře plné. Opakovali Fričova „Tarasa Bulbu“, hru to zpracovanou dle Gogolova známého románu a výsledek byl opět dobrý. Frič nesestřel zajisté žádnou z krás, kterou Gogol do dramatického žívlu svého vypravování vložil a některé scény povedly se mu i původně zcela dobře. Hlavně první akty vynikají živostí a pestrostí a souhra tentokráte opětně dosti šťastná dala před-

¹⁾ J. St. Hynek = Josef Stratimirovič Hynek jest nom de guerre Jos. V. Friče. Příjmi Stratimirovič přijal Frič již na počátku r. 1849 jako člen Česko-moravského bratrstva, v němž osnováno t. zv. májové spiknutí, jež Praze vyneslo čtyřletý stav obležení, F-ovi a jeho druhům dlouholetý žalář na pevnosti. (Frič Paměti IV. 169.) Jméno „Hynek“ zvolil si F. později na pamět Máchy. „Tarasa Bulbu“ napsal Frič r. 1856, provozována pak byla hra ta dne 15. února 1857 na stav. divadle pražském a to již pod výše uvede-ným pseudonymem, protože tehda již činila Fričovi policie obtíž s kusy pod jeho jménem zadanými. (F. Paměti IV. 411.)

nosti té vyniknouti. Obsazení bylo taktéž kusu prospěšno. Pan Šimanovský neovládá ovšem posud pevným tónem starších hrdinných otců, avšak všeobecný tón rázný a hrdinný je úplně v jeho moci, jeho „Taras Bulba“ poutal tedy až po konec. Jemu po boku stáli důstojně pan Šamberk („Ondřej“) a pěkné pokroky činící pan Seifert („Ostap“). Bude-li pan Seifert podobně pokračovati, jak se mu posud dařilo, hlavně ale nenechá-li se svádět principem u nás běžným, že je „herci především třeba, aby uměl po napovědovi mluvit“ (ku kterémuž principu pan Seifert bohužel se taktéž již kloniti zdá), můžem mít na něm sílu, od níž v budoucnosti budem moci přesně vyžadovat, aby nikdy nepohybovala se v mezích pouhé rutiny a prostřednosti. Naproti talentu musí se vždy přísně zakročiti, jakmile sama sebe mařit počíná.

Dámské úlohy byly slečnou Malou („Maryla“), paní Hynkovou („Paraška“) a slečnou Slavínskou („Džina“) uspokojivě provedeny. Zvláště výjevy poslední byly prodchnuty chutí a radostí ze hry.

Že se obecenstva také na „Tarasa Bulbu“ nedostavilo mnoho, litovali jsme. Myslíme, že jim divadlo německé, kamž nyní zase zacházet módou, nepodá větší právě pochoutky. Či snad unavenost v tak mnohém se jevící odmítala by od sebe i zábavu?

NÁRODNÍ LISTY.

1866.

Ze života vévody Richelleu. Veselohra v 5 jednáních od A. D u m a s a dle Holbeinova vzdělání přeložil E. P.¹⁾ — P o p r v é. Prov. v sobotu dne 30. prosince 1865.

Na Scribovi učili se přemnozí z francouzských dramatiků, také Dumas starší je v dramatických svých pracích žákem Scribovým, ovšem šťastným a dobrým, jakož byl šťastným ve všech skoro pracích svých. Scribe sáhl zpět do velezapletených intrik a rychle se střídajících situací veselohry španělské. Dumas ho následoval. Rychle se střídající, překvapně se měnící situace lahodí myslí francouzské; oba měli tedy u pařížského obecnstva výsledek i přízeň. Oba psali také rádi kusy historické; vzali totiž historické j m e n o a k němu nepřibásnili více než p o v a h u a d ě j. Pokud se historie podávala takto co pouze nahodilý pikantní rámeček, bylo obecnstvo spokojeno; když ale Dumas pro kusy druhu toho zařídil sobě zvláštní „historické divadlo“, propadlo divadlo i Dumas.

¹⁾ Eliška Pešková.

Ke kusům těm náleží také „Mademoiselle de Belle-Isle“, čili po česku „Ze života vévody Richelieu“. Pravdou je, že Richelieu byl z počátku člověkem málo rozvázným. Dumas nechává ho v kuse tom usnésti se na sázce, že první dámu, kterou spatří, přivábí až k půlnoční schůzce v samé spací komnatě její. Nastanou srážky s dřívější láskou jeho, se ženichem dámy, o kterou se při sázce jedná, atd. Intrika jde za intrikou, provázená dialogem, který někdy pikantnost svou až v samé nahotě hledá, děj se navrcholí až k napínavé tragičnosti — pak ovšem nastane šťastnou náhodou obrat, sic by to nemohla být veselohra, a o trochu lásce, poctivosti a pak zas třeba trestuhodné lehkomyšlnosti u bourání štěstí jiných nepíše Francouz žádných truchloher.

Dobře sehrána, musí veselohra ta na všechen způsob dojítí úspěchu. Výjevy opravdovější byly, díky slečně Malé a panu Šimanovskému, z části pak také panu Šamberkovi, prodchnuty svěžím citem. Vlastní veseloherní stránka kusu za to poněkud trpěla, ač ve veselohru svou naše divadelní správa příčinu k pýše vkládá; první chuť zašla, nyní má vypomoci nabytá rutina, nepodporovaná dalším studiem. Že pan Seifert musí hrát úlohu starší, požadavkem ho přemáhající, není vinou páně Seifertovou, nýbrž vinou těch, kdož náš personál stále řídnot a zeslabovat nechávají.

Obecenstvo bylo také tentokráte vděčné podané mu zábavě.

Č. 2. z 2. ledna.

Nevlídník. (Le Misanthrope.) Veselohra v 5 dějstvích od Molièra. Přel. E. m. Vávra. Poprvé. Před tím: Proslov od Emanuela Züngla přednese sl. Malá. Prov. ve prospěch p. Karla Šimanovského k oslavě dvoustaleté památky Molièrovy ve středu dne 3. ledna 1866. —

„Le Misanthrope“ na českém jevišti.

Kdyby nebyly české časopisy se namáhaly již, aby pravý význam Molièrův vyslovily obecnstvu českému a kdyby bylo obecnstvo to samo již neseznalo Molièra z kusů „Le Tartuffe“, „Le Malade imaginaire“, „Le médecin malgré lui“ co spisovatele na jevišti sice poněkud zastaralého, avšak geniálními, pevnými rysy kreslicího — z předvčerejšího představení „Misanthrope“ bylo by šlo s velmi divným ponětím domů. Komusi se zachtělo slavit jubileum Molièrovo právě „Misanthropem“ a slavilo se tedy, — avšak jen tak po domácku, s prostomilou jednoduchostí a nonchalancí.

Když jsme Shakespeara a Dante proslavili v č e r a, nuže, slavme dnesky Molièra, — tak asi končil prolog, — a „nuže“ se tedy slavilo.¹⁾ Nej-

¹⁾ V následujícím (6.) čísle „N. L.“ z 6. b. r. nalézá se na str. 3. v rubrice „Literatura a umění“ tato noticka:

geniálnější co do charakteristiky kus Molièrův byl sehrán asi s tímže výsledkem, s jakým by se setkalo rychlé odřískání Deržavinovy světoznámé ódy. Nejlepší stránkou celého představení bylo, že spoluúčinkující byli svých partů věru až překvapujíc mocni. Na učení se úlohám dali sobě zajisté záležet, za to, zdá se, neřeklo se při zkouškách ani tomu ani onomu, jaký význam jeho úloha má; „Misanthrope“ odbyt jako každý jiný, moderním názorům odpovídající kus, ba ani ku p r a v é m u obsazení úloh nehleděno. „Misanthrope“ může a musí být u nás i jinde pouze kusem jubilejním, předvedení jeho musí se považovat za uměleckou kuriositu, ku kteréž se přikročuje s největší šetrností, s láskou, jaká i nejvytříbenější umělecké kruhy přivádí k nadšení takovému, jaké se v obyčejí jen u rozchvacujících se diletantů nalezává. Nebudem nikdy r a d i t, aby právě „Misanthrope“ byl volen k oslavě Molièrově, — v běžném proudu repertoáru není ani času a bez velkých příprav není ani možnost, aby se tak provedl, by plnou silou svou působil a obecnstvo přesvědčil, že je to kus na těchže přirozených základech zbudovaný, jako nové, reflexivnější kusy. Porozumíme-li historickým postavám minulých věků, proč bychom nemohli s jeviště porozumět také jiným zjevům zašlosti, proč ne salonním postavám doby Moliè-

* * * Ve včerejším referátě divadelním citován z paměti s výslovným přídavkem slova „asi“ konec prologu, mluveného před slavnostním provedením Molièrova „Misanthrope“. Spišovatel prologu, pan Zünger žádá nás, abychom opravili a sdělili, že konec onen zní doslovně takto:

My neznáme ni rodu pak ni víry,
kdy slavit máme ducha bohatýry,
a jako Shakespeare neb' Dante včera
slavíme dnes velkého Molléra.

rovy, jejichž „vzdělanost, duch a tón“ právě v „Misanthropu“ se dokonale líčí! Viděli jsme provozovati již i Sofoklovu tragodii, která je nám dobou ještě vzdálenější a čistě lidský obsah hry té byl velmi působivý. Ovšem postavy ty musejí být umělecky oživeny, musejí před nás předstoupiti s c e l o u svou pravdivostí a přirozeností a nesmějí ve zvetšelém, vybledlém šatě svém pouze se objeviti jako postavy z hrobu vyvolané, jako postavy mlhovitého snu, jež vidíme rty pohybovat a slyšíme mluvit, aniž bychom jim rozuměli. Třeba bychom tedy „Misanthropa“ k ledabylému provozování neodporučili, mohli bychom ho přece co jubilejní hru uvítati, kdyby se vidělo, že je m o ž n o s t dokonale ho provést. Možnosti té ale u nás není pro jednu vadu hlavní a často vytýkanou. Jakmile se jedná totiž o „klasickou“ hru, zmocní se našich umělců jakási neodstranitelná deklamatorní vážnost, která víže tón i pohyb a spoluúčinkujícím nedovoluje, aby postavy klasické pověsti zcela za své přijali, v sobě spracovali a vlastním svým životem vřelým obmyslili. Vidíme tu pak obyčejně pilnost velkou a svědomitost až ouzkostrannou, ale žádnou bezprostřednost, žádný život. Tak bylo také při „Misanthropu“. Kohož se týká, porozumí nám, pravíme-li, že jediný zastupitel služebnické úlohy „Dubois“, chopiv se úlohy živě a samostatně, také něco zcela živého a pravdivého podal. U ostatních nadvládala pilnost a uhlazená slušnost.

„Misanthrope“ klade nepopíratelné obtíže. Situace nikde skoro nepozvedne se nad hladinu salonní formy, stavba kusu je velmi jednoduchá, je to „comédie sans comédie“; rozhodující moment naskytne se v kusu skoro nahodile, jemně komické elementy zabíhají mnohdy až na okraj tragičnosti, tak že obyčejný tón veseloherní není tu často na svém místě, a povahy kusu vystupují již

s plnou hotovostí hned z počátku, s takovou hotovostí, která dozrála již až na nejostřejší reflexi. V tak malém pro život rámci nechává Molière působit největší náruživosti, lásku, žárlivost, závist ženskou, lehkomyšlnost ženskou, domýšlivost literární i společenskou atd. a v mocný proud ten před našima očima plynoucí zašlehuje z ostatního světa život dvorský, nespravedlivost soudní a p. Dialog je hluboký, myšlenkami nasycený a tak vypracovaný, že většina vět jeho sloužíva spisovatelům k závažným citátům, ano francouzskému lidu darovala i zásobu podnes oblíbených přísloví.

Z toho všeho vysvítá, že skutečně je „Misanthrope“ pro divadlo velkým úkolem, že se nemůže k němu jen tak ledabylo přistoupit, ano, že je skutečně zde jakés „jubilejní“ snahy potřebí, nemá-li obecenstvo na konec odejítí se zcela nepravým nebo snad i pražádným pojmem o kuse, který požívá právem světové slávy a velikány jako Goethe, Voltaira, Boileau a j. k nejduchaplnějším výročkům nadchnul. Že ale u nás nehleděno na „Misanthropu“ jako na kus „jubilejní“, je důkazem okolnost, že opakování kusu toho, ač se k tomu také tedy s divadelním výsledkem naprosto minul, určeno hned zase na včerejšek pro navštěvovatele abonované.

Ku konci krátkou jen ještě poznámku. V „Misanthrope“ líčí Molière především člověka, který vzdor vysoké vzdělanosti neztratil ani špetky přirozeného citu pro právo a pravdu, který je až trpce upřímným k lidem a tutěž upřímnost i třeba trpkost také od jiných žádá. Třeba by zhynul, neučiní Alcest ani kroku, aby sobě k právu svému pomohl, domnívaje se, že právo mu s í samo sebou vítězit. Přítel jeho „Philint“ obrazí nám naproti tomu obyčejnou rozšafnost, poctivost bez urputnosti, poddajnost k slabostem jiných. Jako Goethe největší svou poe-

tickou vidinu rozložil v „Mefista“ a „Fausta“: takž rozložil Molière sama sebe v „Alcesta“ a „Philinta“. Ještě v jiném líčil však zde Molière sama sebe; v „Celimeně“ totiž vidíme mladistvou a lehkomyšlnou manželku jeho, kterou Molière vzdor nejjasnějším důkazům nevěry její přece až šíleně miloval, jíž stále a stále odpouštěl. V „Misanthropu“ jsou všechny momenty lásky a žárlivosti až dojemně probrány, — litujem, že nedošly platnosti své.

Č. 5. z 5. ledna.
Pod čarou.

Petr Vok, poslední z Rožmberkův a jeho veselý dvůr v Třeboni. Historická veselohra ve čtyřech jednáních od E. Herolda. Poprvé. Prov. ve prospěch Jana Kašky ve středu dne 10. ledna 1866.

E. Heroldova veselohra historická „Petr Vok, poslední z Rožmberkův a jeho veselý dvůr v Třeboni“ nešetkala se na jevišti s výsledkem dobrým. Předmět její je sice zcela pěkný a šťastný, spisovatel zvolil zajímavou hlavní osobu a rovněž zajímavou dobu její, avšak zpracování naprosto není dramatické. Také ve svém „Voku“ objevuje se nám pan Herold spíše jen co novelista, vypravuje ještě více než dítí se nechává, vtahuje do děje příliš mnoho osob, než aby je prohloubati mohl a třeba by některé povahy vyznačovaly se dostatkem individuálností, není vlastnost ta kusu přece k jinému prospěchu, než aby vyvedly se nějaké situace spíše fraškovité než veseloherní. Obecenstvo dokazovalo při každé podobné příležitosti potleskem dobrou vůli svou. Také ale p. Herold nemůže sobě naříkat, že by mu byli herci něco pokazili přílišnou snad — pilností a svěžestí.

Bez chifry.
č. 11. z 12. ledna.

Sen v noci svatojanské. Prov. ve prospěch Marie Lipšové ve středu dne 17. ledna 1866.

Na konečné opětné předvedení Shakespearova „Snu noci svatojanské“ těšili se vzdělanci naši již dávno. Mendelssohnova unášející hudba, Shakespearova nejjemnější poesie a zas téhož nejodvážnější humor musí vždy buď jedno buď druhé pobavit, kde ale se povede součinnost všech tří těch mocných faktorů, musí nastat pochoutka skutečně zvláštní. Při předvčerejším provedení básnické hry té byla stránka humoristická nejpůsobivější. Vyznáváme, že jsme komedii „athenských řemeslníků“ neviděli ještě nikdy tak drasticky provedenou. Hlavní zásluhu má zde pan Kolár, jenž co tkadlec „Klubko“ v masce, mimice a deklamaci byl pravzorem dobrého komika. Komédie „řemeslníků“ vyňata ze „Snu“, v němž má úkol jen epizody, byla by o sobě nejvýtečněji provedenou fraškou. Méně mohly uspokojit části ostatní, na něž Shakespeare pel pravé poesie takřka jen vdechl. Zde je potřeba mnoho jemnosti, mnoho deklamatorního outlocitu, aby scény ty o sobě byly působivy. Jinde se jim přispívá důmyslnou mašinerií, dekorativní úpravou, tanci a t. p.; u nás podobnému jevišti malé nesvědčí. Vše je tu stlačeno a nepřipouští iluse; výjevy lesní byly na př. velmi

pěkně upraveny a předce nedošly značnějšího účinku. Méně spokojovala úprava jednání posledního. Hudba Mendelssohnova unáší vždy, byla také tenkrát vděčně přijata a byla by ještě více působila, kdyby některá tem-
pa nebyla se poněkud přenáhlovala. Obecenstvo bylo hojně shromážděno a udrželo se v napnutosti až do konce.

Č. 18. z 19. ledna.

Spekulant a jeho rod. (La famille Benoiton.) Ponejprv provozováno na divadle „Vaudeville“ v Paříži dne 14. listopadu 1865. — Veselohra v 5 jedn. od Viktora Sardoua, přeložil J. V. Frič. — Poprvé prov. ve středu dne 24. ledna 1866. — (Po druhé prov. dne 26. ledna 1866.) —

Obsah nejnovější hry Sardouovy, pověstné „La famille Benoiton“ (po česku „Spekulant a jeho rod“) byl v listu našem sdělen již zvláštním feuilletonem pařížským.¹⁾ Obsah? Ano, kdyby se mohl obsah hry té podat bez zbytečného maření času, kdyby se mohl jen poněkud vypravovat v přehledné stručnosti! Feuilleton onen vypočítal již všechny čelné povahy kusu a vybral z nich obraz nynější francouzské společnosti. Nechceme-li zde opakovat, zbývá nám velmi málo k zvláštnímu podotknutí. Na ději v „La famille Benoiton“ nezáleží, hlavní věci jsou zde povahy. A nejvýznamnější, nejcharakterističtější osobou v celém kuse je osoba paní Benoitonové, která ostatně v celém kuse ani nevystoupí, jež se

¹⁾ Viz „Nár. Listy“ čís. 246 ze dne 7. listopadu 1865. feuilleton ten označen — jako více jiných z té doby v „N. L.“ v předu chífrou P. S. (Pinkas Soběslav).

ku konci jen ohlašuje, abychom ji hned zase v kočáře odjížděti slyšeli. Jediným tím mistrným tahem je vykreslena paní Benoitonová a v paní Benoitonové celá pařížská společnost, jen zevnějšímu lesku žijící, tomu domácnost obětující, bohatá, lehkomyšlná, neštěstí nedbající a všem možným náhodám v šanc daná. „Pařížanka není nikdy doma, Pařížanka je věčně na visitě.“ Mezi tím co je paní Benoitonová na visitě, dějou se v rodině její následující maličkosti: syn student je sebrán policií pro nevázanost svou, mladší synek opije se poprvé sice, ale hned důkladně, jedna dcera je bratrovcem unešena, druhá jako veřejná nevěstka zhanobena (obě tyto také mezi tím a bez matčina přičinění prodělají mravní krizi a polepší se), vňučka stůně na smrt, třetí dcera prodělá s chotěm svým „pokutu ženy — nevinně“, zeť se chce několikrát střílet a několikrát zastřelit, choť provdává jednu z dcer a pronásleduje únosce jejího pomocí policie po celou noc, obě svobodné dcery dostanou muže atd. Konečně když je vše již urovnáno, přiběhne synek „Fantánek“ a oznamuje: „Maminka právě přijela“, a hned na to, že maminka zase odjela, — aniž by o tom všem jen slůvka zvěděla. To jsou poměry, kterým my ovšem rozumíme jako ledačemu cizímu a jen popisovanému, kterých ale bohudíky z vlastního názoru a z vlastního života neznáme.

Sardou líčí v „La famille Benoiton“ samé hrboly a suky výhradně francouzského života, — že líčí věrně, o tom svědčí pařížský úspěch kusu jeho. Líčené a dotýkané jím boláky musí ovšem Francouze zajímat, pro nás mají o sobě leda význam ethnografický, nikdy ale poetický, dramatický. A Sardou nechal skutečně boláky ty skoro zcela jen „o sobě“ a poetického či dramatického, co by také náš zájmatí mohlo, nepřičinil. Jak máme být

my spokojeni, když nenesem domů nic jiného než tři hlavní m r a v n á naučení: za první, že to byly krásné doby, kdy se nosil mousseline, za druhé, že je vždy líp být milencem ženy než manželem ženy, za třetí, že mají muži méně na výdělek myslet a ženy méně visít odbývat! U nás pěstuje se repertoire výhradně francouzský a běže se vše šmahem, co v Paříži slávu n á p a d n o s t i do- bylo. Proti tomu musíme se rozhodně vyjádřit. Nám prospějí — ač chcete-li pěstovat divadlo přece s uměleckým vzhledem k budoucnosti — jen plody zakládající se na všeobecné lidskosti a provedené básnicky. Takové nám pak budou vždy vítány, necht pak mají individuální pří- dech francouzský, anglický nebo jakýkoll.

V „La famille Benoiton“ neosvědčil se Sardou co básník aniž se nejspíš osvědčiti c h t ě l. Sardou chtěl jen vyličiti život i živoucí chyby celé t ř í d y. Má rozličných povah a osob příliš mnoho, snaží se každou poněkud prohloubat, na chvíli alespoň do popředí postavit. Tím se stalo, že trvá exposice skoro po tři akty, že plyne mnoho stejně mocných potůčků vedle sebe, místo aby proudil se jediný proud valný, že všechen děj se navazuje za kuli- sami a vlastní činohra že je jen v aktu čtvrtém, ustupujíc v aktu posledním již zase znenáhlému, larmoyantnímu rozuzlení. A jaký je obsah krátké činohry té? Marta, dcera Benoitonova, choť Didierova, hrála v mořských lázních ekarté, aby sobě opatřila sumy, jež manžel ode- pírá. Prohrála vše, nemohla zaplatit, kavalír Hektor de Champrose zaplatil za ni. Psala mu o dluhu svém as dva neb tři listy, sešla se s ním jednou v zahradě tuillerijské, kdež mu peníze zaplatila. Věc taková je ovšem jen na- hodilá a Marta mohla kavalírovi tam třeba také sdělit recept na omelettu, pro kterou se mohlo také „tant de bruit“ strhnout. Stará panna Adolfiná viděla ji v zahradě

i v lázních a udá vše Didierovi. Ten má nyní ženu v podezření milkování se s Champrosém a domnívá se i, že dcerka jeho je dcerkou Champroséovou. Neuvěří dříve v poměrnou jen bezvinu ženinu, pokud nevidí, že Champrosé při lživé zprávě o smrti dítěte zůstává zcela chladný.

To vše zde bylo stokrát již a lépe provedeno.

Souhra vyžaduje v kuse tom velkou péči; v celku sehráno také vše dosti dobře až na některé menší poklesky. O menších úlohách, z nichž v jedné viděli jsme opět pana Poláka po dovolené jeho vítaně zaměstnaného, lze vesměs přinésti úsudek příznivý. Co „malý Fantan“ hrála poprvé jakás slečinka Vebrova, pěkný zjev a patrná čilost její nechávaly zapomenout, že místy jí vadil ještě strach a neobvyklost. Velenamáhavé hlavní úlohy byly v rukou paní Peškové, slečny Malé a pana Šimnovského, kteříž napnutost obecenstva v polovici hry nově vzbudit a do konce udržeti dovedli. „Marta“ slečny Malé je rovněž promyšlená a podrobně provedená jako její „Matylda“ dobré paměti.

Návštěva byla dosti hojná.

Č. 26. z 27. ledna.

Na zdar důstojného! Žert v 1 jedn. od E. Züngla. — **Adam a Eva.** Veselohra v 1 jedn. od E. Skr. — **Ze života Richarda Sheridana.** Veselohra v 1 jedn. od P. Javůrka.¹⁾ — Vše poprvé prov. ve prospěch sl. Frant. Bollardové v pondělí dne 5. března 1866. —

Je-li veselohra především povolána, aby byla zrcadlem společenského života, aby v ní zabušily především myšlenky, které v životě skutečném nad jiné vynikají, — tož by nejnovější veselohry české byly mnohemu dobrým připomenutím. Připomenutím, že nesvědomyto zahrávat sobě či s nynějškem nebo budoucností, či s pěstováním herectva nebo obecnstva českého divadla, které je nejdůležitějším faktorem nového našeho života. Tři původní veselohry v jediný večer a ve všech divadlo cum annex hlavní pakou, základem i cílem! Pro živoucí sílu předmětu toho přijaty jsou všechny tři dosti přívětivě, tak že již i dobrá vůle uznávána.

Nejlepší z předvedených nám tři novinek (v benefiční večer slečny Bollardovy) je rozhodně jednoaktový kousek

¹⁾ P. Javůrek jest jiný z pseudonymů Elišky Peškové. Veselohra „Ze života Rich. Sheridana“ není ostatně původní práce Peškové nýbrž, jak se sama přiznává, jen zpracování anekdoty z Monthly-Magacinu. „Z. Č. H.“ str. 61. n.

první „Ze života Richarda Sheridana“ od pseudonyma P. Javůrka. Obsahem jeho je známá anekdota ze života básníka Sheridana, který teprv tenkrát světuje herečce důležitou úlohu v kuse svém, když tato provedením charakteru v životě samém způsobilost svou k tomu osvědčí. Aby bylo zauzení jakés zajímavější, pomáhá herečka šílenou osobu představující (v kuse zcela omylně uvádí se osoba blbá) zároveň zamilovanému jednomu páru. Přednost kusu záleží na skutečně obratném a rychlém střídání se situací. Žádná situace neunaví dělkou, scéna jde za scénou. Veškeré osoby, vyjímaje Sheridana samého, dojdou platnosti, vedlejší z nich jsou jedna druhé dobrou stafáží. Také dialog je plynňý a přáli bychom mu jen místy trochu myšlénkovější hloubky. Provedení hry té bylo dobré, spisovatel byl i na činné síly našeho divadla dobře počítal a dosti vděčný úkol jim opatřil. Slečna Malá dávala herečku s tak šťastnou intencí, že několikrát odchod její byl pokaždé potleskem vyznamenán. Uznáváme výsledek hry slečniny tím spíše, že jsou u našeho divadla doby, kdy slečna Malá musí dokázati sílu až nadlidskou. V neděli odpůldne hlavní a namáhavou úlohu v „Hadrníku“, na večer — „Fenellu“, druhého dne jinou velkou charakterní úlohu. Příležitosti jí zajisté poskytnuto dosti, aby se i na charakterní herečku první třídy povznesla i aby se tělesně zničila. Pan Mošna vynikl opět humoristickým charakterisováním, pan Kaška, slečny Čermákova a Slavinská přispěly přiměřenou hrou.

Druhý kousek „Na zdar důstojného“ od E. Züngla je právě jen hříčkou, — hříčkou rýmou, aby se alespoň prací spisovatelou zdála závažnější, což by se dobrým rýmům zajisté bylo podařilo. Základní myšlénka klíčí v pravdě nepodobném předpokládání, že mů-

že být v Praze ještě nějaká panička, která nezná významu hesla „na zdar důstojného“. Má pro heslo to manžela v ledajakém podezření, manžel národovec zas ji nutí, aby heslo to po něm opakovala — viz Benedixův „Eigensinn“. Jenže kde Benedix teprv působivě počíná, Züngl tam již zase končí. Konečně dokázal v hříčce té Züngl předce některé dobré vlastnosti, jakými jsou lehký, taktéž ale lacinější jen dialog, pak divadelní zručnost a dobré porozumění tomu, co obecnstvo časově zajímá. Sehrána byla hříčka ta paní Peškovou, slečnou Bollardovou a panem Šimanovským velmi živě.

Třetímu kousku, „Adam a Eva“ od J. Skr., bude nejlíp slušet, když s jeviště klidně zase zmizí.

Těch hereček a herců, kteří pseudonymně divadelního ředitele o výtečnosti své obligátně a důkladně přesvědčují, obecnstvo ale tím důkladněji nudí, viděli jsme již dost. „Adam a Eva“ má jedinou přednost, že totiž nudně začínajíc, v nudnosti jeví až po konec důslednost železnou. Kdyby nebylo té figurky „divadelního sluhy“, kterou pan Mošna výtečně dle života portretoval, nebylo by oddechu. Pan Šamberk a paní Pešková zbytečně se s úlohami svými namáhali.

Obecnstvo bylo hojné a animované.

Č. 65. z 7. března.

Boucharon. Veselohra v 1 jednání od Ferd. Františka Šamberka. Poprvé. Před tím: **Ženich provdá svou nevěstu.** Veselohra v 1 jednání od Wehla, přel. J. St. — K začátku: **Komandant na útěku.** Veselohra ve 2 jednáních od Lecroya, přel. dr. G. — Prov. v pátek dne 23. března 1866 ve prospěch Ferd. Šamberka. —

Mnohopověstný mořský had českého repertoiru, páně Šamberkův „Boucharon“, konečně tedy in figura objevil se na jevišti. Ze zevnějšího, hlučným potleskem se manifestujícího výsledku vybíráme politické naučení, že slovo „boucharon“,¹⁾ z něhož chtěli někteří učinit výčitku a nadávku, stalo se v životě českém již názvem rozhodně čestným. Hříčka sama ovšem neví, jak se ku svému názvu dostala, slovo „boucharon“ sice se v ní dosti často opětuje, ale jen jakoby náhodou, vyrostlou z každodenního užívání v životě samém. Ostatně nečiní „Boucharon“ žádných pretensí a dle toho musíme také naň hledět. Děje tu není vlastního, hlavní váha kusu leží na komické ovšem situaci, již podobnou známe na př. také ve veselohře „Der Rechnungsraht“. Student

¹⁾ Slovem „Boucharon“ přezdíval r. 1863 „Národ“ časopis konservativní, rusofilské strany stranu přející revoltujícím Polákům, z níž se pak vyvinula strana svobodomyšlná, mladočeská.

Jaroslav chce právě na sokolský výlet, když obdrží telegrafickou zprávu, aby okamžitě odebral se k venkovskému svému strýci, soukromníku Kutílkovi, jenž ho chce k vůli službě představit hospodářskému radovi. Se službou spojuje se možnost obdržet strýcovu dcerku Ludmilu. Avšak sokolský šat je přichozímu překážkou. Na nějakou domluvu bratrovcovu, dceřinu a slečny Eulalie, nevěsty své, nechá se „šosák“ strýc přemluvit, aby narychlo půjčil Jaroslavovi frak, cilind a „co k tomu patří“. sám pak aby vlezl prozatímně do šatu sokolského. Jaroslav obdrží službu i nevěstu, strýc upadá v kroji svém na chvíli v rozpaky, obdrží ale také svolení nevěsty své, slečny Eulalie, kteráž byla podivným způsobem se zařekla, že sobě ho dříve nevezme, pokud ho nespátří právě ve kroji sokolském. Vše závisí tedy od komiky, jakou herec strýce představující dovede položit v přestrojení své. Zde učinil pan Kolár vše, seč jest a dal dobrý příklad, jak pilně zacházeti se má s kusy původními bez ohledu na předběžný úsudek. Spisovatel, jenž byl ku konci dvakráte volán, musí okolnost tu zvláště co herec uznati. Konečně podotýkáme, ze scény neunavují délkou a rychle se střídají i odehrávají.

Novince dobře přijaté předcházely dva kusy starší, Wehlova jednoaktová hra „Ženich provdá svou nevěstu“ a Lecroyova dvouaktovka „Komandant na útěku“, kteráž poslední bývala v Praze velmi oblíbená. V obou měl beneficiant pan Šamberk dostatečnou příležitost, aby vynikl ve hře salonnější. Jen zakončení obou kusů bylo slabé, pamět hrajících nesahala až na konec. Panu Seifertovi podotýkáme, že nověji navykaný jeho tón „naivní“ je trochu až příliš naivní, totiž fraškový.

Obecenstva bylo hojně.

Č. 83. z 25. března.

Komedie plná omylů. Veselohra ve 3 jednáních od W. Shakespeara (dle Holteiovy úpravy), přeložil dr. J. Čejka. P o p r v é. — Na to po druhé: **Milenka na střeše.** — Prov. ve čtvrtek dne 5. dubna 1866. —

Rozkošná veselohra Shakespearova „Komedie plná omylů“ v Holteiově dobré úpravě a Čejkově výtečném překladu obohatila především repertoár náš. Ač poprvé dávána, nepřilákala Shakespearova ta hra přece zvláště četného obecnstva. Není však pochybnosti, že hry podobné pečlivě provedené, jak se hra tato provedla, jsou s to na novo vzbuditi, ano i ještě zvýšiti bývalou chuť k tak zvanému klasickému repertoáru. „Komedie plná omylů“ žádá co nejsvědomitější souhru, provedení ráz na ráz; v tom ohledu učiněno požadavkům našim úplně zadost, ano skoro by se byla místy manifestovala vůle už se přechvacující, jejíž nadbytek nechť se ponechá zase hrám jiným. Jen v některých místech činoherních a deklamatorních zjevila se opět „stará naše škola deklamační“, která „klasičnost“ tím odznačuje, že je spokojena vyzdvihováním a snižováním přízvuku bez ohledu na to, aby předce přízvuk myšlence se přizpůsobil a tuto k pravé platnosti neb třeba jen k p o r o z u m ě n í přivedl. V celku ale musíme uznati, že panovala snaha po oprav-

dovém oživení Shakespearových postav a že se snaze té také dařilo. Zvláště musilo se to arci dokázati při obou pověstných dvojčatech, z nichž „Antifolové“ repraesentují moment někdy až přísně činoherní, „Dromiové“ moment fraškový. V poslednějších zračí se vlastně síla Shakespearova humoru, a tu třeba podotknout, že naši „Dromiové“, pánové Kolár a Frankovský, byli výborní. Pan Kolár ovšem svůj skvostný talent v podobných úlohách již přečasto osvědčil, pan Frankovský byl ale poprvé (alespoň na českém jevišti pražském) v ohni tom a obstál dobře. Viděli jsme již jednou pana Frankovského v Praze, avšak v úloze mu málo svědčící („Rudolf“ v „Mageloně“). Předevčírem shledali jsme v něm akvísici zcela dobrou, již možno užít pro jisté úlohy charakterní a zvlášt pro komiku suší velmi dobře. Jen úlohy čistě deklamační naznačili bychom co obor panu Frankovskému zajisté vzdálený. „Antifoly“ zahráli pánové Šimanovský a Seifert živě i elegantně. Poslednější mladý herec úlohou tou napravil leckterou vadu dřívější, ve které necht k vůli vlastnímu prospěchu více neklesá. Oběma pánům byla by vousatější maska nebo nějaká kapuce místo baretu dobře posloužila. Ku zdaru celku, k příjemnému vůbec dojmu mnoho přičinilo obsazení úloh vedlejších. Pan Polák hrál „vévodu“, pan Chvalovský „Angela“, pan Svoboda „kupce syrakuského“. K vůli úplnosti personálu potřebného na hry větší nerádi jsme obou pánů, posléz jmenovaných, po celou zimu pohřešovali; doufáme, že nám v příští zimní saisoně nezmizí zase, alespoň ne b e z n á h r a d y. Páně Chramostovu již pověstnému přeříkávání se, bylo by se na samém počátku hry zajisté brzy poštěstilo, aby vzbudil nedůvěru ve zdar kusu. Litujeme toho, neboť jsou zase úlohy, ve kterých pan Chramosta stal se nám milým. Proč ne-

snaží se všude stejně? Či nesvědčí právě to o snaze umělecké, když herec přiloží píli i k úlohám tak zvaným „nevděčným“, jichž nevděčnost vždy jen na herci visí? Dámy mají v „Komedii plné omylů“ taktéž jen úlohy vedlejší. Byly zde platně zaměstnány paní Pešková, pak slečny Lipšová, Čermáková a Slavínská. —

Č. 95. ze 7. dubna.

Která dřívě? Veselohra v 1 jednání od A. Machatého. Poprvé. Na to poprvé: **Duch otce.** Veselohra v 1 jednání od V. Mollendy.¹⁾ — K závěrku podruhé: **Boucharon.** Prov. ve prospěch p. Karla Poláka v pondělí dne 9. dubna 1866. —

Skoro dvou let bylo potřebí, aby akcesity poctěné veselohry Machatého a Mollendy dostaly se na jeviště. V tom je na všechny způsob jistá vina, třeba by bylo se uznávalo, že jsou obě hry slabší. Byť i byly naprosto propadly, byť i obdržely akcesity své jen poměrně k pracím slabším: vypsání cen i udělení akcesitů bylo zájmem veřejným a i soudcové i obecnstvo měli právo na to, aby práce ty byly na českém jevišti širším posuzujícím kruhům předvedeny. Stalo se to konečně nyní k benefici pana Poláka. V obou kusech jeví se jakés zárodky, z nichž snad pro budoucnost české frašky a veselohry může ještě ledacos dobrého vzrůst; prozatím ovšem stůňou především začátečnictvím.

Machatého veselohra „Která dřívě“ zasluhuje jistou přednost. Je v ní snaha po rozdílné charakteristice, snaha po vděčných úlohách, ano i dialog poměrně plynější.

¹⁾ Václav Molenda, nar. 1840.

Arcit že prozatím málo víc než snaha. Povahy Machatého známe odjinud, přiznáváme však, že alespoň v jeho „úřadníku Kocourovi“ jsou některé momenty samostatné a pikantní. Situace získaly by tím, kdyby nebyl chtěl spisovatel povahy příliš prohloubit. Sužet je krátce as následující: Dvě starší, ba skoro již staré tety hledají sobě záletníky, neboť je mezi nimi sázka, zdaž a „která dřív“ se provdá. Záletníci všímají si však chudé, u nich bydlící neteře, která má tedy tetkám ze svého milostného bohatství přenechat. Ouředník „Kocour“, muž obstarožný, kterého za tou příčinou byla neř k sobě objednala, padne do tenat „mladší“ ze starých tet. Neř obdrží mladého bohatého kupce, dávnějšího milovníka svého, který jí byl, žárliv (!) na starého „Kocoura“, na chvíli odcizen. Základ to zajisté velmi jednoduchý, kterému prospělo velmi rozumné obsazení úlohy „Kocoura“ p. Kolárem, jenž ji přízrůsobil ve zcela původní a rozkošnou chargi. Rovněž dobře snažily se šablonu úloh svých životu hrou přemoci paní Pešková a paní Hynková. Slečna Slavínská neprosperla kusu, jeť ve všech úlohách stejná. Třeba bychom uznali nepopíratelnou pilnost její, nemůžem přec zamlčetí přání, aby byla podporována jinou ještě a všestrannější silou.

Mollendův „Duch otce“ je chudší co do invence i co do charakteristiky. Mladý vesničan straší co „duch zemřelého otce“ celou rodinu, aby dceru její dostal a vedle toho i domácí špižírnu obíral. Milenec dcery té vyslechne zámysly jeho a úradu se šibalským ponocným, překvapí ho v komoře tak, že zloděj má jeho za skutečného „ducha otce“ a bídne z kolbiště odstoupí. To je vše. Také dialog je zde slabší a vtip pohybuje se v nejznámějších frásích prstonárodních; fráse jako „straší — ale hrnec s kaší“, „poslouchá — ale za dveřmi“ atd. nemůžem

předc snad považovat za zvláštní brillanty českého písemnictví. Také ale musí se z druhé strany přiznat, že herci nečinili mnoho pro kus Mollendův. Ve zvláštní prospěch kusu byl jen pan Kaška co „ponocný“. Slč. Čermáková nechala se úložkou svou unavit a p. Seifert neuměl zas jednou úlohu, což p. Seifertovi velmi často se přihazuje a velmi špatně sluší.

Doufáme, že uvidíme brzy u obou mladých spisovatelů pokrok, který bychom mimo jiné velmi rádi spatřovali v dialogu prohloubenějším, sytějším.

Obecenstvo bylo animováno a vyvolalo herce obou kusů.

Č. 99. z 11. dubna.

Břetislav Bezejmenný. Dramatická báseň v pateru dějství dle dr. H. Schmidy volně vzdělal Josef V. Frič. (Novým uvedením v scénu.) Prov. ve čtvrtek dne 12. dubna 1866.¹⁾

Schmiedův „Břetislav Bezejmenný“ ve zpracování Fričově objevil se v oné době, kde Fričovi bylo popřáno rozepnout do opravdy sílu svou básnickou a nastoupiti dráhu, na které by byl básník nejraději a také s výsledkem nejspíš nejlepším dále pokračoval. Stopy mladistvé té síly můžem sledovati i v tomto zpracování „dramatické básně“ ve formě vzletnější v jednotlivých obrazech skutečně básnických. Mimo to, že „Břetislav Bezejmenný“ hodí se pro mnohý divadelní efekt dobře k občasnému opakování, vykonán tedy „novým uvedením v scénu“ také akt slušné piety. Po tolika letech práchni-

¹⁾ Břetislava Bezejmenného napsal J. V. Frič na popud Pavla Svandy, který mu zapůjčil Schmidova dramata r. 1856 (F. Paměti IX. 440). Drama toto bylo poprvé provedeno na stav. div. pražském ve prospěch pí E. Peškové dne 6. ledna 1857. — Honoráře dostal zaň F. od Švandy 20 zl. (Paměti IX. 440. — Hermann v. Schmid (1815—1880). Lidový spisovatel něm. Nad jeho dramata vynikají jeho povídky a romány. Schmidovy dramatické spisy vyšly r. 1853 ve 2 svazcích.

vění v knihovně divadelní musilo se ovšem přikročiti ku zcela novému obsazení a tím asi vyčerpáno již celé to „nové uvedení v scénu“; či snad máme přičítat k tomu také nové, totiž jiné dekorace atd. V tom ohledu musíme předc jednou k tomu poukázati, že uvádění v scénu má býti celistvé, že nemá totiž pouze vyhledati se herec, který úplně dostačí úloze, nýbrž že má se vyhledat i šat, který se hodí k té či oné jisté osobě, i dekorace, která se hodí k celé dramatické situaci co do času i co do místa. Když musí již jednou být kroj i dekorace, nechť obé přísně odpovídá požadavkům hry. V ohledu tom viděli jsme při jmenovaném kuse mnohý poklesek kosturní a naprosté nevyhovění části dekorativní. Posud nejsme v českém kuse nikdy co do části této zcela doma. Víme, že zařizování nových dekorací může se díti jen znenáhla, jen se stálým ohledem na repertoír co nejrozmanitější; avšak upomínáme, aby myslelo se alespoň, k d e k o l i m o ž n o, na doplňování, jak se již šetrně stalo při „Braniborech“.

Co do provedení „Břetislava“ musíme se zvláště vzhledem k četným úlohám vedlejším obmeziti na úsudek stručný. Slečna Malá hrála „Marii“ s tou svědomitostí, která je vedle přirozeného talentu u ní vlastností nejmíc vynikající. Nemůže být divno, že právě při této úloze, nečinící nároku na repertoírní věčnost a neřadící se tedy k úlohám „parádním“, milou tu přednost konstatujem. Právě v takových úlohách dokazuje slečna Malá, že hledí vžít se v každou úlohu, že nehledí úlohu přizpůsobit sobě, nýbrž sebe intencím básnickovým, že pak dle toho dovede opravdu podat něco individuálního a poetického. Tou cestou jedině možno se dostat od herectví k u m ě n í. Pánové Šimanovský a Šamberk nešetřili sil, aby namáhavým úlohám svým vyhověli. V cel-

ku pozorováno opět, že někteří spoluúčinkující nebyli slov úplně mocni. Jaký pojem má takový nedbalý o českém divadle, o divadle vůbec a o obecnstvu, tof těžko určit, ještě snáz ale možno určit, jaký pojem má o sobě, o vlastní své a v domyslu jeho zajisté vysoko stojící osobnosti. Pojem ten ať nechává sobě pro radost doma, my tážem se ve vší opravdivosti, nemá-li regisseur nebo sám ředitel p. Tomé dosti autority, aby odstranili pro vždy neshodu tak protivnou!

Co do návštěvy řekli bychom, že bylo divadlo již „četně navštíveno“, kdyby nám nezacházela chuť na frásích zcela při pohledu na tak prázdný dům. Není nic platno, obecnstvo musí samo chtítí disgusto loňským rokem nabyté nyní přemáhat!

Č. 102. ze 14. dubna.

Spanilá Savoňanka. Činohra v 5 jednáních a 3 od-
děleních se zpěvy a tanci od J. Kajet. Tyla. Po-
hostinská hra sl. Kaminské. — Prov. v sobotu dne
14. dubna 1866. —

Spanilá Savoňanka dostala se na jeviště k vůli slečně
Kaminské, která předevčírem poprvé před pražským
obecenstvem debutovala. Kus ten drží se posud na re-
pertoiru českých společností, jeho efekty, jeho směr na-
lezneme vždy obecnstvo mezi těmi, kteří spokojí se již
s dojmy stupňovaného života všedního; a proto také hodí
se „Spanilá Savoňanka“ i v Praze obecnstvu na př. od-
polednímu. Pro jiné, ano i pro herecké experimenty poz-
bývají již všechny kusy druhu toho důležitosti.

Titulní úloha nabyla v rukou slečny Malé úplné plat-
nosti, ač nežádají úlohy podobné víc než dobrou rutinu,
přičiňuje slečna k nim skoro vždy ještě o něco více, tak
že se jí stanou opět namáhavější. Paralelní úlohu v kuse
tom měl host slečna Kaminská. Slyšíme, že pohostin-
ské vystoupení to směřuje k stálému usidlení se na če-
ském jevišti. Proto také musíme v úsudku svém být
opatrnější, neboť úloha předvčerejší patrně se mnoho
nehodí pro slečnu. „Tereza“ žádá bezprostřední kypící
humor, rozpustilou svěžest a přece zaokrouhlenost v kaž-

dém pohybu, žádá zkrátka vlastností soubretních a těch je u slečny v míře jen skromnější. Slečna Kaminská přistoupila k úloze své jen s onou rutinou, která nečiní víc než právě k všeobecnému naznačení potřebí, charakteristika její byla jen všeobecná, žádného v tom ohledu pokroku neslibujíc, protože nebylo nic individuálního, nýbrž ve všem jen všeobecná hotovost. Slečna patrně ví zcela dobře, jak se vše d ě l a t má; avšak dojmu bezprostřednosti nedocílila. Pravíme to proto, poněvadž se nám zdá, že divadelní správa nevolila vhodnou úlohu pro slečnino vystoupení. Slečna hodí se dobře do našeho rámce divadelního a sice pro lehkou operetu. Způsob jejího zpěvu svědčí o dosti dobrém cviku, hlas její je v hloubce zvukný a po zeslabených, nevyrovnaných tónech prostředních má i výška dosti síly. Routina slečnina by byla pak dobrou podporou pro dialog operet, jakož by tatáž vlastnost dostačila i na menší a s e r i e u s n í úlohy činoherní. Mimo obratnou slečnu Ledererovou beztoho vídáme v operetě své ovšem také již onu všeobecnou hotovost, jakou jsme slečně Kaminské vytknuli, ba vídáme i nehotovost, aniž by byla zpěvná stránka jakous náhradou. Myslíme tedy, že slečna Kaminská může dobře místo u nás nalézt, avšak v úlohách jiných, než jakou je „Tereza“.

Z ostatních spoluúčinkujících vynikal opět pan Šamberk pěknou a elegantní mírou, pan Kolár podrobnějším charakterisováním, pan Chramosta dobrým tentokráte tónem základním a pan Mošna živou přirozeností. Další úlohy dámské byly přiděleny vždy pečlivým paní Hynkové a slečně Lipšové.

Divadlo bylo jen slabě navštíveno.

Č. 104. z 16. dubna.

Cesty veřejného mínění. Veselohra v 5 jednáních od Fr. V. Jeřábka. Po čtvrté prov. v sobotu dne 21. dubna 1866. —

V sobotu opakovali zase Jeřábkovu veselohru „Cesty veřejného mínění“. Promluveno v těchto listech z jiné strany již a to dosti obšírně o nepopíratelných technických přednostech a některých ethických vadách kusu toho, promluveno i o provedení divadelním a o silách hereckých.¹⁾

Nezbývá nám, kterým z osobních příčin nepříslušelo pronéstí úsudek hned první, tedy jiného, leč abychom dívali se na novou hru co na faktické rozmnožení divadelního repertoiru a k občasnému jejímu opakování abychom přikračovali s požadavky, které činíme na známé již a dobré kusy. Opakování to může se dít poměrně

¹⁾ Učinil tak v čísle 74. a 75. „N. L.“ z 16. a z 17. března 1866 Ferdinand Šulc. Po premiéře vypravené dne 14. března t. r. Budiž zde mimochodem podotknuto, že F. Š. napsal též referát o prvním provozování Háčkova dramatu Amnon a Tamar dne 23. února 1866 do „N. L.“ čís. 56. z 25. února t. r. s dodatným feuilletonem čís. 59. z 1. března t., v němž dokazuje výrok svůj, že Amnon a Tamar přes dramatickousť svou jest dobrou básní lyrickou.

dosti často, právě tak alespoň, jako se děje při dobrých kusech Benedixových atd.; neboť dobrý původní kus vždy raději spatříme než cizí. Opominouce známý obsah celé hry, tendenci i charakteristiku, musíme také ze své strany vzdát technické stránce Jeřábkovu kusu chválu svou. Jeřábek zná divadlo již velmi dobře a veseloherní zárodky, které v první jeho „Veselohře“ jevily se jen co zrcadlení dojmů cizejších, rozvinuly se v druhé již, ovšem po několika letech teprv objevující se hře na samu původnost. Architektonika Jeřábkovu je nyní lehká a svěží, dobrých efektů dociluje takřka hravě. Scény u něho střídají se nejen rychle, nýbrž střídání jejich je i rozmanité. Rovněž hbitý je i dialog. Prospěšné tajemství krátkých, ostře stylisovaných vět není pro Jeřábka více tajemstvím; i lehčímu nápadu pomůže mrštnou formou. Kde je původní architektonika a plynutí dialog, věříme i v plodnost; jsme přesvědčeni, že za nedlouho uvidíme z téhož péra něco nového.

Velmi přísné měřítko musíme však při původních hrách klást na síly exekutivní, třeba by někteří domácí herci ku domácím plodům velmi po domácku se chovali v obyčejí měli. Od druhého představení Jeřábkovy veselohry¹⁾ nezměnilo se do čtvrtého v tom ohledu mnoho. Jedni snaží se upřímně, jiní spoléhají se, že slovo spisovatelovo samo o sobě již dobře pochodí a celek by musil se povznést ještě o některý stupeň, aby i spisovatelovým intencím i nám odpovídal úplně.

Obecenstva nesešlo se bohužel k sobotnímu představení víc než nyní obyčejem při představeních činoherních. Jen parter byl čilejším studentstvem dobře navštíven.

Č. 112. z 24. dubna.

¹⁾ 16. března 1866.

Oslí kůže. Velká kouzelná hra ve 4 jedn. a 16. obrazech s tanci, zpěvy, skupeními a evolucemi. Hudba od kap. m. Adolfa Müllera. Atd. Poprvé. Prov. v Novoměstském divadle v sobotu dne 28. dubna 1866. —

Po jednoročním odpočinku tedy zase jedna féerie. jaksi druhé vydání „Kouzelné nožky“, kteráž se tentokráte jen náhodou „Oslí kůže“ nazývá. Kdo je „spisovatelem“ kusu toho, myslíme, že divadelní cedule ani neoznamuje, ač to věru neodvažujeme se na jisto tvrditi, při množství titulů, jmen a jednotlivostí, jaké pokrývají celá nároží. Tolik je jisto, že by bohatost úpravy a rozmanitost proměn stály již za to, aby byl napsán, či vlastně přepsán text lokálněji a živěji. Obsah hry těžko povídat, přiznáváme se upřímně, že ho dopodrobna sami nevíme — snad právě pro jeho řídkou jednoduchost.

Avšak trest je asi následující: Král obdržel od víly osla, dá-li osla hřebelcovat, prší s něho dukáty. Dcerka králova potřebuje ale na šat a šperk až příliš mnoho peněz a místo hřebelcovat, dává osla přímo dřít. Dukátové zvíře nesnese to dlouho a scepění. Král upadne za svou slabost k dcerce do kouzelníkova zajetí a dcerka může ho osvobodit jen tím, že samolibost svou „ale aspoň na rok“ zapře, oděna v oslí kůži, že mozolně pracuje a se

nuzafí. Děj ten, propletený kouzlem a bájí, jen lehce se naznačuje, neboť hlavní věci jsou tu ovšem skupení a tance, průvody kosturní, mašinerie atd. Poslednější má arci jisté meze své, z nichž také v Paříži, rodišti to všech podobných féerií, nevystupuje; v „Oslí kůži“ je ale dost v ohledu tom překvapujícího, a zvláště změny dekorativní, až líp ještě budou navlečeny, diváka zcela uspokojí. Posud nekoná ani mašinerie ani důležité stroje osvětlovací řádně úkol svůj, a dobře sestudovaný balet, jakož skutečně také přebohaté kostymy, byly pro první představení jedinou náhradou. Co do kostumů a dekorací vyniká nová féerie nad předešlou. Balet náš byl přibráním celého baletu zdejšího německého divadla sesílen a učitelkou paní Kiliání dobře vycvičen; — první to „splynutí českého dramatického umění s německým“.

Souhra poněkud vázla, jakoby ani malým úložkám nemohli se někteří páni přiučít. Pan Šamberk, pan Mošna, pan Kolár a slečny Čermákova i Ledererova hrály s chutí a úspěchem. Hudba (od Adolfa Müllera) zůstává zase daleko za pikantně sestavenými melodiemi „Kouzelné nožky“. Avšak nač tu podrobných a dalších paralel, kde vše snaží se jen po smyslné lahodě, kteréž docílí celkem „Oslí kůže“ právě tak, jako před dvěma léty „Kouzelná nožka“!

Návštěva Novoměstského divadla byla přehojna.

Č. 119. z 1. května.

Zapovězené cesty, aneb: „První výlet do krajů milostných“. Veselohra ve 2 jednáních z francouzského p. Brisebarra od J. P. Poprvé. — Na to: **Milenka na střeše**. — Prov. v pátek dne 11. května 1866. — Proz. divadlo.

„Zapovězené cesty“, aneb: „První výlet do krajů milostných“, francouzská veselohra ve 2 jednáních od Brisebarra. Obchodní jednatel p. Bondinier nechá se svést pěknou tvář švadleny Klementiny a přítelem Paté, že ženě své Virginii předstírá cestu do Orleansu, zatím ale v Paříži zůstane, aby strávil veselou noc v nějakém „maison dorée“. Náhodou z Alžíru přibylý bratr Virginii Hector Montbrison baví mezi tím sestru svou, vede ji do divadla a po opeře do téže restaurace, ve které je Bondinier. Tento zví o svém sousedství jídelním lístkem psaným od Virginie. Myšlénka, že jeho žena baví se tu skrytě s důstojníkem, nejvýš ho rozčílí; přestrojí se za sklepníka a pozoruje stolující, osobně Hektora posud neznaje. Nahodilý příchod Klementiny, Patého atd. vyvolá řadu scén drastických a komických, jež ovšem známe již z literatury Sardouovské dost a dost. Celý dvouaktový ten kousek, zbudovaný patrně na nějaké novele, místy se vlekoucí a místy zas přechvacující, je prochvěn ži-

votem specificky pařížským a bude se vždy líbit jen tam, kde se mu dostane představení dokonalého, provedení co do souhry mistrného. Toho se mu u nás nedostalo úplně a výsledek byl dle toho také jen polovičitý. Pan Šamberk, ač dobře charakterisoval, zavlekl místy dialog do „veseloherního nekonečna“, což se stává vždy, když tautologie musí paměti ku pomoci. Pan Šimanovský počínal sobě živě a byl by ve veselohře již dávno na svém místě, kdyby odvykl svému „e“, jež přivěšuje skoro ku každému slovu, kdykoliv řeč má proudit rychleji. Ostatní (i dámské) úlohy nevynikají ani objemem, ani zvláštností; jen panu Křtínovi bychom podotkli, že přehánění jen tomu sluší, kdo přeháněti umí.

Připojena byla k novince opereta „Milenka na střeše“.

Č. 191. z 13. dubna.

Kdo je otcem? Veselohra ve 2 jednáních dle Terence zpracoval Adolphi. Překlad od J. R. Poprvé. — K závěrku: **Komandant na útěku.** — Prov. v pátek dne 18. května 1866. —

Z Terence i Plauta vážili již mnozí pozdější spisovatelé myšlénky k veselohrám, ač na př. Říman Terenc sám je původním leda co do krásného jazyka svého, přilehaje v ostatním rád k novější řecké dramaturgii, zvláště ale k Menandroví. U Francouzů hlavně, jak dosti známo, Molière, u Němců Einsiedel uváděli Terencovy hry na jeviště; jsou tyto přese všechno příliš zastaraly, než aby jinak působiti mohly na diváka než v převleku úplně moderním, ve kterém zbývá pak již jen leda nádech z hry základní. Pokud se pamatuju, viděli jsme především poprvé na jevišti takové zpracování „úplně vše převařivší“ a původní myšlénku tak důkladně přetvořivší, že už netřeba udat pramene. Úplně moderní dvouaktová veselohra „Kdo je otcem“, přeložena ze pseudonyma Adolphiho, řadí se ku hrám charakterním. Pikantní myšlénka základní hodila by se rovněž dobře k veselohře situační, ale pak šíře než dva akty rozvedené. Obsažené v Adolphiho kuse povahy nabyly v rámci dvou aktů dostatečnou příležitost k rozvinu, jsou vesměs ostře

kresleny, „vděčně“ pro herce upraveny. Hlavním šaržím žárlivé „Amalie“ (pí. Pešková), pokoutného písaře „Sojky“ (p. Kolár) a faktota jeho „Adama“ (pan Mošna) dostalo se rozkošného provedení, které rovnalo se nejlepšímu vůbec šaržím jmenovaných herců. V ostatních úlohách byli především zaměstnání pp. Frankovský, Chvalkovský a Terš. Těmto třem dařilo se rovněž dobře a přáli bychom jim jen častější zaměstnání, aby vystoupivše z posledních zbytků vížící ostýchavosti docházeli vždy pak také dobrého úspěchu zevnějšího. Nebudem vyčítat ještě ostatní v kuse tom zaměstnané síly, dostačí svědectví, že veškera hra byla pilna, příjemně zaokrouhlena, zkrátka že představení hry „Kdo je otcem“ můžem obecnstvu přímo doporučiti.

K závěrku opakována Lecroyova dvouaktová veselohra „Komandant na útěku“.

Č. 139. z 22. května.

Soběslav, selský kníže. Smutnohra v 5 jednáních od V. Klicpery. Slavnostní ouvertura a ostatní část hudební od prof. Vogla. — Představení studujících na vysokých školách pražských. Prov. v neděli dne 20. května 1866 v Novoměstském divadle. —

*** **Hra ochotníků**. Místo výročního koncertu, jakýž pořádá akademický čtenářský spolek pražský a s něhož pro letošek sešlo z příčin vůbec známých,¹⁾ uspořádal sobě týž spolek ochotnické představení divadelní; představení to, k němuž zvolen Klicperův živě psaný „Soběslav“, odbýváno predevčirem o hod boží, k če-

¹⁾ Bylo to první studentské představení, která pak odtud každoročně v následujících čtyř letech byla pořádána Akademickým spolkem čtenářským místo dosud obvyklých koncertů. — Policie tentokrátě spolku představení to zakázala, ježto prý pořádání jeho přesahuje obor působnosti spolkové. Odpomoc zjednána t. zv. výborem pinoletých, v němž zasedali F. Krekule právn., J. Kofán fil., Drůbek fil., Filípek fil. a Černický fil., kteří na svou ruku povolení obdrželi. — Čistý výnos představení činil 291 zl. 88 kr. Viz „Stručný dějepis Akademického čtenářského spolku v Praze. Sepsal stud. fil. Frant. Aug. Slavík. V Praze 1869.“ Str. 33.

muž arci co v den noremní bylo třeba zvláštního teprv povolení.

Myšlénka uspořádat v Praze hru ochotnickou, byla pro svou řídkost velmi šťastna, strávili jsme takto večer příjemný, milý. Ochotnické hry v Praze vyhledávají sobě vždy zátiší nějaké, nemohouce se ovšem v zápas pustit se systematickými hrami stálých divadel, a přiznati se musíme, že české ochotnictví v Praze zůstává daleko v činnosti své za zdejším německým. Věc je pochopitelná, mámeť krátkou teprv dobu divadlo své samostatné, které pohlcuje tedy vším právem pozornost obecnstva. Bývalo jinak. Snad že každému, kdož byl „Soběslavu“ přítomen; tanula na mysl ona doba primitivního a předce tak půvabného i dojemného vlastenectví, ve které přední mužové našeho národa sami musili na jeviště, aby zárodky vzdělanosti kladli do hluchého ještě tehdy lidu našeho, ve které musili z napovědovy budky přejímat slova, která sami byli napsali a vlastním poetickým vidinám dodávat zas sami dramatického oživení. Šlo to as, jak právě šlo, my té velké, obětivé práci více nerozumíme, my známe skoro všichni dobu té krásné rozechvěnosti jenom z povídání, kterému nasloucháme jakoby nějaké báji. Klicpera, Tyl i jiní musili nejen celou literaturu dramatickou napsat, Klicpera a Tyl musili ji také provozovat. Mladý život národní provinul se již dvěma generacemi, deklamuje-li nyní Klicperův syn¹⁾ nadšeně to, co otec byl nadšeně psal, vystupuje snaha před nás již co ostře ohraničená ochota k účeli dobročinnému a těšíme se z ochoty té tím více, že máme příjemné vědomí, že umění domácí povzneslo se již na d ochotu a ustálený má svůj stan. A spolek náš akademický počínal sobě při „Sobě-

¹⁾ Ivan Klicpera. Viz pozn. na konci referátu.

slavu“ skutkem n a d š e n ě! Slušná pieta jevila se již ve velkých pečlivých přípravách, jakých bylo také potřebí při vystoupení v obsáhlém divadle novoměstském a před obecnstvem již značně vybíravým. Pieta a dobrá vůle působí vždy dobře, obě ty pékné vlastnosti, bez nichž n e n í příjemného dojmu, ovládaly celé představení od počátku po konec, a výsledek byl skvělý, — neříkáme, že n a d o č e k á v á n í skvělý, protože bychom již myšlénkou tou urazili intenci mladých a vzdělaných lidí. Zvláště to byly ensembly, které stály v pravdě na samé výši dramatické, které uchvátily nevidanou silou svou a obecnstvo unesly kypícím svým životem. Nad podobnými „sbory lidu“ a „sbory vojinů“ ovšem nevládne žádné divadlo, pověstné „Marengo“ na théâtre du Chatlet vládne sice ještě většimi sbory co do počtu; zaplacenému statistovi můžeš ale narovnat nohy a upravit ruce, živost pohybu a oheň hlasu mu nedodáš. V „Soběslavu“ byl „hřímající hlas rozjařeného lidu“ skutečně „mladým“ hromem. Sbory ty byly řízeny obezřetně hercem panem Kolárem, který s uznání hodnou ochotou uvázal se v režii ochotnické té hry vůbec. Avšak i úlohy jednotlivé došly provedení slušného. Nesmíme ovšem klást zde nejpřísnější měřítko kritické na výkony hercův z ochoty, z nichž mnohý k vůli dobrému účelí poprvé a nejspíš již zároveň naposled na jevišti se okusil; vyznáváme jen všeobecně, že dobré porozumění svědčilo všem a deklamace že byla celkem přesna. Přesná, krásná mluva, jakou má Klicpera právě v „Soběslavu“, plynula rovněž přesně — vlastnost to, které při pravidelných hrách českých, v nichž jevívá se v ohledu tom až strašlivá nedbalost, bolně pohřešujem. Někteří zástupci hlavních úloh jevíli již i jistou rutinu a nenucenost, kterouž obecnstvo také častým povzbuzujícím poňeskem odměnilo.

Nechcem se spouštět ani ve jmenování všech šťastnějších jednotlivců, hlavně to byli pánové Benešovský (Soběslav), Šourek,¹⁾ Klicpera,²⁾ Wendler, Severa, Říha a j. j. Ze stejných příčin dodáváme také jen krátce, že úlohy ženské byly v ochotných rukách dam našeho divadla; zvláště slečny Malá a Čermáková, pak paní Hynková spokojí se pro tentokráte pouhým připomenutím ochoty jejich.

Hudební část byla p. professorem Voglem zvláště ku příležitosti té komponována, list náš podá o skladbách těch ještě zvláštní pojednání.

Obecenstva animovaného sešlo se hojně; přičítáme vzornou tu návštěvu spíše oblíbenosti akademického spolku samého než řídkému pro Prahu zjevu divadelnímu.

Č. 139 z 22. května.

¹⁾ Ladislav Šourek vystoupil již r. 1865 na Liegertově divadle Žofinském v titulní úloze Schillerova dramata „Don Carlos“ pod jménem Blanický, se slušným výsledkem. — Později byl professorem na pražské vyšší dívčí škole a zemřel r. 1904. na Vinohradech.

²⁾ Ivan Klicpera, syn X. K. Klicpery, předčasně zemřelý spisovatel český (1846—1881). Napsal romány „Jindra“ (3. vyd. 1898), „Čeští vyhnanci“ a „Bitva u Lipan“ (obě posléze uvedené práce vyšly v „Matici Lidu“), mimo to ještě různé drobnější věci roztroušené po různých časopisech.

Venkovanka. Veselohra v jednom jednání od J. S. Turgeněva, přeložil A. Strauch. Poprvé. Na to: Valčík z Gounodova „Fausta“ provedou sl. Hentzova a Schönwaldova, Müllerova a Hartvigova. K závěrku: **Pokuta ženy.** — Provoz. v Prozatímním div. v úterý dne 29. května 1866.

Poslední dny přinesly nám veseloherní novinku z dramatické literatury ruské, kteráž literatura je na originaly pro nás Čechy zajímavé a snadno (co do porozumění) přístupné dosti bohata. Jakož ruský život novelisty líčený v obecnstvu našem nalezl již dávno harmonickou oblibu, nalezl by ji též také v dolůčení dramatickém. Zajisté, že by se to již bylo pravdou dokázalo, kdyby divadlo české těšilo se systematickému vedení s tendencí slovanskou, alias zase českou. Jediná myšlenka budoucnosti našeho divadla byla by již musila na tu cestu uvésti.

Předvedená hra „Venkovanka“ od Turgeněva¹⁾ ovšem v ledačems připomíná ještě spíše duchaplného

¹⁾ Ivan Sergějevič Turgeněv (spisovatel ruský (1818—1883). Napsal mimo své slavné romány více veseloher, aniž by která z nich byla pronikla. „Провинциалка“ vznikla r. 1851; byla to tehda již třetí jeho komedie.

novelistu než svižného dramaturga, avšak i dramaturgů pravých mají Rusové dostatek. „Venkovanka“ je choť venkovského úředníka, vychována vzorně v rodině hraběcí, na venkově ale následkem toho se nudící. Používá marnivosti obstarožného hraběte, aby do Prahy se dostala i s mužem svým. Přivede marnivce až v podezřelou tu situaci, že ho manžel najde klečícího u její nohou. Tím je hrabě zavázán, aby danému slovu také dostál. Z toho vidno již, že hlavní síla hry může spočívat ve vypracovaném dialogu, v němž také skutečně spočívá. V celku jest v kuse jen jediná situace s lehkými variacemi svými. Překlad (A. Strauchův) jest plynňý; lokalisování hry té nepochází od překladatele a jest také nešťastné. Lokalisator napsal „Praha“ a v myšlénkách nechal Rus v ostré barvitosti její.

Slečna Malá obdržela titulní úlohu snad jen proto, že v kuse tom se také hraje na klavír a zpívá. Toť ovšem tu z e vážná příčina, které slečna vyhověla; v ostatním nebyla slečna ve svědčícím jí oboru. Pan Šamberk charakterisoval dobře, ač úlohu příliš protahoval. Pan Kolár i pan Seifert vyplňovali dramatictější momenty mezi dialogem živě.

Č. 149. z 2. června.

Inserat. Veselohra ve 3 jednáních od Karla Sabiny. Poprvé. Prov. v Proz. div. v sobotu dne 2. června 1866. —

Včera provozovaná nová veselohra „Inserat“ od K. Sabiny pronikla zcela a rozhodně. Ponecháváme sobě ovšem obšírnější pojednání na číslo příští, tolik ale máme již dnes za nutné, abychom Sabinovu veselohru vítali co garancii čilejšího ruchu ve veselohře české vůbec. Zevnější výsledek byl pro spisovatele velmi pochlebný; byltě po každém aktu i mezi aktem bouřlivě vyvolán; obecenstvo bylo i hrou samou velmi animováno. Herci přičinili se vesměs k čestnému výsledku.

Č. 160. z 3. června.

* * *

Sabina četl svou veselohru „Inserat“ v Umělecké besedě a již odtud rozšiřovala se o ní dobrá zpráva. Zpráva se stvrdila provedením veselohry té i výsledkem jejím. Byl-li výsledek nade všechnu pochybnost rozhodný, byl-li dojem na všechny diváky stejně působivý, jest příčina zajisté v tom, že je „Inserat“ o p r a v-

dovou veselohrou, že každý atom jeho je veselo-
herní, živý, blýskavý, bavící. Tím bychom byli řekli již
vlastně vše tomu, kdo ví, co veselohra je; byli bychom
ale všeobecně naznačili již také, že nový plod je opravdu
dramatický, že má tedy životní sílu do sebe a udrží se
na repertoiru našem dlouho. Podobné práce mající zdravé
jádro dramatické, mohou vlastně zastárnout jen co do
časové slupky, které se v dialogu, ba ani v počáteční
myšlénce Sabina ovšem neubrání, ano k vůli vděčnosti
všeho, co je časové, snad ani ubrániti nechtěl. Sabinův
„Inserat“ rovná se nejlepším pracím Benedixovým, chce-
me-li vůbec přiložit jakés značné měřítko porovnáci;
není ani přísně veselohrou charakterní ani situační, kloní
se však přec k druhu prvejšimu. Sabina kreslí v plném
proudu humoru vždy dál a dál; třeba by situace někde
se zdělila, třeba by povahopis někde nad prostřednost
nevybočil, dovede Sabina předce ze situace a povahy té
dohromady vykouzlit svižnou myšlénku, která v příjem-
né formě své nechává nás ostatního zapomínat. Veškeré
uznané již přednosti dobrého spisovatele zrcadlí se zde
v dialogu; dialog „Inseratu“ je plynňý, bohatý na mno-
hý časový i všeobecný, někdy až epigramaticky ostrý
nápad. Dialog je hlavní a velkou předností Sabinovou,
která důkladně nechá zapomenout na podřízenější již va-
dy. Ostatně jsou vady ty takovy, jako se často nahazují
spisovatelí, který nebyl posud žádný plod svůj čistě re-
citativní na jevišti viděl. V příštích pracích svých, jimž
přejem řádné propilování architektonické, Sabina dovede
zajisté stlačit děj na pravou a pak všestranně působivou
míru dramatickou a episod užije jen v míře právě pří-
slušné. „Inserat“ má v ohledu tom ještě některé délky a
zbytečnosti, zvláště v druhém a třetím jednání, jež možno
dobře v jednání jediné stáhnout; to však podotýkáme jen,

abychom všestranně vyhověli povinnosti své; spisovatel sám, provedení jsa přítomen, viděl ty chybičky zajisté rovněž dobře. První akt je i v architektonickém ohledu bezvadný. Avšak vypovíme krátce děj „Inseratu“, z něhož každý již sám sezná, že volený předmět je čistě veseloherní, vděčný.

V Praze bydlí v jednom domě a témž patře tři přátelé. Vít je lékařem „vědátorem“, všecek oddán medicíně, v lásce úplně nezkušeným i nevěřícím; Jaroslav je kandidátem professury, zamilován s básnickou horoucností do Julie, dcery statkáře Vasila, který co „muž veskrze praktický“ zapověděl Julii všechen styk s Jaroslavem; Karel je obchodníkem spekulativním na všechny strany, prohnáným sterými milostnými pletkami a hodlajícím se nejinak než s bohatou nevěstou zasnoubit. Aby toho dosáhl, sáhne k prostředku trochu již ovšem i na jevišti vyčerpanému, k inseratu. Sejde se mu mnoho — as padesát listů, mezi nimi také jeden od Vasila, jenž má Karla dle insertu za muže velmi praktického a jemu tedy Julii za choť nabízí. Ovdovělá, mladá dosud paní Helena, tetka Juliina a také jedna z někdejších milenek Karlových dojde do bytu přátel těch, aby pohnula neznámého jí inserenta ku vzdání se nároku na Julii. Sejde se tu náhodou s Vítem, jehož z počátku za lehkomyšlného inserenta považuje, později ale sobě oblíbí. Karel ustoupí k vůli Jaroslavovi, ano napomáhá ještě sám tomuto, aby co „Ingenieur“ a „rationelní hospodář“ na Vasila učinil „patřičný dojem“. Vše se daří až po konec, kde Julie sama, majíc Jaroslava dle všeho tedy za onoho inserenta, jeho se odříká. Tetička vše spraví. Jaroslav sdělí se upřímně Vasilovi, jenž mu dobromyslně odpustí, Helena vezme si Jaroslava. Karel zůstane prozatím neženat, neboť ani komorná Helenina, s níž měl Karel dříve také známost po-

vrchní, tak že ji více ani nepoznává, odřká se ho. Z vypravovaného je zřejmo, že děj připouští mnohé zajímavé zapletení, že by i na veselohru situační dobře vystačil. Sabina hleděl však spíše povahy pročerpat, kdekoliv ale šlo, zápas povah hlavně z á p a s e m m y š l é n k o v ý m vylíčit. Duchaplný dialog napíná stále; je údělem všech osob více jednajících; tím se pak stalo, že ačkoli veselohra je pro jeviště vděčna, přece se v ní nenalézá pracně přibroušených divadelních efektů, aniž má „vděčných“ v herecky u nás běžném smyslu úloh.

Provedení dle toho bylo, třeba bychom byli k vůli obsahu dialogu přáli místy ještě ostřejšího pointování, také hlavně v celistvosti zdařené a účinné, z čehož vybočil jen pan Šamberk samostatněji, nechávaje vzácnému humoru svému plnou volnost. Rozkošné některé jeho scény byly také hojně potleskem odměněny. Dámy Pešková a Čermáková, pak pánové Šimanovský a Kolár dodali úlohám svým pravé platnosti. Slečna Bollardova a pan Seifert měli tentokráte jen úložky malé.

Náš pan soused. Žert v 1 jednání od E. Züngla.
Poprvé. — Před tím: **Bengalský tygr.** Na to: **Pisec
pana Fortuna.** Prov. v Prozatímním div. ve čtvrtek dne
7. června 1866. —

Časových kusů mihá se nyní po divadlech vídeňských, doba je jim přízniva; o všech jdou však zprávy, že aesthetická cena jejich není valna. U nás je p. Zängl první, který zasahuje do otázek časových; jeho nový plod, „Náš pan soused“ nazvaný, není ale také příliš šťasten. Nemluvíme o stránce politické, kterou pan Züngel v kuse svém ovšem o ujmě vlastní provádí; co do aesthetického sáhl však mnohem níž, než dovoleno i hrám pouze časovým. Neklade-li se při hrách podobných měřítko přísné na původně vynalezenou bájku, na zpletení, rozpletení i charakteristiku, nemůže se na kardinální ty požadavky při „Našem panu sousedu“ vůbec žádné měřítko klást, protože ze všeho toho jsou zde jen pouhé atomy. Paní Rakčinská, babička as sedmi vnuků (národností rakouských) má dům a zahradu; paní Preislerová je majetnice sousedního domu a sousední zahrady a má pana Schönmarka za správce svého. Pan Schönmark krađe ve vedlejší zahradě, vnuci ho zaženou a brání svou babičku „vůbec“, čímž je již vše vy-

čerpáno a skončeno. Taková alegorie je přec poněkud příliš lacina! Náhradou jsou tu jen některé dobré časové nápady, jichž se obecnstvo také vděčně, místy až nadšeně chápalo.

Pan Šamberk působil výtečnou svou „tříštětinou“ maskou, slečna Čermáková (Čech Vašek) svou živou, svěží hrou.

Před tím provozována jest Offenbachova operetta „Píseň pana Fortunia“, v níž paní Šamberková poprvé úlohu písaře „Valenty“ zpívala. Sama píseň Fortuniova povedla se jí velmi dobře, v ostatní hudební části byla značně nejista, snad že následkem nedostatečných zkoušek. V próse i hře paní Šamberkové pohřešujeme však posud onu živost, která je pro divadlo, ale zvlášt pro lehkou operetu nevyhnutelna a kterou aby p. Š. velmi brzy nabyla, upřímně přejem. Slečna Ledererova hrála s tak milým rozmarem, že pochybujem o zprávě, která šířiti chce, že slečna ta je propuštěna od divadla. V tom by byl krok divný; již jednou se ukázalo, že není pro ten čas náhrady. Slečny Hegratova, Rennerova, Kolaříkova, Buřínská a Štolcova počínaly sobě co „písaři“ velmi slušně.

Návštěva byla dobra.

Č. 156. z 9. června.

**Bál se trichin. — Havlíčkovy boty. — Osudné do-
staveníčko.** Veselohry od Antonie Melišové-
Körschnerové.¹⁾ — Vše poprvé. Soukromné před-
stavení v Novoměstském divadle v neděli dne 29. čer-
vence 1866 ve prospěch spisovatelky Melišové-Körschne-
nerové. —

Hry paní Meliš-Köschnerové. V neděli
uspořádáno v Novoměstském divadle představení zvlášť-
ního druhu. Ve prospěch spisovatelky paní Meliš-Körsch-
nerové, známé co redaktorky a vydavatelky zašlé bohu-
žel „Lady“, provozovány jsou od některých členů če-
ského divadla, k nimž se připojila též slečna Körschne-
rova, tři dramatické prvotiny. Naproti drobným hrám
těm má kritický soud postavení ještě výminečnější, než
do jakého přiváděn bývá vůbec prvotinami. Představení
mimořádné a ve prospěch soukromný provedené má

¹⁾ Antonie Melišova-Körschnerova (1832 1894). Její
zásluha nespočívá v těchto a některých ještě dramatických poku-
sech, ba ani v pracích novellistických a poetických, třeba z oněch
některé přeloženy do němčiny a z těchto „Muž bez slzí“ až po
dnes se zpíval. Prospěla tím, že vydávala první u nás list pro
dámy „Ladu“ a později po dvacet let redigovala „Bazar“ a působila
touto činností svou k probuzení českých žen.

vzdor veřejnému přístupu vždy ještě mnoho soukromnosti v rázu svém; z druhé strany pak naznačila se paní spisovatelka, nečekajíc kritiky, již na oznamních cedulích sama co „spisovatelka dramatická“. Při takovém fait accompli můžeme tedy až po tu dobu, ve které by se jednalo (o to), zda kusy těmi repertoire opravdu podporován je, přenechat i mnohé podrobnější další autokritice spisovatelčině. A tu zajisté upozoruje spisovatelka hlavně následující. Při hrách, které těžiště své mají v jediné situaci, je především třeba, aby byla situace ne-li nova, ne-li novým duchem prováta, tedy alespoň neseslabena vedlejšími kouskováním. Není-li situace taková sama o sobě dosti výdatna na kus jednoaktový, nepomůže se jí ani dialogovou mosaikou, v níž jeví se může honba za nudnými zbytečnostmi, ani přibráním vedlejších charakterů, které se v rámci úzkém přec jen provést nemohou. Jedině novými a hravými myšlenkami nasycený dialog, jediné nový způsob v lehkém pointování vedlejších těch charakterů, což se arci již jen mistrům daří, pomáhá pak výsledku okamžitému, třeba by přece neodstranil požadavek na stavbu v pravdě dramatickou. Zkrátka paní spisovatelka zajisté sama poznala, že v době naší snadno je již dle tisíců starších veseloher sestaviti jinou, že ale tato jiná není proto ještě novou. Paní spisovatelka dále poznala zajisté, že povrchní fráse o literatuře, umění, emancipací atd. netvoří o sobě dialog, jakého nyní žádat plné právo máme, tím méně ale že tvoří dialog dramatický. Ano, jsou-li takové fráse jen co nejpovrchnější a v životě samém již přežilé, že mohou i literatuře škodit, nesvědčice, uvedeny okázale v novém plodu dramatickém alespoň o žádném pokroku. To vše třeba mnohému spisovateli poznati teprve s jeviště; zde teprv vidí, že kde sám masa

a ducha nedodal, herec více nepomůže, a plod že na spisovatele samého působí jen co harašící kostra, drátky nuzně spojená. Chablona a humor vynucený působí vždy nejtrudněji na původce svého, jenž nemá výhody diváka, který každé slovo zde poprvé slyší.

Paní spisovatelka dokázala aspoň v „Dostaveníčku“ sloh dosti hladký a příjemný, tak že příště jen na ní záleží, aby se k zevnější formě připojila i vnitřní hloubka. Také básník musí včelou snášet a pracovat. „Bál se trichin“ nedokazuje na př. prázdnou práci, ani co do básnické invence, ani co do vlastní úlohy spisovatelské. Že nechce dát bohatec dceru svou chudému básníkovi, je tuze staré; že bohatec ten bojí se smrti a trichin a v domyslu smrti ihned k sňatku svolí, je sice co do těch trichin nové, takto ale příliš jednoduše odbyté. „Havlíčkovy boty“ jsou dramatisováním anekdoty o botách Ondřeje Hofra, při čemž se obecenstvo hlavně časovými extempory herců dosti bavilo.

Z herců našich zaměstnání byli mimo slečny Čermákovou a Slavínskou pánové Chramosta, Kolár a Šamberk. Hra byla dobrá, jen že místy klopýtal proud dialogu; nevíme zda o pamět, zda snad o napovědu. Obecenstva animovaného bylo hojně.¹⁾

Bez chiffry.
Č. 108. z 31. července.

¹⁾ Soukromé toto představení byla první česká hra v Praze za pruské okupace po náhlém uzavření Prozatímního divadla a odstoupení ředitele Thome. Viz bližší v I. dílu II. řady zde. Str. 204 n., 209 n., 214 n. a zvláště „Poznámku vydavatelovu“ str. 223 sl. zde!

Žižkova smrt. Historická tragédie v 6 dějstvích od J. J. Koláry. Hudba od F. Škroupa. Prov. v Novoměstském div. v neděli dne 5. srpna 1866.¹⁾ —

Kolárovou „Žižkovou smrtí“ zahájeno jest činoherní působení samostatných nyní členů našeho divadla. Je zajisté dobré, že volí výbor, repertoire nyní určující, některé hry, které by byly za jiných okolností nemohly se ani provozovat. Arci se mnohý zeptá, kdo viděl nyní „Žižkovu smrt“ a kdo uvidí „Krále Rudolfa“,²⁾ pro jaké as přestrašné a nesnesitelné věci ty a podobné hry vlastenecké nesmějí se předvést klidnému policii věru až už „zhejčkanému“ občanu.³⁾ Že se však nesmějí předvádět, to a ještě i některé menší příčiny jiné vzbuzují věru v nás přání, aby prozatím, do zásvitu doby lepší, jež přece nemůže celý věk ještě nás pouhé naději zůstavit, básníci ani se netrmáceli s většími historickými před-

¹⁾ Viz poznámku na str. 165. zde!

²⁾ R. Hájkova. Hra ta však nebyla provedena.

³⁾ Kollárova tragédie „Žižkova smrt“ provozována po prvé dne 17. listopadu 1850 na stav. div. pražském. Za nastalé reakce záhy zapovězena, objevila se teprve zase až teď za pruské okupace na našem jevišti.

měty domácími. Trmácením to lze věru nazvati, namáhá-li se básník, aby takový mramorový balvan historický, jakých máme ještě v obrovských lomech svých dějin dost a dost pro mnohé šťastnější generace, přizpůsobit všem těm požadavkům divadelním. Předmět ho vábí, rád by velkolepost jeho nechal působiti v mohutných obrysech, v jakých se duchu jeho zjevují; ale ten balvan je příliš velký pro to myšlenkové pidimužictvo našich strážců lidu. Zde se narazí na překážky sociální, onde na náboženské, tam zas na politické, z celého balvanu zbude leč kus vyšeptalé, rozežrané hmoty a místo pevné, nadšené myšlenky hlučí jen opatrná, nadmutá i hluchá fráse. Ovšem, lidi té frási porozumí, resonance je i při slabém dotknutí se mocna, plod vynucené spisovatelské opatrnosti působí alespoň okamžitě a s tím okamžitým výsledkem, více politickým než poetickým, musí se spisovatel obyčejně spokojit na místě nároků na cenu trvalou. Všeobecně zde řečené jest řečeno in genere a bez ohledu na ten či onen právě kus. Dovolili jsme sobě myšlenkovou tu exkursi za příležitosti výminečné divadelní hry.

Co se týče Kolárovy „Žižkovy smrti“, byla prý předevčírem provozována dle censoredané knihy z roku 1849. Bylo by to charakteristické, že zákazu dávného a nyní arci nejspíše neplatného nevšmáno, ale že dána hned náplast přidržením se výškrtů censurních! V ceně své dramatické nestojí Kolárova „Žižkova smrt“ ovšem po boku téhož „Mageloně“, má ale předce některý pěkný efekt a především výhodu krásného českého jazyka. Obecenstvo přehojně shromážděné s nadšením slouchalo slovům plyným, rozohnilo se při každém časově závažném místě a volalo spisovatele opětně.

Hra byla v celku ohniva, místy přibírala až ohně her

genru „rytířského“. Nejchvalnější stránkou celého představení byla ale praecisní, vypracovaná souhra, úplné překonání značných obtíží komparsních, — pravý, dobrý kus regisseurské práce. Z jednotlivých spoluúčinkujících musíme opět slečnu Malou jmenovati na prvním místě (Cailina). Ji po boku stál p. Šamberk, mající pro rozmanité prvky své úlohy (Jetřich) v tónu i hře spojení vždy uhlazené. Dále uvádíme pana Šimanovského (Žižku), p. Poláka (Zikmund), p. Kyselu (kardinál). Také pan Chramosta pilně přihlédl k úloze své (mincmistr), jemu ostatně nenálezející a také málo jen svědčící. Pan Chramosta ovšem nemůže za to, že obor hrdinných otců celý se mu také přidělnje. Pan Lapil (Plumlovský) vypomáhal ochotně co host.

Zpěvné sbory byly slabý a kazily mnoho.

Č. 215. ze 7. srpna.

Jan Hus. Obraz z vlasteneckých dějů v 5 odděleních původně sestavený od J o s. K a j. T y l a.¹⁾ Prov. v Novoměstském divadle v neděli dne 12. srpna 1866. —

Tylův „Jan Hus“ bylo druhé hromové číslo „okupačního“ našeho repertoiru.²⁾ Jako celá doba nynější má duševnost svou v politice, takž také ty a podobné hry nasmějí hledat váhu svou ve významu svém aesthetickém nýbrž opět jen v politice té. Doba tak ostře určeného rázu, tak skrz naškrz jedinou barvou prosáklá, je nejen odůvodněním repertoiru především tendencím hovícím, nýbrž přímo takřka repertoir takový vyžaduje. „Žižkova smrt“ staví ještě moment ten časový nanejvýš co souběžný vedle stránky dramatické, „Jan Hus“ podává se mu již zcela, přeje mu rozhodný vrch. Je ovšem leckterá čistě divadelní stránka v kuse tom, avšak obecenstvo je jaksí nejdinnější osobou v něm, myšlénková raketa na jevišti se zalesknuvší je vypočtena na součinnost obecenstva, kteréž svým hlasně projeveným citem, svou v pravý okamžik: rozbouřenou náruživostí dodává kusu teprv dra-

¹⁾ Tylův „Jan Hus“ provozován na stavovském div. pražském dne 26. prosince 1848. V době reakční ovšem též zapovězen, a teprve pruská okupace mu pomohla zase na jeviště.

²⁾ Viz poznámku na str. 165. zde!

matičnosti nejvyšší. A obecnstvo naše vykonává živou úlohu svou s nadšením! Jakoby vymaněno z dlouhých pout, jakoby sprostěno kletby dlouhého mlčení, takž počíná sobě radostně, bouř potlesku je tu pravou bouří! Kdyby v době pravidelné nebylo příliš ouzkostlivého střežení a kusům jako „Jan Hus“ nekladla censura zbytečných překážek, ztratily by jistou část té působivosti. Zůstaly by sice vždy účinnny, není jinak možno ani u nás ani jinde, avšak občasným provedením nabyly by v repertoiru místo své přirozené, byly by vázány i na jistou dobu, kritika by měla přístup také k jejich stránce politické. Co se toho týče, lze sice říci, že má Tylův „Jan Hus“ scény opravdové síly, že jsou ale poněkud seslabeny rozvedeností svou.

Provedení nedělnímu podařilo se jen místy zakrýti vadu tu. Souhra byla opět dosti dobra, pečlivě řízena, čeho se jednotlivcům nedostávalo u vypracovanosti, nahražovala většina jich ohněm a inspirací okamžitou. Konečný výsledek byl předc jen slušný a uspokojil obecnstvo. Jmen jednotlivých neuvedem a poznámek sobě ušetříme; výminečnost doby a kusu musí také nás v tom ohledu udržovati a úlohy ty jednou již tak neb onak podané sotva budou mít příležitost, aby se duševně „uležely“ až na samu zralost.

Obecnstvo bylo, jak již podotknuto, zcela uspokojeno a může se dle přeplněnosti v šech místnostích divadelních tedy říci, že po skončení hry odcházeli tisícové uspokojených. Přáli bychom vždy plnost, radíme ale, aby se zvláště na galeriích vystříhovali ředitelé her nynějších vši přeplněnosti. Myslíme, že jsou předpisy v tom ohledu určité.

Tajné plány.¹⁾ Veselohra ve 2 jednáních od Karla Sabiny. Před tím: **Rozpustilí kluci ve škole.** Prov. v Novoměstském div. v pátek dne 24. srpna 1866.²⁾ —

Ohlášení nové veselohry od Sabiny, nazvané „Tajný plán“ a rozměřené na dva akty, přilákalo především hojně obecenstvo do Novoměstského divadla. Dřívější veselohra S. „Inserat“ oprávněovala k nadějím a opravňuje i nyní dál, když „Tajný plán“, přímo řečeno, propadl. „Tajný plán“, vybízející pro nezdařenost svou titulem k lacinému vtipkování, je spisovatelský „omyl“, jakýž vždy neradi odpouštíme. Sabina má zajisté dost osvědčené fantasmie aby dovedl uspořádat zapletení jímavé, má dost spisovatelské obratnosti i vtip a nápad původní, že úpadek té hry může nahradit dobrou hrou jinou, ale — pilovanou a pečlivě pracovanou. Proto také musíme ustát již na pouhém registrování úpadku „Tajného plánu“ a nemůžeme v rání té, která se zajisté brzy začelí, obracet teprv nožík svůj. Byli bychom také při podobném konání poněkud v rozpacích, neboť hlavní chyby

¹⁾ Tak výslovně divadelní cedule a nikoli jak má referát „Tajný plán“.

²⁾ Viz poznámku na str. 165. zde!

jsou: nedostatek děje, dle toho rozvlékání dialogu, nedramatičnost situac a povrchní charakteristika. Také nedostatek vtipu jindy u Sabiny velmi živého, nasvědčoval, že tentokráte zdřimnul si bonus Homerus. Co se vtroušených některých nápadů dotýče, byly to vesměs jen ony lehké a nedrahé narážky časové, jež se ovšem obecenstvu také líbí, k nimž ale duchaplný spisovatel sáhne leda v největším spěchu. Tedy — ne sice přenáhleně brzy, když ale, tedy něco promyšlenějšího, aby dokončení starého „Le roi est mort“ mělo dobré místo své.

Hra byla v jednotlivostech dobra. Jen to, že tu předveden také začátečník v počátcích svého umění ještě příliš slabý, je přímo neomluvitelné. S podobnou nesoustavnou samovolností v obsazení úloh nedojde se nikam.

Po „Tajném plánu“ měl být provozován „Valdštýnův tábor“ a byli místo něho co surogát provozování „Rozpustilí kluci“. Tuze příjemné a důstojné překvapení, o němž ale nechcem šířit slov, jakož jsme se raději ani nezmnili o provedení „Povědek královny navarské“ i jiných ještě her ze šetrnosti arci neodůvodněné. Samosprávní herci mohli se vyznamenat, pravíme, že mohli.

Č. 334. z 16. srpna.

Jen žádný sněm. Veselohra ve 3 jednáních od F e r d. Š a m b e r k a. Poprvé. Prov. ve prospěch F. Šamberka v Novoměstském divadle v neděli dne 23. září 1866.¹⁾ —

Mezery ve hrách divadelních, jaké se letos tak neočekávaně a zbytečně rozevřely, opatřily nám zcela nový druh českých divadelních představení: jednotliví spisovatelé předvádějí pomocí hereckého sboru nové hry své, stávající se takto pro jeden den samostatnými podnikateli. Dříve to učinila paní Koerschnerová, nyní pan Šamberk; finanční výsledek dosvědčil u obou, že nový způsob láká. Lákal by zajisté i nadál, kdyby pomocí auto-kritiky dovedl každý spisovatel obmeziti se jen na to, co je skutečně dobré; neboť je spisovatel co samostatný divadelní podnikatel zároveň jedinou osobností, již přísluší kritika praeventivní: jedno a druhé jen zklamání v ohledu tom, a obecenstvo by ztratilo důvěru, činilo by přísnou bilanci mezi svými požadavky uměleckými a kasovními požadavky podnikatelův a v nejlepším případě přičlo by monopoly jen jednotlivým některým firmám.

¹⁾ Viz poznámku v I. dílu II. řady na str. 225., odstavec 3. zde! — Hru tuto uspořádal Šamberk na svůj vrub a prospěch.

Tolik jen chtěli jsme podotknout všeobecně, abychom novému pro nás úkazu vykážali hned slušnou jeho hranici.

Co se týče podnětu k poznámce této, totiž Šamberkovy předvedené tříaktové veselohry „Jen žádný sněm“, přiznáváme milerádi, že oprávnění její je větší, než bylo her paní Koerschnerové. Mezi původními hrami českými zaujímá Šamberkův kus as totéž místo, jaké jsme svého času vykážali veselohře „Jen žádnou od divadla“. Pozorujem-li „Boucharona“ a „Jen žádný sněm“, vysvítá co hlavní tendence Šamberkova, že píše, aby bavil a zase bavil. Nepopíráme, že se mu to podaří v pozdějších plodech nepoměrně líp, než se zdařilo ještě nyní a myslíme, že situace a ční fraška bude as tím oborem, ve kterém se spisovatel nejlíp pohybovati dovede. Také „veselohra“ jeho nynější je pouze fraškou, nehonící se za žádnou tendenci ani vyšší ani nižší, nenamáhající se charakteristikou osob, výpočtem dramatického postupu neb čímkoli podobným, nýbrž chtící jen bavit, což se jí místy také zcela dobře daří. V tendenci té přiléhá ale celý kus příliš k novější škole vídeňské, což bychom právě tak neradi viděli se šířiti jako třeba jiný proud, řídící se pouze dle vzorů francouzských. Vídeňská fraška spočívá hlavně na dvou momentech, za prvé na herci, na kterého se spisovatel zcela spoléhá, že darem svým komickým také šablonu vytrhne na něco individuálního, a za druhé na jistém vlivu létacího „vtipu“, který bez ohledu na vystupující povahu vkládá své nejvíce časo-ové nápady sem a tam, jen aby se obecenstvo v jakéms proudy udrželo. Známí jsou ti „vzdělaní podomci“, politisující „ševci“ atd. vídeňských frašek, s nimiž se také ve frašce Šamberkově setkáváme. Jen že ovšem zde jsou ty časové narážky zase časově českými; vyhynou ale s dobou. Ty také vypůjčoval se odjinud, vypůjčoval se

dosti mnoho, někdy celou kostru kusu, někdy základní myšlénku, ale jinak: vedle českého nápadu substituoval figurám cizím charaktery národní, české, jichž mluva již měla do sebe cosi původního, našeho.

Abychom děj Šamberkovy frašky krátce načrtli, podotýkáme, že titul „Jen žádný sněm“ běře oprávněnost svou jen z povrchního spojení se sněmem a sněmováním, zakládajíc se takto na životě rodinném. Mladé paní Fialové, chotí zemského poslance, namluví matka její nedůvěru v manželovo počínání sobě v Praze. Odjedou za ním. Fiala poslanec bydlí v témž domě s jiným Fialou poslancem, taktéž ženatým, zdržujícím se ale s chotí i dětmi v Praze. Nedorozumění z toho snadno povstale lehce se zaplítá i rovněž lehce rozplítá. Celý ten děj stačil by as na jeden akt, spisovatel musil při aktech třech sáhnout tedy k rozpletení dialogisovanému, k vyčerpání osob vedlejších, jež se tím stávají osobami vlastně předními. V tom ohledu přičinili pánové Kolár a Mošna, taktéž paní Hynková z hereckého svého stanoviska mnoho, aby délky byly méně patrný. Kde ale vlastní děj vystoupiti může, podařila se p. Šamberkovi situace dosti živá. Zvláště konec aktu druhého dobírá se k efektu zcela působivému. Jedno i druhé pomohlo spisovateli k slušnému zevnějšimu výsledku.

Návštěva byla hojna.

Č. 368. z 25. září.

Cesty veřejného mínění. Veselohra v 5 jedn. od Fr. V. Jeřábka. — První hra za nového ředitelství¹⁾ při slavnostním osvětlení. Před tím: **Prolog**, přednese sl. Malá. **Ouvertura** z „Prodané nevěsty“ od B. Smetany. Prov. v Prozatímním divadle ve čtvrtek dne 27. září 1866. —

Slavnostní zahájení působnosti nového ředitelstva dělo se především. Místností divadelní byly skvěle ozářeny a slečna Malá přednášela po Smetanově ouvertuře k „Prodané nevěstě“ prolog, napsaný Jeřábkem. Spisovatel snažil se tu vyznačiti místo, které zaujímá národ náš v řadě ostatních národů v nynější vážné a opravdově velké době. Vydatnou prací a spojenými silami, dovozoval spisovatel, jedině se udržíme, dobudem sobě také všeobecného uznání i platnosti. Slečna přednášela významuplně a byla opětně volána.

Na to následovalo provedení Jeřábkovy veselohry „Cesty veřejného mínění“. Dávala se u veskrz starém obsazení, tak že nelze souditi, bylo-li také pomýšleno na platné doplnění personálu hereckého, jehož je jisté ta-

¹⁾ Viz o prvním divadelním družstvu, jež touto hrou započalo svou činnost, bližší v I. dílu II. řady na str. 228. n. zde!

ké potřebí. Jsouť mezery v oboru mladších a elegantních milovníků, mezery také v personálu dámském, zde zvláště v oboru úloh charakterních a reprezentačních. Nebylo-li pro patrnou krátkost času posud možno na to pomysleti, jsme přesvědčeni, že nové ředitelstvo neopomene učiniti to v čase nejbližším. V ohledu tom litujem, že slečna Kubičková a sotva nabytý p. Frankovský divadlu našemu zase ušli,¹⁾ i upozorňujeme na slečnu Svobodovou, co možná nejlepší akvisici pro úlohy charakterní.

Co se týče provedení „Cest veřejného mínění“, bylo v celku velmi slušné. Jen jistý pán, zdá se, že sobě myslil, že jen „ministerstvo se změnilo, systém ale že zůstal“, a — nebyl úlohy své ani dobře mocen. Ten pán se zmýlil. Husté chybičky gramatikální, které také byly tytéž jako dříve, bohda že urážely naposled a že se nyní při zkouškách bude přísně k nim dohlížeti. Obecenstva nebylo tak hojně, jak se očekávalo, nemáme však příčiny viděti v tom nějaké nepříznivé omen, nýbrž pouhou jen náhodu. Nové ředitelstvo má zajisté důvěru obecenstva v e š k e r é h o.

Č. 287. z 29. září.

¹⁾ Oba odešli se Švandou k téhož společnosti.

Sen v noci svatojanské. Prov. v neděli dne 30. září 1866. —

Poetický „Sen svatojanské noci“ je u nás vždy milým hostem. Rozkošná hra bujné fantazie, v níž scéna po scéně miji jako lehké barevné bubliny, protiva pak k fantastičnosti té, totiž naivní realnosti svou tak zvláště působící „komedie řemeslníků“, dále krásně plynoucí jazyk i unášející vedle toho hudba Mendelssohnova, to vše působí silou vždy novou, vždy stejnou. Jedna je jen velká závada pro kus ten u nás, myslíme obmezenost jeviště, pro niž nelze ani krajinářskou stafáží ani tance víl řádně provést, nezpomínaje všelikých hříček strojnických, jichž tím nevolněji zde postrádají, kdož viděli „Sen svatojanské noci“ již také na jevištích jiných.

Obsazení bylo vesměs staré a vynikl z něho opět před jinými pan Kolár ml. Měli jsme již častěji příležitost, abychom se pronesli o nepravé deklamaci, jaké se zde také dostává některým a to velmi sensitivním partiím. Nepravost tu, zakládající se na nedostatečnosti jednotlivých osobností spoluúčinkujících, nelze odstranit jinak než novým obsazením, id est jistou výměnou sil, která by také celé řadě jiných her vydatně pomohla. Ovšem že by k tomu bylo více času třeba, než mnoho-li mělo

nové ředitelství vůbec na sestavení personálu, kteréž nehodě naprosto přičítáme jisté nedostatky režijní zde onde se objevivší. Dobrou vůli zpozorovali jsme za to ve mnohých významných jednotlivostech a ta je nám dostatečným rukojemstvím pro možné opravy.

Představení bylo zahájeno událostí zvláštní a v dějinách divadelních vůbec řídkou. Sekretář divadelní¹⁾ předstoupil totiž před obecnstvo a oznámil, že „pan Šamberk k představení se ani nedostavil a místo něho že na spěch převzal úlohu pan Polák“, který ji také velmi slušně provedl. Nechcem zde rozebíratí důvody proč takto pan Šamberk, který je velmi skvěle engažován, učinil. Včerejší divadelní cedule oznamovala ho již zase co spoluúčinkujícího, věc je tedy již snad opět vyrovnána a pan Šamberk je hotov oučinkovati při českém divadle dále. Ať je to již jakkoli, tolik je jisto, že podobná netečnost k ředitelstvu a obecnstvu je i ve výminečném světě divadelním velmi řídká, že se nikdy trpěti nesmí, aby jednotlivý člen zastaviti mohl celé divadlo, jakž by se nyní bylo snadno státi mohlo, a nové ředitelstvo že obdrželo výstražný příklad, že nemá hospodařiti způsobem ředitelstva starého. Jest to sice babské, ale při tom co do pravdy své velmi smutné, můžem-li připomenout, že jsme podobný případ předvídajíce, obě předešlá ředitelstva často napomínali, aby neukládala celý repertoír a tedy i celý osud divadla na herce jediného, byť třeba tak obratný byl jako p. Šamberk. Když jsme seznali skvostný talent páně Šamberkův na svém jevišti, byli jsme jím upřímně potěšeni a skládali v něho velké naděje, jichž se posud nevzdáváme. Viděli jsme v něm herce velkým fondem zdravého rozmaru vládnoucího,

¹⁾ Josef Sklenář, pozdější choť sl. Malé.

který může okamžitě bavit (na tom záleželo mnohým jiným nejvíc), ale i budoucího svého herce charakterního, který tedy na oslavu svou i naši může dosáhnout opravdové výše umělecké. Střežili jsme přátelsky kroky jeho a opírali se, ač nám to dosti nepříjemností vynášelo, důsledně tomu, že k vůli privátním poměrům a k vůli pohodlnosti dřívějšího artistického ředitelstva ukládáno vše a vše na pana Šamberka, že p. Šamberk hrál každý den a v každém kuse. Herec takto namáhaný může sice často působit dobrým svým rozmarem, pokud tento na okamžik stačí, něco umělecky propracovaného podá však jen zřídka. Mimo to zakládá v případě takovém divadlo celý osud svůj na jedinou osobu, na její vrtochy a nápady, a musí přijít do nesmírných rozpaků, jakmile uzdá se jedináčkovi náhle odejít, k čemuž na př. p. Šamberk vždy zřejmou a velkou chuť objevoval. Nyní se tak stalo. Vše to snad již zase vyrovnáno, a možno vážit konečně pravý náhled, že musí se nastoupit jiné hospodářství se silami jednotlivými. Odchováme rozumným rozdělením leckterou dobrou sílu, která se nyní zanedbává a samému panu Šamberkovi bude to prospěšno. Pan Šamberk je právě ještě v plné mladistvé síle své a nevzdal se zajisté intencí vyšších, ku kterým se mu nyní dopomáhati bude šetrněji. Za to ale také ústav nebude vydán v šanc choutkám a nápadům a ústav náš umělecký stojí nám výš než kterákoli jeho síla jednotlivá. Sympatie lze u nás velmi snadno nabýt, a le

Valdštýnova smrt. — První vystoupení pana Kolára st. — Prov. v sobotu dne 6. října 1866. — Režii vede p. Kolár st. —

První doba samostatnosti našeho divadla manifestovala se, jak známo, úplným převratem co do tendencí uměleckých. Dříve pěstovaná truchlohra ustoupila nadobro veselohře. Shakespeare a Victor Hugo zmizeli, aby Molière, Sardou a Feuillet k počasnému právu přišli. V celku nemůžem říci, že bychom litovali doby veselohrám vůbec věnované, litovali jsme leda, že se veselohrám věnovalo času n e p o m ě r n ě h o. Divadlo jimi bez odporu ve mnohém ohledu získalo, deklamace česká nabyla salonní ohebnosti, herci získali na pohybech i na mimice, literatura skokem dohonila překladatelskou literaturu německou, ano překonala ji i namnoze. N o v ý c h zcela tragedií nemohlo se ovšem z neplodné nyní ciziny přinášet, avšak v oboru charakterní truchlohry jsou právě tak jako v oboru charakterní veselohry díla věčně krásy, která, třeba již dávno sepsána, posud nesestárla, aniž sestárnou, a na které každé divadlo vyšších snah sobě hledící právo má. Bolestně jsme to nesli i dosti často v době té vytýkali, že truchlohra klasická scvrkla se

u nás na zcela ouzký kruh několika kusů, ledabylo k tomu ještě odbývaných, nudným způsobem sebe jen občasně, bez vnitřního popudu a z pouhého jen naléhání zevnějšího vystřídajících. Nepravíme, že jsme měli dříve truchlohru co do provedení dokonalou, naopak, truchlohra česká počala již i zabídati do jisté neblahé a nepřirozené manýry, — avšak smysl byl pro truchlohru čilý, v našem divadle panoval ten jistý druh vyšší činohry, duch umění opravdového. Ten duch, doufáme, vrátil se již zase k nám, oživil jediným večerem. Bylo nám tak milo při provedení „Valdštýnovy smrti“, třeba bychom byli v ledačem spatřili opět starou vadu, starou manýru atd., viděli jsme přece zároveň zase také starého toho ducha umělecké opravdovosti i nejvyšší napnuté píce. Jedině Kolárovým přistoupením k českému divadlu umožněno jest provedení velké truchlohy, v níž vystupují postavy tak mohutné, jakou je na př. Schillerův Valdštýn.¹⁾ Kolár st. má zajisté i duševní sílu tu i veškerou schopnost, aby vedle vysoko pošinuté veselohry naší rovněž vysoko postavil českou truchlohru. Nemůžeme pochybovat, že bude také chtít ji tam postavit: podařilo se mu v tom ohledu vždy, kdykoli opravdově chtěl. Jeho „Valdštýn“ byl držán v mocných obrysech, od počátku po konec byl důsledně proveden v hrdinném tom tónu, který dle Schillerovy poetické kresby zůstává povždy mužný, přikrý a hrdý a mocně udušený cit jen místy nechává lehýnce probleskovat. Krásná pronuciace Kolárova, jeho přirozená, nestrojená

¹⁾ J. J. Kolár, který r. 1864, když se stal Liegert ředitelem „Prozatímního divadla“ českou scénu pražskou opustil, vrátil se na ni při nastoupení divadelního družstva r. 1866 jako vrchní režisér.

a k celé situaci rozumně přiléhající deklamace, jeho volný a přece plastický a umělecký pohyb jsou přednosti, které jsme vždy na Kolárovi vysoko cenili a jimiž jsme se nyní na novo potěšili. Řekli bychom, že bude záležet jen na častější hře, aby deklamace Kolárova prospěla rovněž každé myšlence jednotlivé, jako nyní prospěla situacím celým, kdybychom nebyli viděli, že podrobnější ještě vypracování trpělo patrnou fysickou sešláblostí, s kterou p. Kolár snad ještě následkem nedávné své těžké choroby tuze zápasí. První dva akty sotvy že jsme ji pozorovali, pak byla již citelnější, až v aktu posledním p. Kolár zase vše překonal a nad slabostí svou vítězil. Má-li mít skvostná síla Kolárova pro nás platnost plnou, bude záhodno, aby nepřepínal se z počátku úlohami tak velikými a především snad aby prost byl na ten den starostí režisérských, kdy má před kulisami samými všech sil svých potřebl.

Vedle p. Kolára st. byl p. Kolár ml. co „Buttler“ zvláště vynikající. Pan Kolár ml. dopracoval se již dávno na přední sílu našeho divadla a je patrné, že nehodlá dobré pověsti své se vzdát; těšíme se na opravdově umělecký zápas. P. Šimanovský byl co Max opět jednou v dávnějším svém oboru, totéž platí o paní Peškové („Trčková“), jen že u vážené této umělkyně je připomenutí na dávnější její obor v truchlohře připomenutím na dobu, ve které k vůli neblahým poměrům byla na velmi nepříhodném pro ni místě. Slečna Malá provedla „Theklu“ s onou vroucností, jakouž prodchne vždy postavy Schillerovy. Pan Polák reussoval živostí u něho netušenou, kterou kladem rád na oučet „nového ducha“, jakýž u nás nyní zavanouti musí. Tolik dosvědčujem panu Polákovi, že co do intencí jeho vždy jsme ho stavěli na místo čestné. Ač správa divadelní přičinila mnoho

pro účinek zevnější, byly přec ještě některé jednotlivosti, které místy zevnější ten dojem rušily. Jest tím vinna za prvé nevyvycičenost české komparserie pro hry velké a za druhé okolnost, že menší úlohy dámské zcela nešťastně a nešetrně obmýšleti jest u nás dávným hřichem. Protekce drží síly v řadě druhé, které by byly teprv v řadě čtvrté a páté, pak ale platně na svém místě.

Obecenstvo bylo hojně i vděčně rozpoloženo.

Č. 276. z 8. října.

Pacient a lékař. (Molière.) Režii vede p. Kolár ml. — Na to: **Milenka na střeše.** — Prov. v pondělí dne 8. října 1866. —

Charakterní veselohry Molièrovy docházejí u nás velmi dobré interpretace, z nich nejlíp daří se však rozkošně pestrému „Le malade imaginaire“, jehož málo věrný český titul posud se důsledně a zbytečně podržuje. Provedení veselohry té bylo vždy dobré, předevčerejší ale přímo již se povzneslo na v z o r n é. Okrouhle vypracované scény řadily se vedle sebe, akty byly působivý jeden jak druhý, celý kus byl tak svižně sehrán, že pocit uměleckého požitku vše opanoval i překonal. Pan Kolár ml., paní Pešková i Hynková jsou již známy v úlohách Molièrova toho kusu, rovněž slečna Malá; avšak i některé novější obsazení ukázalo se býti velevhodným a vzbuzuje přání, aby s revisí staršího obsazení dobrých kusů z a v š e c h n o v ý c h p o d m í n e k a z m ě n e o t á l e l o s e d ě l e. Také podal p. Mošna co „mladý pan doktor“ šarži velmi pěknou a tím působivější, že při známé svědomitosti své byl ovšem potřebného k své úloze materiálu úplně mocen, což na českém jevišti patřilo v jistém oboru k nejjídnějším řídkostem. Pan Mošna vyvrátil nadobro všechny arci již vybledlé náhledy o ne-

nahraditelnosti té či oné osobnosti. Rovněž pěknou mírou v deklamaci vyznamenal se p. Seifert, u něhož bychom jen připomenuli, aby codenní hrou nebyla s ním provedena na novo neblahá jistá chyba dřívější režie.¹⁾ I v malinké úloze lékárníka seznali jsme sílu nadějnou, neznámého nám posud pana Puldu, jehož možno předvésti již snad v některé úloze větší.

Celkovitý dojem kusu co do řízné i rychlé se hry jest zajisté zásluhou režiséra, v kterémž úřadu nám divadelní cedule novým svým a chvalitebným způsobem oznámila na den ten p. Kolára ml. Přáli bychom, aby dobrý duch ten prospěl již kusům novým, jichž posavadní nedostatek visí prý na liknavosti censorských instancí. Necht se pilně přihlíží ke hrám těm novým; starých dobrých plodů je v cizích literaturách ještě přehojně, novější proud jejich musí se rovněž pilně střežit (Sardouovi „Nos bons villageois!“) a domácí literatura nám zajisté podá také ledacos vítaného, bude-li s láskou pěstována. V dobře seřízeném divadle může se třeba v každém témdni něco nového provést.

Méně než s veselohrou byli jsme spokojeni s následující na ni operetou „Milenka na střeše“. Zdálo se dle některých jednotlivostí, že se jí nevěnovalo nové, dosti pečlivé zkoušky, snad že docela žádné. I v tom oboru měla by již problesknout větší živost. Není pro operetu malou domácích skladatelů?

Č. 278. z 1866.

¹⁾ Narážky v posledních dvou větách vztahují se, jak patrně, k „stávkujícímu“ t. č. Šamberkovi.

Hamlet. Prov. v úterý dne 9. října 1866. — Režii vede p. Kolár st. —

Vicomte z Letoriéru. Veselohra ve 3 jedn. od Karla Bluma. Přel. J. V. Lomnický. Režii vede p. Kolár ml. — Prov. ve čtvrtek dne 11. října 1866. —

„Hamlet“ a „Vicomte z Letoriéru“ dávají se jenom tam, kde především možno obsaditi dobře titulní úlohy, příčiny toho jsou příliš blízký, než abychom je rozvíjeli.

Co se týče „Hamleta“, má v tom ohledu repertoár náš plně právo naň. V panu Šimanovském máme herce pro úlohu tu zcela slušného. P. Šimanovský má pro sršící náruživost i pro hluboký cit, jakého skrývá se bohatě v Shakespearově té postavě, krásný a vřelý způsob svůj, jímž nám podává „Hamleta“ samostatně, z velké části i oprávněně, třeba bychom s ostatní částí zase nejpřísnější své požadavky srovnati nemohli. Jeho Hamlet zakládá se hlavně a skoro jedině v citu, v jistých momentech velepůsobivém. Avšak Hamlet pouze citu podrobený, musil by právě citem tím býti stržen k činu, — že předce činu se nedomůže, je Šimanovským již slaběji interpretováno, v tom ohledu zůstává úloha torso nedoplněné, nevysvětlené. Schází tu ostrost reflexe, která již zárodky činu

rozežírá a má-li platnosti dramatické dojít, v okamžiku svém plně a mocně vyšlehnouti musí, jako by se teprv zrodila. A s reflexí svou zachází Šimanovského Hamlet jako se s n e m d ř í v ě j š í c h d n ů mimovolně a neúčinně všude zasahujícím. Je věru potřebí bohatého toho fondu citového, jakýmž Šimanovský vládne, aby dosáhl se poměrně velký přece výsledek. Tentokráte zdálo se nám jakoby Šimanovský v prvním aktu pracoval k novému jakémus pojmání, čímž se počátek hry poněkud rozdrobil i v barvě své prohledl. Teprv později přišel do dávného svého směru, a od toho okamžiku bylo také obecnostvo rozehráno.

V celku jsme pozorovali při provedení hry té některé malé, avšak vhodné režisérské opravy, jež dokazovaly, že se nechce jen velká tragedie podat, aby se vůbec repertoiru nedostatek její nevytknul, nýbrž že se opravdově na ni m y s l e l o. Také obsazení menších některých úloh bylo uspokojující, „herec“ p. Poláka na př. zcela důstojný. Ostatní obsazení bylo dávné, tu dobré, onde nedostatečné. „Ofelia“ slečny Malé je známa, a přáli bychom jen z počátku úlohy nádech živější a vroucnější; také uznanému „Poloniu“ p. Kolára ml. slušelo by z počátku trochu více otcovské vřelosti, jinak ovšem nezamílčujem oběma podaným nám postavám svého uznání. Souhra byla opět rychla.

Co se týče „Vicomta z Letoriéru“, má dle tradic ovšem repertoír náš taktéž plné právo naň a může je podržet, neboť nevidíme žádných důvodů, pro které by neměla paní Pešková nadále podržet úlohu, ve které vždy se tak skvěla. Paní Pešková degradována jest z „Vicomta“ na „Marianne Grevin“, kteréž vedlejší úloze ovšem značně posloužila, za to ale vypadl „Vicomte“ v rukou slečny Čermákovy nešťastně. Pochybujem, že

může slečna Čermáková za své nevčasné povýšení a litujem ji proto. Za prvé musila slečna překonat upomínky na předchůdkyni svou, což je velmi těžko, a za druhé pohybovala se posud v oborech zcela jiných. Ve snaze, aby dostála, činila všeho příliš mnoho, úloha stala se tím naprosto nepřírozenou. Jeden je přec prospěch z toho a sice pro slečnu samu. Zajisté cítila sama, že upadá v jistou manýru, jejíž včerejší vrcholení objevilo se co čirá již nepřírozenost. Zvláště ty „achy“ na počátku k a ž d é věty působily co nejnevědčtěji. A přec jsme přesvědčeni, že slečna Čermáková, vůbec-li v čem, právě v přirozeném podání každé úlohy osvědčiti se může. Bylo by škoda mladého a nevyvinutého posud talentu toho, kdyby měl předčasnou hotovostí se zmařiti. Veselohra přece celkem rozhodně zvítězila a děkujem za to hlavně rozkošně, pilně detailující hře p. Kolára ml., p. Mošnovi, jakož i p. Peškové a p. Hynkové. Pan Chramosta nevládně měkčím tónem, a p. Šamberk, který poprvé zase vystoupil, byl zvláštností vystoupení toho, jakož i chladností obecnstva patrně stísněn. Češtině se tentokráte zase nevedlo valně, ani překlad nebyl prohlédnut a opraven.

Návštěva byla po oba večery obstojna.

Č. 281. z 13. října

Montjoye. Režii v. p. Kolár ml. Prov. v pondělí dne 15. října. — **Růžena a Růženka.** Rež. v. p. Kolár ml. — P. Bittner jakožto host. Prov. v úterý dne 16. října 1866. —

(„Montjoye“ od Feuilleta. — Růžena a Růženka a pan Bittner.) — Mezi parádními kusy českého repertoiru zaujímá Feuilletův směle ze života vyňatý „Montjoye“ jedno z nejpřednějších míst. Obecnostvo vždy se k němu dostavuje hojně, a třeba by onen stupeň společenských poměrů, na kterém Montjoyové jediné jsou možni, znám byl nám spíše z popisů a konklusí než z vlastního názoru, je v hlavní postavě Feuilletově přece tak mocný proud čistě a všeobecně lidských náruživostí, že zachvěje každým. K tomu se druží, že provedení na českém jevišti je při kuse tom parádní. Pan Kolár ml. má výtečné pojmání hlavní úlohy, především ale markantní základní tón pro sebe, a takovéto zastoupení přední osoby, která nám takřka ani s očí nesejde, rozhoduje již nad osudem kusu. Vedle toho jsou zde slč. Malá, slč. Lipšova, p. Šamberk taktéž rozhodně na svém místě, jakož se také p. Seifert co „George“ nově a vhodně do rámce vpravil. Úspěch byl skvělý. Nemálo k tomu také přispělo, že zevnější úprava začíná konečně na českém jevišti být pečlivě solidní: Salon je nyní opravdu

salonem, vybrané garnitury střídají se tak, že není více třeba věřit v bájky o „létacích odpočívadlech a sedadlech,“ která jsou v jedné scéně v Paříži a v druhé již dvacet mil od Paříže.

Reprisa „Růženy a Růženky“ dělá se k vůli nové akvisici našeho hereckého personálu, k vůli mladému ještě p. Bittnerovi, jenž vystoupil co „Felix“. Nevíme, hrál-li již pan Bittner při některé společnosti neb na divadlech soukromných, soudili bychom tak ale dle stupně nenucenosti, s jakou se pohybuje.¹⁾

P. Bittner zdá se nám rozhodný talent, talent to ještě v počátcích svého vývinu se nalézající, za to však tím větší péče a pozoru žádající. Hlavní jeho předností jest jednoduchá a přirozená deklamace, která ještě na pouze kulisní efekt nespekuluje, také pohyby jsou již kulatější než u začátečníků bývají. Odporučujem vítaný přírůstek našeho personálu rozumnému hospodářství našeho ředitelstva, jakož témuž přejeme, aby také pro obory ženské nalezeno bylo nadějně nějaké sesílení. Celkový výsledek Birch-Pfeiffrovské té veselohry byl slušný a opět vynikla z celku svěží naše pí. Hynková rozmarem svým („Voršila“). Zvláštního podotknutí zasluhuje také pilná slečna Bollardova a Lipšova. P. Chvalovského viděli jsme konečně zase jednou ve vhodné pro něho šarži zaměstnaného; počínal sobě velmi obratně.

Návštěva byla obstojná.

Č. 286. z 18. října.

¹⁾ Jiří Bittner (1846—1903) přišel k česk. divadlu pražskému — po krátkém vojenském intermezzu za války s Prusy — od společnosti Kramuelovy, patřící tehda k nejlepším, u kteréžto společnosti, meškající tehda v Táboře, až do samého vypuknutí války v předních úlohách vystupoval.

Revisor. — Režii v. Kolár ml. — Prov. ve čtvrtek dne 18. října 1866. — **Dívčí ústav.** Před tím: **Doktor Robin.** Rež. v. p. Chramosta. Prov. v pátek dne 19. října 1866. —

Veselé ženy Windsorské. Druhé vystoupení p. Kolára st. Režii má týž. Prov. v sobotu dne 20. října 1866. —

(Veselé ženy vindsorské. — Revisor. — Doktor Robin. — Dívčí ústav.) Z dávnějšího repertoiru vypluly na povrch opět „Veselé ženy vindsorské“ od pohostinské hry mrtvé již nyní paní Fišrové nedávané.¹⁾ Prostá a pro naši dobu již poněkud primitivní komika jejich, jakož vůbec kus celý žádá mocný proud představovatelského humoru, velmi živou souhru a na konec i skvělou, třeba poněkud fantastickou úpravu. Tentokrátě dávány jsou nejspíš proto, aby pan Kolár st., vystoupivší poprvé co „Vallenstein“, hned druhou úlohou co „Fallstaf“ vyznačil asi meze širokého oboru, v němž činným býti má co herec charakterní. Ve „vindsorských“ postavil Shakespeare svého „Fallstafa“ poněkud níž než jinde, kočující ten rytíř snese zde tón také

¹⁾ T. j. od 17. října 1861. Viz referát o tomto představení, v „Case“, čís. 248. z 19./10. 1861.

poněkud hrubší, a p. Kolár užil tónu takového. Jeho „Fallstaf“ byl co do výsledku jaksi opakem „Vallenštýna“; u tohoto jsme sobě přáli aby opakováním nabyl ještě ten či onen detail, u „Fallstafa“ byl zas mnohý, velmi působivý detail, ale celek by byl snesl ještě o něco víc základního humoru, než se mu dostalo. Také zde přijde s opakováním snad i další dispoice, prozatím ovšem působily již ty detaily na vděčné obecenstvo rozhodně dobře. Pan Kolár, jehož maska byla také tentokráte zcela charakteristická, byl vícekrát volán. Další vyvolání byl by zasloužil za to, jak svěžím duchem ovládl celek hry a dovedl i nepatrnější úlohy cvičením přivést na působivost. Hra byla veskrz jakoby z jedné litiny, každý spoluúčinkující na svém místě, pobádán i sám animován. Kde nebyla výše humoru, jako na př. při „veselých“ ženách samých, byla aspoň obratná hra, takž u paní Peškové i slč. Lipšovy. Slečna Bollardova provedla menší svou úložku taktéž dobře, paní Hynková co „Obratná“ byla v nejpřiměřenějším svém oboru. Pánové Kolár ml., Mošna a Polák vynikli v ostatních úlohách markantnějších, jež se staly takřka již stereotypy charakterní komiky; zvláště se musí uznat pilnost, s jakou p. Polák překonal obtíže svého „walesky-slovenského“ nářečí. I menší, služebnické a jiné úlohy byly dobře provedeny. Co do zevnější úpravy posledního aktu podotýkáme, že zvláště měsíční osvětlení vzduchu a vody v pozadí bylo pečlivě i efektně řízeno.

Duch panuje vůbec dobrý ve veškerých vrstvách divadla a neporušily ho posud ani obtíže, jaké klade repertoire velký, vybírající z dřívější doby vše, co tato měla dobrého ale i obtížného. Ovšem musí při takovém proudu her, k němuž se sahá v nedostatku novinek, leckdy něco v jednotlivostech slabého, v jednotlivostech těch nut-

ností a dobrou vůlí se omlouvajícího, proklouznouti. Dřívější ale ten repertoír, kterému jsme vytýkali hlavně nečeskost a nesystematičnost, měl mnohé hry dobré, oblíbené a hbitě sehrané; sáhne-li se k těm, jest i při chvatu výsledek zase dobrý.

Učinilo se podobně na př. tyto dny „Revisorem“ a „Robinem“. Obě hry setrvaly v dávném obsazení, z něhož při „Revisoru“ vynikají hlavně pánové Kolár ml. a Šamberk (kterémuž poslednějšimu navrhujem, aby zkusil scénu třetího jednání s poněkud lehčím odstínem předepsané ovšem zde „inspirace“); při „Robinu“ slečna Malá a pan Šimanovský. Pan Seifert převzal v kuse tomto úlohu „Arthura“.

Z dávnějších operetek došel „Dívčí ústav“ opakování. Provedení bylo pilné ve sborech i solech, kteráž již dříve zástupci svými stala se oblíbená. Menší některé úložky dámské byly nově obsazeny. Č. 210. z 22. října.

Ženských se štítí. Veselohra v 1 jedn. dle L e m b e r t a od K. P ü n e r a. Na to: **Černý Petr.** Veselohra v 1 jedn. dle G ö r n e r a od V. V. Ku konci **Převržená slánka.** Dram. žert v 1 jedn. od C. A. G ö r n e r a. Rež. má Kolár ml. Prov. dne 25. října 1866.

Píseň pana Fortunia. Rež. Kolár ml. — Před tím poprvé: **Telegram.** Veselohra v 1 jednání od G u s t a v a P f. M o r a v s k é h o. Rež. K o l á r s t. Prov. v pondělí dne 29. října 1866.

Konečně jedna kapka původnosti a novosti, Pflegrův „Telegram“, jenž byl již třikrát na repertoiru stál a zase zmizel, předevčírem předce jednou dožil se provedení na pražském jevišti. Tištěn co rukopis byl již na jevištích ochotnických leckde s úspěchem provozován, s rozhodným úspěchem setkal se také u obecnstva našeho. Kritika musí s obecnstvem v případě tomto zcela souhlasiti. Jednoaktový „Telegram“ je obohacení repertoiru. Je to veselohra čistě situační, plna rychle se střídajících zápletek, někdy sice pravdě málo podobných, avšak bavících a tedy již oprávněných.

Statkář Semílský umluvil se s Ludmilou, dcerou Loučovského, že utekou z jisté železniční stanice spolu do ciziny a sice do Ameriky. Semílský nemyslí to upřím-

ně s útekem, chceť jenom vyhojit tajnou lásku svou ze strojené oblíby ku všemu, co je „amerikánského“ a zpraví anonymním listem otce sám o zamýšleném útěku. Loučovský telegrafuje na stanici, aby oba uprchlíci byli zatknuti a přijede za nimi. Na tutéž stanici přijel Příborský se svou chotí Emmou, kteráž ubírá se na návštěvu ku své matce. Příborský zůstavuje Emmu na okamžik v čekárně samu a úředník telegrafní, maje ji za uprchlou Ludmilu, zatkne ji a zavře ji brevi manu. Z toho zavinou se nyní všechny zápletky; Emma má Příborského v podezření, že tento chce utéci s Ludmilou, Loučovský nebyl posud milence své dcery poznal a podporuje ji v tom mínění, vyzýváje Semílského na pomoc atd. Sejití se veškerých osob ovšem vše vyjasní a zakončí veselohru rozmarně.

Jak praveno, situace jsou pestrý a střídavy a ještě více by vynikly, kdyby spisovatel učinil některé zkrácení v dialogu (na př. mezi Emmou a Ludmilou) a zvláště konec hry kdyby dříve usekl. Jako při každé veselohře situační je také zde charakteristika osob poněkud podřízenější, ale máme další náhradu v Pflerovu plynném a elegantním dialogu. Některé proklouzlé neelegantnosti padají na spoluúčinkující. Provedení žádá „Telegram“ co nejprecisnější a takového dostalo se mu z větší části jmenovitě od pánů Kolára ml. (Loučovský) a Šimanovského (Příborský), pak paní Peškové (Ludmila) a slečny Čermákovy (Emma). Pan Chramosta již po delší dobu nevěnuje úlohám svým píše potřebné je mu i úlohám, také p. Šamberk mohl „Semílskému“ více prospěti, což jsme od něho tím více očekávali, že sám již byl při provedení vlastního kusu v poměru spisovatele, kýžícího kusu svému pietu nejvyšší. Obecenstvo volalo spisovatele.

Z minulých dnů musíme se ještě zmíniti o druhém vystoupení pana Bittnera. Vystoupil co „Věnceslav Květný“ v Lembertově jednoaktové veselohře „Ženských se štítí“. Opět osvědčil se v úloze té co herec myslící a úlohu důsledně provádějící, ač mu na podrobné vypracování nestačí ještě zcela rutina posavadní. V témž kuse nesli jsme nemile zcela opačné a nepravé obsazení úloh dámských.

Č. 299. z 31. října.

Malíř. Činohra ve 3 jednáních od Scriba, přel. J. Štěpánek. — Na to poprvé: **Směšné fifleny.** (Les précieuses ridicules.) Veselohra v 1 jednání od Molièra, přel. V. Vávra-Haštalský. — Režii má p. Kolár st. — Prov. ve čtvrtek dne 8. listopadu 1866.

Molièrovy „Směšné fifleny“ snad jen proto provedeny jsou na našem jevišti, že vřaďování veškerých překladů z Molièra do literatury české oblíbeno cestou dramatické reprodukce. Časový jejich ráz je nám již příliš počasný, komika jejich většinou nepovznáší se nad komiku nejnaivnější, tehdy ještě z italských improvizací zvyklou, a jednotlivé tu problesky jemnějšího Molièrova pozorování i rozmaru jsou obecnstvu našemu již z jiných Molièrových kusů rozvedenější známy. Avšak Molière má vždy smělost výrazu a jeho prostě kreslené figury připouštějí třeba až rozpustilý humor herecký. V tom ohledu, připočítaje také pietu obecnstva ke všemu, co se mu autoritně předvádí, mohou i „Směšné fifleny“ jednou neb dvakrát pobavit.

Bavily hlavně dobrým obsazením i provedením úloh služebnických (pp. Šamberk a Mošna), kteréž přirozeně dle intence básnickovy vynikly nad úlohy titulní, ostatně (p. Peškovou a slč. Čermákovou) slušně sešrané. Jen

v jednotlivých sice maličkostech, ale předce z a s e pozorovali jsme u p. Peškové po delší dobu již nemile pozorované přerývání se a zatrhování, které nechť již pochází z počasné nechuti nebo z nedostatku času k důkladnému naučení se úlohám, vždy zůstane politování hodno při umělkyni jindy tak celistvě tvořící. Ovšem u míře ještě větší pozorovali jsme vadu tu ještě jinde, hlavně však u p. Chramosty ondy v „Roderigo a Isabella“,¹⁾ kde týž pán takřka ani jedinou větu nepřivedl k umělecké platnosti, a možno, že nepořádek v předvádění oper, naši činohru v skutku přes příliš přenáhlující a dusící, velkou část viny zde má.

Proto také uznáváme pak tím vděčněji, umožní-li nám pilnost jednotlivých sil hru tak zaokrouhlenou, jaké se dostalo se „Směšnými filfenami“ provozovanému Scribovu „Malíři“. S velkým aparátem co do psychologického děje, s aparátem (co) možná malým co do zaměstnaných osob dovedl Scribe také v „Malíři“, českému obecenstvu i po venkově dávno známém, provésti hru od počátku po konec napínavou. P. Šimanovský jen v druhém aktu dle zdání našeho nutný zde větší oheň citový příliš tlumící, závodil v pěkně odstupňované hře se slč. Malou, a p. Mošna podal co „August“ postavu dopodrobna dramaticky pravdivou. Přirozená elegance p. Chvalovského dala vedlejším částem kusu příjemnou barvitost.

Návštěva udržuje se v konstantní výši.

Č. 309. z 10. listopadu.

¹⁾ „Roderigo a Isabella“, drama ve 4 jedn. od Kořenovského, přel. Fr. Fišer, prov. v úterý dne 6. listop. t. r. za režie Kolára st.

Král Lear. Tragedie v 5 jednáních s předehrou od W. Shakespeara, přel. Lad. Čelakovský. Ve prospěch p. Kolára st. za regie téhož. Novým uvedením v scénu. Prov. v pondělí dne 3. prosince 1866.

„Koriolan“ a „Lear“, velké ty dvě postavy Shakespeareovy, dodaly herecké individualitě st. p. Kolára onu pověst pravé a rozhodné uměleckosti pro niž odchod jeho s českého jeviště byl všeobecně litován, příchod všeobecně vítán. V nich vrcholí Kolár co český tragéd slávu svou, v nich uložil veškeru sílu svou, v nich vidíme ovoce celého života, myšlenkové práce i reproduktivní obratností. Bohužel, že ústav náš je příliš mlád, než aby se mohla podobná individualita propracovat do nejmenších podrobností oboru svého, jakž jinde možno. Avšak, co jinde herecká virtuosita v nejmodernějším slova toho smyslu poskytuje myslím aesthetickým požitky zase až na virtuositu receptivní přivedeným, tu nám, v plné míře podává Kolár mohutnosti takřka přirozenější, každému přístupnější; zapomínáme rozebírat herce a divit se jeho duchu a jeho ovládnání všech uměleckých prostředků, i necháváme se za to unést živou postavou, vidíme Leara samého a zapomínáme na herce Leara představujícího. Kolárův Lear je vyveden v obrysech

obrovských, protivy Learových vždy mocně se jevících náruživostí jsou stejně silně vyvedeny, Lear kráčí kolem nás jako Ossianská postava ztuhlé mlhy, a řekli bychom, kdyby se jednalo o jakés porovnání, že to spíš kresba než malba, spíš karton Cornelia než obraz Rafaelův. Přes tu všeobecnou zvláštnost měly však momenty jednotlivé, jakož Learův dušený pláč v jednání druhém, pak téhož duševní vzkříšení v jednání čtvrtém mocnou přirozenou barvu, měly krev a oheň. Také sprostředkování bylo často velmi šťastné, nejšťastnější v známé bouři, jejíž blesky ozařují postupy Learovy šílenosti. Přirozenost umělecky podaná je vůbec oním kouzlem, jímž Kolár v Learu dovede ovládnouti každé slovo i každý pohyb svůj.

Vedle p. Kolára st., slavicího pravé triumfy před obecnstvem vděčným, vynikl ml. p. Kolár co „šašek“. Jest to rovněž obtížná úloha, tato směsice neoddanější lásky a divoce i bolně skřípajícího vtipu. Důsledně provedeným základním tónem působil p. Kolár ml. rovněž rozhodně na cit, jakož dovedl ostrými nuancemi mluvené věty úplně vyhovět intencí básníka, který slova šaškova vplítá v dialog jako světla jasně situaci a postup děje ozařující.

Ostatních úloh je taký počet, že musíme být již spokojeni, dojdou-li alespoň poměrně slušného výsledku. Výsledku toho se také docílilo, souhra šla taktéž velmi hladce. Dcery Learovy byly zastoupeny p. Peškovou („Goneril“), slč. Malou („Kordelie“) a slč. Slavínskou („Regan“). První byla tedy opět m i m o svůj obor, poslední nedovedla sobě získati potřebné routiny.¹⁾

¹⁾ Mezi tiskem tohoto sešitu došla nás zpráva že sl. Jindřiška Slavínská (vlastně z Rittersbergu), která již před mnoha lety

Zdá se, že činohra musí být opět hlavním i co do finančních výsledků sloupem našeho divadla, je velmi tedy potřebí, aby v čas postaráno bylo o mladší jednu ještě serieušní herečku. Nepochybujem, že nalezl by se mnohý t a l e n t, na jehož vývin, třeba nenáhlý, vždy potěšitelnější je pohled než na uměleckou beznadějnost.

Č. 334. z 5. prosince.

Národní divadlo opustila, zahynula dne 11. července 1908 při květinovém korsu na výstavě obchodní komory pražské pod kopyty splašeného koně. (Viz „Nár. Listy“ z 12. července t. r. a z dnů následujících.)

U klavíru. — Na to: **Sňatek z násilí.** — K závěrku: **Ženských se štítí.** — Režii vede p. Kolár ml. — Prov. ve čtvrtek dne 6. prosince 1866.

Přáli bychom z plného srdce svému divadlu, aby nová nadějná éra jeho byla již v plném proudu a odstraněna aby byla i nejposlednější již překážka v opeře a činohře, která posud jeho čilejšímu životu vadí. Obecenstvo naše navyklo spatřovati vedle četných větších nových a dobrých her skoro ob týden také nějakou novou a dobrou drobnost dramatickou a zajisté že bude snahou správy nové, aby vedle slavné restituce starší truchlohry dosti učinila i zmíněnému a velmi podstatnému návyku našeho obcenstva. Dovedla-li to dřívější správa, jen že vše, co činila, bylo nesystematické a nehledící na budoucnost a zvláštní úkol českého divadla, dovede to tím spíše správa nynější, avšak již systematicky, s dobrým rozpočtem do budoucnosti. Je však již čas, aby snaha i schopnost ta jevila se skutkem, a proto vyslovili jsme přání, by i nejposlednější překážka již odstraněna byla. Při posavadním, snad jen z části nutném obmezování se ve všem na repertoír starý nebylo lze na př. rovněž vzkřísit zálibu obcenstva

ve frašce, činohře, lehké veselohře a bluettě, operetce atd., jakž se úplně zdařilo již v tragedii.

Viděli jsme to opět předevcírem, kdy se mimo opakované „Ženských se štítí“ provozovala scéna „U klavíru“ a Molièrova jednoaktová hra „Sňatek z násilí“. Scéna zmíněná nedošla sice vrchole vybroušené souhry, bavila však opět dosti pikantním a často i hloub zasahujícím dialogem svým. Zvláště podařilo se panu Šamberkovi vyniknouti dobrými pointy a slečně Malé cituplným přednesem písně „Růže“, již myslíme, že Titl složil na slova Grandjeanova, nikoliv ale Barrièrova neb Lorinova. Méně se líbila až příliš zastaralá hra Molièrova. Ze starých těch Molièrových již známých a Cervantových teprv slíbených her hodí se nám mimo jiné i nejlepší příležitosti jen nanejvýš také, které v jednotlivých úlohách rozhodně vynikajíc obsaditi se mohou, na př. „Tartuffe“ neb „Pacient a lékař“, v nichž obou p. Kolár ml. i jiní vynikají. „Sňatek z násilí“ neposkytl nám podobných hereckých výtvorů a vědomí toho tížilo obecenstvo i vadilo poněkud souhře.

Č. 337. z 8. prosince.

Johanna Dark, panna Orleanská. Pův. historická tragedie v 5 jednáních. Sepsal dr. Vilém Gabler. Nápěvy k písním složil Leopold Zvonař dle národních písní francouzských. — Režii má p. Kolář st. Prov. ve prospěch sl. Otilie Malé v pondělí dne 10. prosince 1866.

Předevčírem spatřili jsme na jevišti Gablerovu truchlohru „Johannu Dark, pannu Orleanskou“, částečně již z Umělecké Besedy, celistvě pak českému čtenářstvu již z Pospíšilovy „Divadelní biblioteky“ známou. Úsudek, jaký jsme sobě čtením byli utvořili, potvrdil se úplně provedením: výsledek byl tak zvaný „estimační“, platící osobě spisovatelově a pečlivým studiím jeho. Studie ty jsou jednak všeho uznání hodny, jinak pak byly zase ve přesnosti své na ujmu básnické stránce talentu spisovatelova, o kteréž stránce právě pro ně nemáme vlastně žádného náhledu, nebo alespoň jen náhled méně příznivý. Gabler propadl téže nehodě, které propadli již i dramatičtí spisovatelé jiní, obíravší se předměty již často spracovanými; v snaze, aby nalezl stránku od předchůdců nevyčerpanou, nedovolil obrazotvornosti vybočení z kolejí dějů historických a zavlekl tím samým do díla svého také všechnu historickou prosu. Prosaičnosť

i historická věrnost ta staví Gablerovu „Johannu“ na místo zcela zvláštní a nepřipouští vlastně žádné porovnání s díly jinými, nejméně ale s dílem Schillerovým. Že však Schillerova „Panna Orleanská“ je v repertoiru českém příliš známa, nelze se arci všem paralelním výrokům naprosto vyhnout. Schillerova „Johanna“ vyšine se hned prvními slovy svými nad psychologické zkoumání, vyšine se do volných krajů romantiky a v nejvyšší napnutosti básnického visionářství nalézá oprávnění svého horování i odůvodnění svých činů. Vzдор smělé výši své propadá předce následkům své „tragické viny“, jež se u Schillera zakládá v smyslné lásce co zradě na lásce nadsmyslné.

Gablerova „Johanna“ je pouhou m u č e d n i c í, v ní není ani nejlhčího stínu jakés tragické viny ba i lásky smyslné, k níž ostatně Gablerova „Johanna“ úplně by měla právo, lze se divákovi spíše jen domyslet. Česká „panna Orleanská“ je zbožnou katoličkou, ještě více pak horlivou vlastenkou; všeobecnější myšlénka vlastenectví je v ní co nejrozhodněji zobrazena. Je-li v tom ale historická pravda, nemůžem se předce srozuměti také s tím, že má být p r a v d o u p o e t i c k o u, aby trpěla rekyně za myšlénku vznešenou, na níž se ani ve snu neprohřešila! Že padá ctižádosti a intrikám dvořenína „de la Trimouille“ v obět, lze při dramatickém díle považovat za pouhou n á h o d u, která, třeba by historická, mine se naprosto s poetickým výsledkem, postrádajíc i zdánlivé vnitřní nutnosti. Snad považoval spisovatel za jakous náhodu zápas, jaký zde jeviti počíná šlechta proti probouzejícímu se měšťanstvu, avšak i ten je tu pouze naznačeh, ač by bylo vděčno bývalo, provést pád katoličky Johanny, co následek téhož boje demokratického. *kterému* v obět padl tehdy husitský národ český. Jak

praveno, naznačuje Gabler jen zápas ten, ba nenechává ho ani u vědomí Johančino vejít; rovněž se spokojil s pouhým naznačením pannina visionářství i ostatních duševních momentů mimo vlastenectví a katolictví. Co se děje v Gablerově truchlohře, děje se z jedné polovice hladce a šťastně energií panninou, z druhé polovice silami, o něž se energie ta láme bez viny panniny. Celý děj tragedie té je řadou jednotlivých sebou sice souvisících, ale takto dramaticky málo opodstatněných výjevů a těch výjevů je jen o málo více, než jich právě historie spisovateli podala. Čirou historií naproti dramatické abstrakci nazýváme pak *prozou*. Truchlohra Gablerova činí tedy v hlavním dojem takové historické prozy, rozčlankované na akty a místy pro divadlo dlouhé a přesně dialogované. Přesná forma dialogu je mlou vlastností Gablerova kusu, ještě více by vynikla, kdyby alespoň místy byla propletena vřelými básnickými obrazy a vůbec prochvěna poezií, bez níž ovšem i zbožné a vlastenecké frase panniny nečiní na diváka jiného dojmu než nejvyšší střídmosti a snad i dělanosti. Dle posud řečeného o střídmém sobě počínání spisovatelovu, lze si již domyslit, že kresba charakterů je v jistém smyslu jasná a určitá; platí to hlavně o titulní osobě samé, dále o hraběti „de la Trimouille“, — ostatní, vyjma vzletnějšího lorda Strafforda, jsou jen figurami vedlejšími.

Živou a místy nešenou deklamací vdechla sl. Malá úloze titulní předce mnoho zápalu, a obecnost bouřlivě ji za to odměňovalo. Pěkně sobě počínal antipod její p. Polák co „Trimouille“ i pan Bittner co „Strafford“; jejich recitování mělo přirozenost a rozumné stupňování. Pan Šamberk nechával se co „kralovič“ příliš ovládat tělesnou jakous indisposicí a nepochybujem, že by lec-

která scéna byla živěji působila, kdyby nebyla trpěla chorobnou rouškou tou. Že se užívá k úlohám důležitým herců, jichž čeština při nejlepší vůli slouží jen k tomu, aby veselost posluchačstva vzbudili, je v naší době již přímo neomluvitelné. Netřeba podotýkat, koho míníme. Úprava scénická byla velmi pečlivá. Nové krásné dekorace od Brioschiho a Herolda zvyšovaly dojem pěkné scenerie.

Dům byl navštěvovateli přeplněn.

Č. 341. z 12. prosince.

Eliška Přemyslovna. Truchlohra v 5 jednáních od Vác. Vlčka. Režii má p. Kolář st. Poprvé prov. ve prospěch p. Karla Poláka v úterý dne 18. prosince 1866.

„Eliška Přemyslovna“ svrhla „Šachy“ a restituovala Vlčkovu jméno. Není pochybnosti po provedení její, že se nejen sama na jevišti udrží, nýbrž že spisovatel dovede i nadál přispívatí hrami dobrými, při čemž bychom ho hned nyní žádali, aby nevystoupil z kruhu prvních prací svých a vybíral děje své také nadál z dějin českých. Byť třeba vyvážil z nich dáleším působením svým jen málo děl absolutní ceny aesthetické, a poměrně dobrých her historických, má lid náš také prospěchu i popudu duševního dosti.

Vlček obral sobě velký kus dějin pro truchlohru svou. Jak již z titule viditelno, jedná se tu o dobu obou Elišek, vlastně ale o onu poslední ženskou ratolest Přemyslovců, která historickou poetičností svou dojíhá nás co jedna z nejtěkličivějších elegií našich. Tři rozvinuje tu Vlček ethické momenty, z nichž každý pro sebe by vystačil třeba na truchlohru celou: lásku knížat krve domácí k národu oprotiv lhostejnosti knížete krve cizí.

politický zápas manželky kněžny s manželem, zápas citu národního s citem manželské lásky. Moment druhý, mohutněji a výdatněji provedený, byl by Vlčkově truchlohře dodal vzácnou vlastnost úplně novosti. Eliška Přemyslovna předstupuje před nás v osobním boji s Eliškou Polskou (Rejčkou), jenž rozbujel za nepřítomnosti kočovně bojujícího Lucemburka. Jan Lucemburský užívá, navrátiv se, sporu toho k vojenskému harcování na půdě domácí, místo aby zakročením včasným zemi zpustošení uchránil. Proti zpustošení tomu brojí Přemyslovna a je za to od Jana, věřícího jí méně než spustlým žoldněřům, uvězněna a děti svých zbvavena. Uvězněné ujímá se Praha, jižto se Přemyslovna, dozvědění se, že Jan Čechy Falckem zaměnití chce, konečně zcela odevdá. Jan se spojí s Rejčkou, Eliška jím podlehe pro lásku svou k choti, kázic v rozhodném okamžiku vítězný již boj zarazit, a poslána jest do vyhnanství. Eliška ve vyhnanství chřadne, až konečně se odhodlá vrátit se v poutnické přístroji do vlasti. Na pražském náměstí skoná, odprošená osleplým právě se zas z výbojů vracějícím Lucemburkem.

Začínaje proudem na mohutnou truchlohru vystačujícím, vybíhá děj ku konci do způsobů všedních, tak zvaných rytířských her romantisující doby Kleistovy. Hrdinka podlehá zápasu lásky idealní s láskou smyslnou a připomíná nám tímže již zase Schillerovu „Orleanskou“. Jenže tato padnuvši za lásku smyslnou, spravedlivou jakousi náhradu má v minulosti své, ve vykonaných skvělých činech, Vlčkova Přemyslovna nám ale zase Gablerovu „Johannu“ a její trapné martyrologium připomíná. Eliška je malomocna naproti Rejčce, malomocna naproti vzdorné a praničím nemírněné surovosti Lucemburkově, vidí milovaný svůj lid krváčet a nemůže

mu pomoci, děti její vícekrát se jí odejmou a nemůže jich uchrániti, konečně utrápena a usoužena umírá, aniž by odkudkoli jen záblesk sliboval, že alespoň národu povede se líp. Kdyby nebylo poetického nádechu několik scén a nebylo živého uspořádání aktů i kusu vůbec, trapná ta romantika působila by zajistě trapně. Avšak v té živosti je právě hlavní přednost kusu, Vlček dovede pracovat na všeobecný efekt, a podle rozmanitosti jeho hry zdá se, že není u něho nouze o dobré efekty, ve kteréž tedy pro budoucnost naděje své skládáme. Další velmi milá vlastnost Vlčkova je pěkná jeho a obratná mluva, která i pouhé frázi dodá zvuk jakési plnosti. Rozumí se samo sebou, že při vypracování efektů povahy, alespoň vedlejší, mnohdy trpí. Snad by byla ostatně i povahopisná stránka kusu spíše vynikla, kdyby provedení ještě více se bylo okrouhlilo.

Slečna Malá hrála Přemyslovnu a docílila značného zevnějšího výsledku. Momenty, v nichž pronikla láska manželská neb matčina měly vřelost a pravdu pro sebe. Méně nás uspokojilo jiné. Kde Přemyslovna je především kněžnou českou a vroucí vlastenkou, nebylo téhož dojmu, ba zdálo se nám mnohé deklamací pouhou, třeba by zvučnou a v jistém ohledu stupňovanou. Scházela zde reální pravda a takováto vada právě u nás stává se nápadna. „Rejčka“ slečny Lipšovy a žoldněř „Frýdman“ p. Kolára byli tak ostře drženi, jak ostře je spisovatel sám vylíčil. Za to nedosáhl p. Šimanovský úspěchu při úloze „Lucemburka“, postava ta byla v leckterém ohledu nehotova, jakoby k vůli nedostatku paměti teprv na jevišti se kvapně tvořila. Byla-li příčina tato a nikoli jakás snad tělesní indisposice, připomenuli bychom, že učení se úlohám žádáme také od zastupitelů prvních oborů a při těch že ještě méně připouštíme výminek. (Po-

dobnou připomínku jsme také ještě od posledního předvedení „Solného“ dlužní — paní Peškové!)

Co do zevnější úpravy zvláště bylo nápadno, že mladý princ „Václav“ byl po všechny akty v jediném oděvu, a že nejmodernější renaissance (akt V. scéna 1.) ilustrovati měla pragotickou dobu historickou. K vůli šířícímu se u nás abusu také podotýkáme, že se sklouňuje „dramata“ a nikoli „drámy“, jakž na divadelní ceduli stálo.

Č. 349. z 20. prosince.

Je živ? Zaplať Pánbůh! Veselohra pánů Rochefort a Vérou v 1 jednání. Pro české divadlo upravil J. Zelenka. Poprvé. Před tím: **On jest hluchý.** Veselohra v 1 jednání dle Danise od V. K. — K závěrku: **Vražda na uhelném trhu.** Fraška v 1 jedn. dle Bergera přel. J. K. Zbraslavský. Prov. ve čtvrtek dne 20. prosince 1866.

Dávno očekávaná aktovka „Je živ? Zaplať pánbůh“ konečně se objevila na jevišti a minula se skoro zcela s výsledkem očekávaným. Zajisté je ale hra ta alespoň právě tak dobrá jako „Po půlnoci“, „Chce něco zvláštního“ a podobné hry s odvážnou situací a smělým dialogem sobě zahrávající, ano ve vlastnostech těch i v scénickém aparátu ještě je překonává. Také není příčina jistého nezdaru snad v tom, že by bylo obecnstvo hramí toho druhu přesyceno: obecnstvo má jen vybroušenější chuť a žádá vybroušenější podání, k němuž je dle kroků našeho divadla oprávněno. Nová ta blueta žádá především dopodrobna vypracované šarže charakterní i vzájemnou schopnost obou zastupitelů hlavních úloh, v ní musí být úlohy hlavní vypracovány na „kabinetní kousky“, každá podrobnost musí dojít platnosti, — jen někde o něco slabší črt a spisovatel je se svou tajnou

žádostí, aby herci sami postavy co nejindividuálněji provedli, prozrazen a hra jeho napolo ztracena. Právě některý ten slabší črt byl příčinou, že „Je živ?“ setkalo se s úspěchem jen menším, ač třeba takto vynaloženo na ně herecké práce p o m ě r n ě dosti mnoho.

Základní myšlenka hry je pikantní. Kandidát předsednictví spolku „pro zachování lidských životů“ žádá netrpělivě příležitosti, kdy by mohl někomu život zachránit. Konečně se mu poštěstí, ale osudně. Vytáhli z vody pravou personifikaci lidské nestydatosti, člověka to, který k utopení je takřka donucen, od svého osvoboditele žádá, aby nespořádané poměry jeho spořádal. Zaplétá ho do nejnepříjemnějších situací, ano na konec i o nevěstu ho připraviti hrozí. Soužený kandidát předsednictví zoufale se vrhne do vody, dříve jím zachráněný ho vytáhne a konečně jsou „kvit“.

Ku hře té přidali jednoaktové hry „Je hluchý“ a „Vražda na uhelném trhu“, kteráž poslední hra je při pěkném obsazení svém vždy účinná.

Bez chiffry.
Č. 351. z 22. prosince.

Vychovatel v čepici. — Na to po druhé: **Je živ? Zaplať Pánbůh!** — K závěrku poprvé: **Damoklův meč.** Žert v 1 jednání od G. Putlitze zčeštil G. B. Miškovský. Režii má p. Kolář ml. Prov. ve čtvrtek dne 27. prosince 1866. —

K osvěžení drobnějšího a lehce zábavného repertoiru přispějí hry jako především provozovaný Putlitzův jednoaktový „Damoklův meč“ zajisté výdatně, jen bychom přáli, aby také v těch šlo divadlo české zvláštní svou cestou a nedávalo teprv mnohem později to, co se prý osvědčilo na divadle německém. I kdybychom vybírali jenom z literatury německé, byla by relativní samostatnost možná, tím spíše ale, máme-li i literaturu francouzskou, slovanskou atd. před sebou, jež jsou vesměs na dobré hry jednoaktové velmi bohaty. Putlitzova hra zakládá se na komické náhodě, každému se přihodit mohoucí, že sobě někdo totiž nemůže vzpomenouti na známé mu takto jméno nebo výraz nějaký. Nehoda ta potkává poctivého knihařského mistra, pilného čtenáře, a na své čtení pyšného právě při snídání. Ač Putlitz rostoucí rozpaky až k silné zlosti dobře stupňuje, nestačil by výjev ten ovšem na dramatické jádro celého aktu a vplítá se v to láska dvou milenců, bez níž

je na divadle právě tak málo kusů jako v novelistice „Posledních Orbitů“.¹⁾ Skromný učitel, tajný milenec knihařovy dcery vstoupí v téměř okamžiku do světnice, když otec již skoro šílí. Polekán tím zjevem pronese záhadnou frázi a šťastný knihař ho radostně co zetě svého obejmě. Hříčka ta se sehrála výtečně. Humor pánů Kolára ml. a Mošny vrcholil se v jednotlivých scénách a souhra byla dobře sestudována.

Před tím opakovány jsou hry „Je živ?“ a „Vychovatel v čepici“, v kterémž posléz jmenovaném kuse zvláště paní Pešková rozkošně sobě počínala. „Je živ“ došlo tentokráte poněkud hlubšího provedení. Pan Bittner ovšem ještě nestačí na podrobné individualisování povah ze šablony do výstřednosti zabočujících a musí se pro budoucnost zatím sáhnouti k obsazení jinému, avšak snažil se dosti, aby učinil seč jest a napravil hlavní vadu představení prvního. Líp by bylo — n e m u s i t n a p r a v o v a t .

Č. 357. z 29. prosince.

¹⁾ Miněna tu novella J. Erazima Vocela „Poslední Orbita“.

Faust. Režii má p. Kolář st. Prov. ve prospěch pí. Hynkové v pátek dne 28. prosince 1866.

Goethův „Faust“ po delší době objevil se opět jednou na jevišti, a sice k vůli benefičnímu představení paní Hynkové, jejíž „Marta“ požívá právem pověsti úlohy vynikavě provedené. Také tentokráte pronikla úplně, což se mimo ni podařilo ještě zastupitelům „Valentina a Markétky“, postavy to, jejíž poezie nám při ryze a cize německém tom kuse je v představě slečny Malé milou vždy náhradou. V titulní úloze rozhodně panu Šimanovskému vadí starší deklamační škola českého jeviště, onen rhetorický pathos, který se spokojí zvukným rozvlněním hlasového materialu, nechávaje myšlénku samu v něm často utonout. Ostatně je jisto, že na dvoudílnost úlohy „Fausta“ nedosáhl posud snad ani jediný herecký talent a stálo by za to, ano provedení „Fausta“ vždy je jakýmsi experimentem, aby se jednou zkusilo provést dvoudílnost tu také dvěma osobnostmi hereckými.

Také „Mefistu“ našemu vadil tentokráte víc než kdy dříve naznačený již způsob deklamace. Pro „Mefistu“ zdá se nám býti jediným pravým vzorem způsob Po-

láka Davisona,¹⁾ který úlohu tu rozdrobí na samé takřka epigramy, čímž jednotlivá myšlénka každá dojde pak plně své platnosti. V jednotlivém zdařilo se to sice také p. Kolárovi st., v ostatním hleděl však jen k všeobecným obrysům. Nejlepší byl ve svých scénách s „Martou“, v nichž je vkouzlena pravá živost dramatická. Scéna v Auerbachově sklepě byla velmi okrouhlá, souhra celého kusu jevila ale leckterou vadu.

Obecenstva bylo opět hojně.

Č. 358. z 30. prosince.

¹⁾ Bogumil Davison, rodem Polák, nar. r. 1818 ve Varšavě, byl původně hercem polským, později však přešel na jeviště německé. Nejlepší snad jeho úlohou, alespoň úlohou nejvyhlášenější, byl jeho „Mefistofeles“ v Götheově „Faustu“. — Upadnul v choromyslnost zemřel D. r. 1872.

NÁRODNÍ LISTY.

1867.

Manžel v bavlnce. Dramatický žert v 1 jednání dle L. Thibousta od J. Počáteckého. Poprvé. — Před tím: **Ženský pláč.** Veselohra v 1 jednání dle C. A. Görnera od J. Novotného. — K závěrku podruhé: **Damoklův meč.** — Prov. v pátek dne 3. ledna 1867. —

Jednoaktová Thiboustova hra „Manžel v bavlnce“ byla by obohacením repertoiru, kdyby byla přišla před několika lety, než druh parádních ženských úloh, jaký se v kuse tom nalézá, byl vyčerpán. Předmět hříčky je zkrátka: Úředník Slavík oženil se se zámožnou Josefínou. Jeho nezkušené, snad i přepjaté mysli zdá se rozumná a klidně sobě počínající Josefina ženou nudnou. Stesky svoje zapisuje do denníku, jež Josefina tajně si čítá. I umíní sobě tato, že ho vyhojí, zahrajíc mu po sobě ženu výstředně sentimentální, pak amazonku, pak žárlivku, což se jí také zdaří. Paní Pešková je v podobných přeměnných úlohách velmi obratna a jen její vynikající hře lze děkovati, že kus nestal se při poměrně své délce nudný. Snaze, aby hned na začátku vydatněji pronikla, připočítáváme, že „sentimentálnost“ úlohy trochu barvitěji a nesentimentálněji se jevila než právě potřebí. Druhá

úloha kusu, manžel „Slavík“, je úloha pasivní, při níž se stává herec takřka obětí.

Za to sobě vynahradil p. Šamberk vše v kuse předcházejícím, opakovaném „Ženském pláči“, v němž skvěl se nejen rozmarem, nýbrž i velmi efektní vypočteností deklamovaných pointů. V kuse posléz jmenovaném hrál tentokrát také p. Šimanovský („Javorský“) a sl. Malá („Berta“). Místo prvnějšího měl vlastně dle stavu našeho personálu v úloze té býti zaměstnán p. Chvalovský, jehož na jevišti takřka ani nevidíme. Mnohé jednotlivosti nasvědčovaly, že hra nebyla dost pečlivě pěstována.

Jakž výše praveno, není „Manžel v bavlnce“ (ponekud nesrozumitelný to titul místo: „Manžel nezkušený“, jakž by snad státi mohlo (francouzsky zní prý titul „Le mari dans le coton“ a „coton“ značí také „příří“), žádným zvláštním obohacením repertoiru. Byli bychom nepoměrně raději viděli, kdyby se byli konečně „Nos bons villageois“ předvedli. Na německém divadle již nás jimi předešli a neradi bychom ještě nadál záviděli činnost divadlu, jež jsme dříve hravou takřka činností překonávali. Předvádět jen o beneficích větší novinky, bylo kdysi systémem při českém divadle, avšak dokázala se úplná nepraktičnost jeho. Chce-li se tomu nebo onomu beneficiantovi učinit takovou novinkou koncese, nechť je postaráno, aby benefice jeho byla dosti záhy!

Za posledních večerů slyšeli jsme konečně některé nové entreakty; úsudek o nich ponecháváme hudebnímu panu referentovi, to tím spíše, že nezdál se být orchestru posud z nich dostatečně vyzkoušen.

Upozorňujeme divadelní správu, že rámec na divadelní ceduli ve vestibulu se nalezající, zůstává již po delší dobu z večera důsledně prázdný, plně se teprv po-

zději oznámením hry na den příští. Zvyk, slušnost i ohled na obecnstvo do divadla vstupující žádají, aby cedule byla alespoň před a po první akt na svém místě.

Č. 5. z 5. ledna.

Literární nádenníci. Veselohra ve 4 jednáních od Jos. Jiřího Staňkovského. — Ponejprv. Režii má p. Kolár ml. Prov. ve prospěch p. Jakuba Seiferta ve čtvrtek dne 14. února 1867. —

Redaktor Chvojinský dává v Staňkovského „Literárních nádennících“ mladému studentíkovi Juliovi radu, aby tak mnoho nepsal. Radí mu to zajisté ve prospěch, radí co přítel, a skoro bychom alespoň část rady té samému panu Staňkovskému dali ve prospěch jeho i náš na uváženou. Staňkovský jest talent rozhodný, on jeví onu agilnost ducha, jaká repertoiru při spisovateli veseloherním může být veleprospěšna. Vzдор spoustě šablonového dialogu prošlehává místy zdravý vtip, vzдор šablonovým charakterům a situacím již hezky přistárlym, jeví se předc obratnost, smysl pro život i dramatickou změnu. „Literární nádenníci“ jsou prý starší prací pana Staňkovského a věříme rádi, že by ji nyní dovedl o něco přibrousit; dodat jí ale rozhodnější aesthetické ceny dovedl by jen tenkrát, kdyby se intensivně prohloubal do nejpodrobnějších částí práce své a jednotlivé větě věnoval totéž poměrně přemýšlení, které věnoval invenci celku. Té duševní intensivnosti je třeba, chce-li být spi-

sovatel — básníkem. Troufali bychom sobě od p. Staňkovského vyčerpání přiznání, že invence kostry kusu jeho, ta část pouze technická, spisovatelská, nejvíc ho stála práce, vše pak ostatní, kde básník ukázati se musí, odbyl s hravostí neplodnou. Je to vidět na dialogu, je to vidět na charakteristice i na poslednějším rozvoji kostry, vlastně na přívěscích kostry té, které činí, že veselohra celá má sice jeden jediný začátek, za to ale tři konce, že se dívíme proč veselohra po druhém aktu nekončí a že bychom se pak již nic nedivili, kdyby po čtvrtém a posledním šla ještě třeba o čtyry dál. Neřekli bychom to tak příkře, kdybychom podle jednotlivých výroků ve veselohře jeho obsažených nepovažovali pana Staňkovského za talent s opravdovými snahami spojený, kterému přímé slovo je as milejší než mdlá slovní pokrouťka. A tu nám přisvědčí sám, řeknem-li, ač sobě obral k dramatickému dolíčení svému jen malý kruh obmezených a průhledných našich poměrů v české literatuře belletristické, ani ten kruh že nevyčerpal a jinému ještě přenechal, aby to učinil výdatněji co do abstrakce myšlének i co do markantnosti kresby. Jsou dvě cesty jakými může pokračovat ten, kdo dramaticky vylíčení chce proudy na př. literaturou hýbající. Může povznést se na abstrakci z literárních známých tendencí váženou a abstrahované myšlénky ty básnickou silou svou oživit a vpravit v živé figury, jež jsou plodem zcela jeho, přec však tu onu tendenci časně obrazí; nebo může vybrat ze života samého figury typické, ale takové, které se na individuality povznesly, všeobecně zajímavý jsou a tedy za to stojí. Prostřední cesta rodí šablony, a tou se bral spisovatel „Literárních nádenníků“. Staňkovský líčí samé diletanty a diletantismus má vždy něco dětinského na sobě. Dětinskost ta jeví se při osobách

„Literárních nádenníků“ v té neskonalé radosti z každé napsané básničky, a z každého spisovatelského titulku. Slovo „literatura“ je tu obslovní a slovem „redaktor“ začíná skoro každá titulatura. I uvedený již Karel Chvojinský, nejrozumnější člověk v kuse, tituluje a ctí v samomluvách vlastní osobu jmenem „redaktora“. To není ve formě té již ani směšné. Snad sváděla p. Šimanovského také v celé charakteristice snaha, aby nikde kresbou svou nenarazil. Starost to zbytečná! Třeba jen sáhnout do vlastního tvůrčího fondu, aby všem těm obtížím rázem se vyhovělo!

Děj by byl dobrý. Literární nádenník Jaroslav Titěrný chce příteli svému Eduardu Zdobnickému, redaktoru „Vyšehradu“, opatřit pomocí spisovatelující staré slečny Vlastimily bohatou nevěstu Vojtišku, jejíž otec jest nadšeným, to se zde rozumí, ctitelům pěkné literatury české. Vlastimila nezná Zdobnického, a má za něho Karla Chvojinského, kritisujícího a tedy nenáviděného „nepřítele“ svého. Chvojinský, tajný milovník Vojtišky, dostane se tím do kruhu rodinného, sám isa klamán tím, že také jeho přítel Volný jmenuje se Jaroslav jako Titěrný a že nástrahy Titěrného má tedy za nástrahy Volného. V tomtéž omylu dá otec Vojtiščin svolení své. Veselohra byla by tedy aktem druhým již ukončena, kdyby ji nevedla dál Vlastimila, jejíž zášť proti Chvojinskému náhle se probuzuje. Spojencem tohoto je komorná Vlastimilina, bývalá milenka Zdobnického. Scény třetího a čtvrtého jednání jsou bez vnitřní nutnosti, spisovatel jednal se jen o to, aby trochu obšírněji vylíčil p. Titěrného, jenž jest vlastně jediným zde literárním nádenníkem, na konec řádně odbytým. Titěrný chtěl sobě za ženu dobyt obstarožnou sice, ale bohatou Vlastimilu; ale i tato mu ujde, a vezme sobě „didaktického básníka“

Řimbabu, figuru to, co episodní doplněk vystupující a mimo naivní prostomyslnost taktéž jen mlhovitě drženou.

Řimbabovi dodal p. Kolár ml. rozmarem svým jisté dramatické platnosti. V celku nenamáhali se však herci s p ů v o d n í n o v i n k o u českou. Někteří ani neuměli dostatečně úloh svých — ovšem, načpak potřebuje český herec-umělec také úlohám se ještě učit! ¹⁾

Č. 47. z 16. února.

¹⁾ Od posledního divadelního referátu podaného Nerudou o „Manželi v bavlnce“ dne 5. ledna t. r. až do referátu tohoto, referoval o divadle za něho Jeřábek, pod chiffrou —ř—, tak jako se stalo již předcházejícího roku. Feuilletony psal Neruda do „N. L.“ v této přestávce referentské pravidelně; podal jich deset, pětinu to causerif.

Hoši z „osmnácté chasy“. Obraz ze života se zpěvy ve 3 jednáních, svobodně spracován dle Langra.¹⁾ Hudba od kapelníka A. Čecha. Režii má p. Chramosta. Prov. ve prospěch p. Jindřicha Mošny ve středu dne 20. února 1867.

Stěhování se vídeňských frašek do českého divadla ještě trvá; nejde sice plným proudem víc, ale posud přestěhuje se někdy takový cizinec jednotlivě a někdy je ten cizinec šedý a svědkem „již zašlých dob“. Takovou památkou minulého desetiletí je Langrova fraška „Zweimann von Hess“, která svého času vystoupila s rychlostí a významem časovějším než nyní české spracování její „Hoši osmnácté chasy“. Hoši „osmnácté chasy“, jak sami sebe nazývají, čili 18. praporu myslivců, sestávajícího hlavně z ohnivých synků matičky Prahy a jejího vůkolí, mají pro krajanství své i pro osud svůj za roku minulého velké sympatie mezi námi. Znali jsme je, ty hochy osmnácté chasy, před válkou, jak svižně sobě vyšlapo-

¹⁾ Antonín Langer, něm. spis., naroz. r. 1824 ve Vídni, zemř. tamtéž r. 1879. Byl zprvu žurnalistou a kritikem, pak jal se psátí divadelní hry, nejvíce ovšem frašky. Od r. 1850 až do své smrti byl redaktorem hum. listu „Haus Jörgl“. Napsal i přeložil též několik románů. L. byl typický Vídeňák.

vali, jak hrdě zpívali si samorostlé své písně a nejhrději tu svou: „Osmnáctá chasa, ach, jaká to krása“, která se stala oblíbenou písní národní. Známe osud i statečnost jejich, jakou se vyznamenali u „Podolí“, kde se zpěvem a neústupně bojovali i hrdinně padali.

Jakmile kapelníkem Čechem komponovaná předehra zanotovala píseň jejich, šlo to jako záchvěv veškerým, přehojně shromážděným obecnstvem — avšak, bohužel je na tom celém kuse vzdor dosti opatrné lokalisaci jen titul a ta píseň zajímavá. Ostatní vše nese nepopíratelný ráz nastalého úpadku vídeňské frašky a hlavně ráz povrchnosti Langer-Bergovské. Figury bez markantní kresby, scény u velmi primitivním rozvinu, situace hluboko pod niveau šablonovitosti padající; to vše může jen praskromně pobavit. A k tomu to dramatické rozuzlení pomocí — *n e š t o v i c*, to sahá ve své anti-Hamnikovské zvláštnosti přece trochu daleko! K tomu ještě se pojí, že v době povstání „Zwei mann von Hess“, rozkládalo se ve vídeňské frašce nudné politisování i vykládání společenských otázek, které v celé své šířce přešlo také do českého vzdělání. Tak na př. zde slyšíme filosofický rozklad šlechty od „dame du comptoir“ čili od sklepnice, v kredenci „zlaté žáby“ trůn svůj mající. Jsme již bohudíky tak dozráli, že se nám přímo hnusí politická i vlastenecká pořekadla, jsou-li nemístna, strojena a nepřirozeně i dotěrna.

Že se přes to přese vše obecnstvo trochu bavilo, sluší připočísti některým dobře lokalizovaným a přidaným vtípům, pak obratné hře beneficianta p. Mošny, podporovaného hlavně slečnou Bollardovou a pány Kolárem ml. a Šamberkem, kterým se také uznání dostalo. V celku se obecnstvo chovalo chladně naproti kusu,

proti opěť nevyvoléované hře a po scéně druhý akt zakončující ukázalo významným sykotem, že protekcín právě tak málo rozumí jako my.

Č. 53 z 22. února

Tartuffe. Na to: **Směšné filfeny.** (Molière.) Režii má p. Kolár ml. — Prov. v sobotu dne 23. února 1867.

Zdravá reprise byl sobotní Molièrův „Tartuffe“. Hra ta, jakož i „Nemocný z dumy“ udržel se vzdor své obstarožnosti dlouho na repertoiru. Jen že se musí s deklamováním a oživením verše velmi obratně zacházet, jako se zvedlo z větší části při reprisi této a nesmí tak být blízko pouhému odříkávání, jak bylo tentokráte při části druhé. S pravým potěšením na př. sledovali jsme „Dorinu“ slečny Čermákovy; zde byla slečna zcela původní, rozmarna, zkrátka rozkošna. „Dorina“ předstoupila před nás v plné umělecké pravdivosti; proud jejího rozmaru byl působivý, aniž by zakryl dobrosrdečnost, tvořící základ čistě Molièrovské povahy té. Patrně, že slečna sobě dala na úloze záležet, že se jí chopila chutě a tedy při přirozeném talentu svém také na pravé jádro rychle se dostala. Poprvé vidíme sl. Čermákovu na cestě zcela jí vhodné a tedy pravé, i přejem sobě, aby v tomtéž duchu snažila se dál. „Tartuffe“ p. Kolára mladšího byl rovněž zajímavý, „Elmira“ paní Peškové rovněž vábivá jako kdy jindy. Musíme při této příležitosti vysloviti svůj stesk nad tím, že paní Pešková bývá nyní tak zřídka zaměstnána a stane-li se to, že bývá zaměstnána i zcela

nemístně. Podobného cos měli bychom i o slečně Lipšové říci, neboť je patrné, že v rozhledu nad potřebnými nám silami nepokračuje se nyní prakticky. Rozumné podělení obou dam úlohami a získání tak dávno kýženého a již nezbytně nutné druhé milovnice opravdové zbavilo by nás tak leckteré málo příjemné chvíle, jakých máme nyní dost a dost a proti nimž již i obecnostvo hlasitě reptá. V dobré míře držen byl „Cleant“ páně Polákův. Pan Chramosta hrál „Orgona“ tak jednotvárně, jak hraje skoro všechny úlohy; také pro obor páně Chramostův je již dávno retouché potřebí. Myslili jsme, že výpomoc naleznem nejprv v panu Frankovském, později v panu Puldovi; prvéjšího nechali však odejít, tento pak neměl posud příležitosti vystoupit ve větší úloze (vyjma trochu zamotanější úlohu „kardinala“ v Gablerově „Johanně“, takže ani neznáme pravý dosah jeho talentu. Na konec bychom měli položit otázku, proč se ten onen člen neučí již ani menším ani větším úlohám; avšak zbytečným otázkám jsme si již dávno odvykli a nebudem jich opakovat ani při Molièrově hře.

Bodří venkované. (Nos bons villageois.) Veselohra ve 4 jednáních od V. Sardoua. Přeložil J. Počáteký. Poprvé provozována v Paříži 3. října 1866. — Režii má p. Kolář st. — Poprvé. Prov. ve prospěch p. Karla Šimanovského ve středu dne 27. února 1867. —

Ponechávajice sobě obšírnější úvahu na zejřfek, kdy snad již více místa bude pro události nepolitické, zmiňujem se pro dnešek jen o zevnější výsledku Sardouových „Bodřích venkovanů“, který byl rozhodný, příznivý. Litujem, že sobě divadlo naše nepřispíšilo s kusem tím a nenahlížime, proč důkaz toho podává se nám ještě na divadelních cedulích udáním dávného dátum, kdy se kus ten hrál v Paříži poprvé. U nás hrají jej již kočující společnosti pp. Švandy a Kramuele, německé divadlo pražské nás již také hezky dávno předešlo. Není to lhostejno a námitka nevystačí, že vlastní jádro českého obecenstva nepospíš sobě do divadla německého, aby nový kus Sardouův spatřilo. Vždyť spíše se jedná o to, aby indiferentní, jen za novinkami se honící část pražského obecenstva se přilákala k nám, jak se již často podařilo, a pak má i ono jádro plné právo, aby žádalo sobě nebýt právě poslední. Víme dobře, že rychle po sobě

jdoucí benefice nedovolují volný rozvin repertoiru; avšak právě proti takovému hromadění benefic již tak často se mluvilo! Unavujef obecenstvo a škodí i beneficiantům samým, kteří nemají za důstojno sebe, aby zvaní prováděli v míře rozsáhlejší. Viděli jsme to opět zde při benefici p. Šimanovského.

„Bodří venkované“ jsou kusem situačním, vykazují se, předběžně řečeno, i známými u nás již postavami Sardouovými, i jeho chybami. Umění vybrat dramatické spletení obratně a řekli bychom mnohdy že i násilně, až na výši závratných dojmů, slaví zde zase úplný triumf svůj, za to je charakteristika ještě slabší než v jiných kusech Sardouových, a celkem bychom kladli „Bodré venkovany“ dosti v ceně daleko od výtečných „Mnoho přátel“, s nimiž mají nepopíratelnou podobnost.

„Bodří venkované“ žádají výtečnou souhru, které se jim dostalo z větší části, skoro všem spoluúčinkujícím sluší vzdát uznání, třeba bychom proti té oné úloze a jejímu pojmutí leckterou námitku měli. Pan Kolár ml., paní Malá a slečna Čermáková podaly postavy zcela samostatné. Paní Malá ovšem nehrála v intenci Sardouově, za to ale stála nám mnohem blíže než intence ta, pomocí její zapomněli jsme na pařížskou koketu a za jakési ztrnutí vyměnili jsme celý kus pravé poezie. Ve velkých scénách byli šťastni pan Šimanovský a pan Kolár st., kterýžto poslední vyhladil nám v nich vzpomínku na počátek kusu, kdež zápasil se slovy způsobem trochu trapným. Když se měnivé situace rozproudily, stal se zápas již méně citelným a leckterý výjev působil nově. Kus se udrží na repertoiru a může se tedy v leccem ještě vybrousit, k vůli čemu také panu Šimanovskému odporučujem, aby dle náhledu svého v první polovici kusu položil více lehkého pointování; stáváť se sice

povaha ta, Sardouem pikantnosti přímo obětovaná, poněkud nepochopitelnou a tedy také nezajímavou.¹⁾

Obecenstvo sledovalo rozvin hry s napnutím a odměňovalo snahu každého jednotlivce živým potleskem.

Č. 60. z 1. března.

* * *

Bodří venkované. (Nos bons villageois.) Veselohra ve 4 jednáních od V. Sardoua. — Když se k vůli Sardouovým „Les pommes du voisin“, které u nás se povznesly na „Paragrafy na střeše“, rozvinula v časopisech francouzských polemika, vytýkající Sardouovi plagiat, jaký prý spáchal na nějakém málo známém novelistovi, citoval nám jistý znatel slova jednoho francouzského literárního historika: „V našem písemnictví jsou celé poklady klasicismu roztroušeny, aniž by je kdo znal.“ To by se konečně mohlo říci o každém poněkud živějším písemnictví; nejen, že zaniká v časopisech mnoho a mnoho, ale i samostatné výtečné spisy trpí zapomenutím, vládly-li při jich objevení se poměry přímo nepříznivé. Avšak výrok ten rozbřeskl se nám zase v paměti, vidoucím „Bodré venkovany“. Ne snad že bychom měli Sardoua v podezření nového pseudoplagiatu, k takovému něčemu scházela by nám zkrátka veškera oprávněnost, nýbrž že celá charakteristika vystupujících osob přímo je tu novelistická. Nezajímá nás zde ta či ona osoba individuální váhou svou, nýbrž zajímá nás skoro pouze to, co se s osobou tou stane. Kdyby-

¹⁾ Míněna tu úloha Jindřicha Morisona, již tehdy hrál Šimanovský; z jmenovaných v tomto referátu hrál Kolár st. Vilpreuxe, Kolár ml. Morissona (otce), pí. Malá Paulinu a Čermáková Kamillu. —

chom čtli napínavou tu povídku, neodložíme jí před dočtením z rukou, jako také zde vytrváme při prvním představení napnutě až po konec. Po druhé již nevytrváme, neboť víme, že Villepreux mladého Morissona nezastřelí a tento že Kamilu dostane, a ani Villepreux, ani Morisson a t. d. nás sami o sobě nezajímají. Takový je vůbec ráz her situacních, pro něž kritika nutně k paralelám sahající Sardoua také nazývá „druhým Scribem“.

„Nezahrávej s manželskou věrností, ale spoň ne přiliší!“ toť základní myšlénka „Bodrych venkovanů“ i „Mnoho přátel naše škoda“. Manželské věrnosti učini se však dle francouzských náhledů, jichž nám podává Sardou pouhou fotografií, již zadost, nedojde-li věc až — k nejhoršímu. Ve smyslu tom docházejí rozuzlení obě jmenované Sardouovské hry, jakož i jiné kusy moderního francouzského jeviště, pro jichž klamající nás název „komedie“ navrhli bychom české překřtění na „hru společenskou“.

Manžel, o něhož se jedná v „Bodrych venkovanech“, liší se jen prchlostí svou od manžela, o něhož se jedná v kuse „Mnoho přátel“. Dobráci jsou oba stejně velcí. Poslednějšímu pomáhají od svízeli nepřátel jeho pod rouškou přátelství, náležející ku třídě vzdělanců, která se umí přetvařovat, onomu pomáhají nepřátelé zjevní, prostí to vesničané. Obyvatelé vesnice Bonzy-le-Tetu, jejíž jméno již naznačuje tvrdošijnost synů její, jsou blízcí Paříže, z níž se živí dovážením zelenin, a t. d. Čistě lidským způsobem jsou nepřátely těch, kteří je živí, a zášť proti Pařížanům roste ještě tím, že tito, toužíce po ideálně myšleném venkově, stěhují se v letní sídla k nim, zakupují sobě jejich pozemky, loví v jejich potocích, ba i vzduchu jim ubírají. Sardou je reprezentuje třemi figurami: lékárníkem Flaupinem, zelenářem Grinchum a

kupcem Tetilardem; jsou to postavy prosté, průhledné a herečtí představitelé již ubližují, nehrají-li je ve smyslu tom, nýbrž vyženou-li je na komiku fraškovitou.¹⁾ Hlavou jejich je Flaupin, jenž by rád byl starostou v obci, a spikli se proti bohatému baronu Villepreux, jenž starostou právě jest. Páku k agitaci vidí v události, že za noci lovicímu Grinichu-ovi²⁾ jakýs mladík, dle hebkého sukna šatu Pařížan, skočil při outěku z baronova parku na záda. Neznámý byl v parku zajisté k vůli paní baronce Paulině nebo sestře její Kamile. Skandál ten uvede se v petici k panu okresnímu, ač nepoděkuje-li se starosta raději sám z hodnosti své. Neznámý jim Pařížan byl mladý advokát Morisson, přibylý teprv den před tím k otci do Bonzy-le-Tetu. Byl v Pyrenejích seznal Paulinu a Kamilu. Obě ho milují, prvnější však se záhy vzpamatovala z náklonnosti své. Morisson byl otce přiměl, aby se zakoupil v sousedstvu rodiny Villepreuxovy a sešel se hned prvního večera v parku s baronkou, která k schůzce jen proto svolila, aby od něho vymohla dopisy své. Při skoku z parku byl ztratil Morisson klobok, i vrací se dopůldne k onomu místu, aby jej našel i aby vyhledil stopy kroků svých. Zde ho spatří Kamila, která věří pevně v jeho lásku, i hodí mu klíček od parku, aby nemusil dalekou cestou, až půjde k jejímu švakrovi zažádat o její ruku. Avšak Morisson, jenž vlastně žádné z nich nemiluje, nýbrž jen tím snad je váben, že Paulina je ženou jiného, použije klíčku, aby se k této dostal. Mezi tím byl Flaupin, předkládaje petici Villepreuxovi, u tohoto

¹⁾ Pánové Chramosta a Kaška porozuměli úplně rázu svých figur. Pozn. Ner. — (Chramosta hrál „Flaupina“, Kaška „Tetilarda“. Pozn. vyd.)

²⁾ Zelenáče Grinichu hrál p. Mošna.

špatně pochodil. Villepreux jde na ples, za ním má přijít Kamila; Pavlina jistým výrokem manželovým o věrnosti manželské dojata, zůstává vůbec doma. Mladý Morisson nalezne Kamilu samotnu; její ouzkost a naivní upřímnost tak ho dojmou, že sobě ihned (!) umíni zažádati opravdově o její ruku. Odeběře se pryč. V parku však číhají již na něho vesničané a chtějí ho chytit. Nemá více místa, kam by se skryl, zbývá již jen obydlí baronovo. Zde však místo Kamily, odešedší na ples, najde Paulinu. Baron připojiv se k pronásledovatelům, hrozí již Morissona a Paulinu pospolu překvapiti. Morisson je rychle odhodlán, strhne Paulině diamantový šperk a nechá se co zloděj zatknout. Nechájí ho, než se dostaví policejní komisař ve strážní baronově. Tento, předpokládaje dobrým srdcem svým, že mladý Morisson byl sveden hrou v karty, chce ho již nechat uprchnout. V tom přikvapí Morisson otec, ničeho netušící. Bodří venkované byli mu při ohňostroji prskavku do dvora hodili, a ač toho nebylo třeba, přikvapili se střičkačkou, strhli střechu a zaplavili veškeré místnosti tak, že musil k baronu na nocleh. Otec se brzy, ač bolně zachvácen, srozumí se synem, jenž ho nechá voliti mezi tím, chce-li mít syna živého co „zloděje“, nebo mrtvého, an baron by ho za jisté zastřelil, zvěděv, že byl u Pauliny. Když však již k vůli zachránění svému syn s terasu skočit má, vyvolá otec, strachem dojat, jméno jeho. Ve výsledku s policejním komisařem, k němuž na dolehání vesničanů také baronka přijíti musí (která proti Morissonovi také co proti zloději svědčí!!), spletou se výroky tak, že Villepreux náhle vyzoumí z nich, že žena jeho a Morisson ho podvádějí. To jsou scény plny úchvatného, nanejvýš napínavého situačního dojmu. Bylo by všem ihned spomeneno, kdyby Morisson, což by již k vůli strašně trpícímu

otci svému učiniti měl, řekl baronovi o své lásce ku Kamile, tase se s návrhem a žádostí o její ruku. Avšak pikantnost by tím přirozeným krokem velmi trpěla.

Situace je změněna. Morisson jde napřed do blízkého lesíku, aby se tam střílel s baronem. Baron již chce za ním, v tom se vrátí Kamila z plesu a přednese mu naivně žádost svou i svěří se mu úplně s poměrem svým k Morissonovi. Baronu se tím vše objasní, on vidí, že se ženou jeho nedošlo to až „k nejhoršímu“. Náhle padne tu venku v parku rána. Paulina přiběhne, myslíc, že jde o život manželův a klesne tomuto na prsa. Taktéž přikvapí starý Morisson, bojící se o syna, všichni se domnívají, že mladý Morisson spáchal samovraždu. Tu přívlakou tohoto „bodří venkované“. Byli po celou noc v parku číhali, spatřili Morissona a bambitku v ruce jeho i zmocnili se ho, při čemž bambitka spustila. Scéna mezi baronem a Kamilou je ovšem příliš dlouhá, než aby nyní teprv byla mohla rána ta vyjít; to ale neškodí, k vůli efektu není jiné místo pro ni.

Dál se nepotřebuje děj vypravovat. „Bodří venkované“ vyhráli, neboť Pařížany ta idylla rozmrzela, stěhují se do města zpět.

Č. 61. z 2. března.

Pohádka zimního večera. Činohra ve 4 jednáních od W. Shakespeara. Překlad J. Čejky. Dle Dingelstedta upravil E. Z. Hudba od Fr. Flotova. Režii má p. Kolář st. Ponejprv. Prov. ve prospěch pí. Elišky Peškové v úterý dne 12. března 1867. —

Paní Pešková obrala sobě k příjmu svému opět jednu hru Shakespearovu, neznámou jevišti českému posud „Pohádku zimního večera“. Krásný překlad Čejkův oprávnil ji ke kroku tomu, jež ze stanoviska snahy beneficientčiny úplně pochopujem. Ze stanoviska divadelní správy ovšem sotvy by se bylo přikročilo ku provedení hry, která žádá rozvin velké komparserie, rozlehlé jeviště, zvláštní úpravu dekorativní a t. d., ale mimo to onen vytříbený vkus deklamační, který dovede pravdivostí prodchnout postavu každou, byť třeba nebyla vzata ze společenských poměrů nám blízkých, nebo nehodila se do rámce patheticky se nesoucích her historických a romantických. Musili bychom se vrátit k dávným steskům, že máme málo jen těch, kterým je čistá lidskost i v nejprostější formě své úplně přístupna. Proto také obsah hry samé zajímal jen na jednotlivých místech, nejvíce pak teprv na konci, oprávnňujícím význam „činohry“. Pravý as způsob přednesu měla paní Malá,

kteřá co „Hermiona“ spojovala důstojnost i něžnost v míře dobré; dále snažili se v menších úlohách svých platnosti nabýt p. Polák a pan Bittner, kterýž poslednější podal „Kamilla“ s příslušnou úloze té vřelostí. Pan Šamberk i sl. Čermákova neměli příležitosti k jinému, než k naznačení pouze všeobecnému; lecco mohlo se arci přidat hrou melodramatickou, avšak pantomima bývá u nás vždy slabší, a často vídáme v situaci důležité, že mimo osoby právě součinné ostatní sobě děje naprosto nevšímají. Pan Šimanovský provedl „Leonta“ příliš pa-theticky, což na počátku zvláště bylo v přímém odporu s úlohou. Také paní Pešková probrala se teprv ku konci k tónu prochvějnějšímu. Z ostatních úloh drobných vyniká jen šibal „Autolikus“, jehož p. Kolár ml. držel v obrysech pevných.

Pravili jsme na počátku, že „Pohádka zimního večera“ potřebuje velkou úpravu a komparserie. Poslednější byla poněkud nešťastna volbou nahodilých nejspíš komparsů, prvější obmezila se výhradně na sestavení jednotlivých výjevů, z nichž na př. výjev soudní vynikal opravdovou praktičností a malebností zároveň. Co do dekorativního i kostumního byly lečkeré nemístnosti; viděli jsme na Sicilii dekoraci římskou na př., což jen stvrzuje výrok náš o nemožnosti provedení, neboť nemůžeme žádat nových vydání značných při hře na málo zajisté představení obmezené. Shakespearův známý „český nesmysl“ zvýšen ještě řeckým kostumem a spěstřen i šatem zcela moderním („Perdita“). Také vyslovování řeckých jmen svědčilo zas o menší dbalosti. Hudba Flotova je jen slabý odlesk známé komposice Mendelssohnovy.¹⁾

¹⁾ Ke hře Shakespearově „Sen noci svatojanské“.

V pondělí¹⁾ proveden „Enšpigl“ a pobavil zvláště přičiněním pánů Mošny a Šamberka, pak paní Hynkové a sl. Písařovicovy. Hojně shromážděné obecnstvo ukázalo, že by sobě přálo regeneraci frašky. Což není nových dobrých?

Č. 73. z 14. března.

¹⁾ Dne 11. března t. — Enšpigl, fraška se zpěvy ve 4 jednáních dle Nestroye od J. K. Tyla.

Malíř co Pygmalion, aneb: Básníkův tajný plán. Veselohra ve 3 jednáních od Josefa Wenziga. — Na to: **Klobouk.** Veselohra v 1 jednání, z francouzského přeložil Venkryl. Prov. ve středu dne 30. března 1867. —

„Malíř co Pygmalion, aneb: Básníkův tajný plán“ zove se nová tříaktová veselohra, která především poprvé dávána setkala se s výsledkem dobrým. Spisovatelem jejím je Josef Wenzig, zasloužilý co starosta „Umělecké Besedy“, zasloužilý také na poli literárním hlavně tím, že vynikavě působil na obeznamování Němců s literaturou českou. Již před delší dobou sděleno veřejnosti, že podal týž našemu skladateli Smetanovi libreto k nové operní skladbě; dle veselohry nám nyní známé jsme již přesvědčeni, že vyhoví také libreto to veškerým požadavkům divadelním.¹⁾ Úpravou svou praktickou vyniká veselohra Wenzigova především. Vše se rozvíjí tak hladce a jednoduše, že hned po prvním aktu je nám plán celé veselohry jasný; ale předčasná ta jasnost nevdá mnoho za tou příčinou, že nechává spisovatel situaci rychle za situací následovat, že žádné jednotlivé

¹⁾ Míněno libretto k „Daliboru“, složenému r. 1867, jehož premiéra byla 16. května 1868.

okázale nevyčerpává do omrzení. Přes tyto dobré vlastnosti mohl by spisovatel přece celek zkrátiti ze tří na dva akty a neškodilo by ani, kdyby k vůli tomu vynechal epizodu „služebnické lásky“ třeba zcela. Děj veselohry Wenzigovy je sice čtenářstvu českému již odjinud znám („Č. Včela“ jej obšírně sdělila), ale dotknu se ho přece zde několika slovy:

Statkář Kamenický chce syna svého Karla, vybraného mysogyna, zasnoubit s poručenicí svou Boženou. Karel, ač své nevěsty nezná, uteče předc již pro všeobecnou svou nechuf k ženským z domova do Prahy, kdež se co malíř Petřinský uměním svým živí. Básník Dubský, přítel Karlův, ví o všem, i vymyslí sobě „tajný plán“, jak by vše zase napravil. Božena, již se předstírá, že má Karla jen pokořit a tím se za urážku jí učiněnou pomstít, odebeře se s Kamenickým starým do Prahy. V mužské šaty převlečena navštíví Karla a předstírajíc, že také ona ženy nenávidí, pohne ho k tomu, že dle ní maluje podobiznu simulované — sestry její. Rozumí se samo sebou, říká se při veselohře, že se nyní Karel do díla svého zamiluje, v tom tedy jeho podoba s Pygmalionem. Úkol zázračné bohyně přebírá přítel Dubský, a pod záminkou, že podobizna není dost věrna, pohne Karla, aby ukryt v jednom keři zahrady kanálské podíval se z blízka na Boženu, již zase v ženský šat převlečenou. Zjevení se Boženy činí předvídaný dojem na Karla, jenž se pak již zjevně k lásce své přiznává, když Dubský sobě sám na zamilovaného zahráváti počne. Ale nyní nastávají zase obtíže ze strany uražené Boženy, jež arci jsou brzy překonány.

Veškeré povahy jsou prosté a střízlivé, ale při tom pevně kresleny; dialog je hladký a má leckterý dobrý obrat. Jen z těch narážek na „Uměleckou Besedu“ vy-

nechali bychom některé, zvláště na konci, kde by úplně škrtnutí narážek zrychlilo již očekávané spadnutí opony a prospělo celému kusu.

Veselohra by byla mnohem více ještě získala, kdyby u nás bylo alespoň módou, co je jinde povinností, že se právě totiž k novinkám původním přikládá píle největší. Provedení svědčilo sice o jisté chuti při damách paní Peškové a slečně Čermákové, při pánech Koláru ml., Šamberkovi a Mošnovi „vůle“ byla dobrá — na jevišti, ale „tělo“ bylo u příprav slabé a všichni spoluúčinkující zápasili značně s pamětí. Jevilo se to hojným přeřikáváním i strojeným zas přenáhlováním. Zvláště pan Bittner překvapil nás v ohledu tom co nejnepříjemněji. Ostatně nejsme také s obsazením srozuměni; úlohu paní Peškové měla hrát paní Hynková, úlohu pana Bittnera pan Seifert, v tom by byla alespoň důslednost nějaká.

Obecenstvo, nečetně shromážděné, bylo již za tu dobrou, na jevišti se teprv jevící vůli povděčno a volalo spoluúčinkující často. Ku konci volán také spisovatel, v jehož jmenu poděkoval p. Kolár ml.

Bez chifry.
Č. 91. z 1. dubna.

Daleko široko rozvětvené spiknutí. (Bertrand et Raton, ou l'art de conspirer.) Veselohra v 5 jednáních od E. Scribe, přel. dr. J. P. a G. Pf. Moravský. Režii má p. Kolár st. — Poprvé. Prov. ve prospěch p. Josefa Kysely v úterý dne 2. dubna 1867.

Výtečná veselohra Scribova „Bertrand et Raton, ou l'art de conspirer“¹⁾ vtělena nyní repertoiru českému. Nepochybná cena veselohry té, nesoucí na sobě vyslovený ráz veseloher situačních a intrikových, zavazuje nás k díkům, jež vzdáváme obratným překladatelům dru. J. P. a G. Pf. Moravskému. Český titul „Daleko široko rozvětvené spiknutí“ má poněkud ráz satyrické hříčky, která zde ovšem nevadí. Provedení bylo v jistém ohledu vynikající. Především jmenujem p. Kolára st., jenž dával úlohu hraběte „Bertranda z Rancova“. Nechybíme as, řeknem-li, že úlohou tou postavil se p. Kolár nejvýš. Nikdy jsme nebyli jím ještě v té míře uspokojeni jako tentokráte. Na velké talenty klade se vždy měřítko co nejpřísnější; u nich vytýkáme to či ono ještě tehdy, když bychom pro talent prostřední měli již jen slova plná

¹⁾ Premiéra hry té byla v „Comédie française“ r. 1833; jest to první (co do času) z politicko-historických komedií Scribových.

uznání. Dostačí, řeknem-li, že ani při nejpřísnějších požadavcích estetických nedovedli bychom říci, kterému z nich by p. Kolár nebyl vyhověl úplně. Jeho „Rancov“ byl taký zjev, dle jakého sobě estetika teprv pravidla svá tvoří. Všeobecné kontury byly co nejjasnější, dopodrobné vypracování velmi pečlivé, noblesa i lehce pointující humor celé postavy došel výrazu bezúhonného. Mimo p. Kollára, jenž nám poskytl pochoutky tak vzorné, potěšili jsme se opravdu také na „Janu“ p. Mošny. Herec tento povznesl se tak rychle mezi nejoblíbenější členy našeho jeviště a pokračuje s tak ušlechtilou opravdovostí i láskou na dráze své, že očekáváme od něho ještě mnoho a mnoho pěkného. P. Mošna je ve svém oboru pravým Proteem, zcela individuálních a ostře se lišících působivých postav dovedl již dlouhou pěknou řadu, k té připojil se také nyní jeho sluha „Jan“. Naproti takové komice musí i blaseovanost sama se rozplynout. Kupec „Raton“ p. Kolára ml. spadá v onen kruh působivých bonhomních šarží, které týž herec velmi dobře ovládá. — třeba by úlohy nebyl vždy stejně dobře mocen. V dobré míře držel se p. Bittner i p. Polák; beneficiant p. Kysela spokojil se s malou úložkou, kdežto by byl ve větší plukovníka „Kollera“ velmi dobře posloužil. Pan Chvalovský byl konečně jednou zas zaměstnán a sice tak platně, že doufáme setkati se s ním nyní častěji.

Co se ženských partií týče, byla jen pí. Hynková úplně na svém místě. Místo druhé opravdové milovnice (od p. Malé nechcem snad žádat, aby všechny úlohy sama zastala), které posud nemáme, musila hrát slečna Čermáková úlohu „Kristiny“. Uznáváme její pilné alespoň provedení. Neradi podotýkáme, že slč. Slavínská opět měla úlohu, již dostačit nemůže a k vůli níž tedy velmi zbytečně kritice propadává. Po představení sobotním za-

znamenali jsme, že p. Pešková měla úlohu, která jí nepatří, po představení předvčerejším zase zaznamenáváme, že neměla úlohu, která jí patří. Přiměřenost poznat není věru těžko, a přáli bychom sobě tuze, aby osobní řevnivost přestala již hubit divadlo naše. Nebyli jsme nikdy slepi aniž němi, kdykoli se jednalo o to, abychom určili, čím p. Pešková nám není, avšak rovněž dobře víme, čím je a nepřipustíme, aby jeviště české oloupeno bylo o sílu, za jakouž nám náhrada nesvitá odnikud.¹⁾ Také bychom rádi zbaveni byli zdání, že proti sleč. Slavínské vystupujem snad systematicky. Chce-li se slč. Slavínské, jejíž nynější způsobilost stačí jen na úlohy malé, v pravdě prospěti, nechť se nechá slečna při úlohách těch malých, až dokáže, že sobě přisvojila přirozenou mluvu a deklamaci českou. V tom jí budeme ochotně radou pomocni.

Jak praveno, jen neradi to vše podotýkáme, zvláště při představení jinak tak výtečném, z něhož hojně shromážděné obecenstvo odcházelo velespokojeno.

Č. 94. ze 4. dubna.

¹⁾ Neruda naráží tu na přímo nepřátelský poměr, který panoval mezi J. J. Kolářem, tehdá vrchním režisérem, a pí. E. Peškovou, zaviněný prý dřívějšími neshodami Kolárovými s Pavlem Švandou. Jak Neruda právem se obával již tehdá došlo r. 1870 následkem těchto poměrů skutečně na propuštění pí. Peškové ze svazku prozatímního divadla. Viz bližší v E. Peškové „Záp. česk. herečky“ str. 56, 65 (kde výslovně P. píše v únoru r. 1867: „A nad to vše moje postavení při pražském divadle jest čím dále tím nepříjemnější... avšak náš nový vrchní režisér ztrpčuje mi život jak jen může, jako bych byla za to mohla, co měl kdy s mým mužem.“ Na to vypisuje osobní svou srážku s K. při zkoušce k „Po-

Veselohra na mostě. (Klicpera.) „Pas de deux.“ Provede sl. Hentzova a Krausova. Na to poprvé: **Kapitola I., II. a III.** Veselohra v 1 jednání od Gustava P. Moravského. — K závěrku poprvé: **Do zbraně!** Dramatický žert v 1 jednání od Jos. Jiřího Staňkovského. Režii má p. Kolář ml. Prov. ve středu dne 10. dubna 1867 ve prospěch sl. Josefiny Čermákovy.

Benefice slečny Čermákovy přinesla nám tři zajímavé drobotiny, dvě novinky původní od Pflagra a Staňkovského a jednu starší hru Klicperovu, která, dlouhá leta nedávaná, skoro dojmem novosti již zase působí. Především musíme se zmíniti o kuse Pflagrově, nadepsaném „Kapitola I., II. a třetí.“ Ty tři kapitoly jsou kapitolami lásky statkáře pana Vidimova, první: vdova Libinská, druhá: Julie, chudá dcerka po padlém důstoj-

hádce zimního večera.* Viz dále str. 66, 67, 68, 69, pak str. 73—79. t. Ale z fakt pí. Peškovou samou zde uvedených vysvitá, že k rozmiškám zavdaly podnět její časté pohostinské hry u společnosti jejího choťe na venkově, však hlavně okolnost, že týž postavil konkurenční arenu ve Pěstrosce, což pí. Peškovou konečně nepřátelilo i s družstvem.

níku, třetí: dáma jakás neznámá, jen za kulisami činná a v kuse ani nevystupující, kdežto první dvě jsou vlastními činitelkami kusu. Paní Libinská, dáma spekulativní, hodlá se provdat za starého radu Kolínského, jehož syn Vladimír je milencem Julie, starým radou pro chudobu její nenáviděné. Vladimír vyhledává přátelství Libinské, z čehož vznikne nejdřív žárlivost Juliina, pak Kolínského, konečně i Libinské samé. Bývalý milenec obou, Vidimov, honí se zatím za ideálem „číslo třetí“, nemísí se do děje samého, až na konec, kde Vladimíra sprostí macechy. Je toho škoda, že užil spisovatel Vidimových dřívějších lásek tak málo, mohl z toho rozepříst veselohru delší, na pikantní situace bohatou. Takž ale slouží jen k tomu, abychom viděli titul hry jednoaktové odůvodněný. Hra se pěkně a široce rozbíhá, spisovatel ji pak ale násilně stlačuje a při tom sáhl k prostředkům již divadelně ořeřejším a k rozvinu z části pravdě málo jen podobnému. K pravdě nepodobným věcem čítáme na př. volné ty návštěvy dam u svobodných mužů, k prostředkům valně ořeřejším na př., že žárlivost budí se tím, že poklekl Vladimír před Libinskou. Že přes všechnu známost situací v druhé polovině hry tato předc baví, spisovatel způsobil hlavně svým plynným dialogem, méně charakteristikou, která nemá času na rozvin a při známější situaci sama také známa se zdá. Nápadno je nám také až příliš rozhodné, a pak-li dívčí alespoň méně salonní vystoupení Juliino. V celku nedostupují „Kapitoly“ té výše, na kterou se „Telegram“ téhož spisovatele povznesl, a třeba se hodily pro opakování, doufáme, že od spisovatele jiné ještě práce „Telegramu“ podobnější spatříme. Plynný dialog, volba předmětu i všeobecná obratnost divadelní ručí nám také při „Kapitolách“ za další práce dobré. Tolik uznat sluší, že práce tato svědčí opět

o spisovatelské opravdivosti, jakéž bohužel u jiných postrádáme.

K poznámce této nutí nás druhá provozovaná novinka původní, Staňkovského „Do zbraně“. Co isme již dříve podotkli, že se nám Staňkovský zdá být pracovníkem spěšným, nevyhloubávajícím sebe ni práci svou, musíme zde opakovat. Škoda věru tak velenadějného talentu, že nehledí hned v počátcích podat něco o zdravém mládí, o velké vůli svědčícího, něco dobrého a původního! Rozpisovat se jest velmi snadno, ale tíž pak bývá, ba nejčastěji již nemožno, rozběhlý způsob psaní zas stěsnit v mocnou hloub. „Do zbraně“ svědčí jen opět o plynňějším, ne však vždy šťastně rýmovaném verši; charaktery, situace, dialog je starý a prázdný. Naproti talentu je přímost povinností, kterouž nám, třeba ostře pronešenou, p. Staňkovský nezazlí.

Hra byla v obou kusech dosti živa, ač některé jednotlivosti, zvláště v uhlazeném běhu Pflęgrovy veselohry, mohly být ještě líp studovány a naučeny. Velmi pěkně odehrána „Veselohra na mostě“, v níž také pan Chramosta („učitel“) byl dobře platným. Mezi hrami provozovaly slečna Henzova a Krausova tance, přijaté s potleskem. Od velkonoc prý také sbor baletní bude „renovován“; těšíme se tomu tím více, že víme najisto, že pro tanec solový zůstane nám oblíbená slečna Henzova zachována.

Z her dřívějších musíme ještě dodati, že slečna Plo-drova vystoupila po druhé v bluettě „Sirka mezi jiskrami“.¹⁾ Doba mezi prvním vystoupením a druhým byla

¹⁾ Bluetta „Sirka mezi jiskrami“ provozována spolu i s předcházející jí veselohrou A. Elzovou „On nežárí“, a následující po ní fraškou „Doktor Žvanil“ ve čtvrtek dne 4. dubna t. r.

tak dlouhá, že by bylo čirou nešetrností, kdyby oznámení divadelní cedule, že slečna Plodrova zase vystupuje „jakožto host“, nebyla než pouhou formalitou. Myslíme, že sobě divadelní správa přispíšila získat talent nadějný, co jakový se slečna zase v bluetě té osvědčila.

Č. 103. z 13. dubna.

Kapitola I., II. a III. — Jen mimochodem. — Klobouk. Prov. v pátek dne 12. dubna 1867. —

Místo ohlášeného na pátek „Narcisa“, v němž měla paní Helmutová co „Pompadurka“ odbýt sobě druhou svou pohostinskou hru, sehrány jsou krátké tři hry: „Kapitola I., II. a III.“, „Jen mimochodem“ a „Klobouk“. Na náročích stálo však oznámeno: „Poněvadž paní Pešková udělenou jí dovolenou libovolně překročila atd.“¹⁾ Oznámení takové jsme čtli jen tenkrát, když se stalo

¹⁾ E. Pešková ve svých „Zápiscích české herečky“ o této příhodě na str. 66 zaznamenává, že hrála u společnosti svého choť pohostinsku v Budějovicích dne 26. dubna 1867 — datum to patrně nesprávné — ve „Sklenici vody“ a měla tyto dva dny (26. a 27. dubna?) dovolenou. Zatím že v Praze ohlásili na 27. 4. „Narcise“, v němž měla hrát, o čemž zvěděla teprve v Budějovicích z novin. Ve 4 hod. odpoledne že nalepeny pak v Praze tyto cedule: „An se pí. Pešková bez dovolení z Prahy vzdálila, nemůže se dávatí „Narcis“ a bude se na místo toho hrátí „Dejte mi čamaru“ — v kterémžto kuse spisovatel (J. J. Kolár) E. Peškovou prý na pranýř stavěl a veřejně si z ní — jak P. praví — posměch tropil. Ale veselohra „Dejte mi čamaru“ provozována teprve o dvě léta později v areně na hradbách.“

něco à la Vecko.¹⁾ Každý dotknut příkroští okázalého toho oznámení, tázal se: Chce paní Pešková od našeho divadla pryč? Chtějí jiní, aby šla? Prvější není pravda, ale poslednější také ne. Tolik však víme, že by bylo jiných důvodů potřebí než předřzených dvou dní, aby se vnitřní nepořádek podobně na nárožích konstatoval a síla první třídy, k tomu vůbec vážená dáma podobně před veřejnost se stavěla. Nikoho nenapadne, aby zastával nepořádek jakýkoli, nechť se ho dopustí první nebo poslední síla, a těší nás, že divadelní správa přísně k pořádku hledí, což vřele také pro budoucnost doporučujem. Také to musíme uznati, že každý nový případ velmi nemile dotknouti se musí ředitelstva, kteréž má tolik svízeli s repertoirem, tak že dosti často kus v samý teprv večer změněn bývá. Na udržení pořádku jsou přísné divadelní zákony, které šetřiti bude vždy dobře, a zákony ty ukládají velké peněžité i jiné tresty za nepořádek každý. Avšak naproti veřejnosti vždy mohou být zajisté ohledy, zejména jedná-li se o to, udržet vynikajícího člena v zasloužené oblíbenosti u obecenstva, což je předc také ve prospěch divadla celého. Mimo to, bylo toho právě třeba? Jak nám známo, nedostavila se paní Pešková již ve čtvrtek ke zkouškám, mohlo se tedy poptávkou o den dříve již vše spravit. V pátek poslali konečně do bytu paní Peškové, a tu se dověděli, že telegrafováno z Budějovic, že paní Pešková ochuravěla. A nemohl být skutečně „Narcis“? Myslíme, že se dobře pamatujem, pravíme-li, že úlohu, v níž paní Pešková vystoupiti měla, také slečna L i p š o v a v dávnějším repertoiru svém má.

¹⁾ Tenorista, který uprchl řed. Liegertovi k něm. divadlu pražskému.

Při přísném pořádku mohl tedy „Narcis“ zajisté
být.¹⁾

Č. 105. z 15. dubna.

¹⁾ V čís. 110. „N. L.“ ze dne 20. dubna otištěna v rubrice „Literatura a umění“ tato noticka: * * * Paní Pešková zadala k divadelnímu družstvu následkem posledních známých a velmi nemilých událostí, jakož i následkem toho, že nedostává se jí náležitého, v oboru jí příslušném zaměstnání, odůvodněný prý šffe přepis, ve kterém prosí, aby buď dle úmluvy zaměstnávána, aneb ihned ze svazku divadelního propuštěna byla. Paní Pešková je pro naše divadlo, na kterém vůbec jen as dvě skutečné herečky máme, silou tak potřebnou, že nepochybujeme, že si divadelní družstvo hleděti bude nám vynikající umělkyni zachovat, a to tím spíše, ana žádost její za řádné a nijakými pletichami neobmezené působení je úplně na prospěch našeho divadla i dávno již vysloveným přáním jak obecnstva tak kritiky.

Život a smrt krále Richarda III. Historická tragedie v 5 jednáních od W. Shakespeara, přel. F. Doucha. Slavnostní představení v den narozenin W. Shakespeara. Předtragedií 1. Richard III., symfonická báseň od Bedřicha Smetany. 2. Mezi 4. a 5. jednáním: „Slavnostní pochod“ ku slavnosti třistaleté památky narozenin Shakespearových. Složen od Bedřicha Smetany. — Režii má p. Kolář st. — Prov. v úterý dne 28. dubna 1867 v Novoměstském divadle.

Letní saisona je v Novoměstském divadle zahájena. Střídavě bude se tam hrát česky a německy, i není nám známo, jak vlastně se střídání to smluvilo, které dny budou naše, které ne. Tolik je ale jisto, že již ve střídání tom je naznačeno, že se tu jednati musí o konkurování. Byla-li vždy a je-li také nyní rozhodně otázka konkurence zároveň otázkou existence pro divadlo české, stane se otázka tato nyní ještě palčivější. Rychlým přinášením novinek v cizině proslavených, jakýmiž zajisté vynikala správa dřívější, pohodlný krok správy nynější posud nevyniknul, skoro se nám zdá být jisto tedy, že francouzskými veselohrami a féeriemí nebo snad ruskými truchlohrami atd. závodit také nadál nebudem. Měl to být hlavně úkol odbyté právě saisony zimní a pro saisonu letní

zbyde nám tedy závod operní, což by — provedeno — mělo arci všechnu oprávněnost. Jak dalece pak naše nynější opera s to jest závoditi pomocí vynikajících hostů, kteří, mají-li nám býti něčím platni, vyžadovati musí co nejrýchlejší měnění a tvoření repertoiru, o tom nepřísluší soud nám co strážcům činohry. Také se o tom zmiňujem zde jen proto, že vůbec zahájení saisony připadlo náhodou činohře a že při referátu o ní nutno se zmínit také o zahájení tom.

Šťastná to byla volba, že pro počátek postavena jest na jeviště velká historická truchlohra, neboť rozměry a celá vůbec způsobilost zábranského divadla nesvědčí hře klidnější, nejméně ale na př. veselohře salonní. Mimo to je „Richard III.“ s p. Kolárem starším v titulní úloze v pověsti co nejchvalnější. Také tentokráte upoutal přirozeným způsobem p. Kolár skoro výhradně pozornost naši. Drže se dávnějšího svého pojetí všeobecného, prohloubal týž pán mnohé stránky povahy Richardovy výdatněji než dřívě, byly to dřívější pevné rysy i kresbou i v podrobnostech nyní poutající. Oč tu více píše v jednotlivostech, o to vzrostl celý Richard co do démonické stránky své, o to byl úchvatnější. Jakkoli se nám začátek zdál být trochu ledový, byla na základě tom pak další stavba tak důsledna, že to možno nazvat vrcholním až po sám konec. Vyznamenalif se jednotlivé ty momenty, pokud činnost Richarda trvá, mefistofelskou ostroší a ironií, kdežto zase počínajíc od kletby matčiny byl výbuch tak čistě lidský, že uchvacoval.

Ostatní mužské úlohy dostačují již, drží-li se v nějaké jen ušlechtilé míře. Je jich síla a v jedné z nich („Richmond“) zaměstnán také divadelní elev pan Budil. Není lze po úloze také pronést vůbec nějaký úsudek o začátečníku, který má ostatně zcela pěkné hmotné pro-

středky. Důležitější jsou úlohy dámské, ty musí ve mnohých scénách tvořit úplnou protiváhu naproti úloze titulní. Paní Malé („Anně“) a slečně Lipšové („Markétě“) zdařilo se to arci zcela, prvnější volána po velké scéně prvního aktu, poslední odměněna za úchvatnou svou hru, držíci se na vrcholi tragickém, potleskem opřevaným. Obecenstvo opět jasně rozsoudilo, že sobě přeje, aby tak výtečná herečka nebyla násilně držena v pozadí. Rovněž vidělo obecenstvo zase, že ve větších, důležitějších úlohách je zkoušek se slečnou Slavínskou již dost. Řekli jsme to již často, avšak bez výsledku, což se u nás i v případech nejjasnějších stává. Litujem úlohy k platnosti nijak nepřivedené, ale litujem také slečny Slavínské, že je v šanc dávána kritice, která arci mlčeti nesmí.

Komparserie byla na mnoze nedostatečna, část dekorativní někdy nesprávná a nepředvídaný úkol přidělen tentokrátě oponě, která se povznášela a padala, kdy se jí právě líbilo.

O symfonické básni „Richard III.“ od Bedřicha Smetany, provedené před počátkem hry, ponecháváme zmíniti se referátu hudebnímu.

Návštěva byla slušna.

Č. 114. z 25. dubna.

NÁRODNÍ NOVINY.

Od 29. dubna do 30. července 1867.

(Náhrada za zastavené na ten čas „Národní Listy“.)

Koruna. Tragedie v 5 jednáních od Jos. Wenziga. Režii má p. Kolář st. — Prov. v Prozatímním div. ve čtvrtek dne 2. května 1867. — **P o p r v é.**

Romantický Tarent, proslulý rovněž filosofy jako labužníky svými, jednou sídlo dumavých Pythagorejců, později zas intrikantních Orsinovců, byl již přechoasto použit od básníků co rámeček dějů novellistických nebo dramatických. Užil ho nyní také Wenzig k tragedii „Koruna“, o níž dříve rozšiřované příznivé pověsti nyní docíleným praktickým výsledkem úplně potvrzeny byly. Do šedých věků, ba až do mythů indických zasahá báj o diadem knížecím, jenž jest nadán kouzlem, že každý, kdož co vinník jakýkoli posadí jej na leb svou, ihned šíleností a vyprahlostí mozku smrti dojde. Báj tu znázornil Wenzig, abychom tak řekli, dramatickým příkladem. Základní myšlénka nové naší truchlohry je čistě romantická, z čehož již resultuje ráz celé hry vůbec. Z toho také jasno, proč zvolil spisovatel romantický Tarent za dějiště. Zda se báj ta také někde jinde na Tarent zlokalisovala, nelze nám na ten čas určit; dle toho však, že se spisovatel vyhnul historickým jmenům Orsinovců,

můžem o tom pochybovat. Rovněž volně užil mytičnosti báje své, bere ji stále jen co pověst, vyvodí však její pomocí faktory všeobecně lidské, psychologicky platné a tedy pravdivé. Co do myšlenkového vidíme v tom hlavní přednost nové tragedie, jejíž rozvin je následující:

Astolfo zmocnil se lenního vévodského trůnu tarentského, odstraniv dřívějšího vládce Dionisia. Neodvází se, dát se korunovat, násilí jednou spáchané vzbuzuje v něm strach, že by podlehl kouzlu koruny. Chce smířit many Dionisiovy sňatkem své dcery Isabely s milujícím ji Manuelem, mladším synem Dionisiovým. Avšak tajně ji miluje také starší bratr Manuelův Juan, jehož jméno nám v tarentském tom vůkolí poněkud divně zní. Juan je povaha výstřední, kteráž pro zralejší stáří své násilnou smrtí otcovou přibrala na sebe dumavost nebezpečnou. Pro povahu tu Astolfo mu nedůvěřuje, ano bojí se ho i udržuje ho vždy ve vzdálenosti od osoby své. Juan zapadá tím do společností pokoutních, rváčských a pijáckých, v nichž arci přibírá do sebe mravního kalu. Odhodlán pomstíti smrt otcovu na Astolfovi je zdržován jen náruživou láskou k Isabele. To je základní situace na počátku hry. Astolfo dává zase dvorskou zábavu, z níž je opět jediný Juan vyloučen. Manuel k hostině se ubírající svěčuje se Juanovi s láskou svou i s přiznáním, že se domnívá býti milován. Juan zatají mu záměry své, ale je pevně odhodlán, že neustoupí. Nyní, kdy poznává, že Astolfo dá dceru svou spíše Manuelovi než jemu, nevidí více příčin, proč by otce ihned nemstil a umíni sobě, že pomocí tajného příchodu do zahrady Astolfovy k tomuto se přikrade a jeho zabije. Učiní tak. Manuel také vyhledává Astolfa v zahradě, v úmyslu, aby ho požádal za ruku Isabelinu. Na-

jde Astolfa již zavražděného, učiní povyk a přikvapivši dvořenínové zatknou jeho co z vraždy podezřelého. Zpráva o tom zastihne Juana při pitce se soudruhy zesnulého. Juan miluje bratra dosti mnoho, tak že obrat nenadálý není mu zcela po chuti. Umíní sobě, že provede věc tak, aby byl Manuel pouze z vlasti vypovězen, zbaví se tím zároveň soka. Sám pak má okamžik ten za vhodný, aby získal sobě Isabelu. Tato ho rozhodně zamítá, vyznávajíc se přímo z lásky své k Manuelovi. V duši její již klíčí tušení, že vlastně Juan je vrahem a tušení to vzrůstá se již i u soudců Manuelových a šíří se vždy dál a dál. Juan vidí rostoucí to podezření, chce je utlumit násilím novým. Isabelu zavře do kláštera, z prsou svých vyrve násilně lásku k bratrovi i přivolí, aby se tento podrobil „božímu soudu“, totiž třídennímu boji s každým, kdož by se za protivníka přihlásil. Doufá, že Manuel padne a vítá soudruha pitek svých Ubalda, jenž se co první soupeř dobrovolný hlásí. Ubaldo padne. Juan musí Manuela veřejně přijmout u přítomnosti celého dvoru. Příležitosti té užije z kláštera uniklá Isabela. Tato věří pevně v zázračnou moc koruny Tatarské. Vniknuvši do shromáždění nařkne Juana přímo z vraždy a vyzve ho, aby dokázal bezvinnou svou tím, že sobě korunu vsadí na hlavu. Donucen slíbí Juan učiniti tak. Dojmů na Juana působících byl již básník nahromadil tolik, že přirozeně musí jimi již trpět Juanův duch. Opovržení a osamělost, touha po vymstění otcovy smrti, soupeřící láska bratrova, vědomí spáchané vraždy, zavržená láska vlastní, zápas s láskou k bratrovi, očividné vzrůstání podezření, opuštěnost ode všech a odevšad, náruživé popíjení k vůli utlumení vnitřních bouří — to vše je zajisté schopno položit do náruživé duše zárodek šílenosti i rychle jej rozvíti. Soupeřů dal-

šich se Manuelovi více nepřihlásilo i vydá Juan rozkaz na tajné utracení bratra. Soudce Leonardo, jemuž dána vůle Juanova na srozuměnou, šetří Manuela a přinese Juanovi místo hlavy Manuelovy rouškou pokrytou hlavu kančí. Pohled na zastřenou hlavu vyvolá u zcela již opuštěného Juana první výbuch šílenství. Šílen již vniká pak do korunovační síně, šílen befe korunu na hlavu, a když se mu v témž okamžiku objeví živý Manuel, sklesne Juan mrtev k zemi.

Patrně, že tu děj velmi zajímavý, v celku prostě, jednoduše se rozvíjející, a právě proto úchvatný. Avšak právě ta jednoduchost psychologického aparátu vyžadovala by dle našeho zdání skromnější trochu rozměr kusu co do počtu aktů. Snaha po prohloubání i všestranném opodstatnění povahy i činů Juanových svedla básníka k epické šířce, svedla ho i k častému měnění jeviště. Poslednější bylo tím citelnější, že opona při proměnách vždy neomluvitelně dlouho sevřena zůstávala. Při celkovém úspěchu nechcem spisovateli z toho však zvláštní výtku činiti. Situací dobrých je mnoho, leckteré i mocny, úchvatny, na př. předstoupení Isabely před Juana, Juan před domnělou hlavou bratrovou, konečně scéna korunovační. Charaktery jsou vesměs jasně a určitě kresleny, povaha Juanova mistrně rozvinuta. Díkce je ušlechtilá, jazyk plynňý. Repertoír náš je obohacen dobrou tragedií rázu romantického, přec ale samostatného, držícího střed mezi romantickými hrami školy francouzské s povahopisnými hrami novější školy německé.

Za dobrý výsledek hned při představení prvním musíme být také slušnému provedení povděčni. V přední řadě sluší jmenovat pana Šimanovského. Užil veškerých svých krásných prostředků uměleckých. Juan žádá velkého fondu hry oživené, náruživostmi kypící; my-

slíme, že p. Šimanovský intencím spisovatelovým úplně vyhověl. Od prvního „Macbetha“ p. Šimanovského je tento „Juan“ prvním zas stejnorodým velikánem. Podporován byl p. Šimanovský vynikavě paní Malou („Isabela“), pány Kolářem [ml., p. v.] („Astolfo“), Polákem („Ubaldo“) i Chramostou a Kyselou. Panu Šamberkovi již dávno přestal obor tragický svědčit.¹⁾ Hraje úlohy opravdové s patrnou nechutí a právě obor prvních milovníků tragických nejméně snese mdlobu. Má-li se vůbec tragedie dávat, je třeba v oboru tom vhodného a brzkého opatření. Pan Šamberk je proň dle vlastní vůle své ztracen a věnoval se již oboru jinému sám.

Návštěva byla obyčejna.

Č. 7. ze 4. máje.

¹⁾ Šamberk hrál „Manuela“.

Z doby kottillonův. Původní veselohra ve 3 jednáních od Bozděcha. Režii má p. Kolář st. Poprvé prov. v Prozatímním divadle ve čtvrtek dne 9. května 1867. —

Předevčírem se dávalo poprvé: „Z doby kottillonův. Původní veselohra ve 3 jednáních od Bozděcha.“ Výsledek byl rozhodný, skoro po každé scéně potlesk, již po druhém aktu volali spisovatele. Předcházející pověsti chvalné úplně se potvrdily. „Z doby kottillonův“ nezapírá v ničem školu a vlivy, pod nimiž kus vzrostl. Je to škola Scribova, vliv francouzský, moderní. Kus hraje ve Versaillu, líčeny jsou tu poměry doby Pompadourčiny a osoby veškeré tak, že by vše mohlo pocházet rovněž dobře od spisovatele francouzského. Brachvogel zasáhl „Narcisem“ svým do téhož kruhu, na jeho práci lze ale předce Němce poznat; v kuse Bozděchově je však niveleace taková, že v ní poznáváme spisovatele vůbec, nikoli spisovatele Čecha. Při obsahu tak výhradně francouzském není to zajisté závadou, nýbrž jistou předností, zvláště proto, že nadvláda francouzské kultury porozumění obsahu nám neztěžuje; při obsahu prací budoucích, v nichž bohdá se vrátí spisovatel na půdu domáci, doufáme pak se setkati s toutéž jemnou znalostí

lidských povah vůbec a českých poměrů společenských zvláště.

„Z doby kottillonův“ je rozhodným obohacením repertoiru. Abychom ji ještě jednou krátce charakterisovali, pravíme, že je to hra francouzských intrik a situací, nezapomínající při tom na výdatnou kresbu charakterní. Povahy v kuse vystupující jsou velmi ostře rozvinuty, daleko nad šablonu povznešeny. Hlavní přednost kusu je dialog, jenž mluví pro význačnou individualitu spisovatelovu. Je hladký i závažný dle osob i situací, ale vždy duchaplný. Že má místy ještě příliš velké místo, bylo by snad výtkou jedinou, již bychom učiniti mohli. V ohledu tom učinil však Bozděch naproti dřívějším pokusům svým, jež byl referent v rukopise seznal, tak značný pokrok, že úplné ovládnutí je již jen „otázkou času“. Hra bude zajisté brzy tištěna i můžem se u vypravování obsahu obmezit na nejsušší trest, vlastně na abstrahovanou základní myšlénku.

Nad celým dějem visí jaksi dech doby Pompadurčiny, jejíž několikrát zde vyslovené jméno osvětluje nám děj i povahy, jak by vzdálenými blesky. Hrabě de Crois stal se láskou maršáلكové d'Estrées setníkem i vychován jest Versaillesm na obratného intriganta. Pozbyl „naivnosti“ i „nevinosti“ své nikoli ale smysl pro ni, a pomocí té zbylé sensitivnosti najde „jedinou výminku“ oplzlého dvora versaillského, slečnu Anežku de Champrosé, chudou než markýzky de Logny, mocné to milenky Choiseulovy. Anežka je právě tak neviností ve francouzském smyslu. Rozumí milostným pletkám Versailleským velmi dobře, přiznává se upřímně k vlastním návalům smyslnosti a zůstává jen proto pevná, že osobnostmi ji obklopujícími a nevšímavými opovrhuje. De Crois, aby Anežku získal, musí se především sprostíti

lásky paní maršáلكové, i učiní to pomocí mladého a hezčího důstojníka, rytíře de Caraman, jehož k maršáلكové uvede. Zdaří se mu, maršáلكová zamiluje se do rytíře, ale totéž se přihodí Anežce, obdivující se vojenské slávě rytířově i jeho šlechtnému srdci. Má však nevinného Caramana v podezření, že je nyní již nešen obecným proudem versailským. Náhodou se dostanou oba do ostré, kousavé rozmluvy, jež je naučí vzájemné úctě. Avšak markýzce de Logny líbí se Caraman taktéž, a že jí odloudila kdys maršáلكová hraběte de Crois chce ona jí odlouditi nyní rytíře de Caraman. Markýzka myslí, že je v pravdě milována, neboť de Carman k vůli Anežce všude ji sleduje. Nastane „dámský boj“ o rytíře, nešený intrikami, zmařenými dostaveníčky a t. d., což vše Anežku v důvěře v rytíře upevniti ovšem nemůže. Náhoda substituuje jednomu dostaveníčku, jemuž Anežka skrytě přítomna jest, hraběte de Crois místo Caramana. Dostaveníčko to je v noci, Anežka neví o tom qui pro quo i rozhněvá se upřímně. V tom i v následujících na to ještě zápletcích rozhodne konečně žárlivost de Choiseula. Markýzka i maršáلكová přijdou o milence, Anežka i Caraman stanou se snoubenci. Spisovatel nechává i ve Versaillu nevinnost vítězit, avšak opět po francouzsku, totiž nahodile zlomenými intrikami; odměňuje jistým způsobem i polonevinnost de Croisovu, avšak opět po francouzsku, totiž tím, že zamlčev lásku k Anežce není de Crois alespoň veřejnému posměchu v šanc dán.

Jak praveno, kusem „Z doby kottillonův“ obohacen repertoire náš rozhodně a litujem jen, že první provedení jeho přišlo již do počátku mrtvé saisony. Provedení to bylo veskrz pečlivé ano výtečné. Nebudem vykládat, zda pan Bittner (Caraman) či pan Šamberk (de Crois) v úlohách větších, zda p. Kolár ml. (maršálek) či pan

Šimanovský (de Choiseul) v úlohách o něco menších předstihli jeden druhého; snaha byla u všech stejná, dle toho i výsledek. V důležitých úlohách dámských závodily první naše síly, slečna Lipšova, paní Malá a Pešková rovněž pilně a šťastně. Strávili jsme večer ve všem uspokojující.

Návštěva byla slušna.

Č. 14. z 11. května.

Snídaní a obědvání. Divadelní žert od Jos. Wenziga. Před tím: **Nápady.** K závěrku po druhé: **Daphnis a Chloe.** Opereta v 1 jednání. Hudba od J. Offenbacha. Text přel. Čeněk Pilulka.¹⁾ Prov. v Prozatímním div. v pondělí dne 13. května 1867. —

Neunavný Wenzig obohatil divadlo naše již zase jednou novinkou, krátkou sice, pouze jednoaktovou, ale rozkošnou. Nazval hru svou „Snídáním a obědváním“. Mladí dva manželé, povahy zcela totožné, chtějí se o věrnosti přesvědčit způsobem stejným. Ladislav předstírá mrtvice, jeho choť Blažena líčeným otrávením. Oběma má posloužit v tom lékař starý, jenž ve prospěch narovnaní křivých jich náhledů je k tomu ochoten. Při společné snídání náhle počne Ladislav se simulováním mrtvice, předejde tedy polekanou Blaženu. Lékař nenechává tuto dlouho v nejistotě, zradí jí lest manželovu a když zas Blažena s líčenou svou chorobou začne, zradí zas ji Ladislavovi. Z toho povstává hněv obapolný, oba, stejně vinni, se hněvají, žádný nechce první krok učiniti ku smíření. Lékař jim zavře východy z bytu, hladem je chce k smlouvě donutit. Přes lehtivou tu pro jednoakto-

¹⁾ Čeněk Pilulka jest pseudonym Em. Ztingla.

vou hru mezeru mezi snídáním a obědváním pomohl sobě spisovatel hravě i důmyslně tím, že při prázdném jevišti nechává v orchestru zaznít sloku písně „Hněvej ty se na mne nebo nehněvej“. Rozluštění konečné podařilo se spisovateli rovněž obratně a hladce.

Celý kus žádá provedení co nejprecisnějšího, jakého se mu také od sl. Čermákovy, pánů Kolára a Šamberka dostalo. Obecenstvo přijalo hru velmi příznivě.

Další novinkou (nyní v saisoně letní se ty novinky náhle sypou!) jest opereta Offenbachova „Daphnis a Chloe“. Libretto její, původu francouzského, je sice místy až příliš smělé, v celku ale je v něm rozmaru a vtipu hojně. Hlavní úloha připadá panu Mošnovi, jenž diváky udržuje také v stálé veselosti. Zpěvní přední úlohy provedly slč. Písařovicova a Staudingrova šťastně; jen v jednom duetu nebylo ještě dostatečné jistoty. Paní Nedělová měla příležitost, aby přednesem některých kupletů osvědčila se opět co síla operetě naší velepotřebná. Hudba nevyniká ničím novým.

Č. 18. z 15. května.

Svatba Krečinského. Komédie ve 3 dějstvích od A. Suchovo-Kobylina.¹⁾ Z ruského přeložil A. P. Poprvé. Prov. v Proz. divadle v sobotu dne 25. května 1867. —

Divně se končí co do děje ta „Svadba Krečinského“, petrohradsko-moskevského darebáka, divná je vůbec celá ta veselohra neznámého nám posud ruského dramatika A. Suchovo-Kobylina. První akt veselohra výtečná, druhý a třetí akt dramatisovaná kriminální historie, o níž by referát patřil vlastně do rubriky „ze soudní síně“. Kdyby byly ty dva akty veršovány, mohly by se zpívat po jarmarcích; že jsou ale dramatisovány, neplyne z nich ještě nutnost, že by musily být také na českých prknech provedeny. V Rusi je tomu as jinak, tam je provedení as sociální nutností, tam je v rozvíjejících se teprv po-

¹⁾ Alexandr Vasiljevič Suchovo-Kobylin (1817-1903) ruský spisovatel dramatický. „Svatba Krečinského“ provozována r. 1855 v Moskvě a r. 1856 v Petrohradě s neobyčejně velkým úspěchem zjednala mu pověst druhého Gribojedova a udržela se dosud na ruském jevišti. Drama to jest založeno na trestním procesu tehdejší doby. Je to satira na šibalské dobrodruhy. Pokračováním hry té jest téhož spisovatele pětiaktová komedie „Dělo“ z r. 1868, avšak jest slabší „Svatby“. V. Stfn, „Hist. Lit. Ruské XIX. stol.“ 1901.

měrech, těch darebáků Krečinských as mnoho, proti nimž třeba holt a zákonníků, káravých dramát i povídek. Zvláště těch posledních zplodilo se tam mnoho, pokud jsme seznali a také zmíněné ty dva akty jsou jen povídkou dialogisovanou, ale nedramatickou. Patrně, že nekreslil spisovatel jednu individualitu, nýbrž že znázorňoval jaksi celou třídu; a každá taková všeobecnost trpívá zároveň šablonovitostí. Mdlobu tu zvyšovala mdloba v obou aktech těchto hlavně zaneprázdněných herců, kteří se nechali novelistickou šífkou zavést buď do neurčitosti, buď do nechuti.

Nazvali jsme Krečinského darebákem, a co takový jeví se již tím, že si živí zvláštního chlapa „Rasplujeva“, který musí falešnou hrou v karty pro něho vydělávat. Krečinský je všude dlužen, falešná hra se mu nedaří, nemůže ani prohry zaplatit, i hledí sobě pomoci sňatkem s Lydinčkou, dcerou bohatého statkáře Muromského. Proti němu, víc než třicetiletému, je sedmnáct let Lydinčiných, prostá mysl Muromského a mladý Nělkin, příbuzný a tak napolo ženich Lydinčin, jenž podává Muromskému pravdivé obrazy činnosti Krečinského. Pro něho je osobní obratnost jeho, bezzkušenost Lydinčina, hloupost Lydinčiny tety Atujevy, obdivující se všemu, co je moderní a neruské. Obratnost Krečinského, víc ale slzy Lydinčiny pohnou Muromského, že svolí k sňatku. Scény ty v domě Muromského jsou dramatické, čistě veseloherní a vedeny hrubými sice, ale pevnými rysy jako dobrá nějaká dřevořezba. Nyní musí stůj co stůj Krečinský opatřit sobě peněz na zaplacení nalehavých dluhů i svatebních příprav. V největší nesnázi přijde mu do rukou vzorek špendlíku s falešným dýmantem, podle něhož dala sobě Lydinčka věrně upravit dýmant pravý. Pod záminkou sázky nějaké vyláká od Lydinčky drahý

skvost i donese jej k židovi do zástavy. Mezi tím, co chtějí u žida skvost do krabičky zapečetit, zamění Krečinský vzorek za špendlík pravý. Na večer je Muromský s celou rodinou svou u Krečinského na čaji a tu přikvapí pátravý Nělkin, aby Muromskému vše sdělil. Avšak v rozhodném tom okamžiku vytasí se Krečinský se špendlíkem ovšem pravým. Nělkin je vyhozen, svatba, na desátý teprv asi den určená, určí se hned na den příští. Neunavný Nělkin vrátí se ale ještě jednou zpět se špendlíkem falešným se židem a policií. Všichni Krečinského opustí, Lydinka, aby Krečinský zatknut nebyl, dá židovi pravý dýmánek v zástavu. Krečinský sklesne se slovy: „Nebyl jsem Tebe hoden!“ Ze slov těchto patrno, že spisovatel nemíní to s Krečinským vlastně tak zle, ba že doufá v nápravu všech Krečinských. Kus je u konce, nevíme, co se s všemi vystouplými osobami stane, nevíme ani, klamala-li se Lydinka v lásce své, obdrželi-li ji Nělkin, zkrátka, viděli jsme události jen kousek, nic celého.¹⁾

První, dramaticky psaný akt, byl také dramaticky dobře hrán; dobrá šarže pana Kolára ml. (Muromský), originální veskrz pojetí a obratné provedení pana Šamberka (Krečinský), tklivá živost slečny Čermákovy (Lydinka) splývaly v okrouhlý celek a byly hrou paní Hynkové a pana Bittnera dobře podporovány. V dalším se namáhal také p. Mošna (Rasplujev), — avšak po prvním aktu již všechno to další bylo mdlé a neurčité, jak již praveno, což bychom z jedné části mohli, z větší části ale musíme přičísti povídačskosti kusu.

Obecenstvo v obyčejném počtu shromážděné nečinilo rozdílu a tleskalo pilně. Č. 31. z 28. května 1867.

¹⁾ Viz poznámku shora o pokračování této komedie.

Kean, aneb: Život hercův. Veselohra v 5 jednáních od A. D u m a s a,¹⁾ přel. J. Z e l e n k a. Režii má p. K o l á r s t. P o p r v é prov. v Prozatímním divadle v úterý dne 4. června 1867. —

Dumasův „Kean“ stal se stálým kusem v repertoiru kočujících německých virtuosů. Mohouť sobě postavu herce Keana přizpůsobit, jak právě chtějí; snese zjev elegantní tournury i zdravého naturalismu, je hrdinná i milovnická, rázná i něžná zároveň a v stejné skoro míře, také pouhá rutina může se v ní dodržením jakés cesty prostřední dosti skvěle osvědčit. Dumas uvádí sám Keana již na vrcholi slávy stojícího, milovaného od vznešených dam, hledaného od samého korunního prince walesského, velebeného obecnstvem, přece však zase skromného, pamětlivého dřívějších soudruhů chudoby, někdy zas až opilého a skoro sprostého. Bývalý paňaca předstupuje před nás co velký interpret Shakespearův, aniž bychom při nejpěknějším vzletu zapomněli na dřívější kotrmelce jeho, vidíme ho v salonech zápasícího s princem o lásku vznešené dámy a v krámě zas perou-

¹⁾ Alex. Dumas otec (1803—1870) „Kean“ provozován poprvé v Paříži r. 1836.

cího se se sprostými boxery, vidíme ho za tmavé noci mezi plavci i zase na ozářeném jevišti vždy vystupujícího mužně proti intrikám. Obraz jeho působení je pestrý a rozmanitý, jak jej sobě právě romanopisec Dumas upraviti musil, obraz ten nepostrádá však také ani barev něžných, jichž mu dodává láska bohaté a schudlým lordem pronásledované dívky, která miluje Keana co umělce i člověka a konečně také v srdci jeho zvítězí, když se byl Kean přesvědčil, že vznešené dámy milují ho leda z módy. Ke všem těm mocným přechodům a velkým protivám musí herec přiložit pili velkou, aby vzdor podrobné vypracovanosti předce podržel všude mocný základní tón, jakého brilliantní, sama v sobě se rozplameňující postava Keanova vyžaduje.

Všeobecné kontury dodržel pan Šimanovský velmi trefně, dalsímu však ještě vpracování se musí být zůstaveno, aby zde setřelo se něco naturalistického, onde zas aby neprosvítal příliš aparát herecký, zkrátka aby vše plynulo ještě přirozeněji. To platí pro budoucnost; pro přítomnost musíme uznat, že pan Šimanovský snažil se upřímně, aby velkou úlohu svou povznesl na uměleckou výš a že se mu to na mnohých rozhodných místech dobře zdařilo. Snad bychom byli při dosti čujících zkouškách již nyní viděli výsledek ještě skvělejší. Co do pily nemohli se ti, kteří měli p. Šimanovského podporovat, ani dost málo s ním porovnávat. Bylo tu zajikání se i nesrozumitelného mluvení jako mezi málo dbalými diletanty. A to nyní, kdy je tolik času ku přípravám! Na neučení se úlohám i na urážlivé odbývání všeho vůbec bylo již i s jiných stran veřejně stěžováno, samo obecnstvo vyslovilo již zřejmě své veto, nevidíme tedy potřeby, abychom také své polínko přiložili tam, kde při nedostatku dohledu vzmohlo

se souverenní povrhování vším, co je kritika a ne reklama. Nápadno nám ale bylo předc, že tu nikdo není, kdo by přihlídl, aby žádný herec nevystoupil dřív, dokud úlohy zcela mocen není a hru svou pak znameními pro napovědu více neokrašluje. Což nemá moci té pan Kolár starší, jehož režii divadelní cedule oznamuje? A kdo má obsazování úloh, v němž již po drahnou dobu jest důsledná pletenice? V „Keanu“ mohl hráti na př. místo pana Seiferta p. Chvalovský, místo tohoto p. Chramosta, místo tohoto zas p. Kolár ml.; paní Malá hrála úlohu, která patří paní Peškové nebo slečně Lipšové, a slečna Čermáková zas úlohu, která patří paní Malé, když již nemáme žádné druhé opravdové milovnice, již je nám tak třeba. Že úlohy byly předce slušně provedeny, toho má zásluhu jen upřímná píle obou jmenovaných dam.

Obecenstvo, nyní operami zaujaté, bylo spoře přítomno. Č. 40 z 6. června.

Chce být aristokratem. Veselohra ve 3 jednáních od hr. Alexandra Fredry otce, přeložil Vojtěch Křišťan. Poprvé. Na to podruhé: **Šotek.** Romanticko-komická zpěvohra v 1 jednání z polského od Jindřicha Böhma. Hudba od Stanislava Duničkého. Prov. v Proz. divadle ve čtvrtek dne 13. června 1867. —

Polské písemnictví poskytlo nám pilně překládajícím Čechům již mnohého pěkného výtěžku. V tragediích nebohati, jsou za to Poláci pro divadla svá tím líp veselohrami zásobeni, a k těm sáhnuto z naší strany již vícekrátě šťastně. Zvláště hry staršího hraběte Fredra těší se u nás oblíbě a právě zaznamenáváme, že uveden k nám nový kus spisovatele toho s příznivým opět výsledkem. Překladatel náš dal hře ten název vhodný: „Chce být aristokratem“, původně nazývá se hra jinak, myslíme, že „Pan Geldhab“, dle hlavní osoby kusu. Děj je krátce následující:

Obchodník Geldhab, pokřtěný žid, přestěhoval se z Němce do Polsky i dovedl sobě zde, hlavně dodáváním zásob vojenských, nahromadit ohromné jmění. V jistém ohledu je Geldhab novým vydáním typického německého Schewy, alespoň co do lásky k penězům, i co

do váhy, jakou jim přikládá. Penězi hodlá nabýti cti, hodnosti, neboť vše se může dle náhledu jeho koupit. Bohatství své staví sprostým způsobem na odiv; obklopuje se dvojitě premovanými sluhy, přepychem drahého náčiní atd. Chudou svou sestru nechává hynout, cizím chudým však dává po tisících, jen když to přijde „do novin“ se všemi názvy statku jeho a na konec ještě s nějakým „atakdále“. To všecko mu ale nestačí, chce mnohem výš, ovšem že „výš“ dle vlastních obmezených náhledů svých. Aby se šlechtou vešel v spojení, byl dceru svou, vychovaním zkaženou, zaslíbil s chudým šlechticem, rytmistrem, jenž uvěřil v opravdovou lásku děvčete. Jednatel „Liška“ dohodí mu za zete ale knížete, zcela zchudlého, jenž sňatkem chce sobě zase ku jmění pomoci. Otec i dcera hned svolují a kochají se již ve snech o příští velikosti své. V tom však přibude ženich dřívější a s ním přítel jeho major. Lubomír posud věří v lásku dívčinu i je příteli vděčen, že tento chce prostředky ráznými svatbu s knížetem překaziti. Odstupuje, když se byl přesvědčil o povrchnosti její. Tu však přichází také kníže a rozlučuje dobrovolně svazek svůj, neboť byl mezi tím dosáhl značného dědictví. Geldhab nabízí nyní dceru zase rytmistrovi, jenž ruky její však více nepřijímá. Geldhab zůstává i pak důsledným a těší dceru, že při „těch peněžích“ dostane ženichů co chce. Je vidět, že Fredro také zde hledanějším zápletkám vyhnul se jako v jiných veselohrách svých. Tím jeho hry netrpí, stavba jejich je předce ryze veseloherní, připomínající lehkost vzorů francouzských. A jako jinde nemůžem také zde Fredrovi z toho činit výčitku, že povahy jeho pohybují se v kolejších, trochu všeobecných; dodržujeť kontury ty všeobecné důsledně a vtipným dialogem povznáší je zase nad šablonu.

Vděčných úloh má Fredro také zde dosti. Hlavně je to postava „Geldhaba“, která dovoluje herci, aby při ní objevil sílu působivých jednotlivostí. Pan Kolár ml. užil příležitosti výdatně i byl při otevřené scéně několikrát volán. Avšak také ostatní spoluúčinkující, slečna Čermáková, pánové Bittner, Chvalovský, Šamberk a Šimanovský přičinili se k zdárnému celku. Pan Bittner deklamoval svou citovou scénu přirozeně, což je v opravdových takových scénách při zakořeněné u nás nepravé deklamaci vždy pozoruhodno. Panu Chvalovskému odporučili bychom pro příští opakování masku značně starší.

Obecenstvo dosti hojně shromážděné bavilo se výborně.

Č. 48. z 15. června.

Fiesko. Prov. v Proz. divadle ve středu dne 19. června 1867. —

Divadelní stesky naše nikdy nesestárnou, sotva že mníme míti něco odbyto a že stesk některý odložíme stranou, již abychom zase po něm sáhnuli. Očekáváme nyní rozkvět tragedie. Rozkvět ten ovšem nemyslíme sobě pouze tak, že p. Kolár st. vystoupí v těch oněch velkých úlohách, že nás v nich několikráte unese, což vše že se již stalo vděčně uznáváme, nýbrž myslíme sobě tak, že týž pán vůbec ducha tragedie přivede k dřívější jeho svěžesti, že každé provedení bude svědčiti o velké pili a přepotřebné svědomitosti, hlavně ale, že režisérským svým vlivem přetvoří posavadní tu prázdně-pathetickou a nepřirozenou i nerozumnou deklamaci českou, čímž by nám nesmírně posloužil, ba čímž by české divadlo znovu stvořil. Nestalo se posud a chcem doufat, že výdatná ta pilnost, která se slibovala, jen pro náhlé dostavení se pěvní saisony a pro krátkost prvními pracemi zabraného času proniknouti nemohla, že ale ovoce její uvidíme v zimní saisoně příští. Prozatím máme předc jen před tragedií každou trochu strachu. Bývají v ní jednotlivé rozkošné výkony, avšak celistvý dojem

není nikdy zcela uspokojující; proto, že celek u nás zkrátka není žádným celkem. Na př. „Fiesko“!

Titulní úloha již renomována panem Šimanovským, „Leonora“ — paní Malá, „Imperiali“ — paní Pešková, „Verrina“ — pan Kolár starší, „Hassan“ — pan Kolár zcela slušně pojaty i vedeny, menší úlohy také dle možnosti výdatně obsazeny — a celek předc jen slabý, nevíme zda svědčící o nedbalosti nebo o čem to jiném. Kdyby nebylo ani jediného faktum než to, že osoby na jevišti se nalézající, chtějí-li vůbec pokračovat, jak Schiller předepsal, musí sobě teprv za kulisy dojit pro osoby ty, jež Schiller předepsal, je to již s to zkazit celý večer. Možno, že operní hudba v Novoměstském divadle nepřipustila dostatečných zkoušek, ano skoro bychom sami to předpokládali, ba i omluvili, když již také divadlo české posud letní té honby potřebuje, neboť nechť se pak velká tragedie, k níž nemůže být dostatečných zkoušek, ani raděj' nedává, a vyčká doba, až zase možná bude, a především až bude mít někdo — když dramaturga již dostat nemůžem¹⁾ — dosti času, aby alespoň divadelní knihu prohlídnouti mohl, bychom neslyšeli znovu tytéž hrubé poklesky, které jsme již před desíti lety vytýkali. Noviny v týž den neoznámily jmena režisérova, nechcem tedy také otázku osobní dále rozprávát. Avšak poukazujem ještě jednou k tomu: dávejte jen to, co možno do bře dát, sic disgustujete nás i sebe. Otázka pilnosti a opatrnosti jest zároveň otázkou peněžitého prospěchu.

Č. 55. z 23. června.

¹⁾ Záhy po převzetí Proz. divadla družstvem, a to již 18. října 1866 vypsalo nové ředitelství konkurs na místo dramaturga. Přihlášky měly býti podány do 20. listopadu, rozhodnutí mělo pak

Pražané roku 1648. Dramatická báseň v 5 dějstvích od Frant. Turinského. Ouvertura k opeře „Švédové v Praze“ od J. N. Škroupa. Sbory: „Bývali Čechové“ od J. N. Škroupa a „Chorál českého národa“ od K. Bendla. Provozováno od studujících na vysokých školách pražských ve prospěch Akad. čtenářského spolku v Novoměstském divadle v úterý dne 25. června 1867. —

Akademický čtenářský spolek, jenž se těší tolikerým sympathiím obecnstva, pořádá výroční zábavy ve prospěch svůj, předešlá leta vždy koncerty, loni představení divadelní („Soběslava“), letos opět představení takové. Kde se jedná v první řadě o prospěch a výsledek

se státi dne 26. t. m. (Viz insert v „N. L.“ z 19. října 1866, čís. 287.) — Avšak k rozhodnutí tomu, aspoň k rozhodnutí pozitivnímu tehda nedošlo a místo dramaturga neobsazeno. Příčiny toho vysvítají poněkud aspoň ze „Zaslána“, datovaného v Praze 6. XII. 1866 a podepsaného Janem Nerudou, Vítězslavem Hálkem a Vincencem Vávrou („N. L.“ č. 336 z 7. XII. t.), které vyvoláno bylo insertem v „Politice“ ze 4. XII. t., namířeným proti kandidatuře Karla Sabinu na místo dramaturga. Proti tvrzení onoho anonymního insertu, že se nepřihlásilo dosti způsobilých kompetentů, a že počet těch, kteří dosud dobrovolně místo dramaturga zastávali a mezi prvními se stkvějí, podává ředitelství dobrou příleži-

hmotný, jenž má pak zase posloužit duševním zájmům spolku tak účinného a tak pěknou historií svou se již vykazujícího, musí se ovšem volba řídit dle naděje na výsledek, avšak myslíme právě, že by střídání se obroční spíše prospělo. Ochoťníci čtenářského spolku řídicí se zásadou, aby obecnstvu předvedli hry co nejřídčeji vídané, zvolili letos Turinského „Pražany z roku 1648“. Že zvolili již po dvakrátě hru přísnou, schvalujem úplně; mladistvý oheň spíš dovede se rozehřát na postavách básnickou svou opravdivostí milých a dosáhne alespoň poměrných výsledků spíš zde, než by dosáhl ve veselohře, kde by nedostatek divadelní rutiny teprv jasně vystoupil. Avšak nesmí se volit k provedení pouhá dramatická báseň, nýbrž skutečné drama. A o dobrá, předc ale v divadelním našem životě řídčeji, ba velmi řídicí dávaná dramata není právě nouze. Hra Turinského, pěknou mlouvou psaná, je pouhou básní, jež nás při čtení více vzruší než samo dokonalé provedení způsobiti může. Není budována dle nynějších potřeb divadelních, aniž vrcholena s oním vypočtením, jakého je každé hře k úspěchu dramatickému potřebí. Mimo to neobsahuje mnoho příležitosti k výdatnému rozvoji mohutné živého ensemblu, na jakýž má spolek přečetných

tost k vyjednávání, zastávají Neruda, Hálek a V. Vávra Karla Sabinu jako na ten čas nejzpůsobilejšího pro tento úřad, poukazuje na jeho dosavadní činnost dramatickou a na platné služby dramaturgické, jež prokázal již za dřívějších správ a zvláště v poslední době za ředitele Thomé, a že již tehda schůzí mužů znalých poměrů literárních a divadelních, mezi nimiž byli i podepsaní, byl jednoduše za dramaturga navržen a to proto, že jini spisovatelé k tomu způsobili, vzhledem na své poměry se vyjádřili, že místa takého na ten čas přijmouti nemohou. Poměry ty se dosud nezměnily, takže zbývá jediným schopným kompetentem Karel Sabina.

ochotných sil a jimiž při loňském „Soběslavu“ tak vyniknul. Kdekoliv kus poskytoval příležitosti, vynikl ensembl také tentokráte a zakončující scéna druhého aktu, obrana staroměstské věže mostecké měšťany a studenty, byla účinku netušeného. Řídil vše p. Kolár ml. a patrně, že nešetřil píle. O jednotlivých úlohách nemůžeme se šířit, vždyť bychom tu ani nedovedli udat, co přišlo na vrub nabytého soukromě cviku, co ale také na nezvyklost nebo na okamžitě nevěrnou paměť. Snaha po rozumné deklamaci byla alespoň všeobecná a leckdy se setkala s výsledkem zcela slušným. Nejpěknější mužská úloha byla v dobrých rukou. Dámské úlohy převzaly paní Malá a paní Pešková ochotně i přispěly ovšem ku zdaru mnohé scény tak, jak u nich i jindy vidáme. Obecenstva bylo hojně a setrvalo animováno až do konce.

Č. 59. z 27. června.

Chudoba cti netratí. Veselohra ve 3 dějstvích od A. J. Ostrovského,¹⁾ přeložil E. Vávra. Režii má p. Kolár ml. Poprvé. Na to: **Jenom pět zlatých.** Prov. v Proz. divadle ve středu dne 26. června 1867. —

Nynější divadelní správa činí abonentům zlou sasonu letní co nejpříjemnější. Málodky vyloučí nějaké „suspendu“ abonenta ze sedadla jeho a jindy za léta do omrzení zabředlý recitativ je letos pestrý a zajímavý. Novinka kvapí za novinkou, zajisté že nyní na valný prospěch divadelní kasy, ale rovněž jistě na budoucí rozhodný prospěch nynější správy i divadla našeho vůbec. Tendence, jaké divadlu svému podkládáme, jsou známy a vždy tytéž, musíme tedy se zvláštní zálibou vytknouti, že v novinkách těch je repertoire slovanský dobře zastoupen. Nyní jsme seznali i jednu práci často jmenovaného Rusa Ostrovského. Ostrovský je této chvíle neoblíbenější básník veseloher u Rusů. Píše mnoho, velmi rychle, je jakýs ruský Kotzebue co do plodnosti. Avšak vytýkají mu vadu čistě Kotzebuovskou, že totiž někdy

¹⁾ Aleksandr Nikolajevič Ostrovskij, dramatik ruský. (1822—1886.) Veselohra „Bědnost ně porok“, jak veselohra ta sluje v originálu, datuje se z r. 1854.

také pracuje trochu povrchně. Jeho uvedená k nám nyní hra tříaktová „Chudoba cti netratí“ zdá se právě náležet mezi ty vytýkané. Genius Ostrovského je ale i zde zjevný, a poznáváme v něm spisovatele, který směle zasahuje do života, smysl má pro postavy původní a také přímé slovo k vykreslení jich. Jen že ustál zde na kreslení povah, dramatického rozvinu sobě málo jen všimaje, tak že vidíme kus ruského života v dialogu a živých obrazech, celek se ale nepovznáší nad dialogisovanou generovou povídku. Také zde je vidět jako v „Revisoru“, jako v „Svatbě Krečinského“, jakou to spoustu práce mají spisovatelé ruští, zápasící proti zhoubnému pro ruský národ odlesku západní kultury, a k potěšení našemu lze rovněž zde jasně vidět, jak jádro a vlastní mravní podstata ruského lidu je až poeticky čista. Spisovatelé nechávají podstatu tu vítězit, jakož také zvítězit musí konečně všude v životě samém.

Hluché zahrávání sobě na panstvo je ve veselohře „Chudoba cti netratí“ opět základní myšlénkou. Bohatý, směšně spanštilý kupec chce dát dceru svou, tajně mladíka chudého milující, bohatému lichváři. Bratr kupcův, jenž byl peníze své prohýřil, na sprostého opilce sklesl, v ponížení ale zase kus mravní síly své našel, vyžene lichváře z domu hlomozným výstupem a vysvobodí dcerku, jejíž skromná dušička nezná než poslušnost k rodičům. Spojenými p r o s b a m i všech nechá se otec poohnout a dá chudému mladíkovi dcerku svou, což ovšem jako dramatický motiv vzato, nemá mnoho síly do sebe. Překladatel p. Em. Vávra dovedl češtinu ruskému způsobu mluvy přizpůsobit velmi obratně, i očekáváme tedy, že nám zblíží Ostrovského věcmi mnohem zdařilejšími.

Provedení bylo z větší části nešťastné, herci sahalí buď vysoko, buď nízko, patrně zkrátka, že nevěděli,

jakým způsobem život zvláštní vdechnout tam, kde byl jen slovy naznačen. Nerozuměli povahám, nedovedli se ani přiměřeně obléci, ač leckde v textu k tomu dobré pokynutí dáno. Jindy není jim to obtížno, scházelo tedy v propravách a kus byl dán bez hlubších režisérských studií. Jen pan Šimanovský byl šťasten a podal postavu sešlého bratra kupcova tak plasticky, tak živě, že udržel kus sám v proudu. Také pak slečna Plodrova měla některé pěkné okamžiky, jen pro hlubší proud citu nemá posud výrazu.

Č. 61. z 29. června.

Intressantnost dívky vábí. Původní veselohra v 1 jednání od L v a D ě č a n s k é h o. P o p r v é. Na to: **Kdo je otcem?** Veselohra ve 2 jedn. Dle T e r e n c e spracoval A d o l p h i. Prov. v Proz. divadle v pondělí dne 15. července 1867. —

Předevčírem dávána jednoaktová novinka „Intressantnost dívky vábí“ od pseudonymního spisovatele Děčanského. Nedošla úspěchu, hlavně pro zjevné počátečnickství, které se tu ukazuje u vedení dialogu poněkud jaksi hledaného, nejasné ještě a rozplývající charakteristice a v těch přílišných požadavcích, jaké spisovatel činí na zápletky hry pouze jednoaktové. Z poslednější vady bychom ale přece soudili, že spisovatel není beze všeho talentu, že snad je jen ještě příliš mlád a že později bude moci podat něco kloudného, jen jakmile jednak z vlastní dozralé individuality vyspěje na samostatný, svěží dialog a v jiném ohledu zas se naučí právě míře.

Sehrán byl kousek ten dosti pečlivě. Následující na to známý a oblíbený kousek „Kdo je otcem“ bavil opět velmi. Klassické typy p. Kolára ml. a p. Mošny, obratná hra paní Peškové, dobré doplnění menších úloh silami dostačujícími, vše přispělo zase k výsledku skvělému.

Bez chífry.
Č. 79. z 17. července.

Já mám příjem! Veselohra v 1 jednání od Ferdinanda Františka Šamberka. Režii má p. Kolár ml. Poprvé. Na to: **Orfeus v podsvětí**. Režii má p. Sák. — Prov. v Novoměstském divadle v pátek dne 26. července 1867 ve prospěch Ferd. Šamberka.

Oblíbený Šamberk zvolil si k benefici své Offenbachovu operetu „Orfeus v podsvětí“ a přidal k ní jednoaktovou vlastní hru „Já mám příjem!“ S hříčkou tou, tak včasné na jeviště přicházející, nelze přísněji účtovat, chceť jen pobaviti a cíle toho v benefiční večer také úplně dosáhla. Základní myšlénka je dobra. Osnova hry založena v náhodě, že beneficiant přijde zvat do domu, kde domácí dcerka, aby otcem nabízenému ženichu ušla, vymluvila se právě, že miluje tajně — onoho zvučího herce. Z toho vyplývá hlavní situace komická, zcela působivá. Ostatní situace, nehonosící se novostí, rychle se střídají. Nová hra Šamberkova je vůbec hrou čistě situační, v dialogu a charakteristice nehledá podpor zvláštních. Některé časové narážky velmi se líbily, vůbec celá hra přijata příznivě, a spisovatel hlučně volán, objevil se obecenstvu napolo již co „Styx“ oblečen, kterouž úlohu v následující na to operetce k všeobecnému uspokojení opět provedl.

Bez chífry.
Č. 90. z 28. července.

NÁRODNÍ LISTY.

Od 1. srpna do 31. prosince 1867.

Tajné spiknutí za času republiky. Veselohra ve 2 jednáních od Mellesvilla. Dle Scheidrova vzdělání přeložila Eliška Pešková. Poprvé. Režii má p. Kolár mladší. — Na to: **Brute, pusť Cesara!** Prov. ve prospěch E. l. Peškové v Proz. divadle ve čtvrtek dne 8. srpna 1867. —

Nejvýtečnější veselohra Mellesvillova přešla konečně pod titulem „Tajné spiknutí za času republiky“ v překladu Elišky Peškové na jeviště naše. Hra ta je šťastnou smíšeninou hry charakterní a situační; co do povahopisné stránky je postava faráře „Claude Dericourta“ takřka vzorna, co do situací učiněno s čistě francouzskou obratností vše možné. Předmět je velmi vděčný. Claude Dericourt přišed v revoluci o faru, navštíví za doby prvního konsula Paříž, aby pobyl u dcery sestry své, chudé to švadleny Theresy. V bezohledné dobrosrdečnosti vlastní ani z počátku nepozoruje, že je Therese a ženichu jejimu, truhláři Bernardu, na obtíž. Případnuv konečně na to, umíní sobě, že ucházeti se bude pilně o nějaké místo a vzpomene sobě při tom na svého někdej-

šího spolužáka, nynějšího ministra policejního Fouché. Bernard byl se na bojišti seznámil s Jules Crussacem, jenž nyní ho vyhledal, aby ho získal pro spiknutí, čelící na bezživotí konsula. Crussac, odcházející do pokoje Bernardova, aby vzpírajícímu se vše vysvětlil, zapomene na stole seznam spiklenců. Fouché byl se dověděl o svém bývalém spolužáku a přichází sám k němu. Dericourt prosí ho za službu a Fouché ho doporučuje policejnímu radovi Desaunais. Tento má omylem doporučení svého za kandidáta pro místo tajného policejního agenta, určí mu denně dvacet franků platu a úkol, „aby chodil po procházkách a do hostinců“. Napíše mu adresu svou na rub onoho nepovšimnutého seznamu spiklenců a odejde. Farář nemá ani tušení, čím se stal a dostaví se druhého dne v určitou hodinu do policejního ministerstva. Zmotaně upřímným řečem jeho Desaunais nemá se podívat a propouští ho dosti nemilostivě. Fouché přichází rozhněván od konsula, který byl mu sám sdělil zprávu o spiknutí. Hrozí Dessaunaisovi propuštěním. V tom vrací se farář a že ho nechtějí pustit do vnitř, pošle Dessaunaisovi listinu, na kterou se byl tento dne předešlého podepsal. Dessaunais je náhle z rozpaků vybaven a náhled jeho o policejních schopnostech farářových přechází nyní do extremu. Ještě více se vzdá se jeho úcta, když farář mu může okamžitě opatřit Bernarda, který byl konsula, bývalého generála svého, písemně zpravil o hrozcím nebezpečí. Dessaunais jde podat zprávu Fouchéovi a přenechá rozpačitému faráři úkol, aby „vyslechl tři mezi tím zatknuté spiklence, něco strachu jim nahlal a milost sliboval“. Farář rozumí úkolu ze stanoviska svého, má k nim kázání a když na nich lítost zpozoruje, — propouští je tajnými dveřmi na svobodu. Přiblížila se však již hodina dle Bernardova udání, kdy konsul při vý-

chodu z Tuillerií měl být zavražděn; vše se nyní sesype na nebohého faráře. V nejrozhodnějším okamžiku přijde list od oněch propuštěných, v němž oznamují, že vzdali se zámyslu svého a zároveň že opouštějí Paříž. Nové díky faráři, který tedy předce „zachránil Francii“. Z adresy listu ale zví teprv nyní farář, že je policejním agentem. Nesmírný hněv zmocní se ho. Hněv ale zmizí, když Fouché mu omyl vysvětlí a dekret na tutéž faru podá, kterou byl dříve měl.

Hra toho rozkošného kusu šla výborně, pan Kolár ml. co farář podal úlohu veskrz a dopodrobna zdařilou. Z podobných již některých úloh známa je měkkost, jakou dovede týž herec dodat povahám starším, zde překonával sama sebe. —

Beneficiantka paní Pešková připojila k prvnímu kusu dávno již pohřešovanou jednoaktovou veselohru „Brute, puť Cesara!“, v níž excelluje co „Paulina“. Byla panem Šimanovským výtečně, panem Seifertem slušně podporována.

Bez chiffry.
Č. 149. z 10. srpna.

Domáci špehoun. Veselohra ve 2 jednáních od S. Schlesingra. Překlad od B. V. Režii má p. Kolár ml. Poprvé. — Na to: Polka, provedena slečnou Hentzovou. K závěrku: Třicátý listopad. — Prov. v Proz. divadle v úterý dne 10. září 1867. —

Často jsme již byli přivedeni k tomu, abychom vyslovili zásadu, dle které české divadlo jedině se řídití má při obohacování se hrami německými. Jako z jiných literatur převáděti se má k nám také z německé starší vše, co je rozhodně výtečné; z nových dobrých věcí nutí nás však nezbytná konkurence s druhým pražským divadlem, abychom hleděli divadlo to předejítí, ale nikdy abychom dávali teprv to, co je tam obeháno již a tedy divadelnímu obecenstvu pražskému dostatečně známo.

K dobře známým takovým hrám patří provedený u nás právě „Domáci špehoun“ od Schlesingra. Hra ta má dobrou základní myšlénku, nikoli však ono lehýnké, obratné provedení, jaké takto vždy u Schlesingra nalézáme. Bývalý soudní rada Koppe, pro neobratně vedený politický proces na „nezasloužený“ odpočinek daný, pro-

¹⁾ Sigmund Schlesinger, narozen r. 1825, žurnalista a dram. spisovatel něm. Veselohra „Der Hausspion“ jest z r. 1864.

vádí soudnické umění své v nedostatku jiných předmětů v lůně vlastní rodiny své. U provdané za doktora Slánského dcery Malviny nechává bydlet mladší dceru svou Annu, která musí ve „pravý prospěch“ sestry své otce o všem zpravit, co se v domě děje. Malvina sice ví, že sestra její zastává úřad „domácího špehouna“, avšak je příliš slabá, než aby dovedla otci odolat a trpí s mužem svým častými domácími rozbroji. V to se hodí doktor Lev, přítel Slánského. Chce se ubytovat u tohoto, avšak manžel je žárliv a vytáčí se příteli všelijak. Zvědév o tajuplném domácím špehounu, přestěhuje se Lev rozhodně k příteli, aby špehouna odkryl. Hned z počátku má podezření na Annu, jejíž zahrávání sobě s loutkami a přílišná naivnost je mu nápadná. Aby se přesvědčil, sdělí jí, že on a Slánský zapleteni jsou v tajné politické spiknutí, zapřísahaje ji, aby ničeho nezradila. Anna píše vše otci a tento, doufaje, že bude rehabilitován, přikvápí, aby věc, v níž pevně věří, vyšetřil a udal. Z toho vyplyne řada velmi působivých výjevů, kteréž se ovšem čistě veseloherním způsobem zakončí dosti mírnou pro otce blamáží a zasnoubením Lva s Annou.

„Domácí špehoun“ žádá velmi pečlivě hry, kteréž se mu nedostalo v míře plné; zdál se vaditi ne tak nedostatek zkoušek, jako nedostatek již studia přípravného, tak že zkoušky nejspíš sloužily víc paměti než hře. Výčitka ta netýká se slečny Čermákovy (Anna), jejíž hra byla plna zajímavých jednotlivostí, jen že v prvním aktu zde onde trochu příliš živa. Starý rada patří v obor p. Kolára ml. tak zcela, že musel být působivý.

Následující na to třicátý listopad obsahuje velevděčnou úlohu pro pana Šamberka. První i druhý kus líbily se obecenstvu rozhodně.

Č. 161. z 12. září.

Valdštýnova smrt. — První pohostinská hra pí. Šamberkové. Prov. v sobotu dne 14. září 1867. —

Paní Šamberková, jež se dřívější své dráhy operistické vzdala a po nějaký, nedlouhý čas u společnosti paně Švandovy k činohře se připravovala,¹⁾ vystoupila předevěciřem poprvé na divadle pražském a sice co hra-běnka „Trčková“ v Schillerově „Valdštýnově smrti“. Nevkročila před nás sice co herečka hotová, avšak co začátečnice, jejíž talent vybízí rozhodně pozornost naši a budí přání, aby vytrvalou pilností a obezřetným vedením byl přiveden k rozkvětu a pravé platnosti. Paní Šamberková je nadaná výdatnými pomůckami; postava její je skvoucí, jasné tváři její věříme, že dovede přijmout výraz živý a hlas je zvonivý u spojení s jasnou již nyní a nenucenou vokalisací dojemný. Dle celkového dojmu,

¹⁾ Julie Šamberková (1847—1893.) Chtěla se původně oddat opeře a také r. 1864 na českém divadle jako zpěvačka vystoupila. Později byla žačkou El. Peškové — věnovala se činohře, zprvu u společnosti Švandovy, kamž ji Pešková poslala a kde poprvé ve Vodňanech vystoupila. V září r. 1867 engažována k Prozatímnímu divadlu, u něhož pak byla po dvakráte. Ještě později hrála též v Národním divadle. Posléz odjela do Hamburku, kde skončila sebevraždou.

dle mocněji působících scén větších i dle její chladnějších, a tedy ještě méně působivých recitativů soudíme, že v oboru příkrých, chladně hrdinných povah bude paní Šamberková co nejrozhodněji šťastna. Obor ten není v dramatické literatuře příliš hojně obmyšlen, avšak je toho přece ještě dost, co posud repertoiru našemu schází a co do něho přibrati lze k vůli nahodilé se nám síle dobré; ostatně nepochybujem, že přibývající rutinou mladé tak herečce i leckterá příbuznější úloha oborů jiných časem přístupnou se stane. „Trčková“ náleží ovšem rozhodně v obor zmíněný, přec však bychom sobě byli přáli, aby byla paní Šamberková na poprvé vystoupila v úloze jiné; jeť Schillerova mluva příliš pathetická a jen snad herečka již úplně vycvičená a tedy co nejrozhodněji reprodukující, dovedla by vedle pathetického proudu také naznačiti citlivější stránku povahy, jaká zde onde slovy básníkovými problyskuje. Kdyby na našem jevišti v truchlohře převládala deklamace přirozenější a tedy rozumnější, jakou se veselohra naše již rozhodně vyznamenává, měl by arci začátečník více dobrých vzorů před sebou.

V paní Malé a v panu Koláru st. vidíme snahu vtělenou, aby přirozená deklamace také truchlohru ovládla, s nimi se zkoušejí někdy již i jiní, máme naději, že konečně nastane obrat a protož je záhodno upozornit každého teprv přistupujícího na dráhu pravou. Nechcem pouze zvukové odblesky básníkových myšlének, při nichž dost často se stává, že myšlenka pronášená a provádějící jí zvuk zdají se nám býti dvěma jen nahodile spojenými, ba někdy i sobě překážejícími protivami, nýbrž chcem, aby zvuk žil, aby myšlenka se jaksi teprv před námi rodila, zkrátka známku opravdového života na sobě měla, — a to nazýváme

želanou deklamací p ř i r o z e n o u. Nemůžem při prvním vystoupení v úloze pathetické při začátečnici pak vůbec žádat, aby tato sama od sebe byla naučila se vymknout způsobu u nás posud vrch majícímu, avšak měli jsme za svou povinnost poukázati v čas hned na dráhu pravou talentu, od něhož můžem očekávat potěšitelné a prospívající nám pokroky při dobré vůli a nikdy neochabující pilnosti. Těšíme se upřímně na hry další, abychom zcela určitě mohli vykázat místo, jaké nová posila herecká v divadelním rámci našem zaujímati bude, neboť slyšíme, že hodlá ředitelstvo paní Šamberkovou získat pro obor, jenž u nás dosud velmi nedostatečně zastoupen jest a v němž bychom rádi viděli zkoušející se talent mladý, jemuž obecenstvo rozhodně své sympathie věnuje.

Mimo pana Šimanovského, jenž převzal konečně a ve prospěch kusu úlohu „Wrangla“, zůstalo obsazení staré, dobré. Také provedení bylo dobré, přec však o nějaké poznáníčko méně dobré než některé provedení starší; jednotlivci svědomití ovšem udrželi se na stejné výši.

Mnoho povyku pro nic za nic. 2. pohostinská hra pí. Šamberkové. Režii má p. Kolár ml. Prov. v sobotu dne 21. září 1867. —

Po druhé vystoupila paní Šamberková na našem jevišti co „Blažena“ v Shakespearově „Mnoho povyku“. Výsledek byl daleko lepší vystoupení prvního. Paní Šamberková nemohla ovšem úplně proniknouti v úloze, která u nás má v paní Peškové výtečnou zastupitelku, nemá pro úlohu tu snad vůbec při osobnosti své dostatku lehčího a bezprostředně působícího humoru, avšak talent jevil se rozhodný. Především musíme říci, že se nám paní Šamberková zdá náležeti k těm, kteří mohou dosáhnouti samu výši umění, onu výši umění, vedle které každé jiné herectví považujem za pomoc jen prozatímnou. Na výši té stojící umělec, stojí vždy nad úlohou svou. Nevžije se v ni tak, aby se jí unésti nechal a pak dle okamžitého rozpoložení úlohu po každé — jinak zahrál: on, myslí na úlohu, nesmí nikdy zapomenout na sebe, totiž na prostředky své, jimiž pomůže básnickému plodu k plnému životu, on musí zůstat ve vypočítavém chladu a přece podat postavu živou a žhoucí. K té vypočítavosti, k tomu „dělání“ chladnému myslíme, že má paní Šamberková nadání

rozhodné. Ovšem cesta k vrcholu je ještě daleká a na ní přemoci se musí nejen úplné myšlenkové pronikání úloh, nýbrž i ovládnutí materiálních všech prostředků až k mistrovství, — k čemuž, říkáme to opět a opět, třeba je pîle neunavné, **nikdy** neselhávající. Pozorujeme i ze stanoviska toho, přiznáváme, že jsme na „Bláženě“ paní Šamberkové viděli leckteré potěšitelné známky ve směru námi vyznačeném, pročež ve prospěch obou stran doufáme, že od stanoviska třeba přísného přec jedině uměleckého nebudem musít nikdy při p. Šamberkové upustit a že přijde dosti záhy doba, kdy vůbec přestati bude moci všeliký ohled na „podání poměrné“ a na „talent ještě ne zcela vyvinutý“.

Obecenstvo těšilo se těm momentům zdařilejším a vyznamenávalo paní Šamberkovou ochotně.

Č. 175. z 26. září.

Casanova, vězeň na pevnosti svatoondřejské. Veselohra ve 3 jednáních od Lavriera, dle francouzského vzdělal J. Dubinský. Poprvé. Prov. ve středu dne 25. září 1867 ve prospěch pohořelých ve Mšeně, Skutči a Bavorově.

Francouzská veselohra „Casanova“ přišla o něco později k nám než prospěšno jejímu výsledku. Jest to hra čistě situační, s odvážnými, rychle se střídajícími a také napínajícími scénami, jež na konec druhého jednání dosahují sice již vrcholu svého, přece však v zápletkách svých mají dosti síly, aby rozplétání v třetím aktu až po konec dosti ještě napínalo. Škodí veselohře té u nás jen, že jsme jejího druhu viděli již lepší a duchaplnější, které alespoň vtipným dialogem nahrazovaly nedostatek charakteristiky. Titulní hrdina Casanova, je týž pověstný Casanova, který méně sice romantický a méně i hrůzný než Don Juan, je tomuto co do galantní stránky života svého přece co nejpříbuznější. O něm, pocházejícím taktéž ze španělské krve, narozeném ale, myslíme, někde v Itálii, je na sta vzpomínek, her a povídek; sám sepsal obšírné a pikantní memoiry, které by se nehodily obsahem svým právě pro „čítanky dív-

čích škol“, byl přítelem dobrodruha St. Germaina a Cagliostra a je pro nás třeba i tím zajímavý, že proběhnuv celou Evropu bavil dlouho také v Čechách na valdštynském Duchcově.¹⁾

Kousek jeho kousků uveden ve veselohře nadzmi-něné, uvěznění jeho totiž v Benátkách. Dovede sobě pomoci z vězení, odváží se na maškarní ples, ztropí zde mnohé rozpustilosti a vrátí se zase dobrovolně do žaláře, aby vybavil dámu z rozpaků, do nichž ji byl lehko-myslností svou uvrhl. Lepším ještě provedením diva-delním byla by veselohra přece také většího úspěchu dosáhla. Dobrý byl p. Kolár ml., p. Mošna a Kaška, také paní Malá byla úplně na svém místě, kdežto slečna Čer-máková obmyšlena byla jen úlohou nepatrnější, o jejímž provedení nelze nic zvláštního zaznamenati. Líp by byla prospěla v úloze slečny Plodrovy, která, zjevný ta-lent pro jisté živější a rozpustilejší šarže, nemá v moci své tónu srdečného neb docela sentimentálního, a v dě-tinskou monotonii upadá, kdykoliv tónu toho třeba. Mo-notonií tou postonával také pan Šamberk, vzalť pikant-nímu odstupňování a kavalitštějšímu provedení přístup-nou titulní úlohu poněkud povrchně. Zajisté by ale v úlo-ze té mohl podat obraz veskrze zdařilý.

Spracování české je tak plynulé, že nevíme na či účet klást některé ty hrubší poklesky jazykové, které jsme slyšeli. Necháme-li na př. i výraz „na volné noze“ konečně co český mnohde stát bez výtky, proti „přá-

¹⁾ Giovanni Jacopo Casanova de Seingalt narodil se r. 1725 v Benátkách a zemřel r. 1798 v Duchcově, kde žil od r. 1783 jako bibliotekář na zámku hraběte Waldštejna, a kde též sepsal pověstné své memoiry.

telské noze“ musíme se přece jen rozhodně opřít oběma nohama české logiky.

Návštěva hry, ve prospěch pohořelých provedené, byla velmi slušna.

Č. 177 z 28. září.

Tři Faraonové. Veselohra v 1 jednání od Josefa Jiř. Kolára. Poprvé. Před tím: **Žádný muž a tolik děvčat.** — Prov. v neděli dne 29. září 1867. —

Časopisy přinesly zprávu, že Kolár st. sepsal dvě nové hry dramatické, tragedii „Záhuba rodu Smiřických“ a veselohru „Tři Faraonové“. Na truchlohru onu těšíme se tím více, že jsme při provedených předevčírem „Faraonech“ poznali opět, jak Kolár vládne bohatou obrazotvorností, osvědčující se pestrými a smělymi situacemi a přející tedy především truchlohře.¹⁾ „Faraonové“ nejsou také skutečně žádnou veselohrou, nýbrž fraškou a ještě líp by se hodili pro nějaké novellisticky spracované masopustní capricio. Přes tento vyslovený ráz svůj baví také v dramatickém přístroji dost a dost a některé jejich situace, které jednou rozproudují, náležitě se splítají a rozplétají, působí platným dojmem novosti. Obsah jejich je pro působivou frašku dobře volen.

Tadiáš Masnicus, bývalý profesor archeologie, má

¹⁾ Tragedie ta pod názvem „Smiřičtí“ byla provedena, jak známo, teprve r. 1881 jako jedna z her, jimiž Národní divadlo poprvé bylo zahájeno.

vedle bohatého na nesmysly kabinetu starožitnického v majetku svém také mladou a slíchnou dceru Filomenu, do níž je zamilován mladý statkář Markovič. Masnicious hodlá dceru svou dáti jen tomu, kdož sbírky jeho obohatí zvláštním nějakým darem. Především přeje sobě egyptskou mumii, neboť je v domnění, že vynalezl znovu „elixir vitae“, kterýž nejen život lidský prodlužuje, nýbrž i mrtvého člověka vzkřísiti dovede, a toho elixiru chce při mumii, o niž byl již v časopisech žádost svou rozepsal, užít. Markovič přemluví přítele svého Bobše, herce, aby se tento dal přestrojit za mumii, do sarkofagu vložit a k Masniciovi dopravit. Bobeš přivolí a nosiči postaví ho přestrojeného do kabinetu starožitnickova, kdež Bobeš s milenkou svou, služkou v domě zde, s famulem Lopatkou a akademickým malířem Kobytkou provádí řadu strašidelných scén, k jejichž konci Kobytku uzavře do prázdného druhého sarkofagu. Mezi tím byl přivezl Masniciovi opravdovou mumii Trapoun, obchodnický agent, otec Bobšův, a dal ji donésti taktéž do kabinetu Masniciova. Starožitník provádí zkoušku s elixirem, Bobeš oživne a začne mluvit — česky. Tím ovšem je věc přivedena ku koncům svým, vše se vysvětlí, bohatý Markovič obdrží Filomenu za to, že zakoupí Masniciovi nezáměrnému drahou tu pravou mumii a ku konci vystoupí z vězení svého Kobytkou, co „třetí Farao“. Plno tu arci pravdě nepodobností a schválných přehnaností, zvláště v charakteristice osob, avšak nesmí se s tím přísně oučtovat, — zvýšená vis comica byla předním a hlavním účelem. Mohlo by se také spisovateli vytknout, že by byl hře své prospěl úplným vynecháním předehry, po níž proměna příliš mnoho času žádá; že mohl umístiti vysvětlení do prostřed kusu i začít hned v kabinetě starožitnickově, kdežto

by pak dobrovolné obživení Faraona Bobše mělo tím větší účinek; také snad, že se vylézání a vlézání do sarkofágu trochu opakuje: to ale nechť sobě spisovatel, seznav výsledek, učiní dle svrchované své vůle. Na všechen způsob udrží se „Tři faraonové“ dlouho na jevišti a budou bavit tím spíše, čím rychlejší ještě bude hra a čím hladší přednes, přesyceného poněkud dialogu, což při provedení prvním nestýkalo se ještě s požadavky přísnějšími.

Novince předcházela opereta „Žádný muž a tolik děvčat“. Po odchodu slečen Ledererovy a Tomíčkovy předstupuje před nás opereta v novém částečně obsazení. Velmi dobře jsou slečna Römerova (Italka) a paní Nedělová (Slovenka) v úlohách svých zaměstnány i platny. Obdržely pochvalu, kteréž se také dostalo slečně Sákové, jež co Angličanka podává obraz zcela charakteristický. Slečna Čermáková přednášela novou jednu deklamaci tak rozkošně, že bychom přáli, aby měla slečna hojně příležitosti vycvičiti nebo spíše již osvědčiti deklamační talent svůj v uměleckých salonech. Slečna Písařovicova dostála co „služka Zuzanka“ zpěvně části úlohy své ovšem dobře; avšak nevládne oním rozměrem svěžím a nestrojeným, jakého je třeba pro obor fraškových soubret čili lokálních zpěvaček.

Sklenice vody. 3. pohostinská hra pl. Šamberkové. Režii má p. Kolář ml. — Prov. ve čtvrtek dne 3. října 1867. —

Třetí vystoupení paní Šamberkové, „Malborough“ v „Sklenici vody“, nebylo tak rozhodně šťastné jako pokusy předešlé. Jeť to úloha nejširších požadavků, žádající vyříbenost veseloherního tónu, pohyb dokonalý, pointování co nejpodrobnější, zkrátka úloha, na niž se ani nejnadanější začátečnice odvážiti nesmí, aby sobě neublížila. Pouhé důsledné dodržení chladného a hladkého tónu základního stojí začátečníci tolik namáhání, že nemůže ani pomyslit, aby opatřila platnost každému obratu přebohatého dialogu a následek toho je pak všeobecná monotonie, již musí být právě „Malborough“ co nejvzdálenější. Nebylo zde třeba tak odvážného experimentu, který mimo to vyvolává nebezpečné porovnávání s dávnou naší a výtečnou „Malborough“-Peškovou; také není tento obor úloh oborem, v němž by směla se nyní stát změna nebo jenž by vyžadoval náhrady či jen podpory. Potřebujem hlavně výdatnou sílu novou pro činohru a truchlohru a paní Šamberková, doufáme, že bude znenáhla výdatnou silou tou, jeť talent její, řekl jsem to již dvakrát, nepopíratelný. Vzdor cizotě a obtížím

úlohy objevila se také zde rozumná již deklamace a mnohá jiná přednost pěkná i doufáme, že opominouc všech zkoušek v oboru posud a snad na dlouho ještě nepřístupném, obrátí se paní Šamberková k oboru jí svědčícímu, k úlohám opravdovým a nešeným. Přejem sobě, aby přišla zase doba dobře provozované truchlohry, jež je nám pořád ještě stravou jen sváteční a budem vděčni, získá-li se nám slíbená síla alespoň pro jeden z dvou posud neobsazených oborů truchloherních. Ostatní provedení oblíbené veselohry bylo dosti slabé, jen paní Malá („Králová“) a slečna Čermáková („Abigail“) drželi se na dřívější výši. Pan Bittner hrál „Mashama“ důstojně a živě.

Bez chifry.
Č. 184. z 5. října.

Carevič Alexej. (Hálek.) Prov. v sobotu dne 12. října 1867. —

Náš repertoír vyказuje se nyní zajisté samými dobrými hrami, jen že jsou hry ty trochu již dlouho dobré a často vídány. Letní saisona pohltila celou řadu novinek, na nynějšek, zdá se, nedostačily přípravy. Vyčkáme řadu blížících se dnů benefičních a vůbec celou zas saisonu zimní, abychom konečný pak vyslovili úsudek svůj o směru, jakým se divadlo naše beře, a jenž právě nyní nedovede v obecnstvu jaksi vzbudit ruchu živějšího. Vyčkáme tedy, kdy se objeví trochu dlouho již se vlekoucí „Ivan Hrozný“, kdy uvidíme novější hry francouzského repertoíru, kdy se objeví nové oznámené truchlohry Sabinovy, Pílegrovy a Kolárovy, rádi bychom ale viděli přípravu k nim v pečlivosti, s jakou se zatím provozují hry starší. Pečlivost ta patrně nevystačuje a musí být zvýšena. Neučení se úlohám rozežírá se v míře povážlivé, tak že možno bez zvláštní hyperbole říci, že jsou někteří, kteří vůbec nikdy neumějí úlohu svou správně. Dle nich řídí se pak ostatní. Dostačí zajisté pouhé to poukázání k tomu, aby vlastenecká divadelní správa naše učinila v ohledu tom vydatné nějaké opatření. K tétéž obracíme se také se žádostí, aby bylo učiněno konečné

opatření, by správnost jazyka nebyla na jevišti našem více illusorní. Nynější vrchní režisér náš zajisté jest mužem tím, který by dovedl dát opatření takovému důrazu a také výsledku dobyt. Mimo to má p. Kolár starší jinou ještě důležitou a ovšem velmi, velmi těžkou, tím však snad lákavější úlohu, přetvořit totiž deklamaci v truchlohře české, přivést ji vůbec do oné přirozenosti, které se ode dávna těší vlastní deklamace p. Kolárová. Posavádním způsobem trpí každá truchlohra, trpělo také nejnovější provedení „Alexeje“ Hálkova. Těšili jsme se opravdově na opakování kusu tak dobrého, původního, těšili jsme se tím více, že spisovatel byl přiložil k plodu svému novou píli a zlepšil jej co do scénického i co do charakteristiky hlavního svého hrdiny. Ubrousil některé přílišnosti hlavně v scénách s Alexejem a v povaze tohoto, Alexej nepozbyv ničeho na dřívější hloubce své, je nyní průzračnější, přístupnější. „Alexej“ obecnostvo velmi zajímal a přáli bychom sobě, aby vedle nových ch tragedií pěstovalo divadlo naše se stálo pietou dobré plody spisovatelů domácích.

Bez chifry.
Č. 194. z 15. října.

Hrabě Essex. (Laube.) Režii má p. K o l á r ml. Prov. v úterý dne 29. října 1867. —

Obecenstvo divadlo nenavštěvující snad že nás vini z indiferentismu naproti činohře, o které přicházejí v listech našich zprávy nyní co nejspolečší, avšak obecenstvo, které samo sleduje, co se na jevišti našem děje i neděje, pochopuje zdánlivou naši zdrženlivost zajisté dobře. Lhostejnost, ba rozhodná apathie, jaká se zmocnila divadla samého, vyvolává přirozeně lhostejnost i na straně druhé. Lenivý chod repertoiru, chceme-li stále ještě omlouvat, snad že má příčinu svou v olověných stěvicích, v něž jej obouvá každá nastávající saisona benefiční. Beneficianti vybírají sobě ku dním svým ze zásoby přijatých a schválených kusů ty, které se jim právě hodí k docílení dobrého příjmu; tím ubývá divadelní správě samé snad většina připraveného materiálu a jediná by byla pomoc, kdyby se ještě pilněji a výdatněji bylo připravovalo. Avšak neomluvitelno jest, že to, co se z a t í m podává, repertoire ten nenový a známý, není podáváno tak, aby mohlo jen poněkud přísnějšímu obecenstvu vyhověti. Hru veskrz dobrou, totiž pilnou, která by byla svědčila o řádné přípravě, o chuti spoluúčinkujících, o nějakém dohledu, jenž by donutil

•

aspoň k učení se úlohám, takovou hru jsme již hezky dávno neviděli. Nižším se nedivíme, kde se dává s hora příklad tak málo k pečlivosti pobádající!

Předevcírem při provedení „Essexu“ pronesl se pilný jeden navštívovatel: „Snad že přec budou jednou všichni umět úlohy, alespoň z nějaké demonstrace.“ Provedení „Essexu“ zavdalo opět vhodnou příležitost k satyře té. O vedlejších úlohách nelze tam zvláště se zmiňovat, kde hlavní úlohy zavdávají příčiny již k nadzmiňným kardinálním výtkám. Vůbec možno říci, že mimo paní Malou (Rutlandovou) a pana Kolára ml. (Jonathan) žádný zastupitel přednější úlohy nás neuspokojil. Paní Šamberková nebyla co „králová“ úplně na svém místě. Obor salonních dám v truchlohře, dále obor chladných povah druhu „Trčkové“, „Evy z Losů“ atp., pro něž jsme sobě paní Šamberkovou přáli, a v němž prozatím jedině ve svůj i náš prospěch působiti může, není totožný s oborem úloh tak výslovně charakterních, jako je Laubova „králová“. Pestrá, žensky vzato i velká povaha ta nespokojí se s všeobecným jen jakýms základním pojmutím, nýbrž žádá vniknutí podrobné, všestrannější individualitu hereckou a rutinu, již je poslušen již každý nerv umělecký. Paní Šamberková nestačí, posud alespoň, požadavkům těm, i stala se jich obětí, upadnuvši v neodstranitelnou, hluchou monotonii. Tou cestou mohl by se zmařit i největší talent a varujem paní Šamberkovou, aby nebrala se oborem jí nesvědčícím, pro nějž musíme se spokojit také nadál obsazováním dřívějším, a především aby hleděla přec deklamovati všude co nejpřiměřeněji a jen tam pathu přijímala, kde je na svém místě.

Proč jste umřel. Veselohra v 1 jednání dle Mathewse od J. Zelenky. Poprvé. Na to: **Tři Faraonové.** Režii má p. Kolár ml. Prov. ve čtvrtek dne 7. listop. 1867. —

Kdyby naše divadlo opravdu konkurovalo novinkami se zdejším divadlem německým, jakž již jednou na prospěch svůj a obecnstva šťastně činilo, nemuseli bychom provedení jednoaktové novinky zaznamenat co zvláštní skoro událost. Mathewsova jednoaktová veselohra „Proč jste umřel?“ znázorňuje zcela dobře boj veselohry anglické vůbec, nemohoucí se vybavit zcela ze širokého svého, k hlubší charakteristice čelícího proudu a hledící se předce sblížit s pikantními pomůckami veselohry francouzské. Přiliš mnoho a přiliš málo zároveň, toť hlavní ráz.

Základní myšlenka je následující: Ondřej Svoboda (podržení anglických jmen bylo by snad líp sloužilo) platí lidem za mrtvého, jeho žena Karolina za vdovu. V době nevolného svého vdovství bydlí Karolina popspolu s neteří svou Emilií a k této vztahuje každodenní návštěvy mladého advokáta Bedřicha Švarného, jenž, poctivý sic, ale samolibý, vlastně sám neví, kterou z nich miluje, přece ale spíše ke Karolině lnouti se zdá. Do neurčité situace té hodí se náhlý návrat Ondřejův, jehož

kromě Karoliny nikdo v domě nezná. Následují některé pěkné výjevy vzájemné mužské žárlivosti, jimž učiní Karolina konec listem anonymním, Emílii diktovaným a trestajícím žárlivost manželovu i samolibost Bedřichovu zároveň. Titul hry značí jen zvědavost Karolininých domestiků a nedojde nijakého rozluštění; opona spadne před vyřknutím příčiny a pomáhá tím hře k pikantnímu jakémus zakončení.

Z provedení, kdyby nebylo bývalo zas několik neomluvitelných chyb režisérských či snad spíše inspicient-
ských, byli bychom se opravdu zcela potěšili. Pan Šamberk (Bedřich) pracoval tentokráte do podrobná a se šťastným rozměrem, i byl veskrz výtečný; pan Kolár ml. působil drastickou svou momentanní veselostí. Paní Pešková nám opatřila opět jednou pochoutku, vidět pravou, jemně drženou úlohu veseloherní; litujem jen, že nynější proud repertoiru, který méně hledí k nasycení vzbuzené dřív v obecenstvu chuti po jemnější a nové veseloherní stravě, nám pochoutek těch nedopřává u větší míře. Také slečny Čermáková a Bollardova pečlivě sehrály úložky své menší. Zkrátka z drobnosti té musili jsme seznat, že není třeba u nás tak urážlivě nedbalé hry, jaká byla při onehdejší frašce „Chce mít švandu“, kde neumění úloh slavilo svůj triumf a bezohledné bavení se spoluúčinkujících připomínalo nám nezodpovědnost rodinných divadel ochotnických.

Po anglické novince následovali účinní Kolárovi „Faraonové“, obecenstvo vždy a vždy zas dobře bavící. Mezi oběma hrami byly tance. Přáli bychom sobě nastudování nových tanců sólových, ta věčná „la coquette“ a její staré příbuzné nebaví více!

Černá růže. Truchlohra v 5 jednáních od Karla Sabiny. Prov. poprvé ve prospěch Karla Šimnovského ve čtvrtek dne 14. listopadu 1867. —

Karel Sabina náleží k nejzajímavějším povahám literárním. Věčně je mlád, věčně přichystán začít zase od začátku. Ba on jeví v celém svém působení literárním nejen přednosti, nýbrž i vady stálého toho mládí: z jedné strany nepopíratelnou svěžest, kde jsme ji třeba nejméně očekávali, z druhé strany pak překvapenost nebo jakás rudimenta, kde jsme předpokládali najisto již zralost rozhodnou. Po dlouhých letech, ve kterých výhradně se zanášel s písemnictvím nedramatickým, znám hlavně co obratný novelista, romanopisec, literární historik a publicista s rozličným, často ale rozhodným štěstím, vystoupil náhle také co spisovatel dramatický. Libreta operní, veselohry a nyní také truchlohry v krátké době zbásnil v počtu značném a také v oboru tom osvědčily se výhody i ostatní zvláštnosti mladobujného jeho tvoření. „Inserát“ na př. byl veselohrou všestranně uspokojící, „Tajný plán“ na to pokusem zas nešťastným. Nyní pokusil se v obtížném oboru truchloherním. Obral sobě k dolíčení úryvek z historie pánů z Růže, děj to jemu ode dávna milý, o nějž se pokusil dříve již formou epickou,

a tušíme, že i romanciérskou. Děj je v truchlohře té přední, vše ostatní až přitlumující věci, vypravujem jej tedy především:

Vítek z Růže pojal za ženu Silviu, Italku, z rodu Ursinův, s níž měl čtyry syny, Jindřicha, Viléma, Smila a Voka. Zpupnou povahou Silviinou brzy odpuzován a urážen, nalézal náhradu u Svatavy, dcery lesníka Samoslava. Svedl ji a unesl na hrad Ústí, kdež mu porodila syna Sezimu. Samoslav přísahal mu věčnou pomstu. První čin Samoslavův byl, že odnesl Vítkovi mladistvou dceř jeho ze Silvie, Milinu, již vyvlekl s sebou do světa a za sebe žebrati nechával. Znenáhla ale ji sobě otcovsky zamiloval i vrátil se s ní po letech do vlasti zpět, kde žil v Krumlovských lesích s ní život poustevnický. Milina, nyní Mlada nazývána, chová vzpomínky z prvního dětství svého již jen co neurčitý sen. Mezi tím bylo se stále dařilo Vítkovi, že dovedl před chotí utajiti milenku i levobočka svého. Avšak konečně předce odkryl tajemství to Andrea, krajan a důvěrník Silviin. Andrea byl dříve z opravdové lásky následoval Silviu do Čech, nyní při sestárlé přeje sobě jen nabýti z rukou její velkého jmění jejího. Čihá na vracejícího se z Ústí Vítku i porazí ho ze zálohy své šípem. Samoslav dopraví na smrt raněného za pomoci zbrojnoše Jaroše do poustevny své, kdež vyslechne zpověď i závěť jeho. Sem se také dostaví synové Vítkovi se Silviou, Sezima byl zde již dříve náhodou, zamilován jsa do Mlady i od ní milován. Umíraje, určuje Vítek synům dědictví i znaky jejich, Sezimovi, jehož odporučuje lásce bratří, určí „růži černou“, ale zemře, než vysloví jméno statku, jež Sezimovi zůstaviti chce. Šlechtný Vok, nejmladší Vítkovič, uznává ihned Sezimova práva, Jindřich a Smil však souhlasí s pomstychtivostí Silviinou; slabší povahou svou

Vilém podrobuje se rodinné většině. Silvia roztrhne závěť Vítkovu, kterou Sezima dědičné právo své na Ústí dokazuje. Sezima uteče se k Samoslavu, jenž na obranu jeho sežene lid selský, Sezimu proto milující, že byl na Ústí již robotu zničil. V tom však přichází Jaroš co posel Vokův, aby k tomuto pozval Sezimu.

Ač Samoslav Vokovi nedůvěřuje, přece hodlá sám první k němu se odebrati. Mladu dopraví zatím k Svatavě, již Samoslav poprvé nyní zas vidí a s ní se smíří. Vok uvítá Samoslava upřímně a tento sdělí mu, kde lze nalézt opis závěti. Nalezenou závěť odevzdá Vok Samoslavovi pro Sezimu a Samoslav obdaruje ho za to šípem, ježž byl otci Vítkovi z rány vytáhl i odkvapí. Mezi tím byla Silvia vyslala Andreu na Ústí, aby hradu se zmocnil, Svatavu, pak i Sezimu uvěznil i utratil. Andrea zmocní se Ústí a uvrhne Svatavu do hladomorny; Milinu spatří zde poprvé i zamiluje sobě ji, jižto má za dceru Svatavinu tak, že umíní sobě pojmouti ji za manželku. Z hradu byl unikl jen hradní Lubor, jenž spěchá k Vokovi se zprávou o učiněném útoku. Lubor byl minulé noci spatřil Samoslava u Svatavy a poznal v něm dřívějšího lesníka, jenž byl Vítkovi pomstu přísahal. Při závěti byl nalezl Vok také zápisky Vítkovy; v nich dočetl se poprvé jména Samoslav i přísahy pomsty. Domýšlí se ihned, že Samoslav je vlastně vrahem Vítkovým. V důměnce té potvrdí ho, že Lubor poznává ukázaný mu šíp, ježž byl před málo dny prodal neznámému jakémus člověku, snad že spojenci Samoslavovu. Za tímto vyše Vok ihned žoldněfe své, avšak Sezima ubrání se sedláky svými svázaného již Samoslava. Předc neujde Samoslav svému osudu, neboť za žoldněfi svými kvapící Vok dostihne ho samotna v lese i probodne ho. Umírající Samoslav vyřkne původ Milinin. Mezi tím byla pospíšila Silvia sa-

ma na Ústí, aby se přesvědčila o činech Andreem vykonaných. Slibujíc Andreovi ruku svou, pozoruje na něm chladnost dříve neviděnou; nevědouc o Milině, přičítá obrat ten Svatavě. Avšak Svatava v hladomorně již zšílela a když seznává Silvia konečně Milinu, hodlá i toto „dítě Svatavino“ utratit a zavadá jí jedu. Přikvapivší na Ústí Sezima stane se nástrojem Andreovým proti Silvii; avšak Silvii dovede se i Sezimovi oulisností svou vymouti, nástrahy její na život jeho se ale nezdaří. V tom přikvapí Vok s Vilémem, nabízejíce Sezimovi bratrské své uznání. Vok zvěstuje, že umírající Milina je sestra jejich; zoufající sobě nad činem svým Silvia odkvapí v samovražděném úmyslu. Lubor poznává v Andreovi muže, jemuž byl smrtonosný šíp prodal, a také tohoto zasáhne tedy spravedlivá pomsta.

Tento vypravovaný námi děj jde převalným proudem ku předu. Co scéna, to skoro veskrze změněná situace. Spisovatel hledě stálým pokrokem, bohatostí děje vůbec, nahraditi vše ostatní, nevybavil se při dramatisování děje dosti volně z prvotnější své tendence pouze vypravovatelské. Charaktery jsou ovšem vesměs ostrý, neboť poznáváme (je) v ý h r a d n ě z činů jejich, avšak činy ty nejsou v dramatické literatuře dosti nové, aby se z nich vytvořily před námi povahy novosti svou snad překvapující, aniž vížou se v průběhu hry na nějakou osobu hlavní, jak vyžaduje truchlohra sama v sobě ukončená tak, že povahy vzdor ostrosti své předce neposkytují plastičtějšího, vícestrannějšího dojmu. Jakož se situace co scéna mění, přeskakuje také interes z osoby na osobu, hned je Silvia nebo Samoslav, Sezima nebo Vok neb i Andrea a Milina hlavní osobou, aby zase ustoupil osobě jiné, či vlastně d ě j i jinému. Spisovatel působí výhradně dějem, zajímavost děje, založená v r o z m a n i-

tosti jeho, je mu hlavní věcí, platnosti jeho podrobuje platnost jednotlivých osob, ba i květnatou svou a myšlenkami jindy oplývající mluvu svou nutí k střízlivosti, aby jaksi nepřekážela dojmu děje. Děj ten je ale rozhodně rázu romantického a spisovatel vyčerpal skutečně všechny ony pomůcky romantiky, jaké pomáhaly únosy, poustevnami, harfami, levobočky a t. d. na př. u nás Klicperovi, u Němců spisovatelům před-Kleistovským k působivým polohistorickým či rytířským hrám. Nad hrami těmi stojí „Černá růže“ právě tím, že spisovatel nechal veškerý aparát romantický v jediném kuse najednou hrát, pak že žádné jednotlivosti neprovedl snad k unavení, nýbrž v rychlých proměnách uvádí je v pořádku co nejrozmanitějším. Spisovatel chtěl právě napsat kus romantický, chtěl působiti zaplavujícím tím proudem děje, působí jím také a nelze tedy prozatím vytknout vůli za vadu individualitě, jakou je Sabina, vždy přichystané začít znovu ze samostatných začátků svých. Skokem snad užijeme Sabinu v budoucí práci jeho na pravé výši truchlohry, tvořícího buď plastické povahy, buď líčícího světovější děje. K poslednějšímu učinil již v „Černé růži“ jakýs, ač dosti slabý náběh, připomínaje jaksi mimochodem zápas „lidu s pány“, opouštěje ale zas vděčné pole to, aby přivedl situaci a děj nový. Obecnostvo chopilo se vlastní intence spisovatelovy a přijalo velmi vděčně již první truchloherní práci tu Sabinovu.

Při provedení pečlivějším ovšem by bylo nejspíš mnohé vystouplo šťastněji. Avšak tu jsme již zase s žalobou svou starou, že není piety u nás ke hrám původním, kde by nám byla pieta právě nejplatnější. Poroučení a dohled musí být velmi těžká věc, že v naší „nové éře“ zůstalo zase při starém a smutném. Dámy spoluúčinkující arci byly také tentokráte svědomity. Slečna

Lipšova dokázala co „Svatava“ opět, že nemožou se ani zodpovídat, kdož sílu v truchlohře tak výdatnou k předčasné nečinnosti nutí. Paní Malá dodala „Milině“ krásného poetického nádechu a paní Pešková hrála zcela cizí jí úlohu „Silvie“ tak, že byla vícekrát volána. Nejpříkřejší tragická úloha v rukou dámy zastupující obor charakterů veseloherních! Je vidět, že nám ještě mnoho schází! „Vok“ byl v rukou beneficienta pana Šimanovského a pěkná úloha ta došla tedy plné platnosti, také pánové Chvalovský, Kolár ml. (Andrea), Polák a příčinnivý Pulda uspokojili nás. Úloha „Sezimy“ byla místo ochuravělého pana Bittnera dána p. Budilovi. Začátečník tento jeví nepopíratelný talent při nedostačující arci ještě rutině; jeho deklamace nehledí sobě pathetických výstředností, postava i orgán jeho jsou příjemny, — varujem ho jen před některými jazykovými návyky, na př. před tím, až v pozadí úst tvořeným, tak zvaným moderním „r“ a „ř“. Těch, proti kterým máme právě nejvíce výtek, dle obyčeje svého zde nejmenujem.

Recept proti tchýním. Veselohra v 1 jednání. Ze španělského dona Manuela Juana Diany. Poprvé. Na to poprvé: **Oheň v dívčí škole.** Veselohra o 1 jednání od Foerstera. Z francouzského přeložil E. Vávra. K závěrku poprvé: **Opička z besedy.** Veselohra v 1 jednání od V. Flotova. Překlad od E. P. Režii má Kolár ml. Prov. ve prospěch sl. Jos. Čermákovy v sobotu dne 30. listopadu 1867. —

Benefice slečny Čermákovy odbývala se s tím pěkným výsledkem, který jsme předvíдали a s kterým také beneficiantka v každém ohledu spokojena býti může. Nebežem-li ohledu k principu námi vždy zastávanému, aby novinky se uváděly hlavně takové, které také na druhém divadle pražském známy nejsou a hledíme-li prostě na uvedené k nám tři ty nové kousky, lze je vesměs nazvat dobrými. Rozdílnými svými úlohami poskytují především beneficiantce příležitost, aby postavila uměleckou osobnost svou do popředí. Byla velmi přívětivě obecenstvem uznána.

Kus první „Recept proti tchýním“ ze španělského Dona Manuela Juana Diany nejprv samým králem bavorským na německá jeviště uvedený a dle nepopřatel-

ných známek na češtinu ze španělštiny n ě m e c k é přeložený, je hrou zcela dobrou. Základní myšlenka jest, že nejlepší, ba jediný prostředek proti tchýním a jich mísení se do života mladomanželů — provdají-li se samy ještě jednou. Dle toho pravidla provdají se zde matka i babička. K pikantní té myšlénce přibráno něco vzájemného nedorozumění, něco obligátního veseloherního spletení, avšak málo jen a v rozumném rozměru, aby se pouze naznačovalo, nikoliv unavilo. Proto také je obecnstvo i soud přísnější ku konci hry spokojen, zvláště sehraje-li se věc s takovou hladkostí, jakou veškerí spoluúčinkující zde věnovali.

Druhý kus je hříčka v psychologickém pytvání sobě libující, víc novela než dramatická hra. Ukládá dvěma osobám v napínavé jedné ale trochu dlouhé scéně mnoho němé hry, mnoho obratného vyplňování trpně drženyými pauzami a významnými posuňky. Nápis „Oheň v dívčí škole“ naznačuje vlastně událost, která se stala před počtím děje. Ze shořelé dívčí školy přichází šestnáctiletá dcera náhle domů k svému otci, který byl na ni skoro zapomněl, s Demimondem se zapředl a právě nyní k souboji jíti má. Prostomilost děvčete vzpamatuje lehkomyslného otce, otec je polepšen dítětem, ba jím i šťastně oženěn. Rozumí se samo sebou, že v odměnu musí také šestnáctileté děvče to dostat svého ženicha, a tím stane se přítel otcův ne zcela mladý, avšak nezkaženější než se sám domýšlí; otec byl zdravé jeho jádro poznal a svěřuje, jda k souboji, dceru ochraně jeho, jakož ho i určuje být jejím poručníkem, kdyby padnouti měl. Pan Šimánovský a slečna Čermáková měli dle úloh svých hlavní zásluhu o výsledek a byli podporováni pány Šamberkem a Chvalovským, jenž poslednější konečně zas platnějšího zaměstnání dochází.

Zakončující hrou byla fraška „Opička z besedy“, svařenina to z Goernera, Benedixe, ba i Kotzebue, ale svařenina snesitelná. Ve společných scénách poskytovala pánům Kolárovi ml. a Šamberkovi příležitost k působivé hře a oba jmenovaní pánové vzbudili rozmar všeobecný.

Č. 242. z 2. prosince.

Kouzelnice Černoborka a kutnohorský kat. Drama ve 4 jednáních dle Vrtátkovy povídky od Jiřího Šantla. Režii má Kolár ml. Prov. v neděli dne 8. prosince. Hra odpolední. —

Don César a spanilá Magelona. — Prov. v pondělí dne 9. prosince 1867.

Provedení Šantlovy „Černoborky“ a Kolárovy „Magelony“ dalo nám příležitost, abychom pozorovali paní Šamberkovou ve dvou zase větších úlohách. V prvnějším kuse hrála úlohu titulní, v poslednějším úlohu „Evy z Losů“. Úsudek náš dříve již nabytý a vyslovený, oběma hrami na novo se stvrdil. Máme v paní Šamberkové talent mnohoslibný, již nyní pro jisté úlohy skoro zcela vystačující, pro budoucnost pak jistě velmi úrodný, podrobí-li se pili neunavné a upřímné. Nepopíratelně lne celá individualita umělecké té naší noviciátky k povahám chladným, odměřeným, svou ledovou démoničností velkým. Avšak úlohy ty svádějí snadno k pathu, u nás bez toho přespříliš a nesmyslně kvetoucímu a mají-li nabýt ráz umělecké přirozenosti, je právě třeba studia co nejplnějšiho. K přirozenosti povah těch ale velmi přispívá právě a působivě akcentuování oněch na pohled malých a méně patrných, jediným často slovem vyjádře-

ných momentů, které svědčí o vlastní lidskosti povahy i nejdemoničtější a onou červenou nití jsou, jež konečnou katastrofu vysvětluje. Tyto momenty, jež nazvali bychom živým zrakem kamenných soch, byly u „Evy z Losů“ ještě nedostatečně vyznačeny, za to byla příkrá stránka úlohy k platnosti skoro již plně přivedena. Větší rozpor byl v ohledu tom při „Černoborce“, — avšak, co je nám Černoborka! Obecenstvo sleduje kroky paní Šamberkové s patrnou přízní.

Co do celého provedení „Magelony“, vlastně do ostatních její jednotlivých úloh, je výtečné obsazení dávno známo a oceněno. „Rudolf“, „Lomnický“, „Magelona“ dobyli sobě nejpevnější půdy, a zvláště „Magelona“ (paní Malá) náleží k nejvybranějším estetickým pochoutkám, jaké nám naše jeviště poskytuje.

Č. 251. z 11. prosince.

Zápisky don Jouanovy. Veselohra o 1 jednání, z francouzského přel. G. B. Miškovský. Poprvé. — Na to poprvé: **Bláznec v prvním poschodí.** Veselohra v 1 jednání od Ferd. Frant. Šamberka. — Na to: **Třináct děvčat ve vojenských šatech.** Fraška se zpěvy v 1 jednání dle L. Angely zčeštěna od J. V. Štěpánka. — Prov. ve prospěch Ferd. Šamberka ve čtvrtek dne 11. prosince 1867. —

Předevčírem provozovaly se ve prospěch pana Šamberka dvě veseloherní novinky. První z nich, „Zápisky don Jouanovy“, přenesla se k nám opět teprv ze zahrádky zdejšího německého divadla, kdež kvetla i odkvetla nevíme ani již pod jakým jménem. Líbila se tam prý víc než u nás; třeba by byly rozhodující zde mužské úlohy bývaly v rukou k individualisování způsobilých (pánové Kolár ml. a Šamberk měli úlohy ty v moci své), předce nevládl celkem tak lehký a rozmarný duch, jakého podobným povahopisně i situačně smělým a hravým maličkostem k úspěchu vždy je třeba. V kousku tom jedná se opět o to, aby nějaký mužský „originál“ právě takovým počtem kotrmelců, mnoho-li se jich do jednoho aktu vejde, pomohl sobě k ženě. Tím originálem je zde „Damy“, Pařížan, co do lehkosti své, Angličan svou dlouhou

chvilí. Nalezl tobolku jistého Brasiliána, který na vše zapomíná, čeho sobě nenapíše v agendu pro den příští, a tedy také sobě do tobolky zaznamenati musil, kdy ucházeti se chce o ruku mladé vdovy Tenisseové. Damby sobě umíni, že bude po jeden den vše to činit, co sobě onen zapomenutec byl zaznamenal. Dle přísného programu koupí na burse čtyřicet pytlů kávy, navštíví baletnici, jde pak také k paní Tenisseové, aby ji poprosil o ruku její. Paní ta ale zalíbí se mu opravdově, ze žertu stane se pravda a vdovička pohnuta naléhavým humorem Dambyho a úsilovným jeho ucházením se konečně svolí. Strýc panin, americký kapitán Bombier, byl sobě ho již dříve oblíbil pro „ráznost“, kterou Damby po příkladu jeho v roztloukání nádobí, v klení a t. d. objevil. Úlohu Tenisseové hrála paní Šamberková, avšak nikoli s lehkou tou elegancí, jaké je zde rozhodně potřebí.

Důležitější a také celkem šťastnější byl pro nás výsledek novinky druhé, Šamberkovy jednoaktové frašky „Blázinec v 1. poschodí“. Tytul ten je nahodilý, mohl z toho být také „blázinec v 2. poschodí“ nebo i „v přízemí“, jakož vůbec spisovatel ten nezaujímá v plodech svých žádného přísnějšího stanoviska, zvoliv sobě za heslo: „bavit a je n o m bavit“. To se mu při jeho znalosti divadelních zvláštností podařilo také zde úplně, vzdor tomu, že hlavní pointa hříčky není zcela nova. Jedná se zde zase o zapletení pomocí mystifikace té, že naznačí se jedna osoba osobě druhé co duševně chorá, načež zase osoba první upadá v přirozené domnění, že vlastně ta druhá je chorá. Nové je zde při tom, že za prvé nejedná se o žádnou spletku milostnou, a za druhé, že základem je kousek sociálních poměrů. Mystifikace zde slouží totiž k tomu, aby vyhojena byla mladá, zámožná choť lékařova z moderních panských choutek, jichž prvním ovo-

cem bylo najmutí galonovaného lokaje. Třeba by bylo velmi směle nechat manžela sáhnout k tomu, že lokajovi vlastní choť svou naznačí co šílenou, třeba by také celé vyhojení z choutek mohlo se vztahovat takto spíš k lokajovi in specie než in genere, k reflexím těm přece nedocházíme pro rychlý postup hříčky, jejíž hlavní přednost je ta, že nikde k unavení se nerozpřádá a dialogem živě dále se vede, tím pak také pro budoucnost se udrží.

Přední zásluhu o výsledek hry své měl její spisovatel sám co „lokaj Josef“; jemu hlavně pak pomáhaly paní Malá a slečna Čermáková. Této stává se nyní často, že v rozhodnějším okamžiku vynutí z ní situace neb drastičnost spoluherce nevčasný úsměv, přirozená to sice věc, ale m i m o jeviště jen!

Na konec provozovala se již v staré aréně¹⁾ promrskaná fraška „Třináct děvčat ve vojenských šatech“. Fraška ta nebyla nikomu k potěše a mnohému se přímo již druh ten zprotivil. Obecenstvo přichází k samostatnému rozumu.

Č. 254. ze 14. prosince.

¹⁾ Míňna tu aréna postavená r. 1849 ředitelem Hoffmanem v Pštrosce.

Náměstek Bengalský. Činohra ve 4 jednáních od Jindřicha Laube, přel. Jos. Jiří Kolár. Poprvé prov. v sobotu dne 28. prosince 1867 ve prospěch Jos. Jiř. Kolára. —

Laubův „Náměstek bengalský“ byl jaksi státnickým kouskem Laubovým a pochoval ho co ředitele dvorského divadla vídeňského, jako pochoval již tak mnohý kousek státnický původce svého. Laube, třeba by co producent nemohl se měřit s nynějším vládcem dvorského divadla Halmem silou svou básnickou, překonává tohoto předce zase rozhledem společenským a rozumem časovým. Vlastnosti ty ho přiměly, že snažil se repertoiru jím určenému dodat vedle péče o kusy vůbec klasické také rozhodný ráz časový, že uváděl vynikající socialistické hry francouzské a sám psal hry, ve kterých politická tendence sobě dosti směle pohrávala. To vyvolalo boj, v němž Laube klesl a ustoupiti musil konservativnímu Halmovi. Jedním z kopí jeho byl také „Náměstek“, zároveň však též hřebem rakve, do níž ředitelskou činnost svou uložití musil. Časovost každá má pro nás, jimž pro rozvin národnostní čas vůbec je věcí tak důležitou, mnohem větší význam než pro německé naše krajany a protož jsme také panu Koláru staršímu velmi za to povděčni,

že k benefici své upravil nám překlad Laubova „Náměstka“, třeba bychom principiálně také zde litovali, že jsme provedením nepředehli pražské divadlo německé. Vzdor leckterým přednostem svým není nový ten kus Laubův žádným kusem rozhodně a všestranně dobrým; až pomine působivost časových jeho narážek a politická jeho paralela nynější, až sklesne na čáru prostou, která sama o sobě působiti má, bude třeba velkých a obratných zkrácenin, aby neunavoval ještě více než nyní již unavuje.

Laube obral sobě za předmět svého „Náměstka“ státníka anglického Filipa Francise, jehož Ruge naznačuje co spisovatele pověstných politických spisů Junio v ý c h, také českému čtenářstvu částečně známých. Francise staví Laube určitě co spisovatele listů těch a pseudonym jeho vysvětluje tajnou jeho láskou k Junii Graftonově, neteři lorda Graftona, proti jehož na záhubu anglické ústavy pracujícím ministerstvu právě veškerá příkrost listů v „Obecním oznamovateli“ vycházejících čelí. Avšak i Francise i Junii nechává Laube co do dramatického v stálém jen pozadí, jemu šlo hlavně o vyličení dojmu, jaký měly Juniovy listy na třídy vládnoucí a vyličení ho n b y za nebezpečným pseudonymem. Paralelně s honbou tou vede děje kandidatury na náměstnictví v Bengálsku, o něž uchází se tři kandidátův, sir Filip Francis sám, lord Waterford a sir Blunt. Kandidáti mají se na návrh lorda Chathama, jenž representuje ústavověrnou šlechtu, podrobit práci písemné i oustnímu pak colloquium před ministerstvem. Lord Waterford, manžel duchaplné Sáry, sestry Graftonovy, zamilované do Francise, dá sobě pomocí společnice choti své, slečny Estery, vypracovat písemní svou předlohu. Tato užije k práci té mladého tajemníka Francisova, jenž k vůli tomu, že rukou jeho opisují se listy Juniovy, platí v domě

Graftově za člověka neumějícího ani psát. Grafton sám, naplněn záští k nepohodlnému Juniovi, myslí jen na odhalení tohoto a úkolem tím obmyslil hlavně spisovatele Swinneye, jenž mu slibuje za tisíc liber opatřiti rukopis jednoho Juniova listu. Sběratelé notic Shoking a Sweep uvazují se, mnohem arci laciněji v tuto práci. Při zmíněném již colloquium, jež je vlastním vrcholem kusu, při němž Francis pronáší politické náhledy své, a my jen litujem, že odtud nedovedem rozeznat, zdali a které nynější osobnosti Laube kreslil svým Waterfordem a Bluntem, přijde rukopis jednoho listu Juniova. Rukopis je tž co na písemní předloze Waterfordově a duševně nebohý tento lord přichází tím do nařknutí, že on je Juniem. Blunt má se stát náměstkem Bengálským, zároveň také manželem Juniiným, která sice Francise miluje, za to však, že píše proti strýci jejímu, aniž by se osmělil jmeno své podpisovat, předce se mu vyhýbá. Francis odhodlá se vystoupiti zřejmě co Junius a zdrží ho od toho jen pád lorda Graftona, jenž snažením se po zrušení poroty, porušováním Habeas-corpus-akty a t. d. vyvolává napnutou činnost lorda Chathama, jenž krále přemluví k utvoření nového ministerstva, Graftona v plném proudu reakcionářské jeho činnosti zadrží a vedlé toho, tak mimochodem a jen k vůli divadelní tradici, také Francisovi k náměstnictví a nevěstě pomůže.

K hlavně politické tendenci kusu toho přineslo sobě obecenstvo naše porozumění dostatečné, ovšem zas své tendenční, na které Laube ani nepomyslíl. Při ostatním dramatickém přídávku, jenž má přídávkovost svou příliš zřejmou, zůstávalo obecenstvo chladnější i tam, kde vybroušená hra snažila se dodatí barvitosti jednotlivým postavám. Snaha ta byla skoro všeobecná. Hlavní úlohy mužské vesměs byly působivy. V jednotlivém zdálo se

nám, že na př. p. Kolár st. vzal Chathama trochu bonvivantsky a že by byl naproti více vyznačené sešlosti věkové scénu, kdy náhle pro ústavu se nadchne, ještě více povznesl, dále že by pan Kolár ml. Waterfordovi pouhou flegmou byl rovněž dobře posloužil, nebo že by i p. Šamberk co Swinney nebyl musil vystupovat sama ze sebe a obvyklé své elegantní, lehké hry; avšak nechcem právě tvrdit, že prohřešili se proti vlastní intenci spisovatelově a rozhodně uznáváme, že v jednou založeném směru zůstali důslední a podali něco zcela samostatného a vděčného. Při úloze Swinneye také snad svádí portrétní věrnost, s jakou Laube kreslil ve figuře té nynější domýšlivé a arrogantní journalisty vídeňské. Francis je postava chudá, šablonovitá a pan Šimanovský učinil s ní, co právě možno bylo; rovněž se přičinil p. Polák s Graftonem. Velmi dobří byli také v episodkách svých p. Mošna co Shoking, p. Pulda co tiskař a měšťan Woodfell a p. Chramosta co Blunt. Dámské úlohy jsou málo vděčny, jediná Sára má větší jednu scénu, kterou paní Pešková ovšem krásně provedla. Paní Malá (Junia) a slečna Čermáková (Estera) věnovaly malým svým úlohám upřímnou péči. Režie byla bezúhonna.¹⁾

Návštěva byla až na galerie hojna a oblíbený beneficiant vyznamenán vavřínovým věncem.

Č 269 z 30 prosince

¹⁾ Kdo toho dne měl režii, není na divadelní ceduli oznámeno; byl to asi beneficiant a překladatel J. J. Kolár sám.

NÁRODNI LISTY.

Od 1. ledna do 17. července.

Návyky. — Na to: Velká scéna z 3. jednání opery **Robert Dábel**. První pohostinská hra **Boženy Jungmannovy**, 1. tanečnice dv. div. v Hanovru. — Na to **ponejprv: Pod střechem**. Fraška v 1 jednání dle anglického spracoval **J. R. Novotný**. — K závěrku: **Damoklův meč**. — Prov. ve čtvrtek dne 9. ledna 1868. —

Slečna Božena Jungmannova, v pravém slova smyslu česká **prima** „prima-ballerina“, vystoupila především pohostinsku na českém jevišti. Nebylo to ovšem první vystoupení její na jevišti tom. Před čtyřmi již lety zalíbila se zde svým tancem a „hrdličkami“ a jinými ještě dětskému věku slušícími tanci; tenkrát ještě to byla tanečnice klesavého kroku a jiných ještě z nevalné školy plynoucích vlastností. Od té doby ještě nesestárla, slečna je právě ještě v oněch letech, po nichž první mládí všechno svůj rozestírá, jimž tanec co produkce rozhodně sluší a nad něž tanec příliš dlouho trvat nesmí, aby to, co z poezie ubývá, nemusil nahrazovat pouhou již gymnastikou. Ale za několik těch let pokročila slečna skutečně výdatně. Krok její je pevný, tělo nabylo plné vlády a ji-

stoty, ohebnost je znamenita a obtížné „pas prstové“, *conditio sine qua non* každé moderní tanečnice, dostoupilo bezúhonnost a značnou vytrvalost. V elegantním pohybu a vůbec v celém tanci ukazuje slečna zřejmý znak klidností svou a měruplností svou se vyznamenávající baletní školy vídeňské, upomínajíc nyní již v leckterém ohledu na přednosti oblíbené Lannerovy. Škola ta hlavně vychovává dobré „Heleny“ pro hřbitovní scénu „Roberta“, nejtěžší to úkol, jakýž operistická literatura klade ballerínám. Snad že právě proto zvolila sobě slečna scénu tu pro první svoje vystoupení. „Helena“ žádá ale také velmi, velmi výmluvnou mimiku, na kterou první mládí ani pilným učením nedosáhne, a z té stránky arci pohřešovali jsme leccého, co vyznamenávalo na př. Friedbergovou, pravzor všech „Helen“. Avšak v ostatním nás slečna zcela uspokojila i překvapila a obecenstvo vyznamenalo ji hojně kytkami i potleskem. Podporována byla slečna naším sborem baletním ještě jakž takž, až na ty pekelné duchy, kteří by se nebyli snad ani objevili, kdyby jim nebylo výdatné „heraus“ konečně z vazby pomohlo. Pan Lukes zpíval Roberta, pan Paleček „Bertrama“ s pílí uznání hodnou.

Z provázejících drobných kusů uvádíme jen novinku „Pod střechou“ prý z anglického přeloženou. Kousek to čistě masopustní práce i tendence, bavící ostatně rychlou změnou situací dost a dost. Základ svůj má v povaze dobrotiska „Žabky“, amanuensa tajně ženatého a bydlícího v několikátém patře právě „pod střechou“. Spoleháje na pověst dobrého srdce Žabkova, dá sobě v jeho bytu jakýs Čermák, právě když Žabka svou ženu k hostině očekává, rendezvous s paní, již má Čermák za vdovu, kteráž ho ale jen k tomu užívá, aby se pomocí jeho na redutě dnešní noci sešla se svou taktéž provdanou se-

strou. Tím seštvě Čermák Žabkovi oba manžely na krk, rozhněvá ho s vlastní jeho ženou, až se konečně vše tak lehce a nahodile rozuzlí, jak se bylo zauzílilo.

Scény veškeré oživil pan Šamberk svým nevyčerpateľným rozmarem a byl pány Chvalovským a Kaškou dobře podporován. Některé dámy naše po delší již dobu jeví na jevišti vždy veselost neukrotitelnou a smějí se při komické situaci hned místo obecenstva — patrno, že jim důstojnost divadla tuze na srdci leží.

Č. 10. z 11. ledna.

Král Lear. Prov. v sobotu dne 11. ledna 1868. —

Dojde-li v historickém, „ode věků nezměnitelném“ pořádku našich truchloher konečně také na „Leara“, je svátek. Pro titulní úlohu máme pana Kolára staršího a nedivíme se, že jsou mnozí navštěvovatelé českého divadla, kteří vidí v Koláru, ať již hraje cokoli, vždy jen výtečného představovatele „Leara“, jenž jediným tím mocným plus vyrovná jim každé jindy se snad objevující minus. Lear, básníkem v nejmarkantnějších konturách držení, skoro stále již v plném výkvětu náruživosti se pohybující, patrně pana Kolára velmi těší a také velmi mu sluší. Každá ta básněná kontura zjevuje se před námi v reálně úchvatném oživení, každý ten náruživý výraz je prochvěn ohněm a krví. Také ale některé ty výjevy, které obsahují něco prostředkujících přechodů, ovšem vždy ještě o sobě plně působících, na př. hlášení se prvních známek šílenství, jsou mistrny. Obecenstvo při Learu jásá, vidí postavu v zevnější plastičnosti i vnitřní propracovanosti bezúhonnou. Ostatní obsazení až na malou jen nějakou výminku zůstalo staré a nemůže se právě říci, že by se byla „většma“ namáhala pro slušný rámec k vévodící hlavní postavě. Jen veskrz originální, dojemnou, bolestnou satyrickostí svou působící „šašek“ pana

Kolára ml. a živoucím dechem poezie sprovázená „Kordelie“ paní Malé stojí zcela důstojně na svém místě. Proč se paní Šamberkové nesvěřila jedna z ostatních dvou úloh dámských, jež obě rozhodně do jejího oboru patří?

Č 13 ze 14 ledna.

Baron Goerz. Truchlohra v 5 dějstvích od E m a n u e l a Bozděcha. Poprvé. Prov. ve prospěch pí. Otilie Sklenářové-Malé v pondělí dne 20. ledna 1868.

Zevnější výsledek truchlohry Bozděchovy byl nade vše očekávání významný a spisovatel často jest volán; při prvním vystoupení svém poctěn také ozdobným věncem. O esthetickém významu hry samé podáme zprávu podrobnější. Pravý triumf přichystán paní Malé. Mezi obecenstvo rozdávány básně a když oblíbená beneficiantka vystoupila, nastal pravý déšť kytkový a věncový. Znělka na počest paní Malé od „studujících“ napsaná zní. (Následuje text této znělky.)

Bez chiffry.
Č. 20. z 21. ledna.

•

Baron Görtz. Truchlohra v 5 dějstvích od E m a n u e l a Bozděcha. — Bozděch má tři vlastnosti, jež mu každý záviděti může, komu snad záleží mnoho na všelikých osobnostech a pranic na prospěchu našeho domácího písemnictví. Za prvé rozhodný, až instinktivně mocný talent pro dramatičnost samu, kterému přidávat slovo „nepopíratelný“ neb epitheton jiné

bylo by pouhou hříčkou. „Je víc dramatikem než poetou“, vyřkl někdo a měl z polovice pravdu, jen že bude Bozděch vždy opravdovým, rozhodně působivým poetou, kdykoliv bude chtít — popřátí vlastní myšlénce času a klidu na dozrání. Za druhé a třetí: Bozděch má dostatečné vzdělání, aby užiti mohl všech prostředků vhodných k cíli svému, aby byl po případu sobě autokritikem a po případu uvážil i nejpřísnější slovo jiných; dále ale má i dostatečnou vůli být prvním mezi prvními, podat něco veskrz a naskrz dokonalého. S takovým mužem může se mluvit.

První kus Bozděchův byla veselohra „Z doby kotilonův“, druhý je nynější truchlohra „Baron Görtz“ — přáli bychom sobě, aby druhý byl prvním býval. Dramatickou sílu, mnohostrannou a původní, ovšem Bozděch také v svém novém kuse dokázal; avšak důkazem tím nám nepomohl a jemu samému ho nebylo třeba. V Bozděchově „Goertzi“ je síla motivů, zanikajících ale jako nepropracovaný hudební motiv po několika hned taktech, síla povahopisných kreseb, ale jen započatých, je v něm mnoho, velmi mnoho dramatického hnutí, ale není v něm jednotnosti uměleckého plodu, bez níž umělecký, především k mohutné harmonii čelící plod ani obstát nemůže. „Goertz“ není poetickým celkem, nemá jednotného, vše s sebou strhujícího, sobě podmaňujícího proudu, neshromažďuje paprsky naší pozornosti v jednom bodu, nýbrž rozptyluje, rozdrobuje ji. Není ovládán jednou myšlénkou a jednou vůlí, velkou a mocnou, nechť již v dobrém nebo ve zlém, není také ovládán jedinou osobností hlavní, nechť již vznešenou neb podlou, velkou v útisku neb snášení, příkladnou neb odpuzující. Kus by se mohl nazvat tímtež právem „Ribbing“ nebo „Siquier“ nebo „Ebba“, a ještě větším právem „Ulrika

Eleonora“ nebo „Olaf Knudson“. Není to jediný obraz, nýbrž řada samostatných fresk z této doby nebo spíše řada ilustrací dřevorytin, držených sice v pevných těch obrysech dřevoryteckých, málokde ale také obmyšlených významnou plastickou měkkostí jejich.

Z toho také plyne pro nás nutnost, abychom se spíše zanášeli s osobami jednotlivými, jak vystupují a zanikají, než s dílem samým.

Ulrika Eleonora, sestra švédského krále, vystupuje před nás s hotovou, dávno již vykysalou záští proti bratrovi, jehož dědičkou státi se má, jenž ale na radu Goertzovou zasnoubiti se hodlá s princeznou ruskou, mimo to ale také popudem téhož více princi holštýnskému co dědici švédského trůnu přeje. Ulrika přemítala také nejspíš již dostatkem o bratrovraždě, neboť k Siquierovi, francouzskému vojínu ve službách švédských, jenž žádaje za šlechtictví švédské byl králem citelně uražen, přistupuje s návrhem již hotovým. Hned na to Ulrika z dějiště zmizí, aby se objevila až někdy v aktu čtvrtém, zvěst o smrti bratrově vyslechla, ihned vlásti začala, pak ale z domyšlených práv svých panovnických jen proto část na sněm převedla, aby korunu sobě zachovala. Avšak korunou tou je odměněna předce. Snad chtěl Bozděch vyhnout se zdání, že uznává pravidlo o „spravedlnosti“ v dramatu a tragedii, pak to ale neučinil dost plasticky; snad chtěl ad absurdum přivést frási o „spravedlnosti v dějinách“, o spravedlivém zákonu jich, pak by to byl ale musil provést nápadněji, výdatněji.

Karel XII. zjevuje se v postavě co nejurčitější; třeba mu spisovatel nebyl nikde dodal ozdobných přívěsků, je nám povaha králova zde z mužských povah předce nejpříjemnější. Několika větami líčí povahu svou podrobně sám: nade vše jde mu válečný život, válku vede

k vůli válce. Goertze miluje jen proto, že mu opatřuje peníze k ní, sněmu nepřeje jen proto, že mu zrazuje z ní, z ostatních lidí uráží každého, kdo nevydobył ještě praporů, nebo nestekl hradeb. Přece však je něco poutavého v postavě té, z jeho nadšení pro hrdinnou smrt hrdiny lützenského¹⁾ dýše kus poezie činu, a když padne v třetím aktu Bozděchovy hry zákeřnickou kulí Kundsonovou, je nám, jako by také hra celá se byla dovršila a zde skončiti měla.

Goertz je postavou naprosto záhadnou, třeba bychom nemohli Bozděchovi vinu z toho vyčíst, že byl k němu nemilosrdnější ještě než nejpřísnější dějepisci. Rozumíme jen tomu, že se chce udržet v křesle ministerském, o jeho politických zásadách dovídáme se jen z protivné mu strany, že jest neoblíben pro podporování války, pro vydání papírových peněz a že je „zásadný“ nepřítel lidu co cizinec Holštýňák. Sám se nám nepředvádí ani co muž duchaplnější, ba nevyniká ani v jedné své větší scéně, když vidí se totiž již ztracena. Vidíme ho vůbec jen dvakráte, v aktu prvním a čtvrtém, aniž by kde vyniknul. Předce již pouhá bytost jeho dodává celé hře výraz časovosti, spisovatelem ostatně zajisté nezamýšlené. Po nejvyšším toužící a vznešeného schopný básník, nevyhledá sobě zúmyslna příležitost, jež příliš blízkou paralelou budí upomínky, zvracející esthetický zájem na zájem pouze časový, ba nepůsobí pouhou historickou paralelou, kde má nasadit ovoce vlastního ducha svého.

Ne Ulrika, ne Karel, ne Goertz, ne Ribbing co maršálek oposičního, práva lidu chránícího sněmu, ne lid sám pomohou ději dál, činem samým zasáhne teprv jakýs

¹⁾ Krále Gustava Adolfa.

bohoslovec Olaf Kundson, nahodile stávajícím pomě-
rům, jež tu zastávají místo dramatického uzle, stane se
Aleksandrem a změni nahodilé poměry zas jen na jiné
nahodilé týž Olaf Kundson tím, že sobě krále za-
střelí pro radost svou jako pytlák srnu. A kdo je Olaf
Kundson? Bojíme se rozboru povahy jeho nyní, jak jsme
se báli samé povahy jeho na jevišti; nevíme, dán-li zde
úkol psychologický či snad psychiatrický, nenáležející
v dosahu tom ani na jeviště. V druhém aktu vidíme ho
přicházet bledého, usouzeného. Má nesmírnou touhu
stát se slavným, vlastně ne slavným, ale třeba s klet-
bami na slovo vzatým, jmenovaným, nezapomenutelným.
Ale jen lacině, bez práce, činem jediným! Za ten čin by
ovšem dal ihned třeba život, kterýž život by beztoho stál
později snad zase — práci. V pološilené dumě té vzdal
se Olaf pilných studií, dumá prázdně a hluše. Jen jeden
má ideál — — čin Herostratův!! Chce něco vyvést, co
by se rovnalo zničení efeského chrámu, a tu mu napadne,
že by se rovnala mu snad krakovražda. Obdivuje se
arci přednostem Karlovým, ale Herostrat snad se obdi-
voval také chrámu, jež zničil. Miluje ovšem Ebba a chce
sobě ji vzítí za ženu, ale Ebba „by ho milovala, kdyby
byl i vrahem“, Ebba je vůbec povaha pasivní, která mu
vadit ani nemůže, povaha tak nemocná, že musí buď
štěstím buď neštěstím brzy zaniknout, tak že je nám pro
nutnost tu skoro lhostejnou, když zoufalá uvrhne se do
jezera. Olaf dá se k vojsku a zastřelí krále před Friede-
riksteenem, čímž ovšem dává se historickému případu
příliš určitý osobní výklad. Avšak kopii nedaří se jako
originalu, Olafu ne jako Herostratovi. Jonští pomohli
Herostratovi k věčnosti tím, že pod trestem hrdla zapo-
věděli vyslovit jméno jeho, to dalo Bozděchovi myšlén-
ku původní — Olafa, hlásícího se k svému činu, odvedou

do blázince. Třeba že se právem říci mohlo, že do blázince už dávno Olaf patřil, předc je v tom obratu mnoho úchvatného, rozhodně na jevišti nového.

Je to něco, ale něco ještě příliš skromného na celou truchlohru, v níž Olaf není ani osobou hlavní, v níž jen akt druhý plní, v třetím vzdor činu svému již jen v druhé, v čtvrtém již jen as v páté řadě stojí, aby teprv na konec celé truchlohry platně zas vystoupil. I na odvážnou krátkou novelku bylo by Olafa při zvláštní, duševně chudé jednostrannosti jeho málo! Stojíme vůbec před Olafem jako před celou Bozděchovou tragedií jako před hádankou — ač nepustíme-li se zřetele ani na okamžik spisovatelův talent a držíme-li se stále zásady, že Bozděch také m u s í chtít podat „něco“. Co chtěl Bozděch s truchlohrou touto? Proč nepozornost naši nezajal jedinou propracovanou osobou hlavní? Ovšem, suverenita spisovatelská může říci, že právě nechtěla jít jinou cestou, vést proudem jinakým, přidat té či oné osobě víc — ano, ale p a k není žádná osoba nic, děj celkem také nic, umění nespokojeno, i pozornost obecnstva rozdrobena a výsledek dle toho! Proč nenechal kralovraždu vykvést v ohnivějším rozechvěném mozku Olafově co výsledek oposice všeobecné proti králi Karlovi, aby neměl čin rázu tak příliš chudé objektivity? Proč vůbec nedal oposici širší pole a odbyl i výjevy z lidu způsobem tak povrchně obyčejným? Proč nezapředl nějakých intrik Goertzových nebo Ulričiných? Proč vůbec ve všem všude ta náhoda, vylučující i rozpočet spisovatele umělce samého? Jedno jediné tane nám na mysli. Snad chtěl spisovatel příkladem historickým naznačit (osud Ulričin by k tomu směřoval), že dějiny byly, jsou a dlouho snad ještě budou kobkou pouze knížat, knížata

že se vymanila ze zákonů obecných, jim že platí zákony jiné a lid že je při všem vždy jen tak věcí vedlejší. Snad také chtěl nějaké memento v čelo napsat těm, kdož na historii hledí jiným okem než fatalistickým, snad chtěl obrázek podat těm, kdož doufají, že záhy již půjde historie tak, jak sobě ji učiní svědomitá součinnost celého lidstva, tedy i vlastního lidu. Ale kdyby byl chtěl ukázat všemohoucnost náhody v dějinách, byl by, aby myšlénka ta vynikla, musil hříčce náhody té podrobit předc jen v ě t š í a m o h u t n ě j š í povahy a také dialog — tentokráte málo skvělý — byl by musil nasycen být myšlénkami podobnými, velkými, třeba bolně říznými!

Prvním odvěčným a dověčným pravidlem pro každé umělecké dílo jest, že z jedné myšlénky základní musí vykvést v celek ve všech částech svých harmonický. K našim otázkám odpoví nám Bozděch zajisté dílem novým, v němž nechť již ukáže vládu nějaké myšlénky všeobecné nebo velkou nějakou povahu jednotlivcovu, dostojí plně pravidlu tomu a podá nám něco skutečně úplného, jednotného, zkrátka p r o m y š l e n ě h o a uměleckého.

K zevnějšímu výsledku hry Bozděchovy mimo paní Malou, slečnu Lipšovou, pány Šimanovského, Šamberka a Mošnu ostatní pramálo se přičinili. Arcit — vždyť se hrála jen původní česká hra na jevišti českém, proč by čeští herci a t. d.

Č. 21. z 22. ledna.

Komedie v komedii. Veselohra v 1 jednání podle Fourniera vzdělal V. Fr. Na to: **Faust a Markétka.** Parodie od Jindřicha Böhma. — Na to: **Pes a kočka.** Veselohra v 1 jednání dle Wehla. K závěrku: **Žena Putifarova a dva egyptští Josifkové.** Žert v 1 jednání dle Görnera vzdělal B. V. Vesměs poprvé. Prov. ve prospěch režiséra Kolára ml. v pátek dne 14. února 1868. —

Tajemník pan Sklenář, jemuž nyní při divadle českém dáno působiště širší, stará se o rozkvět repertoiru tím, že začíná objednávat kusy jinde osvědčilé. To je také skutečně jediná cesta k zvelebení našeho repertoiru (ovšem mimo produkci původní, již právě dirigovat nelze); často jsme již k ní poukázali. Ovoce z práce té ovšem posud nevyšlo, avšak chceme vyčkat a přejem divadelní správě důslednosti a píce neúnavné. Do nynějška přinášely nám novinky jen benefice. Avšak jakkoli bývaly novinkami svými kdys benefice české slavný, jakkoli byl tu krásný zápas jednou mezi beneficianty vzdor tomu, že tenkrát veškerý příjem českého herce skládal se skoro jen z tohoto příjmu z „příjmu“, — do nynějška snaha ta nevytrvala. Ovšem podnes přináší beneficiant rád něco nového, spokojí se ale s výborem kusů, jež

právě najde v divadelní kanceláři „připraveny“ či přečteny. Takž také p. Kolár ml. předstoupil o předvčerejší benefici své hned s čtyřmi novinkami před nás, jimiž ale repertoiru valně nepomohl.

První z nich, „Komédie v komedii“ dle Fourniera, obehrává staré téma, že herečka neb herec má uměním divadelním z lásky vyhojit toho zas, kdo se právě pro toto umění do něho zamiloval — tedy ubohého „Garricka“. Františce Dumesnil, divadelní herečce pařížské, podaří se, že skutečně v mladém Dupuis „vzbudí ošklivost“ k osobě její. Mezitím se ale do pěkných jeho vlastností, do velkého jeho poetického talentu (o němž mimochodem řečeno, valných důkazů neobdržujem), do jeho mužné statečnosti sama zamiluje, náhle hraje „komedii v komedii“ i pohne Filistra otce (v známém rozkošném genu pana Kolára ml.), že svolí k sňatku. Osud celého kusu, nejlepšího z předvedených nám přeložených, visí na obratnosti herečky představující „Františku“; paní Pešková vyhověla podmínkám všem a udržela kus v živém produ. Dobrá byla také slečna Čermáková co „komorná a kmotřenka“ hereččina, ale přáli bychom sobě, aby někdy dovedla být také jinou, ovšem rovněž dobrou.

Druhým kusem byl „Faust a Markétka“ parodie od Jindřicha Böhma. Je to sólová scéna, v níž vypravuje se parodistickým způsobem obsah opery Gounodovy; parodií vlastní ale to předce ovšem není, nýbrž sólovou scénou, jakých v literatuře sólových scén více známe („Němá z Portiči“, „Po Hugenottech“). Obratnost jistá musí se spisovateli přiznat, zvláště ale humór v užívání daných h u d e b n í c h momentů, jehož škoda že se ještě více nevyčerpalo. Za to bychom byli milerádi neslyšeli vtipy druhu onoho, který libuje sobě se zahráváním se

sprostým výrazem německým a nyní už jen od kupletních společností se pěstuje. Panu Böhmovi není té praprosté pomůcky potřeba. Pan Mošna provedl scénu vzdor délce její se živostí neunavující.

Následoval dialogisovaný příběh o „Psu a kočce“ od Wehla, příběh velmi všední, který spoluúčinkujícím ani nestál za zvláštní namáhání.

Na konec provedena Görnerova fraška „Paní Putifarová a dva egyptští Jozifkové“, kus to jen ve vzduchu masopustním snesitelný, poskytující ale pp. Mošnovi a Šamberkovi příležitost k šaržím rozkošným — za něž spisovatel arci nic nemůže. Paní Pešková v kuse tom nebyla dostatečně mocna slova, což mimo rozpředenost kusu také vadilo. Ale nedbalý je překlad toho kusu nad vše pomyšlení! Rádi bychom věděli, kdo u nás kusy čte a kdo nesmysl jako „bublinu berlínského modra“ („eine blaue (méchýř) berlinerblau) státi nechává.

Návštěva byla velmi hojna.

Č 46 z 16. února

Žižkova smrt. Ve prospěch J. J. Kolára st. ve středu dne 19. února 1868. —

Druhá zimní benefice p. Kolára staršího přinesla nám téhož truchlohru „Žižkova smrt“. S dobrým taktem nečinil p. Kolár k benefici své žádného zvláštního pozvání, divadlo musilo být přeplněno a bylo. Žižka, Hus, vůbec každé jméno, každá událost s nejslavnějšími dějinami českými, s velkým naším stoletím 15. spojená má nesmírný, neodolatelný půvab pro naše obcenstvo. Nejlepší o tom svědčí samy dějiny Kolárovy truchlohry. Dávala se „časově přistřihnuta“, poprvé v době obležení, pod censurou tedy vojenskou. Vojenský soudce a zároveň censor, major Franc, seděl ve své lóži a čekal s klidnou myslí na průběh hry, věda, že v ní není nic provokativního. Avšak jakmile vystoupili hned v prvním aktu čeští poslanci, jakmile obcenstvo spatřilo prapor jejich a na něm znak vítězného kalichu, zahučel v jásavé vítání hrom potlesku ohlušující — major auditor vyšel ven i zabědoval trpce: „T a k jsem si to nemyslel!“¹⁾ Co to

¹⁾ Žižkova smrt dávana poprvé dne 17. listopadu 1850. Tehda, již od května 1849 byl v Praze „stav obležení“ a nastolen vojenský soud na Hradčanech, smutně proslavený svými drakonickými

bylo platno, že truchlohra jest zapovězena! Dávejte ji — ne po deceniích, nýbrž po celých staletích zase, dávejte jiný kus z doby té české, obecenstvo se přihrne, co se mu s jeviště nefekne, toho se tím bystřeji samo domyslí, i bude zde stát s obnaženou hlavou, uvedeno myšlénkami svými do velebného chrámu české slávy. Takž bylo také středu minulou, obecenstvo se dostavilo a bylo to obecenstvo jiné, s naladěním svátečním; potlesk nebyl opět jen hlučný, nýbrž přímo hřímavý, místo „výborné“ platicího umění provoláváno „sláva“, platicí národu. Při takých okolnostech vymývá se sám kus (censurou tentokrát již až přespříliš seškrtaný) poznámkám kritickým. Jeho četné efekty ukázaly se opět býti působivy a litovali jsme jen nedostatečných rozměrů našeho jeviště, bez kterých by působnost ta byla ještě nepoměrně zvýšena. Četné nedostatky komparsní snad v téže lokální příčině se kořenily, a dlouhý osobní seznam v divadelní ceduli nutil k takému obsazení menších úloh, že vadilo nápadně. Nemáme právě dosti sil dobrých pro úlohy takové a to je vada velká. Za to rozjařovaly úlohy přední svým pěkným provedením a oba páni Kolárové, p. Šimanovský a paní Malá vynikali rozhodně.

Č. 51. z 21. února.

rozsudky proti českým a německým studentům, účastníkům t. zv. májového spiknutí z r. 1849, mezi nimiž byli Sladkovský, J. V. Frič a j. Duší tohoto vojenského soudu byl právě major auditor Franc.

Můj syn. Veselohra v 1 jednání od S. Schlesingra, přel. E. Z. Režii má Kolár ml. Poprvé. — Na to: **Tři Faraonové.** Prov. ve středu dne 4. března 1868. —

Konečně nějaká novinka, jednoaktová — „kapka na žhavou skálu“. A k tomu opět z repertoiru německého a k tomu vybráno z prací Schlesingrových, obyčejně duchaplných, právě to, co je snad nejméně duchaplné a co žádá neobyčejnou bystrost hry, na niž nelze se právě spolehnout s jistotou. Základ hry je také zde originální. Otec vidí v synu svém ideál, „můj syn“ je nejprvnější jeho frásí a láska jeho hrozí být „opičí“ i v smutném smyslu. Vyjde sobě s ním k zámožné rodině na svatební výhledy. Ač syn stará se o to, aby otec s níkým dříve nemluvil a směšným ho chválou svou učiniti nemohl, předce sejde se otec nešťastnou náhodou s tchánem in spe i dcerou jeho, a když syn přikvápí, vidí, jak otec — sbírá na zemi školská vysvědčení, která byl presentoval na důkaz výtečnosti svého syna. Povedlo se otci co nejdůkladněji učinit syna svého směšným, tak že tento u děvčete, jež se mu tuze líbí, vidí všechny naděje zmařeny. Domnívá se, že děvčeti zalíbí se jakás lehkomyslnost mužská, chce tuto strojit hlavně k vůli „slušnému odchodu“, ač vedle této vůle chová i naději, že

vzbudí předce lásku, kterouž pak ovšem odmítne, jakž již vůbec podobné sny bývají. Ani tím by však u děvčete ničeho nevyzískal, kdyby ji nepohnula zoufalost otce nad synem doměle změněným; kdyby nebyla raněna výčitkou synovou, jenž jen jakémus lehkomyšlnému výroku jejímu přičítá bolest otcovu a v níž poznává hluboký cit jeho a kdyby, pozorujíc hru jeho, nebyla poznala, že právě jen hraje a sice k vůli ní s a m é. Vše to poslední spisovatel naznačil jen velmi běžně, hru mladíkovu k tomu také přímo šablonovitě, tak že, není-li nejvybroušenější souhry, hlavně ale nevyznačí-li herečka pozorlivost nejbystřejší a napnuté sledování každého slova a každého hnutí, diváci ani nepoznají, proč a jak se to vlastně vše končilo.

Diváci čeští nepřišli k poznání. Za to ale propracoval spisovatel tím šťastněji a výdatněji úlohu originálního otce, rozvinul ji úplně v první hned scéně téhož a pan Kolár ml. provedl ji rozkošně. Č 66. ze 7 března.

Kupec benátský. V pátek dne 6. března. —

Romeo a Julie. Prov. ve prospěch Jiřího Bittnera v pondělí dne 9. března 1868.

Posledním důležitějším hrám přála šťastná hvězda. Dávány Shakespearovy hry se zvláštní pietou, tedy také dobře; co jim scházelo do dokonalosti absolutní, nahrazeno vřelým dechem oním, jaký sprovází každou snahu opravdivou a jakýž přejem, aby ovíval veškeré počínání našeho ústavu stejně, vytrvale. Historie benátského kupce a historie veroneských milenců byly v Shakespearově věčně krásné úpravě poetické předvedeny v několika málo dnech po sobě. Avšak provedení truchlohry „Romeo a Julie“ typické té truchlohry lásky jest nám o to důležitější, oč „Romeo a Julie“ všeobecnějším stala se majetkem vzdělaného světa.

Pro úlohu Julie máme v paní Malé interpretku vskutku milostnou. Duševním fondem svým ovládá myšlenkový obsah úlohy své, bohaté na život a protivy, úplně; žádná věta neztratí se při deklamaci tak vzorné, tak bystře věcnatý akcent pochopující i podávající. Tímž fondem ovládá rovněž zjevy klidnou poezií prodchnuté, jako obrazy krvavě živé náruživosti, kdežto zas vytříbené rutině není třeba nechat padnout ani ony v úloze roz-

troušené hravé jiskry, jež svědčí, že Julie vzdor své láskou rychle nabyté zralosti je přece ještě dítětem, jarním poupětem. Promyšlená byla Julie paní Malé dokonale, dle toho také podána. Jen k vůli vždy možnému ještě požitku většímu podotýkáme, že bychom přáli reprisám úlohy k vůli tomu, aby to, co posud přesně myšleno i provedeno, někde, na řídkých ovšem místech, bylo prodchnuto ještě více rázem plného, právě teprv se rozvíjejícího života. Aby se nám dobře rozumělo, poukazuji na př. na scénu, kdy se dovídá Julie o smrti Tybaltově. Zde je takřka obrovské množství nejrozmanitějších, nejprotivnějších sobě dojmů, jež se rychle, často i beze všeho sprostředkování střídají. Velkého a pilného studia je k tomu potřebí, aby vše zde bylo herečkou jen vytknuto, což pak arci samo sebou činí ze scény celek již úchvatný; avšak úchvatnost ta zvýší se o to, o co je dojem jednotlivý pro sebe silnější, tudíž bezprostřednější, živější, čehož lze právě docílit jen hrou vícekrát opakovanou. Paní Malá nám zajisté v tom rozumí a ví, že přání takové není nižádná výtka, že při tom uznáváme zcela Julii její, jak h o t o v ě přinesla ji ze studií svých na jeviště, ba připojujeme, že její Julii s Kolárovým Learem stavíme v popředí všech tragických postav, jež jsme kdy spatřili na českém jevišti.

Romea hrál pan Bittner. Myslíme dle hmotných prostředků, jakož i dle talentu mladého toho herce ovšem, že příští obor jeho je zcela jiný a že k němu hlavně kráčetí musí prozatím kusy konverzačními; avšak prozatím máme právě tedy jeho pokus co Romea před sebou. Na všechny způsob mohou se mu vytknout všechny vady, jež se vůbec začátečníkům vytýkají: přechvatná někdy mluva, příliš pohyblivá mimika, zbytečně bohatá akce. Avšak rovněž se musí uznat přirozenost mluvy a snaha

po pravém akcentu, jenž se mu zdařil na mnohých místech a z Romea jeho, třeba byl tento podobnější milovníkům konverzačních kusů, než navyklým u nás formám milovníka tragického, učinil přec postavu, jež pro první pokus je mladému začátečníku rozhodně čestna.

Paní Hynková co kojná Juliina došla po výtečné své „vějířové scéně“, jak ji němečtí esthetikové nazývají, zaslouženého opětného vyvolání. Připojíme-li, že Mercutio pana Šimanovského byl tentokráte ještě říznější než jin- dy, že pánové Polák, Šamberk, Kolár ml., sl. Lipšova atd. vesměs úlohy své platně provedli, zbývá nám toliko ještě konstatovati, že Lorenzo hrou pana Kolára st. poprvé nabyl na jevišti českém samostatného významu. Z počátku veden tónem trochu hrdinným, nabyl brzy na to pravé vřelosti a působivé hloubky. Obecenstvo přehojně shromážděné sledovalo hru s velkou napnutostí i vděčností.

Stran „Kupce benátského“, dávaného v obsazení známém a u nás nyní jedině možném, podotýkáme jen, že sehrán jest pečlivě. Hlavní úloha nabývá v rukou p. Kolára st. vždy větší hloubky, p. Kolár působí kupcem nyní o to mohutněji, oč mu přeje víc náruživosti a živosti.

Také představení toto bylo pěkně navštíveno.

Na kovárně. Fraška ve 3 jednáních se zpěvy a ba-
letem dle Feldmanna svobodně přel. Jan Hanuš.
Hudba od Suppé a Ad. Čecha. Tance uspořádala
sl. Hentzova. Režii má pan Chramosta. Po-
prvé prov. ve středu dne 11. března 1868. —

Fraška má v obecnstvu našem mnoho přívrženců.
Tvrzení to slyšíme pokaždé, když nějaká otřelá již fraška
předce obstojně ještě divadlo naplnila. Rovným právem
by se mohlo mluvit o přívržencích opery, truchlohry, ve-
selohry, ale do b r é veselohry atd. Jen že má fraška vý-
hodu pro sebe, že i při nedostatečném provedení vždy
ještě poněkud baví, že je mnoho těch, kteří se rádi baví
lehce a také jen lehké požadavky činí. O tolik však, oč
se divadelní správa činí dodati frašce všeho, čeho jí
třeba, o to zvýší zálibu obecnstva a prospěje příjmům
svým.

Viděli jsme to při předvčerejším provozování Feld-
mannovy frašky „Die beiden Fassbinder“, z bednářské
němčiny na místy dobře okovanou češtinu, co „Na ko-
várně“ převedené. Na původní Feldmannově frašce není
předce pranic, scény holé, děj žádný, dialog dvě hodiny
trvajících s velkým namáháním sklepe as dva opravdové

vtipy; ale prostory a příležitosti v ní dost a dost na úpravu bohatých průvodů, rozmanitých tanců atd., oko a sluch může zde mít svůj kaviar mezi tím, co duch klíma v snu. Divadelní správa naše tomu porozuměla, vstrčila celý operní sbor ženský do mužských kalhotek, rozmnožila k půvabné polonaise balet členy nebaletními, získala zvláštní dobrý orchestr (chovance ústavu pro hudbu vojenskou) pro hudební produkci nahoře na jevišti, upravila barevné lampiony, bengálský plamen atd. a výsledek byl dobrý. Hlavní zásluhu o zevnější výsledek ten má pan Chramosta co režisér, jemuž se zvláště pochod a skupení na konci druhého jednání zdařily vzdor nepřízní skromné místnosti, pak slečna Hentzova co velitelka pěkně spořádaných tanců. Rovněž přispěl pan Mošna celistvě dobrou osobou hlavní, v níž hleděl stejně k pobavení lehčímu jako ku charakteristice přísné, pak p. Šamberk episodkou svou, v níž působil hlavně komickou vybranou maskou. Ostatní bylo tak, jak to právě jest u nás, kde ani co nejméně nevadí, že nemáme lokální zpěvačky, ba prazádné jen špetkou zdravého humoru nadané náhrady za ni, a kde o nějakou alespoň budoucí náhradu právě tak málo staráno, jako o nějakého mladého milovníka opravdového — snad proto, že to nejsou obory důležité!

České spracování, i když nemáme ohledu na šťastné příměsky časové, je rozhodně lepší a obratnější než originál, tak že nám divno, proč vzdělavatel nezahodil celý Feldmannův rámec a nesbil sobě jiný, což přec je velmi lacino. I forma původních českých nápadů je dosti epigramatická — jen kdyby těch vtroušených německých slov nebylo, ty nám připadají a urážejí nás jako sprosté Hans-Jörglovství. Podobně šťastně dařilo se české podobě hudby Suppéovy, jež takměř jen v ouverturním a

meziaktním zůstala nezměněna. Co pak kapelník Čech českého a místního k hudební části připojil, voleno a upraveno vesměs působivě.

Obecnostvo opouštělo místnost divadelní zcela uspokojeno.

Č. 72. z 13. března.

Pavel Forestier. Činohra ve 4 jednáních od Emila Augiera. Přeložil dr. Robert Nápravník. Poprvé provedeno na Théâtre français dne 25. ledna 1868 a v Proz. divadle v úterý dne 17. března 1868.

Je to dramatická poezie, co nám podávají nejoblíbenější spisovatelé francouzští? Zajisté že není, právě tak ne, jako fotografovaný obraz není dílem uměleckým. Máme odvrhnout fotografii proto, že není tím uměleckým dílem? Zajisté že ne; ona zprostředkuje nám obrazné seznání věcí, jichž bychom velkými jen obětmi takto seznávaní mohli. Francouzští nynější spisovatelé dramatičtí podávají nám fotografie moderních společenských poměrů (do slova „poměry“ zabíráme také názory moderního člověka ovládající), jež jsou nyní již v daném okamžiku po celém vzdělaném světě stejny; uznáváme ty fotografie rádi pro poučnost jich, život náš vlastní zrcadlíci, musíme je uvádět na divadlo naše české, poněvadž jsou ukázkami důležité vždy a velké činnosti dramatiky francouzské a poněvadž má právě divadlo české úkol výhradní, aby nás seznamovalo se všemi úkazy důležitými v oboru jemu příslušícím. Pouhý nebo hlavní zřetel k líčení poměrů nevede nás k poezii dramatické, k té je potřebí povah,

které třeba poměrům podléhají, avšak jim podléhají právě činy svými, vůbec tím, čím vlastně jsou. Pouhý zřetel k poměrům nahodilým vedl by jen k poezii lyrické, nebo by sobě utvořil druh nějaký nový, jako se v malbě vyvinulo krajinářství na větev samostatnou, přestavši sloužit ději, osobám, ba i myšlénkám. Francouzské divadlo nynější je jen pokračováním doby Scribovy, doby situačních her; Scribe a škola jeho působili situacemi libovolně vytvořenými, novější škola bře situace ze společenských poměrů; při obou školách byly a jsou osoby a povahy faktorem podřízeným, jemuž se ovšem hledí dodat něco novosti i pestrosti, avšak jen proto, aby celý obraz byl pestřejší. Důsledně líčená povaha mocnější převala by snad poměry ty, jako je přerývá v životě, toho ale nemůže francouzský dramaturg nyní potřebovat, ergo nemůže také potřebovat povah velkých. V jeho kusech vidíme samé lidi obyčejné, samé povahy prostřední, které sebou nechají házet sem a tam, kam jich právě dramaturg pro efekt potřebuje. V tak zvané střední třídě společenské nejvíc se takových osob nalézá, proto také ty předměty a osoby skoro výhradně čerpány z kruhů těch. Nejsou to osoby a povahy ani dobré ani zlé: pokud moderní vzdělanost fermež humanity klade na všechno, pokud utvořila jisté zákony společenské mravnosti (ve smyslu všeobecném), mají také osoby tyto „zásady“ své a jsou dobrými; pokud společenské poměry a zásady mohou se překrucovat bez velkého namáhání a nebezpečí, jsou jiné zlymi, jeden ovšem víc, druhý míň, jako v životě. Jen ta „šestnáctiletá dívčí nevinost“, na níž se právě nic měnit nemůže, aby zůstala čím je, jest zde výminkou, jen pomocí té vloudí se do moderních francouzských kusů povaha, která je povahou celou a tedy někdy i poetickým, ač nenovým

*

výtvořem, k němuž pro přirozenou láci jeho francouzští dramatikové skoro vždy také sahají. Ale nemáš tu žádné velké srdce Learovo, které musí a musí puknout, nemáš Richarda velkého a důsledného ve zlém, Hamleta velkého a důsledného v neurčitosti, Shyloka velkého a důsledného v nenávisti, Falstaffa velkého a důsledného v směšné samolibosti; máš samou svařeninu, prostřednost. Vezmi nejurčitější povahu z plodů nových, železného Montjoye; ku konci hry je ti jako při čtení mravné, vše vyrovnávající povídky Křištofa Schmieda! Tím ale vším není snad řečeno, že by neměly ty nejnovější plody francouzské, tyto fotografie plny pravdy, živosti a úchvatu cenu svou, ba velkou cenu. Nemohou být v malbě sami Veronesové a v poezii sami Straffordané; na uměleckém plodu můžem se vzdělávat, zrcadlo nám ale také slouží k mnohému dobrému: nevylučujem-li toto ze svých bytů, nemůžem „komedie“ francouzských spisovatelů vyloučit z jeviště, ba vděční musíme být i za ně, hlavně ale musíme uznat, že jsou d o b r y, mistrně broušeny.

Jednu takovou novou hru viděli jsme nyní zase na jevišti svém; Augierův „Pavel Forestier“ v Paříži na divadlech slavený a s kazatelen proklínaný, na českém jevišti proveden nejdříve ze všech jevišť mimo francouzských, což by o s o b ě bylo dosti značnou zásluhou divadelní naší správy. „Pavel Forestier“ vzbudil stran mravní stránky své výdatné hádky, o nichž v listech těchto bylo dosti zpráv podáno. Konečně není kus ten o nic lepší a o nic horší než jiné kusy nové z téže školy, ba může se říci, že nejpikantnější scény jeho krotší jsou než odpovídající jim scény „Starých mládenců“, „Pokuty ženy“ atd. Solidní překlad český vyrovnal také mnohé a česká solidnost dramaturgická pokračovala

u vyrovnání tom ještě dále než právě třeba. „Pavel Forestier“ je čistě plodem novější školy po Scribovské, jížto Augier je spolutvůrcem; co jsme řekli o škole té vůbec, platí plně o kuse tom, co jsme řekli o moderní poetičnosti vůbec, o kreslení povah atd. musili neb mohli bychom zde opakovat. Mohlo by se tu zvolat: Sto zlatých za jednoho celého člověka, vyjímaje ovšem povahu Kamilly, jež spadá do oboru výše uvedených čistých dušiček.

Otec Forestier dovolí sobě vzdor vyslovené přísnosti a „mramorové pevnosti“ své také tak nějakou partyku: Lea je ženou, konečně dost hodnou, dost dobrou, dost velkomyslnou, a je všeho jen tak právě dost, aby dostačilo na potřebné efekty; Beubourg je dost skromný, aby ani nečinil nároků na osobní zvláštnost. A hlavní hrdina Pavel, jenž je na konec čtvrtého jednání napraven, je as velmi rád, že není ještě akt pátý, v němž by utekl nejspíš předc od ženy a za Leou. Obsah hry byl již jednou v listech těchto obšírně vypravován (číslo 36. dne 5. února), dostačí tedy krátké jen resumé. Otec Forestier chce, aby syn Pavel vzal sobě Kamillu za ženu. Pavel je zamilován do Ley, rozvedené s mužem nehodným. Otec přemluví Leu, aby na zkoušku lásky Pavlovy odebrala se na nějaký čas z Paříže. Za její vzdálenosti vezme sobě Pavel Kamillu. Lea zvěděvši o tom v svatební noc Pavlovu, klesne do náručí Beubourgovy, který na to se do ní opravdu zamiluje, za což ji pojmout chce a opět až do Paříže nazpět pronásleduje. Zde zví Pavel o úpadku Ley, zví ale také od ní, že učinila tak zklamána a ze zoufalství. Láska dávná znovu v něm zaplane, chce utéci ženě a jít za Leou. Kamilla vidí v životě svém jedinou překážku, že Pavel a příbuzná jí Lea nemohou být spolu šťastni, chce sobě i jim pomoci samovraždou a hrdinná

odvaha ta překoná Pavla tak, že — zůstane, ubezpečuje Kamillu novou svou láskou. Je to tedy historie mužské slabosti.

Patrně, že při tak mimořádných poměrech, do jakých Augier nejnověji duchaplně své marionety postavil, nechají se vyvést scény a situace zcela zvláštní, napínavé, rozehvívavé pro jeviště, ač by v novelle s psychologickými hříčkami zacházející ještě mnohem úspěšněji byly na místě svém. A že Augier zbytečně sobě ty poměry neupravil, že je vyčerpал všestranně, rozumí se samo sebou. Jsou tu situace velmi působivé: Lea přivolující ku zkoušce lásky Pavlovy, Lea přicházející do příbytku šťastných novomanželů, Lea velkodušně s Beau-bourgovou láskou zápasící a konečně zcela Kamille ustupující, Kamilla sobě zoufající, otec a syn v zápasu, Pavel odhodlaný k roztrhnutí svazku manželského, pak váhající, pak zas překonaný — to vše může na jevišti velice působit. K tomu se pojí dialog ostře pointovaný, duchaplný, který posluchače místy unést může.

Avšak co se státi mohlo, nestalo se. Pravíme krátce: takovou hrou pohřbí se kus každý; za cenu hry té nechceme sobě koupit provedení kusů nových. V samém obsazení již staly se chyby valné, snad jen z části nedostatečností personálu našeho omluvitelné. Když již nemáme herečky charakterní a když již nesmí a nemá paní Pešková dostat úlohu v nějakém novém kuse, nezbyvalo, než aby paní Malá hrála Leu. Pak ovšem by byla slečna Čermáková musila hrát Kamillu, neboť marně se dovoláváme nějaké druhé milovnice tragické. Zajisté, že sobě s úlohou tou dala paní Šamberková velkou práci, avšak paní Šamberkové talent je prozatím poukázán na povahy příkře chladné a Lea je samý náruživý žár. Za to arcí Kamilla v rukou paní Malé povznesla se v důleži-

tosti nad Leu. Z mužských úloh došla jen úloha Beaubourga (p. Šamberk) zevnějšího výsledku. Třeba bychom říci musili, že to nebyl Beaubourg Augierův, ba že byl někdy v přímém odporu se slovy, jimiž sama sebe kreslí, přec to bylo podání celkové, v směru svém výtečné. Pan Kolár starší zápasil se vším všudy, čeho k platnému provedení úlohy zapotřebí. Pan Šimanovský patrně neporozuměl bujně a náruživé povaze Pavlově.

Zevnější úprava kusu byla skvostná.

Bez chiffry.
Č. 78. a 79. z 19. a 20. března.
Pod čarou.

Poslancův tajemník. Veselohra ve 3 jednáních od Meilhaca, přel. E. Z. Poprvé ve čtvrtek dne 26. března 1868. —

Německá sjednocenost, velká, jednotná německá říš nemůže být Francouzům nikterak po chuti, překáží jim ve všem všudy. Ta poznámka politická není zde, v referátu divadelním, od místa. Také francouzská divadelní censura je censurou se všemi příslušnými nepřijemnostmi svými. A kdykoliv chtěl francouzský spisovatel líčit veseloherně diplomaty a politiky, vyhnul se posud všem rekriminacím kteréhokoli vyslanectva v Paříži prostě tím, že sobě dal utvořit nějaké jméno à la „Buekkebergwalde“ (což spáchal Dumas st.) a prostě je vřadil mezi to půlsto německých státeků — proč by také nebylo jméno to mezi nimi, nevyslovitelné je k tomu dost! Kdyby ale nastala úplná německá jednota, kdyby všechno splynulo takhle ve velkou La Prusse, odkud by pak nechávali francouzští veseloherní spisovatelé přicházet ještě neohrabané ty diplomaty, chtějíce předc pořád ještě brát lidi aspoň z „poloharonů“? Leda že by psali veselohry samé polohistorické — ne, Francouz nemůže v žádném ohledu být pro německou jednotnost.

K těmto úvodně-čládkovým úvahám přiměla nás poprvé nyní u nás představovaná Meilhacova veselohra „Vyslancův příručí (attaché)“, postavená právě na vyznačenou půdu, hrající sobě s diplomaty jisté německé země, jejíž jméno nikdo sobě pamatovat nemusí. Vzorem diplomatů pitomých, sloužících k tomu, aby domácí esprit francouzský pocítil vedle nich teprv plnou cenu svou, je zde vyslanec baron Scarpa (ani v německých jmenech není Meilhac příliš ouzkostlivý). Nejvyšším ideálem je mu jeho kníže pán, který „má ku všemu možnému talent“, nejprvnějším článkem diplomatické jeho víry je mu vlastní jeho bystrozrak, vyznamenávající se tím, že mu ujde v š e, i to, že vlastní jeho choť v platonické lásce žije s mladým, poctivým šlechticem francouzským. Co „zlatý límec“ přidán k vyslanectvu tomu mladý hrabě Prax je vyhovuje tomu úkolu úplně. Prax má mnohé dobré vlastnosti — takých neupírá Francouz vlastně nikomu — má také jistou společenskou obratnost, vždyť je již několik let v Paříži, ale mnoho se pere a ještě více pije — Meilhac mu musí něco „německého“ přivěsit. Prax je povaha lehkomyšlná, nebo jak bychom to řekli, ušlapanou, pro všechny určenou cestou nejde, nýbrž „skáče pořád přes zábradlí“. Prax je ale lepší než pověst jeho, ba on má i zalíbení v tajně vyváděných dobrých skutcích. Pak je tu ještě z téže německé zemičky mladá vdova Palmerová, bohatá krásou i duchem, ale ještě bohatší miliony, tak sice, že kdo ji dostane, ovládl by celým tím knížectvím. Baron Scarpa nechce, aby sobě vzala Francouze a přiřkne Praxovi úkol ten diplomatický, aby všechny četné její nápadníky odstranil. Prax uváže se v práci tu, ubezpečiv dřív úkolu jeho ovšem netušící Palmerovou, že on sám zamilovat se do ní ani nemůže, už pro její dvacet milionů ne, pro něž jí

beztoho žádný poctivý muž lásku svou ani vyznat nemůže, již ze strachu, že by ho snadno mohla podezřít ze ziskuchtivosti. Šťastně se mu podaří intrikami, ano i soubojem, že odstraní všechny nápadníky, při čemž se ale dle předpisů slušné francouzské veselohry ovšem sám do ni zamiluje. Nastávají boje duševní, přecházení z protivy do protivy, až vše dle těchže předpisů skončí tak, jak každý uhadne, svatbou mezi Praxem a Palmerovou. Mezi tím se proplítá trochu pikantního tajemnůstkářství, trochu pikantní manželské nevěrnosti, děj rychle se mění, tak že nemůžeme jej zde podrobně sledovat, ano takové sledování děje ve francouzské veselohře je aspoň tolik, jako psaní několikaarchové povídky. Avšak tolik je jisto, že všeho možného koření zde užito i že užito šťastně a Meilhacův „Příručí vyslancův“ že je zcela dobrým plodem genu francouzského.¹⁾

Jen že se zdá, že šťastná doba pro veselohry francouzské prozatím alespoň na našem jevišti vypršela, stojiť veselohra ta u nás jen jakoby na jedné noze. Máme nyní, jak obsazování se děje, kdy je ještě nejšťastnější, jen v mužském personálu síly úplně dostatečné, pana Kolára ml. a pana Šamberka. Ti také tentokráte jedině rozhodli osud novinky ve prospěch její; prvnější hrál výtečně „Scarpu“, tento „Praxa“. Prax je úloha hlavní, na níž visí osud celého večera. Jen některé byly momenty v dialogu, jež bychom byli sobě přáli uslyšet v živější a pravdivější bezprostřednosti; co však zde scházelo, přičísti dlužno při velké úloze na vrub prvního představení vůbec. Takto bylo celé počínání sobě pana Šamberka mistrovské, zůstavujíc celistvě milý, krásný do-

¹⁾ Henri Meilhac (1831—1897) napsal tuto komedii, majíc v originálu název: „L'attaché d'ambassade“ r. 1861.

jem. Také podřízenější mužské úložky kusu byly dobře obsazeny, jen pro kavalírskou úlohu „Ramseye“ přáli bychom sobě herce s pohybem i mluvou routinovanější. Velmi šťastně sobě počínal pilný pan Pulda v dosti obtížné úložce sluhy „Fippa“. Úlohy ženské byly také zde „slabším pohlavím“. Paní Šamberková hrála úlohu „Palmerové“. Hrála ji s uznání hodnou svědomitostí, obezřetně a pilně, a ledaco se jí také podařilo. Avšak „Palmerovou“ musí a musí hrát herečka charakterní, kteráž má salonní lehký tón, jemné odstínování vtipu a citu úplně ve své moci. Sice se setře všechen francouzský pel s francouzské úlohy té a na mnohých místech působí tato pak kostnatě a nesympathicky. Paní Šamberková, jež v jediné jí příslušícím oboru chladné tragiky dle našeho přesvědčení znenáhla by sobě sympathie obecnstva příští dobyti mohla, nemůže za to, že úloha jako „Palmerová“ je i jí samé apathická.

Č. 87. z 28. března.

Zakletá slečna. („La belle au bois dormant.“) Drama v 5 jednáních od Octava Feuilleta, přel. Počátek. V sobotu 18. dubna 1868. —

Novější dramatikové francouzští mají vždy alespoň něco pro sebe: sociální tendenci, jež jest nesmírně mnohým nesmírně nepohodlna, a živou obsažnou myšlenku, jež jest mnohým přímo protivna. Arci se jim daří prarozdílně, nejen že i u spisovatelů jednotlivých jednou je perut mocnější a podruhé slabší, ale francouzská censura sama přihlíží k tomu, aby nemaloval mravokárce francouzské poměry společenské příliš černě či pravdivě, vnutí k volným čtyřem aktům „Montjoye“ jezovitský akt pátý, nebo stísní celý proud kusu tak, že vypadá lživě, souchotinářsky. Chorobnost ta, v chvění zimničné slabosti, značí také Feuilletovu „Zakletou slečnu“ (La belle au bois dormant), ač nevzal sobě zde Feuillet předmět bezprostředně z politiky nynější vlády plynoucí. Feuillet sáhl do kruhu širšího, do historie neodolatelného pokroku lidského vůbec. Chtěl vylíčit boj vzrůstajícího se měšťanstva s klesajícím šlechtictvem, boj přikrých (ve formě své) ideí moderních s přikrými předsudky dávných věků, vlastně následky boje, pokud lidské city odvěčné s ním souviseti, jím drceny býti i krváceti mohou.

Vedle sebe stojí tu rodiny dvě, továrník Georges Morel se sestrou svou, Louisou, markýz de Guy Chatel se sestrou svou Blankou. Prvější vzmáhají se neodolatelně činností svou, druzí, zapředení v snech svých aristokratických, propadávají finančně hloub a hloub, až na dno miziny. Děj se koná v staré Bretagni a obyvatelstvo dějiště rovněž je rozštipeno na dvě, jedni obdržující výživu a všelikou humanní podporu od továrníka, jsou proti šlechtě, druzí jsou jejími přívrženci pro staleté vzpomínky, pro dobrodiní posud prokazovaná. Neboť dobrota srdce a bohatost citu vůbec je u obou vládnoucích hlav, jen že šlechtic koná vše z kavalírské milosti, z pudu, u továrníka ale pojí se cit s rozumem, plyne skutek z přesvědčení. Morel je od dětinstva zamilován do Blanky, láska zůstává tajena, pozorována jen Hoelem, sedlákem bretoňským, jenž se má za bohem povolaného strážce rodiny šlechtické. Často hleděl Morel, vida úpadek Guy Chatelů, přimět mladého hraběte k tomu, aby se s ním spolčil pro podniky průmyslné. Výzvy jeho byly marny. Aby sám nedošel škody, skoupil veškeré dluhy hraběcí, i došlo tam, že náhle veškeré jmění mladého hraběte stalo se jméním Morelovým. Hraběcí rodina musí opustit zámek. Blanka jde do kláštera, vysvobodivši dříve ještě Morela, jehož tajně také miluje, z vražedných rukou Hoelových. Ale markýz de Guy Chatel byl se již také zamiloval do Louisy a láska jeho je opětována. Bratra jejího byl proto, že tento sestru jeho vyznáním lásky „urazil“, vyzval na souboj. Hutníci a dělníci Morelovi shluknou se proto proti hraběti, Louisa spěchá ho zachránit. Při tom zví hrabě, že Morel mu byl statek přeplatil značně, jen aby ho zachránil před mizinou úplnou. A když Morel sám objeví se v okamžiku rozhodném, aby bouří proti hraběti utišil, uzavře se pevné přátelství mezi

oběma protivníky. Schází jen, aby Blanka svolila k sňatku s Morelem, jehož beztoho již dávno miluje. Avšak zde zavedla Feuilleta choutka po efektech příliš daleko, Blanka svým stálým neženským, v pouhých rodinných předsudcích kořenícím se odporem stává se diváků až odpornou. Ani to jí nepohne, že Morel chce se života zbavit, nechává bratra svého darmo prosit, sestru jeho se po zemi smýkat, konečně z milosti svolí a zachrání Morela v okamžiku tomž, když tento chce se již vrhat do strojů svých továrních. Třetí akt by dobře mohl skončit hru celou a základní myšlenku, smíření staré doby s novou, co nejjasněji nechat vítězit, avšak francouzskému spisovateli bylo toho napnutí málo, obecnstvo musí se chvít ještě po dva akty dále, a je věru zas obratnosti francouzského spisovatele potřebí k tomu, aby obecnstvo se neunavilo. Obratnost tu ale osvědčil Feuillet zde zase v míře značné.

Provedení hry bylo šťastné. Morely hráli pan Šimanovský a paní Malá, hrabata pan Šamberk a paní Šamberková. Ani jedna z hlavních scén neminula se s výsledkem poměrně pěkným. Avšak dvě musíme přece věci poznamenat, zaprvé pánům tu nepochopitelně zvláštní mimiku novější, při níž se hrají někdy celé scény se z a v ř e n ý m a očima, pak paní Šamberkové, jejíž zjev byl tentokráte okouzující, onen tón deklamace veskrz suché, jaká v úloze o p r a v d o v é vždy vadí. Právě v úlohách chladného rázu musí lehký ten záchvěv citu, který i nejpříkřejší povahu právě tak probíhá, jako krev živé tělo každé, být velmi patně vyznačen, nechť již je herci vrozen nebo nastudován. O v ě t š í č i m e n š í m í r u citu se jedná, ne o cit vůbec, nebo bez citu vůbec vidíme pak před sebou jen sochy, krásné snad, dramaticky ale mrtvé. Po zcela důkladných studiích může se

také paní Šamberkové zdařit, že neujde jí pak žádný moment povahy. Kusu Feuilletovu valně také prospělo dokonalé skoro provedení úloh episodních. Na prvním místě jmenujem tu zas pana Kolára st. (Hoel) a Kolára ml., pak sl. Lipšovu, pp. Bittnera, Chvalovského a Burdila.

Obecenstvo, dosti četně zastoupené, bavilo se dobře.

Č. 110. z 21. dubna.

Král Lear. V památní den Shakespearových narozenin. Ve čtvrtek 23. dubna 1868. —

Shakespearovy narozeniny nelze u nás věru důstojněji oslavit, než provedením „Leara“. O sobě již, co do poetické i myšlenkové síly velikán, „Lear“ je zároveň nejpyšnějším skvostem hereckého českého umění. Spatříme-li p. Kolára st., prvního tragoeda svého, v obrovské té úloze, jsme pyšni na talent český, a cokoliv tu ještě v podrobnosti úplně nedohlazeného, musíme celistvě složit na účet poměrů, které ještě nebyly nám dosti příznivy, aby byly vpravily proud českého umění dramatického v meze zcela klidné a určité a jednotlivcem příliš zmítaly, než aby byl mohl užít pro umění své výhod, jinde jednotlivcům prospívajících. Páně Kolárův „Lear“ má obrovskou sílu životní, v něm proudí se celé moře náruživosti opravdové, základy povahy kresleny jsou co nejurčitěji, jednotlivosti působí na nás bezprostřední a úchvatnou reálností. Uznali jsme to již často a netřeba než znovu zaznamenati, že slavnostní představení potěšilo nás opět. Litujem, že není celý kus u nás z jedné litiny, někde že se přičí jakás nechuf, někde zas nedostatek síly že poněkud vadí při úlohách menších „Learu“. Ostatně je známo, že máme v paní Malé výtečnou Kordelii,

v p. Koláru ml. zcela původně sobě počínajícího „šaška“ atd. „Goneril“ hrála místo paní Peškové poprvé paní Šamberková. Co do nejzevnější representace úloha ta něco získala tím, co do oduševnění přáli bychom paní Šamberkové pro budoucí reprisu deklamací ještě jasnější, stupňovanější, na všecken způsob patří úloha ta paní Šamberkové rozhodně a paní ta v ní záhy zdomácní.

Obecenstva bylo hojně a po větších výjevech byl potlesk až nadšený.

Č. 114. z 25. dubna.

Božena od Klicpery. Žert v jednom jednání od Jos. Jiřího Staňkovského. Poprvé. Před tím: **Učedník nad místra.** K závěrku: **V studni.** — V pondělí 27. dubna 1868. —

Pan Staňkovský dosti se namáhá, aby nám vzal naši víru v talent jeho, totiž v schopnost jeho, že vyvede něco myšlenkově hlubšího, závažnějšího. Jsme vzdor namáhání jeho přesvědčeni, že může dospět na plody pěkně kristalisované, jen když vehloubá se v sebe sama, když sebere pozorováním a čtením názory, jež spracuje sobě v myšlenky původní; avšak nepopřává sobě času, pracuje nepoměrně víc do šířky než hloubky — a taková hra nemůže déle trvat, aby nebyla opravdově rozhodnou pro celý život. Škoda by bylo jeho talentu a skoro jsme měli chuť pomlčet vzhledem k tomu přesvědčení svému na-prosto o hříčce, která se s firmou jeho dostala nyní na jeviště. Snad má mezi pracemi svými četnými něco přec lepšího a volba nebyla dobrá. Hra provozovaná „Božena od Klicpery“ má myšlenku novou, nejnověji Rosenem a před tím již stokrát jinými spracovanou. Krátký chudý děj a co nejprůhlednější spletení jeho zakládá se na tom, že kněhkupec principál a kněhkupec mládenec ucházejí se o Boženu Klicperovu, dcera knihkupcova že se jme-

nuje Božena a k této zas že vztahuje otec žádost notičkáře a spisovatele za jeden exemplář „Boženy“ — od Klicpery. Děj se obmezuje na hádku mezi otcem a spisovatelem, kterouž pp. Chramosta a Mošna provedli co nejživěji a na velký prospěch hry. Dialog je opravdu chudý a „humor“ v něm vládnoucí dotýká se nepříjemné, plané dělanosti. Očekávali jsme od pana Staňkovského již něco zralejšího, nechť nás nesklame aspoň příštím plodem svým.

Na předcházejícím anglickém „Učedník nad mistra“ bylo patrné, že příprava nebyla vydatná. Ku konci musila opět vypomoci Blodkova opereta „V studni“ a rozjařit obecenstvo jako vždy.

Č. 114. z 29. dubna.

Baron Goertz. První divadelní pokus sl. Marie Horské, žákyně pí. Malé. Prozatímní divadlo. V sobotu 16. května. —

Žižkova smrt. Novom. divadlo. V neděli dne 17. a 18. května 1868. —

Nahodilá okolnost, že paní Malá zaneprázdněna byla v slavnostním Kolárově proslově,¹⁾ opatřila nám příležitost, spatřiti v Bozděchově „Goertzu“ co „Ebbu“ slečnu Horskou,²⁾ žákyni paní Malé. Úloha ta podává začátečnici málo prospěchu, žádajíc v passivních svých, rychle se objevujících a zas mizících obrysech herečku, již beze všeho ostychu a co nejpůsobivěji každou větu ovládající. Začátečnice učiní tu již dost, dovede-li vyznačit vše jen všeobecně. To se povedlo sice slečně Horské, nepodalo nám ale ještě dostatečných pomůcek k posouzení jejího talentu. Proto také nevyslovujem určitě své tušení, že slečna by as v úlohách čistě sentimentálních úspěchu ně-

¹⁾ Míneňna tu slavnostní předehra „Věštba Libušina“ od J. J. Kolára, provedená téhož dne (16/5) v Novoměstském divadle, před prvním provozováním Smetanova „Dalibora“ na oslavu položení základního kamene divadla národního, v níž pí. Malá hrála „Libuši“.

²⁾ Sl. Horská setrvala pak u česk. divadla pražského až do r. 1873.

jakého nejspíše docházela. V jednotlivých větách její zachvěl se opravdový cit, jenž by jinde došel snad výrazu plného. Slečna má velmi pěknou postavu, opravdového výrazu schopný obličej a zvučný, příjemný hlas. Proto bychom také rádi ji spatřili v úloze některé jiné, kde širším proudem deklamace nebo podrobnějším vypracováním povahy dokázat by mohla, jak daleko nadání její sahá a jakým směrem by as bráti se měla. Vlastní počátek jejího divadelního působení kladem tedy do příštího jejího vystoupení.

Slavnostní hry činoherní vesměs se těšily valné návštěvě a vděčnému obecenstvu. Zvláště „Žižkova smrt“ činila divy.³⁾

Bez chifry.
Č. 138. z 19. května.

³⁾ Mimo to dáván v slavnostních dnech, 16./5. Tylův „Strakonický dudák“, co hra odpolední.

Milada. Truchlohra v 5 jednáních od Václava Vlčka. Poprvé. V proz. divadle ve čtvrtek dne 2. července 1868.¹⁾

Mimo vše očekávání porodila mrtvá saisona živé dítě, Vlčkovu truchlohru „Miladu“. A toto dílo bude dlouho živo, udrží se dlouho na našem repertoiru i bude působivé vždy, kdykoli hlavní namáhavá úloha bude v rukou opravdové herečky. Ale na herecké síle visí Vlčkův kus jen prostředně, sám v sobě má dosti duševní síly, aby také na čtenáře výdatně působil. Že má Vlčkova truchlohra velkou přednost rozhodné původnosti do sebe, vysvitne již z krátkého náčrtu obsahu její.

Hrabě Albrecht Kolovrat, nejvyšší kancléř český, podporován mandátem královým, pronásleduje bratry české mečem, mučidlem i hranicí. Před lety byl matku Miladinu, mladého, ale duševně samostatného děvčete, od sebe i s dcerou touto zapudil, neví ničeho o nich, ba ani netuší, že obě jsou také mezi pronásledovanými. Činy jeho, jichž násilné stopy drtí život i nejdlejších vesnic, vzbudí v matce i dceři touhu, aby nějak zarazily

¹⁾ Někdy od 24. května do konce června t., až do tohoto referátu o „Miladě“ podával divadelní recenze v N. L. Hálek chifra „K.“) a j., ježto Neruda v té době cestoval po jihoslovenských zemích rakouských a navštívil též Benátky.

dálší kroky jeho. Po spolehlivém poslu zašle matka do zámku rytíře Bohuslava, u něhož je Kolovrat hostem, prsten, z něhož má hrabě poznat, že vlastní dítě jeho mohlo by též se státi obětí jeho ukrutné divokosti, kdyby v ní neustal. V Miladě ale, kteráž původu a otce svého nezná, zaklíčí se a rychle dozraje myšlénka, že by dovedla snad výmluvným slovem a tklivou prosbou sama přeměnit snahy maršálkovy. Odeběře se k němu na hrad, svěřivši se toliko přítelkyni své Veronice. Ženich Veroničin, Antoš, byl co posel Miladiny matky s prstenem a přípisem již dříve hradu došel, obé odevzdal a dle rozkazu zase hned zpět k domovu se odebral. Rozechvělý obdrženu zásilkou maršálek pozná v předstoupivší před sebe Miladě dceru svou a nemoha od ní zvědět, kde matka její žije, dá stíhati Antoše. Antoš taktéž nezradí bydliště Miladiny matky; on i Milada žijí v klamu, že by vydali stařenu hrdelnímu soudu. Kdyby maršálek otcovského citu násilně netajil a Miladě se projevil, bylo by alespoň zatímně po další tragice; maršálkova urputná povaha vyčkává ale příchodu matčina. Antoše poručí on dát na skřípec, Miladě dá do večera lhůtu na rozmyšlenou. V rozechvělosti svého polovičného vězeňství, ze strachu o matku svou, v touze, aby rázem ulevila jednotě bratří českých, případně náhle Milada na myšlénku, že zavraždí maršálka. Zděsí se z počátku myšlénky té, pak ji považuje za vnuknutí nebes. Ale již rozhodnuta váhá přece ještě; Antošova smrt však, jenž skončil na skřípci, prudká scéna mezi Bohuslavem a maršálkem a urputnější již zacházení tohoto s ní, dožene ji přece k tomu, že zamýšlený čin Bohuslavovou dýkou vykoná. Matka její byla mezi tím zvěděla o ní a odkvapivši taktéž na hrad, přichází po činu právě vykonaném. Milada uprchne do lesní chýže. Zde ji nachází matka její a pro-

kleje ji co vražednici. Milada brání se vznešeným záměrem svým, v tom jí sdělí matka, že maršálek byl otcem jejím a výrokem tím zdrtí dceru svou. Vidouc zoufalství dceřino, objeví se opět co matka a s obličejem zahaleným vydává se smrtelným ranám pronásledovatelů. Tito brzy však poznají omyl svůj, chopí se Milady a odevzdají ji soudu. Soudci jsou náchylni k mírnosti, Milada však sama prosí za orťel smrti a vůli její se vyhoví.

Patrno, že mohl Vlček z předmětu svého učinit velmi mnoho, že mohl, postaviv jednou již hlavní osobu na cestu heroickou, způsobem co nejrozmanitějším na cestě té ji dále vést. Avšak rovněž patrno, že má i právo, svést hrdinku svou pak na dráhu nebo do viru dojmů již jen rodinných, úže společenských, s prvotní myšlénkou, se širším obzorem více nesouvisících. Vlček zvolil poslední dráhu k psychologickému rozvinu povahy hlavní a obratné péro jeho docílilo také tím dobrého výsledku. Dle našeho náhledu byl by cestou prvější ještě více do-sáhl, třeba by ovšem úkol ten býval těžší. Milada nemá o s o b n í zášti proti nepříteli svému, ostatní motiv padá pak nahodile a příliš závažně na bedra její. Čin její je o b r a n a, pohnutky jsou co nejšlechternější. Za svobodu náboženskou českého lidu chce obětovat život svůj. Jako mohutný sloup povznáší se před námi v prvních aktech povaha její, náhle je zlomena poměrem nahodilým a co pyšně začalo v říši velkých myšlének, co v tragickém zápasu dokonat a dokrvácet se mohlo na kolbišti zápasu za lidská práva, to převedl spisovatel pak na půdu nahodilých hříček lidského osudu. Vzdor celistvé fikci děje, mohli jsme spatřit truchlohru co do myšlének a tendence historickou, uhnuli jsme se ale v truchlohru, v níž vládně osudná náhoda a jejíž poslední akt nevyplývá n u t n ě z dějin, nýbrž novelisticky nás dojíhá. Milada i po spá-

chaném činu, třeba by ženská její duše chvíli se musila, je sobě vědoma ryziho úmyslu; okolnost, že zavraždila vlastního otce, může ji sice osobně zdrtit, myšlénku ale, pro kterou vystoupila z pasivnosti bratří svých, nepřivádí k nijakému rozluštění. A Milada je tak rozhodně hlavní osobou, že jakmile ona sama vůdčí myšlénky pozbývá, i myšlénka sama již v jistém ohledu sklesla. Spisovatel právě nechtěl jíti směrem jiným, není lze mu z toho vyložit vinu.

Truchlohra, jak právě je, má již mnohé přednosti. Mimo původní základ předně velmi přesnou charakteristiku, průhlednou stavbu, v prvních aktech na nás působící s jednoduchostí takměř Hebblovskou. Dále opatrné vyhýbání se vši zbytečnosti, nenápadné nalézání efektů; řeč, třeba ne poeticky úchvatnou, přece velmi pěknou, o spisovatelské zralosti svědčící. Rozvrh na scény a akty je střizlivý a rozumný.

Předvedení kusu mohlo být ještě líp připraveno. Vzdor tomu ale, že síly naše přední jen as tři úloh původní té novinky se ujaly, byl výsledek uspokojivý v ohledu mnohém. Paní Malá dovedla dobře sprostředkovat momenty heroické s napotomním rozechvěním citovým, mnohé scény její byly již výtečné a vyniknou při opakování ještě více, až vzmůže se doznaná potřeba sešetření fysických sil. Slečna Lipšova, paní Hynková a slečna Bollardova platně byly na svém místě, pan Polák hrál maršálka co nejsvědomitěji a také menší úlohy pány Šamberkem, Chramostou, Seifertem,¹⁾ Puldou a Budilem jsou pečlivě provedeny.

Návštěva byla trochu letní.

Č. 182. z 4. července.

¹⁾ Seifert vrátil se někdy v květnu od společnosti Švandovy, kde byl nějaký čas pobyl, opět k českému divadlu pražskému.

Svatojanská pout. Národní fraška ve 3 oddílech se zpěvy a tanci od Ferd. Šamberka. — Poprvé. Novom. divadlo v úterý dne 7. července 1868 ve prospěch spisovatele.

Původní fraška česká je sama o sobě již něčím, bez ohledu na to, je-li dobra. Novější produkce dramatická vyhýbala se úmyslně frašce. Hlavní toho příčinou jest, že od frašky české, jak nyní poměry naše jsou, žádá se časová myšlénka, tendence. Tragedii a veselohře dovolí se tendence výlučně poetická, od frašky chce obecnstvo politiku. Básníci naši bojí se té pouhé časovosti, s níž zajde snad konečně i kus sám. Ovšem, dobrá fraška politického zároveň obsahu, nezakládající týž význam na pouhé některé nápady a narážky, zůstane provždy dobra jako veselohra charakterní, povahy „veřejné“ mohou se tímž věčně typickým způsobem podat, jako povahy soukromné. Avšak dobrá fraška není lacinější než dobrá truchlohra neb veselohra, stojí stejně mnoho práce a obecnstvo, totiž běžný estetický soud, jakož i kasa ředitelská nepoměrně jí menší dávají cenu. Básníci již pro ten soud věnují stejnou tedy práci raději něčemu jinému než frašce. Tím jsme osvětlili první svou větu, že původní fraška česká je sama o sobě již něčím, bez dalších všech

ohledů. Pan Šamberk, známý již několika pracemi v oboru lehčí a veselé dramatiky, podal nyní práci novou, již výslovně sám přikládá název „frašky“ a sice frašky „národní“.

O talentu pro frašku nebyla při panu Šamberkovi dle jeho dřívějších „veseloher“ žádná pochybnost. Ale „národní“ jeho nynější „Svatojanská pout“ není. Jsou v ní časové narážky dosti hojně roztroušeny, užívá se národní slavnosti pražské z dnů svatojanských co rámce, ale celá faktura její je vídeňská. Jen povrchu nynějšího právě života českého je dotknuto, národa ne v hloubce jeho snah, ne bájí jeho ni snů, ne vlastní činnosti jeho. Osoby, které před námi vystupují, mohly by mutatis mutandis všude vystupovat, nejsou typicky českými, nýbrž světově všeobecnými a nejsou plodem českého zvláštního života. To ovšem není závadou kusu co kusu, vždyť nemusí být nová fraška právě národní a my to uvádíme zde jen na určení d r u h u.

Obsah nové frašky je o sobě skutečně šťastný. Zakládá se na náhodách i nehodách, do jakých může se někdo, kdož právě v dobu svatojanskou upadl do výmínečných poměrů, dostat ubytováním venkovských poutníků. Doktor Karel Kratochvíl je v takových výmínečných poměrech. Právě před slavností pobrali mu židé všechn nábytek pro dlouhy jeho přitele, za něhož se byl zaručil. A v tomtéž okamžiku dostává návštěvu venkovského strýce i dcery jeho, nevěsty své. Dobrý nápad a ubytovací výbor vypomohou. Za prázdný svůj byt obdrží po čas slavnosti byt meblovaný, kamž strýce i nevěstu uvede co do bytu vlastního. Strýc nebohý, jenž má příčinu k nedůvěře, prožije v domnění, že domácí pán je vlastně jen pohostinsku přijatým „poutníkem“, několik velmi sice pro něho nepřijemných, avšak dosti působivých scén.

Avšak cizí ten byt je jediným zapletením celého kusu a třeba by vystačil na některé scény dobré, na tři akty nestačí. V jednom, nejvyš ve dvou aktech krátkých mohlo se něco zcela zakulaceného, úplně živého z toho vyvést, při třech aktech musí ale spisovatel sahat již k některým výpomůckám, k scénám méně důležitým a efektům hledanějším, musil živý takto dialog prodloužit a stalo se tím, že první akt nás neuvádí ještě v situaci plnou a poslední že trpí citelnou prázdnotou co do děje. Kdyby pan Šamberk chtěl ve směru tom opravovat, prospěl by práci své a některé skutečně řízné nápady, jež vyvolávaly živý smích a potlesk, tím více by vynikly a získaly. O povahách kusu jsme se již zmínili, že jsou všeobecnými, také z nečeských kruhů známými, jen povaha venkovského strýce je individuální a došla panem Kolářem ml. také individuálního provedení. Ostatní úlohy dobře zastoupeny jsou panem Mošnou, Seifertem, spisovatelem samým a panem Chramostou, pak paní Hynkovou.

Obecenstva bylo hojně a spisovatel, zároveň co beneficiant hned při prvním vystoupení věncem poctěný, jest vícekrát volán.

Č. 187. z 9. července.

NÁRODNÍ NOVINY.

Od 17. července do 20. října 1868.

Dvě vdovy. Veselohra v 1 jednání od F. Mallefillea,¹⁾ překl. od E. Züngla. Poprvé. — Na to poprvé: **Který má zemřít?** Dramatický žert v 1 jednání dle Henriona vzdělala E. P. — K závěrku: **Žádný muž a tolik děvčat.** — Prov. v Prozatímním div. ve prospěch sl. Františky Bollardovy v úterý dne 25. srpna 1868. —

Benefice slečny Bollardovy opatřila nám večer velmi příjemný. Mimo oblíbenou operetu „Žádný muž a tolik děvčat“ spatřili jsme především rozkošnou veselohru Mallefillovu u velmi plynném vzdělání Zünglově. „Dvě vdovy“ je veselohra jen jednoaktová, předce však v situacích bohatá a mimo to i co do povahopisné stránky dosti vyhloubaná.

¹⁾ Jean Pierre Félicien Mallefille (1813—1868), dramatický spisovatel a romanopisec francouzský. Z dramát jeho u nás mimo „Dvě vdovy“, jež daly J. V. Novotnému j. zn. látku k librettu stejnojmenné opery Smetanovy, známa ještě J. J. Kolářem přeložená veselohra „Les sceptiques“ (1867). Div. ochotník sv. 132.

Karolina a Laura, mladé dvě vdovy po starých mužích, žijí společně na venkově. Prvější libuje sobě v nabyté nyní samostatnosti, aniž by se vzdávala myšlenky na sňatek druhý, je veselá a vtipná; Laura pak neodložila vzdor dvouletému již vdovství posud smutečného šatu, mníc se k věčné věrnosti zavázanou, hledí na vše prismatem smutku svého. Vlastní příčinou smutku jejího je utajený vnitřní boj, milujeť již dávno šlechtice Edmonda de Bronne, který jí zas miloval co paničku, ač tenkrát neopovážil se jí ani přiblížit. Nyní následuje ji všude, přišel již i na statek Karolinin a hledí se alespoň co vězeň dostatí do zámku tím, že v nejbližším vůkolí jeho pytláci. Karolina o počínání jeho zpravena, vtipně prohlíží úmysl jeho a dá ho hajným svým skutečně zatknout. Za trest mu diktováno, aby s dámami zůstal přes vesnický ples a při společném obědě. Edmond ovšem užívá příležitosti, aby vyjádřil se Lauře; tato však, ačkoli ho rovněž vřele miluje, odpírá pro domnělé povinnosti své. Karolina sahá k výpomůckám vážným, jde sama s Edmondem na ples, ano tváří se, jakoby se domýšlela, že Edmond je zde k vůli ní samé. Tím vyvíjí se řada pestrých a živých scén, jež žárlivost Lauřina ovšem pak ve smyslu veseloherním zakončí. Dialog není hledaně vtipný, nabývá ale hloubky již protivou dobře volených, nevšedních povah. Vůbec náleží veselohra k těm, které co vzorné veselohry mohou po boku „Brute, pust' Cesara“ a podobných zůstat pro decenia občasnou okrasou repertoiru a na něž klademe tedy požadavek, aby nám předvedeny byly hrou vybroušenou.

Požadavku tomu také první hned provedení z velké části odpovídalo, paní Malá (Laura) a pan Šamberk byli výteční. Rovněž uznáváme pilnost paní Šamberkové, jakou věnovala úloze své a kterou namnoze došla úspěchu.

Ovšem je úloha ta tak rozhodně z oboru veseloherní charakteristiky, žádá takou bezprostřednost a lehkost, že těžko jí vyhovět než individualitou ryze veseloherní. Dvoje či troje opakování přivedlo by ostatně také paní Šamberkovou bezprostřednosti té blíže. Pan Pulda měl šaržovanou úlohu vedlejší a potěšil nás taktéž svou patrnou a šťastnou snahou. Jen o něco ještě sušeji měl by se chopit úlohy té.

Následující na to žert „Který má zemřít?“ dle Henriona od E. P. zaměstnává jen dvě osoby. Hříčka ta je po Henrionsku plna pravdě nepodobností, náhlých skoků a i na veselohru násilných obrátů. Že přece se líbila, je pouze zásluhou výtečné paní Peškové a pana Bittnera, jenž tu objevil obratnost již velmi pozoruhodnou. Obtíže stálých protiv a neodůvodněných obrátů překonala paní Pešková s mistrnou lehkostí a obtíže ty zdály se jí jen k tomu sloužit, aby rozvinula tím větší bohatství hereckého detailu.

Obecenstva bylo hojně.

Č. 41. z 27. srpna.

Othello, mouřenín benátský. Prov. v Prozatímním div. v sobotu dne 12. září 1868. —

Provedení Shakespearova „Othella“ dokázalo zase jednou, jak dobrou půdu měla by u nás tragedie při stálé opravdové snaze. Nemůžeme tvrdit, že jsme v sobotu viděli cos dokonalého, ve mnohém šla dobrá vůle výš než výsledek, celistvá intence výš než možnost vybaviti se náhle z nedostatků nynější souhry, avšak viděli jsme „zas jednou“ dobrou vůli a řádný „kus práce“, což již značně potěší. Nejzřejměji jevil se rozdíl právě naznačený u zástupce hlavní úlohy, pana Šimanovského. Shakespeare, vynálezce „českého přímoří“, učinil jak známo z benátského vojevůdce Otella Mora, jehož postavu a podobu podnes ukazuje pomník v nádvoří paláce dožů, ihned Othella mouřenína. Tragéd Ira Aldridge dodal úloze té všechny zvláštnosti nigerské račy své a po něm přijali mnozí herci zvláštnosti ty co všeobecně typické.¹⁾ Také pan Šimanovský. Viděli jsme ho, když poprvé, ale velmi ještě nešťastně vstoupil do stop Aldrigových, nyní už učinil velký pokrok, vymanil se z mnohého, ač ne ze

¹⁾ Ira Aldridge (1804—1867) herec černocho, vynikal zvláště v postavách Shakespearových. Hrál též r. 1853 a 1858 v Praze.

všeho. Posud mu vadí plémě Morovi přibásněné. Třeba se toto nemůže zcela obejít v té hře Shakespearově, herec má se spokojit s naznačením co nejjemnějším, v tom leží právě umění herecké, aby, co jen naznačit se má jakožto pouhá pomůcka k psychologickému výkladu, nevystupovalo příliš nápadně a nečinilo pak neodůvodněný dojem věci hlavní, dojem to strojenosti. Kde se vymaňil p. Šimanovský z dřívější své snahy, kde kreslil čistě psychologicky — a těch míst byla bohudík valná většina — setkal se s výsledkem veskrz krásným. Také „Jago“ pana Kolára st. byl většinou šťasten, přirozená hra, nezabíhající k obyčejným pomůckám herců „intrikantů“, učinila z „Jaga“ postavu živou, pravdivou. Monolog působil svou vypracovaností, dialog hladkostí. Kde byla vada, vzrostla z okamžité jakés ležérnosti, jež místy i text splítala.

Ze zástupců úloh vedlejších, vesměs pečlivě sehraných, jmenujem jen pana Bittnera co „Cassio“. V úloze té poprvé vydobyl sobě pan Bittner rozhodné místo v tragedii a ukázal, že časem svým může dospět na výši její, na obor charakterní. Sílu má k tomu, doufejme ve vlastní prospěch jeho, že nejen také vůli, nýbrž i vytrvalost. „Desdemona“ paní Malé byla zjev co nejpoetičtější, v zahradní scéně přímo úchvatný, rovněž v přednesu ballady vynikla vnitřní silou nejpřednějších hereček. Kde jen „Desdemony“ takové mohou být, může být vynikající tragedie. Slečna Lipšova hrála výborně úlohu „Emilie“. Obecenstvo bylo animováno. Č. 59. z 15. zář.

NAŠE LISTY.

Od 1. listopadu do 31. prosince 1868.

Sudí Zalamejský. Činohra v 5 jednáních od Petra Calderona de la Barca. Překlad od Emanuela Züngla. Poprvé prov. dne 25. října 1868. —

Sen noci svatojanské. — Ve prospěch sl. Josefiny Čermákovy prov. dne 28. října 1868. —

Dvě události v témdni — toť dost mnoho! První bylo uvedení Calderona na české jeviště a sice činohrou jeho „Sudí Zalamejský“. Není to ovšem nejlepší kus Calderonův, aniž byl pro české jeviště zvláště teprv a časově i prospěšně upraven — míníme divadelní úpravu, neboť veršovaný překlad je plynňý a příjemný. Bylo by kusu tomu na prospěch, kdyby široký a fraškoviými momenty si zahrávající akt první vhodným excerptem a dobrým sloučením v jedno splynul s aktem druhým, jsme již také na divadle uvyklí jistě telegramní stručnosti, ač snad mnohý zas v protivě mezi drobností jednání prvního a tragické výši jednání posledního dobrý dojem uzná. Divadelnímu obecnstvu našich dnů, dle náhledu našeho, dostačí vyznačení drobností slovem jen

drobnými. Jiné bylo stanovisko divadelního obecenstva Calderonova, stanovisko to primitivnějšího obecenstva vůbec. Stanovisko to tak dobře se shodovalo s básnickou osobností Calderonovou! Žil tento a básnil v nejpříjemnějších poměrech, každý krok člověka Calderona i básníka Calderona sprovázen byl štěstím. Calderon mohl psát a také psal v klidu olympickém, ni vlastní osobní chuť ni osudy nestrhly ho k revolučnímu tvoření na způsob Shakespeara; kdežto tento kupí balvan na balvan k závratné výši, klade onen základ široký a pohodlný, mezi tímto a oním je právě takový rozdíl, jako mezi gothickým slohem a řeckou rovnou, mírně zlomenou linií. Co psycholog stojí Calderon ovšem rovněž vysoko, taktéž co poeta. Po „Sudím Zalamejském“, krásy Calderonovy musy již leckterou stránkou svou jevícím, přáli bychom sobě spatřit alespoň dvě neb tři z nejpřednějších her jeho. Jako Shakespeare, jako Goethe již máme, přáli bychom v literaturu míti i Calderona uvedena. Avšak „Faust“ nám podán dvakráte, v mistrném pabásnění celku i v spracování divadelním; „El principe constante“ na př. stejně mohl i měl by být k nám uveden. Václav Nebeský, který o Calderonu po česku velmi trefně psal, velmi trefně by ho též pabásniti dovedl. Stojí Calderon za kus řádné práce, bylť nejen v tom smyslu, ve kterém Heine o sobě mluví, „prvním mužem svého věku“ (C. narodil se 1. ledna 1600.).

Provedení „Sudího Zalamejského“ v hlavních úlohách bylo výborné, zvláště p. Kolár st. a paní Malá uchvacovali hrou svou. Při některých jiných pozorujem, že po nějakou již dobu zůstávají stát na vydobytém dřívě stanovisku. Myslíme, že je v tom méně pyšný pocit „hottovosti“, jenž klamává, než nahodilý proud repertoiru. ale litujem toho předc.

Druhou událostí repertoáru byl Shakespearův „Sen noci svatojánské“. Totiž alespoň událostí v ten smysl, že obecnstvo vždy se těší na kus ten, že člověk z dobrého představení toho nese si vždy kus poezie domů. Obsazení bylo z části nové, někde prospěšné, někde nepospěšné. Z celku vynikla beneficiantka slečna Čermáková co „Šotek“, paní Malá co „Oberon“ a p. Kolár ml. co „Klubko“.

Návštěva byla velmi hojna.

Č. 1. z 1. listopadu.

Donna Diana. Veselohra v 5 jednáních od Agostena Moreta,¹⁾ přeložil J. J. Staňkovský. Poprvé v Prozatímním divadle provozováno ve prospěch pí. Sklenářové - Malé v pátek dne 13. listopadu 1868.

Jsme v poněkud zas jiném proudu s divadlem svým. Měli jsme již periodu anglickou (Shakespeare a drobné veselohry), francouzskou (Molière, Hugo, veselohry, féerie), německou, nyní zabíháme do španělského. Moretova „Donna Diana“, kterou všechna větší divadla již převzala do repertoiru svého a v níž herečky nalézají parádní úlohu pro pohostinské hry, dostala se konečně také na divadlo naše v překladu dobrém (snad v tomtéž, v kterém se dává na divadle plzeňském?). Vítáme ji, jeť to jedna z nejlepších veseloher, třeba bychom nenazvali ji právě s jinými hned „veselohrou všech veseloher“. Není dle našeho náhledu právě „prima inter pares“, je o sobě a ve svém výtečna, vedle ní jsou i jiné o sobě a ve svém výtečny. „Donna Diana“ je veselohra čistě charak-

¹⁾ Agosteno Moreto y Cabaña, dramatik španělský (kolem r. 1618—1668). Náleží již v dčbu, kdy drama španělské počalo upadat. Veselohra „Donna Diana“ překřtěná tak Shreyvoglem v téhož zpracování, sluje v originálu „El desden con el desden“, pokládá se za nejlepší veselohru Moretovu.

terní, myšlenkový základ její je povahopisný, půvabné situace, jakéž se ze základu toho vyvinují, mají především a hlavně půvab svůj právě zas v povahopisu. Moreto vzal si také výstřednost lidskou za veseloherní předmět svůj, ale výstřednost jemnou, neurážející a nenáhlým rozvinem hry přivede ji až k úplnému vymizení, vyvede z ní na konec ve všem zdravý, silný „strom života“.

Dědičná kněžna Donna Diana, mladá, velmi vzdělaná, v hudbě a klasicích obeznaná dáma, vypěstovala si z klasiků těch a vlastních mladých názorů životních i ze zvláštních poměrů vznešeného svého postavení svůj názor o lásce, již má za vášeň lidské vznešenosti nehodnou. Milující ji princ Don Caesar, rovněž vzdělaný a vtipný, k radě komorníka kněžnina Perima, jenž paralelní provozuje „komedii“ s komornou Floretkou, podnikne s ní boj, tváře se být zcela stejného s ní náhledu. Princezna, vítězství svého z počátku plně jista, hledí převést ho k tomu, aby se do ní zamiloval, by ho pak s posměchem odstrčití mohla. Poslednější zámysl je „veseloherní vinou“ její, již básník ztrestá tím, že znenáhla princezna sama se zamiluje, do také vášně a takých spletek se uvede, že nezbyvá, než aby sama o lásku žebrala. Princezna začíná s pýchou, princ jeví, vzdor stále zjevnému vnitřnímu boji, pýchu ještě větší, „není mu jen protivno milovati, nýbrž i milovánu býti“ — princezna hledí okouzlit šatem a hudbou, princ odpoví urážkou — princezna hledí zvítězit vzbuzenou žárlivostí, podlehe ale sama žárlivosti naproti strojené hře princově. Rozvin hry děje se mezi dvorskými, několikadenními slavnostmi, jež umožňují volný přístup osob k sobě.

Patrno z řečeného, že kus je druhu jemného, vrostlý z nejjemnějších názorů kavalírství španělského. Dle toho jsou také hlavní požadavky při provedení: sa-

lonní jemnost veseloherní, síla místrně vyznačených podrobností. Moreto ovšem zde onde užil barev tučnějších, ale vše to, co fraškovitě působí, netýká se osob hlavních, spadá na vrub hry paralelní mezi komornou a komorným, a kde by přece národním či časovým rázem svým cos vadilo, musí se lehce obejít divadelním uměním moderním, dle chutě obecnstva moderního.

Ač jsme v celku byli potěšeni, nemůžeme přece říci, že by „Donna Diana“ byla právě vzorně přešla přes naše jeviště, tak vzorně totiž, že by i v našich právě panujících poměrech nemohl být výsledek ještě stupňován. Úloha titulní byla v rukou beneficiantky paní Malé a to hlavně rozhodlo prospěšný výsledek. Známo, s jak vzácnou pilností a uměleckou opravdovostí, s jakým také hlubokým porozuměním paní Malá přistupuje ke každé úloze. Všechny ty krásné vlastnosti prospěly opět „Dianě“, viděli jsme tu sílu krásných jednotlivostí i jednotný celek, zvláště pak čtvrtý akt, kde nastává ráz činoherní, stál na vzácné výši.

Činoherní, opravdovou tu stránku povahy postavila paní Malá v plně popředí a z ní vyvinula důsledně vše ostatní. Nemůžeme rozumným způsobem oprávněnosti té popírat, umělecká osobnost paní Malé také nejvíce a rozhodně k opravdovosti se chýlí; avšak zdá se nám, že vedle činoherních momentů je tu také ještě hojnost veseloherních, někdy arcí v druhé řadě stojících, proto předce však důležitých. Jmenovitě jsou to momenty ty v třech aktech prvních, v nichž princezna domnívá se hráti s vášní princovou, kdy koketerie má tedy velké právo své. Na dolíčení toho a vypracování podrobné můžeme paní Malá ještě budoucně pomysleti, první dojem byl již velepříjemný a na obecnstvo, které bylo beneficiant-

ku na počátku hry v pravém slova smyslu věnci zasypalo, taktéž mocný.

Rovněž panu Šimanovskému dle umělecké osobnosti jeho svědčí povahy opravdové, v nichž (hloub vyvedených) litujem, že častěji ho nevidáme. A proto také byl „princ“ jeho jen ve všeobecných rysech pravý, v jednotlivostech pak trochu těžký, zvlášt přechody od opravdové vášně k líčené hře málo byly ještě stupňovány.

Jistá tíže vadila také panu Kolárovi st. co „Perimu“, mimo to přispívalo i spletení textu, a pro některá místa velezdařilá litovali jsme schodek míst jiných. Živá a pohyblivá, také ve všech scénických svých dobře působivá byla slečna Čermáková, jejíž naivní tón, místy ovšem trochu hravý, měl tentokrát opět barvu přirozenou. Pánové Polák, Seifert a Bittner měli úlohy jen menší a nevděčné, ujali se jich ale výdatně.

Když se uvádí na scénu poprvé kus významu „Donny Diany“ mělo by být obsazení veskrz co nejpečlivější a začátečník neb začátečnice by jen ve velmi řídkých případech měli mít v něm místo. Zde se opatrnosti té (neuvádíme jmen) neužilo — nepochopujem věru, k čemu ten jistý nápadný spěch se silami prostě ještě neurčitými; není to ve prospěch začínajících sil těch, není ve prospěch obecenstva, nejméně ale ve prospěch divadla.

Souhra byla dobrá, jen někdy vadilo hlasité to komando na jevišti samém, jakéž u nás teď módou.¹⁾

Návštěva ovšem velmi hojna. Č. 16. z 16. listopadu.

¹⁾ Poznámka ta vztahuje se ke Kolárovi st., který si tento „způsob“ řízení hry velmi oblíbil a od něho již neupustil.

První hra dětí. Poprvé: **Učitel ve francouzském zajetí**. Velká původní činohra pro děti ve 4 jednáních od **Frant. Pravdy**. Režii má pan **Chramosta**. Před tím ponejprv: **V Betlemě**. Vánoční hra osiřelých dítek od Jeho Eminencí Mikuláše kardinála Wiesemanna, zčeštěna od **B. Pešky**. Prov. v Prozatímním div. v neděli dne 20. prosince 1868. — Hra odpolední.

Hra dětí. Již dávno nešli jsme z nějaké zábavy s takým všestranným uspokojením, jako včera z první hry dětí, odbývané odpůldne v prozatímním divadle. Hrály děti pro děti, ale pro malé i velké, a snad že opouštěly velké ty děti ještě s větším uspokojením rozkošné představení, než ty zcela malé. Máť pro dorostlého velkou zajímavost sledovat naivní a přec již také rozumem vedené počínání si těch „myslitelů v zárodku“. Mimo to ale přistupuje k tomu rozhodně příznivý vplyv mravní a především u nás význam národnostní a společenský. Hra dětská, způsobem velkolepějším řízená, poskytuje rodinám svátek v divadle, tedy rodinám mnohým, a k tomu zde svátek český. Ale i o sobě, výsledkem svým čistě divadelním, uspokojila, ba překvapila hra včerejší. Může se říci, že vše bylo jistou měrou až k dokonalosti sestudováno. Ni jediná sebe menší úložka ne-

byla provedena bez úspěchu a i úlohy již paměť značně namáhající a ušlechtilé deklamace vyžadující, došly úplné platnosti. Nešenost, přirozenost citu, ano i uvědomělá komika jevíly se zde stopami rozkošnými, každé to dítě hrálo vřele, jak se říká „s celou duší“. Proto také nebudem opakovat žádné z jednotlivých jmen, nám divadelní cedulí sdělených. Ovšem musila celá hra zvlášť co představení první stát ohromnou prací a musíme být vděční především panu Chramostovi, paní Malé a slečně Hentzové za výsledek značnou, obětovnou jich pilí docílený. Režisérem her těch je pan Chramosta a nelze sobě lepšího přát. Také volil dobře hry pro představení první.

Wiesmannovo „V Betlemě“, obratně a lehce přeneseno B. Peškou působí stejně vzletem svým jakož i zakončujícím krásným obrazem živým. Kousku tomu co slavnostnímu lze i nějaký ten nadbytek pouhé deklamace odpustit. Ještě lepší je Pravdova „velká původní činohra“ ve 4 jednáních: „Učitel ve francouzském zajetí“. Výhodou kusu toho je, že všechny děti hrají úlohy věku svému přiměřené, jen někdy sentencí nad věk ten sahající.

Podobné hry doporučujem dalšímu pěstování, nechť se ale pilně střídají s báchorkami a jinými hrami kouzelnými, při nichž je trochu víc živých obrazů, skupení, tanců, dojmů světelných atd. — k vůli těm malým divákům a obecenstvu!

Návštěva byla četna vzdor nepříznivému počasí.

Č. 52. z 21. prosince.

Vilém Tell. Činohra v 5 jednáních od Friedricha ze Schillerů, přel. Jos. Kolář. Prov. ve prospěch p. J. Kubu Seiferta v pondělí dne 21. prosince. —

Návyky. Na to: **Pan strýček.** Veselohra ve 3 jednáních dle Benedixe přel. A. B. Prov. v úterý dne 22. prosince. —

Don César a spanilá Magelona. Prov. ve prospěch ústavu chudých ve středu dne 23. prosince 1868. —

Hledíme-li na týden za sebe, máme celou mosaiku rozličných úspěchů před očima. Nehoráznou ránu, kterou truchlohra naše utrpěla posledním provedením Richarda III.¹⁾, poněkud zas hojil Schillerův Tell, provedený na prospěch pana Seiferta (beneficiant sám hrál „Arnolda“). Hojil nejvíce co do souhry, která, ač obtížna na skromném jevišti našem, dostoupila právě v nejtěžších

¹⁾ O tomto představení dávaném ve čtvrtek dne 10. prosince t. r. Neruda nereféroval. Hálek v „Květech“ ze 17. prosince č. 51. str. 407 píše o hře té m. j.: „Pánové, to byl funus činohry!“ — Ku špatné, nedbalé hře a nedostatečné souhře, jak sami jsme viděli, přidružily se tady také ještě nehody čistě mechanické, ale osudné. Tak n. př. v stanové scéně při zjevení oběti Richardových uvázla při spuštění zadní opona stanová v polovici a trvalo hezkou chvíli než věc napravena a král se mohl z lůžka svého vzchopití.

scénách pěkné uhlazenosti. „Tell“ má sílu úloh menších, v nichž za nejtěžší práce herec konečně nemůže dokázat víc než rutinu. Vše hledí a vrcholí se k úloze titulní, již — s neodůvodněným opomenutím pana Šimanovského — hrál sám pan Kolár st., což ostatně nebyla jediná chyba v obsazení kusu. Hrál ji ovšem ve velkých scénách skvěle, zvláště výjev s jablkem byl takou úchvatností zahrán, že se rovnal dojmem svým dojmům ze „Sudiho Zalamejského“ a z „Leara“ známým. Bezprostřední líčení velké náruživosti a citu neuvěřitelně napjatého daří se p. Kolárovi st. nepoměrně líp než ostrost reflexivní a odtud velký ten úspěch „Leara“ naproti „Mefistu“ neb „Richardu“, s nimiž jsme se nemohli nikdy zcela spřátelit. V jednání posledním, kde právě zase ostrost vystoupení má, byl „Tell“ již mnohem slabší — také paměť opouštěla již p. Kolára st.

Druhým nanovo „upraveným“ kusem byla tříaktová veselohra „Strýček“. Bavila a baví při svém dobrém obsazení p. Kolárem mladším a sl. Čermákovou v úlohách nejpůsobivějších velmi dobře. Divadelní cedule neoznámila nám tentokrát slečnu Horskou více co hosta,¹⁾ nýbrž jen jednoduše v řadě ostatních členů engažovaných. Je-li ředitelstvo opravdu přesvědčeno, že si vychovává pro budoucnost talent, nemůže se proti takovému kroku pro okamžik mnoho namítat. Ale pro budoucnost nejen slečninu, nýbrž i divadla, jemuž jest dobré druhé milovnice tragické již nanejvýš potřebí, přáli bychom, aby se ty stopy talentu staly již patrnější. Slečna nevystupuje ještě dosti ze sebe, tím má hra její ráz přiučenosti a tedy nepřirozenosti, která by se mohla

¹⁾ Vystoupila poprvé dne 15. května 1868 jako Ebba v Bozdčechově „Baronu Görtzi“. Byla žačkou Ottilie Sklenářové Malé.

snadno stát záhubným svémravím. Víc srdnatosti, slečno!

„Pro chudé“ dáván 23. prosince kus „Don César a spanilá Magelona“. Pro všestranně vzorný výkon paní Malé v kuse tom, jakož i pro p. Kolára ml. co „Lomnického“ a p. Šimanovského co „Otta“ vidíme kus ten vždy rádi. Paní Pešková hrála opět „Evu“. Úloha ta připadla paní Peškové již po několikráte a paní ta hraje ji vždy s největší pečlivostí, ač sama dobře cítí, že nutný zde základní tón chladně nešený byl jí vždy cizí, za to ale že se výtečné síly její v jiném oboru neužívá tak, jak by mělo.

Návštěvu lze srovnat zas jen s žebráčkou polívkou; chtělo-li dát ředitelstvo chudým tu kontraktní výroční almužnu, horšího dne nemohlo zvolit!

Bez chifry.
Č. 55. z 25. prosince.

Obsah dílu III.

HLAS 1865.

	Str.
Stať úvodní: Úpadek české scény. — Paragrafy na střeše. — Rozpustili kluci ve škole. — Koncert Ant. Sipoše. Prach do očí. — Paragrafy na střeše. Rozpustili kluci ve škole. — List ředitele Liegerta red. „Hlasu“ s dodatkem redakce. Prohlášení Jana Nerudy. — Tajný agent. — Miláček Štěstěny. — Tajný agent. — Večer třikrálový. — Markýz de Villemer. — Hrabě Essex. — Staří mládenci. — Revisor. — Silné ženy. — Diplomat. Hříšná láska. — Maria Stuartka. — Divotvorný klobouk.	3

NÁRODNÍ LISTY 1865.

Struensee. — Katynka Heilbronská. — Mnoho povyku pro nic za nic. — Pokuta ženy. — Richard III. — Okovy. — Jen žádnou od divadla! — Román chudého mladíka. — Faust. — Dívčí ústav. Politika v lese. — Hry Ristorčiny. I. Medea. — Jak si motýl křídla spálí. — Hry Ristorčiny. II. Maria Stuartka. — III. Debora. — Návrat z hrobu. Brute, pusť Cesara. U klavíru. Vše s matkou. — Pokuta muže. — Úklady a láska. — Tartuffe. — Taras Bulba.	57
---	----

NÁRODNÍ LISTY 1866.

Ze života vévody Richelieu. — Nevědlník. (Le Misanthrope.) — Petr Vok poslední z Rožemberkův a jeho veselý dvůr v Třeboni. — Sen v noci Svatojánské. — Spekulant a jeho rod. (La famille Benviton). — Na zdar dů-

